

ДУ "ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ М. І. ДОЛІШНЬОГО"
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ЖОВТАНЕЦЬКА ЯРИНА ВСЕВОЛОДІВНА

УДК 65.01:336.71

ДИСЕРТАЦІЯ

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ

08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Я. В. Жовтанецька

Науковий керівник: Козоріз Марія Андріївна, докт. екон. наук, професор

Львів – 2017

АНОТАЦІЯ

Жовтанецька Я. В. Антикризове управління фінансовою діяльністю банків. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». - ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України"; Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2017.

Дисертація присвячена дослідженню теоретичних та методичних основ антикризового управління фінансовою діяльністю банків. В роботі розкрито суть, характерні ознаки, цілі та завдання антикризового управління фінансовою діяльністю банків. Розглянуто види, етапи, моделі банківських криз та складові механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків.

В роботі конкретизовано суть та запропоновано авторське трактування понять "антикризове управління банками" та "антикризове управління фінансовою діяльністю банків" з виокремленням специфічних форм, методів, важелів та інструментів антикризового управління й врахуванням суб'єктно-об'єктного підходу та цілей, ознак, принципів й завдань даного виду управління.

Вдосконалення процесу антикризового управління фінансовою діяльністю банків запропоновано розвинути на основі вдосконалення класифікації та систематизації моделей діагностики банківських криз з виокремленням моделей раннього попередження кризових явищ (EWS), моделей банківських криз, які пов'язані із прогнозуванням неплатоспроможності, порушенням банківської ліквідності, економічним спадом та фінансовою лібералізацією. Такий підхід дозволив згрупувати їх за характерними ознаками, такими як: рівень прогнозування, функціональне призначення, об'єктно-суб'єктний склад та кількість показників й індикаторів, можливість застосування.

Представлено авторський підхід до визначення механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків як сукупності форм, методів, важелів та інструментів реалізації заходів антикризового управління на макро- й

мікрорівнях в рамках суб'єктно-об'єктних відносин за допомогою яких досягається позитивний ефект та мінімізація впливу існуючих кризових явищ і загроз.

Запропоновано методичні підходи до обґрунтування управлінських рішень щодо реалізації антикризових заходів, здійснено аналіз і оцінку фінансової діяльності банків України в контексті виявлення кризових явищ та оцінено ефективність антикризового управління, сформульовано комплексний підхід до діагностики кризових явищ у діяльності банківських установ.

Розвинуто засади формування антикризового управління фінансовою діяльністю банків, які базуються на системному підході з врахуванням послідовності етапів та заходів із забезпечення даного процесу, що охоплює: ознаки і симптоми, які визначають рівень проблемності й кризовий стан, аналіз і оцінку фінансової діяльності в контексті діагностики кризових явищ, результат обґрунтування управлінських рішень щодо доцільності функціонування, впровадження і реалізацію програми антикризового управління, контроль і коригування заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банківських установ.

Вперше розроблено методичний інструментарій щодо виявлення кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків на основі індикаторного підходу в контексті ідентифікації типу та глибину кризи. Для діагностики кризових явищ в діяльності вітчизняних банків запропоновано аналітичний інструментарій оцінювання їх фінансової діяльності, який представлено як методичний підхід, що базується на системі показників, таких як: 1) рівень капіталізації; 2) якість активів; 3) кредитно-інвестиційна діяльність; 4) ліквідність; 5) депозитна база; 6) прибутковість та ефективність банківської діяльності. На основі запропонованих 44 показників-індикаторів розраховано інтегральний індикатор оцінки кризового стану банків України.

В роботі обґрунтований авторський підхід до комплексного оцінювання кризових явищ у банківській діяльності, який базується на показниках-індикаторах таких як: прибуток (збиток), співвідношення статутного й власного

капіталів, обсяг проблемних кредитів до їх загальної величини, сформовані резерви до сукупного кредитного портфеля та дозволяє систематизувати банки України залежно від стадії розвитку й глибини кризи на установи, які перебувають у стані потенційної кризи, латентної (прихованої) кризи, у гострому кризовому стані та критичному кризовому стані.

Визначено напрями вдосконалення механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків шляхом розробки превентивних та реактивних заходів, використанням економетричних моделей для прогнозування основних показників фінансової діяльності банків, рекомендовано концептуальний підхід до розробки фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі економіки України.

Основні етапи побудови стратегії розвитку антикризового управління фінансовою діяльністю банків обґрунтовано на основі прогнозних оцінок їх можливої діяльності на період 2017-2019рр. за визначеною системою показників, розрахунки зроблені на основі використання економіко-математичних моделей. Прогнозування основних показників фінансової діяльності банків здійснювалось з використанням лінійної, поліноміальної та експоненціальної моделей, що дозволило окреслити тенденції розвитку банків на найближчу перспективу і виявити потенційні кризові аспекти у їх діяльності.

Обґрунтовано потребу використання системи превентивних та реактивних заходів антикризового управління на основі поєднання тріади таких її елементів як: інструменти, методи та цільові орієнтири, що дозволить диференціювати управлінські рішення на стадіях попередження, нестійкого розвитку та ймовірності банкрутства банків.

Визначено основні методи превентивного антикризового управління, до яких віднесено антикризовий моніторинг, аналіз чутливості банків до кризи, формування антикризових стратегій, антикризове планування, стрес-тестування, зорієнтовані на попередження й запобігання кризовим явищам і загрозам та сприяють досягненню визначених цільових орієнтирів, таких як: підтримка ліквідності і платоспроможності, попередження ризиків у діяльності

банків, недопущення (мінімізація) втрат, підвищення безпеки банківського бізнесу, профілактика потенційних кризових ситуацій тощо. Система превентивного антикризового менеджменту ґрунтується на використанні відповідного інструментарію, зокрема: моделювання розвитку подій, технологія сценарного розвитку, індикаторний підхід і системи раннього попередження, аналіз критичних зв'язків, SWOT-аналіз. Превентивна модель антикризового управління вважається доцільною в контексті дотримання позицій економічності, оскільки витрати на запобігання кризі значно менші, ніж витрати на її подолання й мінімізацію.

Реактивний антикризовий менеджмент, який запроваджується в умовах реалізованої кризи базується на застосуванні таких методів як антикризовий моніторинг, санація, антикризова реорганізація, антикризова реструктуризація, ліквідація тощо і передбачає досягнення таких цілей як: вихід із кризи та її локалізація, відновлення ліквідності і платоспроможності, фінансової стабільності та докризових параметрів ведення банківського бізнесу, запобігання банкрутству та ін. Основними інструментами в рамках системи реактивних антикризових заходів визначено: умови санаційного кредитування, план реструктуризації, план реорганізації, планування й прогнозування, SWOT-аналіз. Реактивне антикризове управління здійснюється з використанням санаційних, реструктуризаційних, реорганізаційних й ліквідаційних методів в умовах як фінансових, так і часових обмежень.

Удосконалено модель обґрунтування доцільності реалізації заходів антикризового менеджменту, яка відображає послідовність дій й рішень для виявлення, оцінювання та розробки заходів виходу із кризового стану і дозволяє комплексно оцінити фінансову діяльність з позицій діагностики кризових явищ, обґрунтувати тип і глибину кризи на основі індикаторного підходу, обрати відповідні методи та інструменти антикризового управління, визначити ефективність антикризових заходів, здійснити їх моніторинг та контроль та прийняти відповідні рішення щодо економічної та соціальної доцільності функціонування банку.

Акцентовано, що концепція фінансової стратегії антикризового управління в банках повинна базуватись на формулюванні пріоритетної мети та завданнях щодо попередження й нейтралізації кризи у взаємозв'язку ресурсів, можливостей, конкурентних переваг та стратегічних орієнтирів. Конкретизовано послідовність етапів щодо здійснення заходів антикризового управління, що дозволило автору виокремити та систематизувати фінансові стратегії антикризового управління в банках з врахуванням низки нових критеріальних ознак, таких як: 1) методи ідентифікації та способи реагування на кризові явища та загрози; 2) життєвий цикл розвитку та глибина кризи; 3) джерела фінансування антикризових заходів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробленні рекомендацій, які дозволяють сформулювати концептуальні основи, ефективний механізм, відповідний методичний інструментарій виявлення, попередження, нейтралізації або мінімізації кризових явищ у фінансовій діяльності банків України. Низка положень дисертації, зокрема рекомендації щодо діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків, розробки та обґрунтування управлінських рішень процесі реалізації антикризових заходів, формування стратегії розвитку банківської установи використані у діяльності VS банку. Пропозиції щодо визначення прогностичних фінансово-економічних показників діяльності на основі економіко-математичних залежностей та обґрунтування системи превентивних та реактивних заходів антикризового управління фінансовою діяльністю використані в роботі ПАТ "Ощадбанк". Основні положення дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Львівського торговельно-економічного університету при викладанні дисциплін "Фінансовий менеджмент у банку", "Антикризове управління банком" та ін.

Ключові слова: банківська криза, моделі банківських криз, неплатоспроможність, механізм антикризового управління, фінансова діяльність банків, реактивний та превентивний менеджмент, показники-індикатори фінансового стану банків, ризики й загрози, інструментарій антикризового управління, фінансова стратегія антикризового управління.

ANNOTATION

Zhovtanetska Ya.V. Anticrisis management of bank's financial activities. - Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for a Candidate Degree in Economics in specialty 08.00.08 "Money, Finance and Credit". - Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine; Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2017.

The theoretical and methodical bases of crisis management of bank's financial activity are investigated in dissertation. In this work the essence, characteristic features, goals and tasks of crisis management of financial activity of banks are revealed. The types, stages, models of banking crises and components of the mechanism of crisis management of financial activities of banks are considered.

The article specifies the essence and proposes author's interpretation of the concepts of "crisis management of banks" and "crisis management of financial activities of banks" with the identification of specific forms, methods, levers and instruments of crisis management, taking into account the subject-object approach and objectives, features, principles tasks of this type of management.

It was proposed to improve the process of crisis management of financial activities of banks by improving the classification and systematization of banking crisis diagnostic models with the identification of early warning models of crisis phenomena (EWS) models, banking crisis models that are related to insolvency forecasting, bank liquidity, economic downturn and financial liberalization. This approach allowed them to be grouped according to the characteristic features, such as: the level of forecasting, functional purpose, object-subjective composition and the number of indicators and indicators, the possibility of application.

The author's approach to the definition of the mechanism of crisis management of financial activities of banks as a set of forms, methods, levers and tools for the implementation of anti-crisis management measures at macro and micro levels in the framework of subject-object relations, with which the positive effect and minimization of the influence of existing crisis phenomena and threats.

Methodical approaches to the substantiation of administrative decisions

concerning the implementation of anti-crisis measures are offered, the analysis and evaluation of financial activity of Ukrainian banks in the context of crisis phenomena is estimated and the effectiveness of crisis management is estimated, a comprehensive approach to the diagnosis of crisis phenomena in the activities of banking institutions is formulated.

The principles of forming an anti-crisis management of financial activities of banks based on the system approach, taking into account the sequence of stages and measures for ensuring this process, are covered: the signs and symptoms that determine the level of problem and crisis situation, the analysis and evaluation of financial activity in the context of diagnostics of crisis phenomena, the result of the substantiation of managerial decisions regarding the feasibility of the operation, implementation and implementation of the anti-crisis management program, control and adjustment of anti-crisis measures management of financial activities of banking institutions.

For the first time, a methodical tool was developed for identifying crisis phenomena and threats in financial activities of banks based on the indicator approach in the context of identifying the type and depth of the crisis. For the diagnostics of crisis phenomena in the activity of domestic banks, an analytical tool for evaluating their financial activity is presented, which is presented as a methodological approach based on a system of indicators, such as: 1) the level of capitalization; 2) the quality of assets; 3) credit and investment activity; 4) liquidity; 5) deposit base; 6) profitability and efficiency of banking activity. On the basis of the proposed 44 indicator indicators, an integrated indicator of the assessment of the crisis situation of Ukrainian banks has been calculated.

The paper substantiates the author's approach to complex assessment of crisis phenomena in banking activities, which is based on indicator indicators such as: profit (loss), ratio of authorized capital and equity capital, volume of problem loans to their total value, formed reserves for the aggregate loan portfolio and allows systematize the banks of Ukraine depending on the stage of development and the depth of the crisis on institutions that are in a state of potential crisis, latent (hidden)

crisis, in acute crisis and critically crisis situation.

The directions of improvement of the mechanism of crisis management of financial activities of banks by developing preventive and reactive measures, using econometric models for forecasting the main indicators of financial activity of banks, the conceptual approach to the development of financial strategy of crisis management in the banking sector of the Ukrainian economy is recommended.

The main stages of constructing a strategy for the development of crisis management of financial activities of banks is based on predictive estimates of their possible activities for the period 2017-2019. according to a definite system of indicators, calculations are made on the basis of the use of economic and mathematical models. Forecasting of the main indicators of financial activity of banks was carried out using linear, polynomial and exponential models, which allowed to outline the tendencies of banks development in the near future and to identify potential crisis aspects in their activities.

The necessity of using the system of preventive and reactive anti-crisis management measures based on a combination of triads of such elements as: tools, methods and target benchmarks is substantiated, which will allow to differentiate managerial decisions at the stages of prevention, unsustainable development and probability of bankruptcy of banks.

The basic methods of preventive crisis management are identified, which include anti-crisis monitoring, analysis of the banks' sensitivity to the crisis, the development of crisis management strategies, anti-crisis planning, stress testing, oriented towards prevention and prevention of crisis phenomena and threats, and contributes to the achievement of certain target benchmarks, such as: support liquidity and solvency, prevention of risks in the activity of banks, prevention (minimization) of losses, increase of safety of banking business, prevention of potentials s crises like. The system of preventive crisis management is based on the use of appropriate tools, in particular: modeling of events, scenario technology, indicator approach and early warning systems, analysis of critical links, SWOT-analysis. The preventive model of crisis management is considered appropriate in the context of observing the positions

of profitability, since the costs of preventing the crisis are much less than the cost of overcoming and minimizing it.

The reactive crisis management implemented in the conditions of the realized crisis is based on the application of such methods as anti-crisis monitoring, sanitation, anti-crisis reorganization, anti-crisis restructuring, liquidation, etc., and foresees achievement of such goals as: exit from the crisis and its localization, restoration of liquidity and solvency, financial stability and pre-crisis parameters of banking business, prevention of bankruptcy, etc. The main instruments within the framework of the system of reactive anti-crisis measures are defined: conditions of rehabilitation crediting, restructuring plan, reorganization plan, planning and forecasting, SWOT-analysis. Reactive anti-crisis management is carried out using sanitation, restructuring, reorganization and liquidation methods in terms of both financial and time constraints.

The model of justification for the feasibility of anti-crisis management measures is improved, which reflects the sequence of actions and decisions for identifying, assessing and developing measures to exit the crisis situation and allows to comprehensively evaluate financial activity from the standpoint of diagnosing crisis phenomena, to justify the type and depth of the crisis on the basis of the indicator approach, to select the appropriate methods and tools of crisis management, to determine the effectiveness of anti-crisis measures, to monitor and control them and make appropriate decisions. tion on the economic and social usefulness of the bank.

It is emphasized that the concept of the financial strategy of crisis management in banks should be based on the formulation of the priority goal and tasks of preventing and neutralizing the crisis in the interconnection of resources, opportunities, competitive advantages and strategic guidelines. The sequence of stages in the implementation of anti-crisis management measures was specified, which allowed the author to isolate and systematize the financial strategies of crisis management in banks, taking into account a number of new criterion features, such as: 1) identification methods and methods for responding to crisis phenomena and threats; 2) the life cycle of development and the depth of the crisis; 3) sources of

financing of anti-crisis measures.

The practical significance of the results is to develop recommendations that allow us to formulate conceptual foundations, an effective mechanism, and appropriate methodical tools for detecting, preventing, neutralizing or minimizing the crisis phenomena in the financial activities of Ukrainian banks. A number of the provisions of the dissertation, in particular recommendations on the diagnosis of crisis phenomena in the financial activities of banks, the development and justification of management decisions in the process of implementing anti-crisis measures, the formation of a strategy for the development of a banking institution used in the activities of VS Bank.

Proposals for determining the forecast financial and economic indicators of activity on the basis of economic and mathematical dependencies and substantiation of the system of preventive and reactive measures of anti-crisis management of financial activity were used in the work of PJSC "Oschadbank". The main provisions of the dissertation work are used in the educational process of the Lviv Trade and Economic University in the teaching of disciplines "Financial Management at the Bank", "Anti-crisis Management of the Bank", etc.

Key words: bank crisis, banking crisis models, insolvency, mechanism of crisis management, financial activity of banks, reactive and preventive management, indicator-indicators of financial status of banks, risks and threats, crisis management tools, financial strategy of crisis management.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління депозитним та кредитним портфелями банків // Формування ринкових відносин в Україні. 2015. Вип. 7. С. 89–94. – 0,61 д.а.
2. Жовтанецька Я. В. Механізм антикризового управління діяльністю

банків // Бізнес Інформ. 2015. № 6. С. 187–192. – 0,63 д.а.

3. Жовтанецька Я. В. Інструментарій комплексного оцінювання фінансової діяльності банків в контексті виявлення кризових явищ // Міжнародний науковий журнал. Економічні науки. 2016. № 10(20). Т. 2. С. 80–83. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15058930763215.pdf>. – 0,51 д.а.

4. Жовтанецька Я. В. Методичні засади формування системи антикризового управління фінансовою діяльністю банків // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. 2016. Вип. 51. С. 165–170. – 0,55 д.а.

5. Жовтанецька Я. В. Моделі антикризового управління фінансовою діяльністю банків та особливості їх використання // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 1(117). С. 64–69. – 0,52 д.а.

6. Жовтанецька Я. В. Систематизація факторів виникнення кризових явищ у банківській сфері // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2016. Вип. 1(1). С. 354-358. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2016_1\(1\)__59](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2016_1(1)__59). – 0,61 д.а.

7. Жовтанецька Я. В. Сучасні методологічні підходи до формування системи антикризового управління фінансовою діяльністю банків // Регіональна економіка. 2016. № 4 (82). С. 100–107. – 0,71 д.а.

8. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління у системі забезпечення фінансової безпеки банків // Глобальні та національні проблеми економіки: електрон. наук. фахове вид. 2017. Вип. 15. URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/104.pdf>. – 0,5 д.а.

9. Жовтанецька Я. В. Комплексний підхід до діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків України // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2017. Вип. 3(125). С. 36–41. – 0,49 д.а.

10. Жовтанецька Я. В. Превентивні та реактивні заходи в системі антикризового управління банками // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (Warszawa, Polska). 2017. № 4 (20). С. 89–95. – 0,53 д.а.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Жовтанецька Я. В. Суть та значення антикризового управління в банках України // Проблеми економіки: нові ринки та нові напрямки розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 6-7 лютого 2015 р.). Дніпропетровськ, 2015. С. 53–55. – 0,15 д.а.

12. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління – як засіб запобігання проблемності у діяльності банків України // Соціально-економічні та правові основи сучасної держави в контексті глобалізації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20-21 лютого 2015 р.). Київ, 2015. С. 82–85. – 0,12 д.а.

13. Жовтанецька Я. В., Козоріз М. А. Види та етапи антикризового управління в банківській сфері // Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 22-25 жовтня 2015р.). С. 45–48. – 0,2 д.а. (з яких 0,1 д.а. – належить особисто автору. Особистий внесок автора – систематизація етапів антикризового управління в банківській сфері).

14. Жовтанецька Я. В. Основні підходи до систематизації причин, симптомів та факторів банківських криз // Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України: матеріали I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Вінниця, 04 березня 2016 р.). Вінниця, 2016. С. 61-64. – 0,17 д.а.

15. Жовтанецька Я. В. Формування механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків в умовах глобальних викликів і загроз // Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Одеса, 15-16 квітня 2016 р.). Одеса: ОНЕУ, 2016. С. 54–57. – 0,2 д.а.

16. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління як інструмент забезпечення фінансової безпеки банків України // Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали III Всеукр. наук. практ. конф. (Львів, 18-20 травня 2016 р.). Львів: Укр. акад. друкарства, 2016. С. 36–38. – 0,15 д.а.

17. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління в системі забезпечення

фінансової безпеки банків // Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. матеріали молодих учених (Львів, 23–24 грудня 2016 р.). С. 85–89. – 0,17 д.а.

18. Жовтанецька Я. В. Методичний інструментарій оцінювання ознак кризового стану у діяльності банків України // Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. «Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри» (Черкаси, 17 березня 2017р.). Черкаси: Черкаський державний технологічний університет, 2017. С. 16–19. – 0,17 д.а.

ЗМІСТ

ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ	25
1.1. Суть, необхідність та основні засади антикризового управління фінансовою діяльністю банків.....	25
1.2. Види, етапи та моделі банківських криз й антикризового управління.....	46
1.3. Механізм антикризового управління фінансовою діяльністю банків та його складові елементи.....	67
Висновки до розділу 1.....	79
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТУВАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ У ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ	83
2.1. Методичні підходи до обґрунтування управлінських рішень щодо реалізації антикризових заходів.....	83
2.2. Аналіз і оцінка фінансової діяльності банків в контексті виявлення кризових явищ.....	104
2.3. Комплексний підхід до діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків.....	126
Висновки до розділу 2.....	154
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ	158
3.1. Застосування інструментарію антикризового управління фінансовою діяльністю банків на основі економіко-математичного моделювання.....	158
3.2. Розробка превентивних та реактивних заходів в системі антикризового управління банками.....	175
3.3. Концепція фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі.....	193
Висновки до розділу 3.....	211
ВИСНОВКИ	215
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	222
ДОДАТКИ	242

ВСТУП

Актуальність теми. Процеси євроінтеграції та фінансової конвергенції в сучасних умовах розвитку фінансових ринків посилюють ймовірність виникнення кризових явищ і загроз у вітчизняній фінансово-кредитній системі загалом й окремих банківських установах зокрема. Неокризовий період функціонування банків України супроводжується впливом деструктивних чинників та загроз мега-, макро-, мікро- та мезорівнів, результатом якого є суттєве скорочення кількості установ, збитковість їх діяльності, зростання обсягів проблемних до повернення кредитів, зниження рівня капіталізації та депозитного потенціалу, зміни у корпоративному управлінні, реорганізація, реструктуризація та ліквідація неплатоспроможних банківських установ.

Банківська криза, яка охопила 2008-2009 рр. і продовжується з 2014 року спричинена загостренням низки проблем, ключовими з яких є по-перше, наявні інституційні та структурні диспропорції в економіці України, по-друге, нестабільність грошово-кредитного ринку в умовах девальвації гривні і переходу з 2016р. на монетарний режим, який ґрунтується на інфляційному таргетуванні з недотриманням задекларованих цільових орієнтирів інфляції, по-третє, латентні проблеми банківського сектора, які пов'язані не лише із фінансовими втратами внаслідок анексії Криму та військових дій на Сході України, але й із негативною динамікою росту простроченої заборгованості, доларизацією кредитів, необхідністю формування резервів під проблемні активи, зростанням ризиків операційної, інвестиційної та фінансової діяльності банків. Загострення зазначених проблем призвело до розбалансованості структури активів і пасивів більшості банківських установ України, від'ємного фінансового результату й актуалізувало потребу розробки теоретичних та методичних основ антикризового управління фінансовою діяльністю банків, яке виокремилось у самостійний напрям менеджменту й наукових та прикладних досліджень.

Дослідженню основних проблем в банківському секторі та формуванню

системи заходів антикризового управління фінансовою діяльністю присвячені праці таких вітчизняних науковців як: Б. Адамик, О. Барановський, Т. Васильєва, О. Зверяков, О. Другов, Ж. Довгань, О. Дзюблюк, В. Коваленко, М. Крупка, М. Козоріз, І. Кондрат, О. Коренєва, А. Кузнєцова, С. Лобозинська, Л. Лігоненко, С. Манжос, В. Міщенко, О. Підхомний, Л. Примостка, Б. Пшик, О. Рац, Ю. Ребрик, І. Сторонянська, Т. Смовженко, М. Суганяка, П. Чуб, О. Шевцова та ін. До зарубіжних вчених, які здійснили вагомий внесок у дослідження даної проблематики, слід віднести: А. Асаула, А. Бабанского, Д. Ван Хорна, П. Гохана, Д. Депамфіліса, А. Зелек, Р. Коха, І. Ларіонову, О. Лаврушина, О. Марієва, С. Майєрса, П. Роуза, Дж. Сінкі, А. Трофімова А. Серікбаєву, Сагайявала Ван ден Берга, Хісаюкі Мітсуо та ін.

Проте залишаються недостатньо розробленими питання, пов'язані із обґрунтуванням типів та глибини банківських криз, видів, моделей й механізму антикризового управління, методичного інструментарію діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків, використанням превентивних і реактивних заходів та концептуальних засад стратегічного антикризового управління фінансовою діяльністю в банківському секторі. Це зумовило вибір теми дисертаційної роботи, визначення її мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження та його структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Виконання дисертаційної роботи здійснювалось в межах науково-дослідних робіт ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього" НАН України за темами: "Методологічні основи та напрями реформування адміністративно-територіального устрою України" (номер державної реєстрації 0114U004401) – особисто автором розроблено методичні підходи до діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків на макро- й мікрорівнях й здійснено обґрунтування управлінських рішень щодо реалізації антикризових заходів; "Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад Карпатського регіону в умовах реформування місцевого самоврядування" (номер державної реєстрації 0115U000018), в рамках якої здійснено дослідження банківської

системи України з позицій діагностики кризових явищ та розробки рекомендацій щодо впровадження механізму антикризового управління; "Ризики бюджетної децентралізації у формуванні фінансового потенціалу територіальних громад Карпатського регіону" (номер державної реєстрації 0117U003493), де дисертантом обґрунтовано роль банківської системи у формуванні фінансового потенціалу територіальних громад та здійснено прогнозування основних фінансових показників функціонування банків з використанням економіко-математичних моделей.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних та методичних засад антикризового управління фінансовою діяльністю банків України і розроблення практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

Поставлена мета дослідження зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- розвинути теоретичні основи антикризового управління фінансовою діяльністю банків, визначити його суть, принципи, цілі, завдання та характерні ознаки;
- систематизувати види, етапи та моделі банківських криз й антикризового управління фінансовою діяльністю банків;
- визначити складові механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків;
- обґрунтувати методичні підходи до прийняття управлінських рішень при реалізації антикризових заходів;
- проаналізувати показники фінансової діяльності банків України в контексті виявлення кризових явищ;
- розробити комплексний підхід до діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків;
- здійснити вибір інструментарію антикризового управління фінансовою діяльністю банків на основі використання економіко-математичного моделювання;

- запропонувати систему превентивних та реактивних заходів в системі антикризового управління фінансовою діяльністю банків;
- обґрунтувати концептуальну схему формування фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі.

Об'єктом дослідження є процеси антикризового управління фінансовою діяльністю банків.

Предметом дослідження є теоретичні і прикладні аспекти формування й реалізації концептуальних засад та механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертації послужили фундаментальні положення економічної науки щодо дослідження суті, ознак, принципів та особливостей антикризового управління фінансовою діяльністю банків, формування ефективних моделей й механізму його здійснення, а також загальнонаукові та спеціальні методи економічних досліджень.

У роботі для вирішення поставлених завдань використано такі методи дослідження як: аналіз, синтез, абстрактно-логічний (для вдосконалення понятійно-категоріального апарату); історичний (при дослідженні еволюції банківських криз), порівняльний і статистичний, узагальнення та групування (при здійсненні аналізу і оцінки фінансової діяльності банків в контексті виявлення кризових явищ та формуванні комплексного підходу до їх діагностики); системно-структурний та функціональний (при розробці концептуальної схеми формування фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі); економіко-математичного моделювання (при вдосконаленні інструментарію антикризового управління).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, статистичні матеріали Національного банку України, Державної служби статистики України, річна звітність банків, періодичні видання, наукові розробки провідних вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали наукових конференцій та семінарів, Інтернет-

ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні наукового завдання – розроблення теоретичних і методичних засад антикризового управління фінансовою діяльністю банків, що дало змогу одержати результати, які становлять наукову новизну та відображають особистий внесок автора:

вперше:

— розроблено методичний інструментарій щодо виявлення латентних, реальних та потенційних кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків на основі індикаторного підходу, що дасть можливість запобігати неплатоспроможності банків й практично ідентифікувати та оцінювати тип і глибину банківської кризи залежно від форм її прояву;

удосконалено:

— понятійно-термінологічний апарат дослідження в частині уточнення сутності понять "антикризове управління банками" та "антикризове управління фінансовою діяльністю банків". Запропоновано розглядати антикризове управління банками як систему заходів, при якій суб'єкт антикризового управління за допомогою форм, методів, важелів та інструментів здійснює виявлення, попередження, нейтралізацію або мінімізацію кризових явищ, забезпечуючи ефективне функціонування банківських установ на основі ризик-орієнтованого підходу з урахуванням впливу мега-, макро-, мезо- й мікроекономічних факторів. Антикризове управління фінансовою діяльністю банків тлумачиться як система заходів при якій суб'єкт антикризового управління за допомогою ефективних механізмів й специфічних фінансових прийомів здійснює виявлення, попередження, нейтралізацію або мінімізацію кризових явищ у фінансовій діяльності банків. На відміну від існуючих, авторські визначення базуються на системному підході з виокремленням специфічних форм, методів, важелів та інструментів антикризового управління й врахуванням суб'єктно-об'єктного підходу та цілей, ознак, принципів і завдань даного виду управління;

— модель обґрунтування доцільності реалізації заходів антикризового

управління фінансовою діяльністю банків в частині відображення в ній послідовності дій й рішень для виявлення, оцінювання та розробки заходів виходу із кризового стану і яка, на відміну від існуючих, дозволяє комплексно характеризувати фінансову діяльність з позицій діагностики кризових явищ, обґрунтовувати тип і глибину кризи на основі індикаторного підходу, обирати відповідні методи й інструменти антикризового управління, визначати ефективність антикризових заходів, здійснювати їх моніторинг і контроль та приймати належні управлінські рішення;

— концептуальну схему формування фінансової стратегії антикризового управління в банках України, яка, на відміну від існуючих, спрямована на визначення антикризових стратегічних орієнтирів й пріоритетної мети та завдань щодо попередження й нейтралізації кризи у взаємозв'язку ресурсів, можливостей, конкурентних переваг з базуванням на моніторингу середовища ведення банківського бізнесу, його динамічності та непередбачуваності з конкретизацією послідовності етапів щодо здійснення заходів антикризового управління, що дозволило виокремити та систематизувати фінансові стратегії антикризового управління в банках з врахуванням низки нових критеріальних ознак, таких як: 1) методи ідентифікації та способи реагування на кризові явища та загрози; 2) життєвий цикл розвитку та глибина кризи; 3) джерела фінансування антикризових заходів;

— механізм антикризового управління фінансовою діяльністю банків, який визначено як сукупність форм, методів, важелів та інструментів реалізації заходів антикризового управління на макро- й мікрорівнях в рамках суб'єктно-об'єктних відносин, за допомогою яких досягається позитивний ефект та виявлення, попередження, нейтралізація або мінімізація впливу існуючих кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків. На відміну від існуючих, запропонований підхід дає змогу обґрунтувати інструментарій управлінських рішень в залежності від рівневої належності та ієрархічності.

одержали подальший розвиток:

— класифікація моделей діагностики банківських криз з виокремленням моделей раннього попередження кризових явищ (EWS), моделей банківських криз, які пов'язані із прогнозуванням неплатоспроможності, порушенням банківської ліквідності, економічним спадом та фінансовою лібералізацією. На відміну від існуючих, такий підхід до класифікації дозволив згрупувати їх за характерними ознаками, такими як: рівень прогнозування, функціональне призначення, об'єктно-суб'єктний склад, кількість показників й індикаторів, можливість застосування;

— підходи до прогнозування основних показників фінансової діяльності банків на основі використання лінійної, поліноміальної та експоненціальної моделей, що дозволило окреслити тенденції розвитку банків України на найближчу перспективу і виявити потенційні кризові аспекти у їх діяльності;

— теоретико-методичні положення формування антикризового управління фінансовою діяльністю банків, які базуються на системному підході з врахуванням послідовності етапів та заходів із забезпечення даного процесу, що охоплює: ознаки і симптоми, які визначають рівень проблемності й кризовий стан, аналіз і оцінку фінансової діяльності в контексті діагностики кризових явищ, результат обґрунтування управлінських рішень щодо доцільності функціонування, впровадження і реалізацію програми антикризового управління, контроль і коригування заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банківських установ;

— пропозиції щодо обґрунтування потреби використання системи превентивних та реактивних заходів антикризового управління на основі поєднання тріади таких її елементів як: інструменти, методи та цільові орієнтири, що дозволить диференціювати управлінські рішення на стадіях попередження, нестійкого розвитку та ймовірності банкрутства банків.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробленні рекомендацій, які дають змогу сформулювати концептуальні основи, ефективний механізм та методичний інструментарій виявлення, попередження,

нейтралізації або мінімізації кризових явищ у фінансовій діяльності банків.

Рекомендації щодо діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків, розробки та обґрунтування управлінських рішень в процесі реалізації антикризових заходів, формування стратегії розвитку банківської установи використані у діяльності VS банку (довідка № 02-2/9318 від 20.06.2017р.). Пропозиції щодо визначення прогнозних фінансово-економічних показників діяльності на основі економіко-математичних залежностей та обґрунтування системи превентивних та реактивних заходів антикризового управління фінансовою діяльністю використані в роботі ПАТ "Ощадбанк" (довідка № 6617 від 12.09.2017р.).

Науково-методичні положення дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Львівського торговельно-економічного університету при викладанні дисциплін "Фінансовий менеджмент у банку", "Банківські операції", "Кредитний менеджмент", "Антикризове управління банком" (довідка № 529/22 від 06.06.2017 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є результатом самостійного виконання автором наукових досліджень. З наукових праць, які опубліковані у співавторстві, у дисертації використано лише ідеї та результати, які становлять особистий внесок здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції "Проблеми економіки: нові ринки та нові напрямки розвитку" (м. Дніпропетровськ, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції "Соціально-економічні та правові основи сучасної держави в контексті глобалізації" (м. Київ, 2015 р.); I Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України» (м. Вінниця, 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції "Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку" (м. Харків, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції

”Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки” (м. Одеса, 2016 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції ”Економічна безпека держави та суб’єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення” (м. Львів, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції молодих учених “Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти” (м. Львів, 2016 р.); IV міжнародній науково-практичній конференції “Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри” (м. Черкаси, 2017 р.).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 18 наукових праць загальним обсягом 6,92 друк. арк., з яких особисто автору належить 6,82 друк. арк., у тому числі 10 одноосібних статей обсягом 5,69 друк. арк., з яких 1 публікація - у виданні іноземної держави, 9 — у наукових фахових виданнях України, з яких 8 включені до міжнародних наукометричних баз; 8 – матеріали участі у науково-практичних конференціях.

Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 217 найменувань на 25 сторінках; включає 23 таблиці, 36 рисунків, а також 7 додатків на 52 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 294 сторінки, з них основний текст – 206 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ

1.1. Суть, необхідність та основні засади антикризового управління фінансовою діяльністю банків

Розвиток і функціонування банківської системи регулярно і невідворотно стикається з наявністю кризових ситуацій, пошуком шляхів виходу та стабілізації, оскільки, як констатує А. Н. Асаул "криза – це не статичний стан, а обмежений у часі, нестабільний, динамічний процес із постійною зміною значень його основних параметрів [7, с. 94].

Огляд вітчизняних та зарубіжних джерел дозволяє стверджувати, що криза розглядається як нестабільна ситуація або процес, які характеризуються загрозами, небезпеками й вимагають надзвичайних заходів та реагування. Тобто криза – нестабільна ситуація, що загрожує негативними наслідками [210].

Криза – значна подія, що загрожує серйозними наслідками, яка вимагає негайного реагування [196].

За твердженням Е. А. Файншмидта криза – це такий стан порушення саморегульованої системи, який супроводжується порушенням рівноваги саморегульованої системи, втратою її стійкості і може завершитися або розрушенням й припиненням існування, або переходом в новий стан рівноваги [175, с. 38].

Отже, криза може призвести до суттєвих змін у функціонуванні будь-яких систем, їх неспроможності відповідати своїм цілям і завданням внаслідок втрати фінансової спроможності чи відновити якісно й кількісно свій втрачений потенціал.

Банківські кризи мають різні характеристики, глибину і гостроту прояву, тривалість розповсюдження, наслідки впливу на економіку країни,

функціонування окремих банківських установ і системи в цілому, що зумовило відсутність усталених підходів до визначення їх сутності, причин виникнення й методів нейтралізації.

За твердженням О. І. Барановського традиційно виокремлюють два види банківських криз:

- 1) криза, що охоплює кілька окремих банків, у тому числі найбільші національні банківські установи;
- 2) системна банківська криза, коли кризові явища охоплюють не лише банківський сектор, а й національну систему розрахунків і платежів [19, с. 374].

Представники російської економічної школи А. М. Тавасієв, А. В. Муричов, А. Е. Садикова та інші учені констатують, що за масштабом охоплення банківські кризи можна поділити на наступні види:

- локальна банківська криза, що стосується окремого невеликого банку;
- регіональна банківська криза – криза банків в рамках окремого регіону;
- системна банківська криза, що охоплює діяльність банків в масштабах всієї країни й більшості її регіонів;
- міжнародна (глобальна) банківська криза, що розповсюджується на банківські системи багатьох країн світу [151, с. 99, 168, с. 102].

При дослідженні умов і факторів виникнення криз у банківській системі А. І. Степаненко виокремив три типи криз, а саме: криза, яка діє на мікроекономічному рівні, поза залежністю від величини бюджетних витрат; кризи, пов'язані із мікроекономічним рівнем, коли більша частина банківського сектору націоналізується, а витрати на реструктуризацію повністю не компенсуються; повномасштабна бюджетно-фінансова дестабілізація, яка призводить до високої інфляції, демонетизації економіки [160, с. 67]. Автор констатує, що банківська криза стає явною, коли резерви і капітальна база не можуть покрити всі збитки за статтями активів [160, с. 66]. На нашу думку, в умовах сьогодення банківські кризи мають мікро-, мезо-, макро- та мегаекономічний характер.

Банківська енциклопедія представляє визначення сутності банківської кризи як різкої зміни зовнішніх і внутрішніх умов діяльності банківської системи, внаслідок чого вона стає неспроможною стабільно функціонувати та виконувати свої основні функції [9, с. 41].

Російські учені А. М. Тавасієв, А. Ю. Сімановський та ін. акцентують, що в умовах кризи банки неспроможні виконувати свої операції й зобов'язання та визнаються неплатоспроможними, підлягають ліквідації.

Зокрема, на думку А. Ю. Сімановського під банківською кризою розуміється стан банківської системи, який характеризується банкрутствами банків, в результаті чого значна кількість банків в країні не в стані виконувати свої зобов'язання і здійснювати свої операції [157, с. 36].

Більш широке трактування даного поняття пропонує А. М. Тавасієв, який акцентує на причинах й наслідках банківських криз і вбачає, що банківська криза - це стрімке і масштабне погіршення якості діяльності численної кількості банків під впливом несприятливих факторів макроекономічного, інституціонального, регулятивного й іншого характеру, які проявляються у нездатності значної кількості комерційних організацій, а нерідко і банківської системи в цілому виконувати свої необхідні функції в економіці, проводити базові й інші операції та забезпечувати власний поступальний розвиток [168, с. 26].

Відомий вітчизняний економіст Кириченко О. пропонує розглядати банківську кризу як серйозні негаразди в банківській системі, що пов'язані із скороченням депозитної бази; збільшенням частки "поганих кредитів" (bad loans); упровадженням надзвичайних адміністративних заходів (банківські канікули, націоналізація банківської системи тощо); зниженням банківської ліквідності та прибутковості; банкрутством фінансово-кредитних організацій і масовим невиконанням ними своїх контрактних зобов'язань. Це, своєю чергою, свідчить, що економічну категорію "банківська криза" треба аналізувати комплексно, з огляду на її інституційну (специфічна форма соціально-економічних відносин), організаційну (взаємодію окремих економічних

організацій) та системну – управлінську сутність (максимізація прибутку та мінімізація витрат на антикризове управління) [75].

Заслуговує уваги думка науковця Петик Л. О., яка трактує банківську кризу як стан, в якому банківська система не здатна виконувати свої основні функції з врахуванням диференціації проблеми за показником питомої ваги проблемних банків у їх загальній кількості та обсягу державних витрат на підтримку проблемних банків в умовах кризи [126, с. 3]. Проте такий підхід в значній мірі є дискусійним, оскільки наявність проблемних банків є лише одним із дестабілізуючих чинників функціонування банківського сектора економіки і без врахування інших деструктивів у їх діяльності, таких як рівень ліквідності, прибутковості та ефективності їх діяльності є малозначущим.

Більш широке трактування банківської кризи простежується у дослідженнях С. Г. Арбузова, Ю. В. Колобова, В. І. Міщенко, С. В. Науменкової, які вбачають у даному явищі різку зміну зовнішніх і внутрішніх умов діяльності банківської системи, внаслідок чого вона стає неспроможною виконувати свої основні функції [9, с. 41].

Науковий інтерес мають визначення банківських криз, сформульовані зарубіжними науковцями (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Визначення банківських криз зарубіжними науковцями

Джерело	Визначення
1	2
Demirguç-Kunt (1998-2005)	Банківські кризи мають місце, коли виконується принаймні одна з таких умов: (1) показник NPA (відношення непрацюючих активів до сукупних активів) перевищує 10% в банківській системі; (2) проблеми в банківському секторі ведуть до націоналізації банків у великому масштабі і (3) вартість рятувальної операції становить щонайменше 2% ВВП.
Kaminsky and Reinhart (1999)	Банківські кризи визначаються двома типами подій: (1) банківською панікою, яка призводить до закриття, злиття або приєднання в одному або більше секторах фінансових установ, і (2) якщо немає ніякої паніки, закриття, злиття і великомасштабне придбання урядом крупної фінансової установи (або групи установ) відзначає початок серії подібних результатів для інших фінансових установ.

Продовження табл. 1.1

1	2
Caprio and Klingebiel (2003)	Системна банківська криза визначається як "Повне або часткове вичерпання капіталу банку у значних обсягах."
Laeven and Valencia (2008-2010-2012)	Банківська криза розглядається як системна, у випадку існування таких двох умов: (1) істотних ознак фінансової скрути в банківській системі (втрат в банківській системі, ліквідації банків тощо) і (2) наявності значних заходів щодо втручання у банківську політику у відповідь на значні втрати у банківській системі. Перший рік, в якому ці обидва критерії поєднуються вважається як висхідний рік банківської кризи, і політичні заходи в банківському секторі вважаються значними, якщо були впроваджені щонайменше три з них: (1) значна підтримка ліквідності, (2) реструктуризація банку, (3) широкомасштабна націоналізація банків, (4) значні гарантії на місцях, (5) масштабна купівля активів.
Reinhart and Rogoff (2008-2011)	Визначення банківської кризи таке ж як і Kaminsky and Reinhart

Джерело: складено на основі опрацювання [191]

Отже, значна кількість поглядів й позицій учених зводиться до потреби обґрунтування причин та факторів, які спонукають виникнення кризових явищ й ситуацій. Для ідентифікації міри фінансової стабільності, ефективності та надійності банків, насамперед, необхідно виділити фактори та основні причини виникнення банківських криз. Вітчизняні науковці по-різному класифікують фактори, які негативно впливають на банківський сектор, в залежності від глибини та специфіки кризи.

За твердженням О. Дзюблюка та В. Рудана можна виділити 4 ключових причини виникнення не лише банківської кризи 2014-2015рр., й а попередніх банківських криз 1998р., 2004р., 2008-2009рр. До таких причин, на думку, науковців слід віднести: 1) неефективність законодавства та регулятивних механізмів у сфері банківської діяльності; 2) низьку ефективність грошово-кредитної та валютної політики; 3) недостатній рівень узгодження монетарної та фіскальної політики; 4) структурні дисбаланси в економіці [39].

Ряд науковців таких як В. В. Коваленко, П. М. Чуб, М. В. Суганяка, В. І. Фучеджи акцентують увагу на зовнішніх (макроекономічних) чинниках появи банківських криз. Зокрема, В. В. Коваленко виділяє наступні чинники

виникнення банківських криз: фінансова глобалізація, зменшення обсягів виробництва, погіршення платоспроможності підприємств-позичальників, надмірна кредитна експансія під час тривалого економічного підйому, вплив інфляції на банківський сектор, різке коливання товарних цін і цін на фінансові активи процентних ставок, вплив зовнішньоекономічних чинників, недосконалість нагляду та регулювання банківської системи [78, с. 80].

П. М. Чуб вважає, що основними факторами, які підірвали діяльність банківських установ України є: значне зростання обсягів зовнішньої заборгованості приватного сектору, недовіра інвесторів, відтік капіталу, згорання інвестиційних проєктів в Україні, неефективна валютно-курсова політика [182, с. 204-205].

В. В. Коваленко, М. В. Суганяка та В. І. Фучеджи основні причини виникнення банківської кризи зводять до наступних: макроекономічні дисбаланси, неадекватна макроекономічна політика влади відносно національного виробництва у частині реального сектора економіки та у частині банківського сектора, фінансова нестабільність, низький рівень довіри населення до фінансової системи країни [77, с. 20].

Практичний інтерес представляє позиція С. Яременка, який в значній мірі пов'язує банківську кризу 2008-2009рр. з монетарною політикою НБУ, яка не була адекватною існуючим загрозам і небезпекам в банківському секторі економіки. На його думку, необхідно виокремити 2 хвили розвитку банківської кризи, появу якої спровокувала монетарна політика НБУ. Перша – це проблема ліквідності банків – відтік вкладів, пов'язаний із недовірою до банків. Її вирішення залежало від рефінансування банків. Друга хвиля – неповернення кредитів виробничим сектором та населенням, не тільки відсотків, а й тіла кредитів, що призвело до збитків банківського сектору [187].

В контексті дослідження трактування банківської кризи фахівцями Світового банку має прикладне значення і передбачає, що це така ситуація в банківській системі, при якій виконується хоча б одна із таких умов:

- частка простроченої заборгованості в сукупному обсязі активів складає

понад 10%;

- витрати на відновлення банківської системи перевищують 2% ВВП;
- відбувається націоналізація значної (понад 10%) частини банків;
- спостерігається нестабільність в банківській системі: масові набіги на банки, замороження депозитів, банківські канікули;
- ситуація, коли виснажується більша частина, або увесь банківський капітал [206].

Фахівці цієї установи констатують, що банківська і валютна криза взаємопов'язані й взаємообумовлені, а остання супроводжується девальвацією національної валюти на 25% і більше у номінальному вираженні, що призводить також до щонайменше 10% річної девальвації [206].

Великий пласт наукових досліджень з проблем виникнення банківських криз пов'язаний з їх дослідженням на рівні окремих господарюючих суб'єктів, в тому числі банківських установ.

І. Ю. Кондрат до основних проблем банківського сектора відносить: погіршення якості активів, зокрема зростання частки “непрацюючих” активів, скорочення швидкої ліквідності банків, значні витрати банківських установ, котрі стосуються як безпосередньо їх операційної діяльності, так і функціонування апарату управління, нехтування якісною оцінкою кредитоспроможності позичальників банку, несвоєчасна реакція НБУ на втрату банками їх платоспроможності, зростання системних ризиків банківських установ [83, с. 465].

Інші вчені О. М. Зверяков, І. Ю. Кондрат, І. І. Топій, Д. І. Коваленко пов'язують виникнення кризових ситуацій з внутрішніми (мікроекономічними) чинниками, у зв'язку з неефективною системою менеджменту банку. Так, Д. І. Коваленко виділяє такі фундаментальні внутрішні чинники, що призводять до нестабільності банківського сектора: фінансові ризики, головним з яких залишається кредитний, відсутність абсолютної ліквідності кредитних установ, що пов'язано з особливістю банківської діяльності, дисбаланс трансформації ресурсів (розрив за строками між активами і пасивами, залученими та виданими

на тривалий термін - більше року) [79, с. 294].

Таким чином, розглядаючи сучасні підходи до основних чинників виникнення банківських криз, слід зазначити, що головними з них значна кількість авторів вважає фінансову нестабільність в країні, недовіру населення до банківської системи, значне погіршення якості активів та зниження ліквідності банківських установ.

На нашу думку, кризи, що виникають у процесах функціонування й розвитку банківського сектора економіки, можуть мати мега-, макро-, мезо- і мікроекономічні наслідки й спричинити як системну банківську кризу, так і визнання проблемних банківських установ неплатоспроможними й призвести до їх реорганізації або банкрутства. Деструктивні фактори не забезпечують ефективного функціонування банківського сектора і значно знижують конкурентоспроможність країни. У звіті "Global Competitiveness Report" йдеться про те, України початок 2016 року зайняла 79 місце з 140 "в Глобальному рейтингу конкурентоспроможності". При цьому надійність банків України оцінили за найнижчим показником – 140 із 140 [173].

В. В. Коваленко, М. В. Суганяка, В. І. Фучеджи підкреслюють у своїх дослідженнях, що "...в процесі аналізу фінансової кризи, необхідно розрізняти фактори, причини і симптоми кризи" [77, с. 17].

Російський учений А. А. Літош представляє процес виникнення кризи таким ланцюгом: Причини→Симптоми→Фактори [100, с. 14]. Враховуючи такий підхід вітчизняних і зарубіжних учених вважаємо, що причини кризи лежать в основі виникнення симптомів, а в подальшому й факторів появи банківських та фінансових криз.

Особливістю такої систематизації чинників є чітко виражений причинно-наслідковий характер з врахуванням масштабності, характеру (позитивний, негативний) та наслідків впливу на глобальному й національному рівнях, що наведено в табл. 1.2.

Причини, симптоми та фактори банківських криз

№ з/п	Причини	Симптоми	Фактори
1	Нездатність значної кількості банків розраховуватись за своїми зобов'язаннями, здійснювати банківські операції	Зростання кількості проблемних і нежиттєздатних банків	Макроекономічні Політико-правові Фінансові
2	Зростання з боку НБУ мінімальних вимог до розмірів статутного й регулятивного капіталу банків. Незацікавленість акціонерів у нарощенні статутного капіталу за рахунок грошових внесків. Неможливість державної підтримки та задіяння внутрішніх і зовнішніх джерел поповнення капіталу. Проблеми корпоративного управління. Значні операційні та ринкові ризики діяльності.	Зниження розміру власного капіталу і рівня капіталізації банківського сектору і окремих банківських установ	Макроекономічні Фінансові Організаційні
3	Девальвація національної валюти. Структурні дисбаланси в економіці. Війські дії на Сході України на анексія Криму. Неплатоспроможність позичальників.	Погіршення якості та знецінення банківських активів	Макроекономічні Фінансові Соціальні
4	Відсутність адекватної поточної і стратегічної кредитної політики банків Доларизація кредитного портфеля Невідповідність системи ризик-менеджменту банку існуючим та потенційним кредитним ризикам	Збільшення обсягів проблемних і безнадійних до повернення кредитів	Макроекономічні Мезоекономічні Мікроекономічні
5	Відтік депозитів Банківська паніка	Виникнення проблем із ліквідністю та зниження величини банківських зобов'язань	Макроекономічні Фінансові Соціальні
6	Ризикова діяльність в умовах обмеженого ресурсного потенціалу	Зниження показників ефективності та прибутковості банківської діяльності	Макроекономічні Фінансові
7	Недобросовісна конкуренція Шахрайство Відмивання грошей	Втрата ліцензій та письмових дозволів, ділового іміджу банку	Мегаекономічні Макроекономічні Фінансові Організаційні

Джерело: розроблено автором

Основні чинники, які визначально впливають на виникнення кризових явищ і ситуацій доцільно класифікувати на зовнішні (мега-, макро- і мезоекономічні) й внутрішні (мікроекономічні) з базуванням на управлінському

підході для ідентифікації кризових явищ і загроз. Узагальнений підхід до систематизації зовнішніх і внутрішніх факторів та їх деталізацію наведено на рис. 1.1.

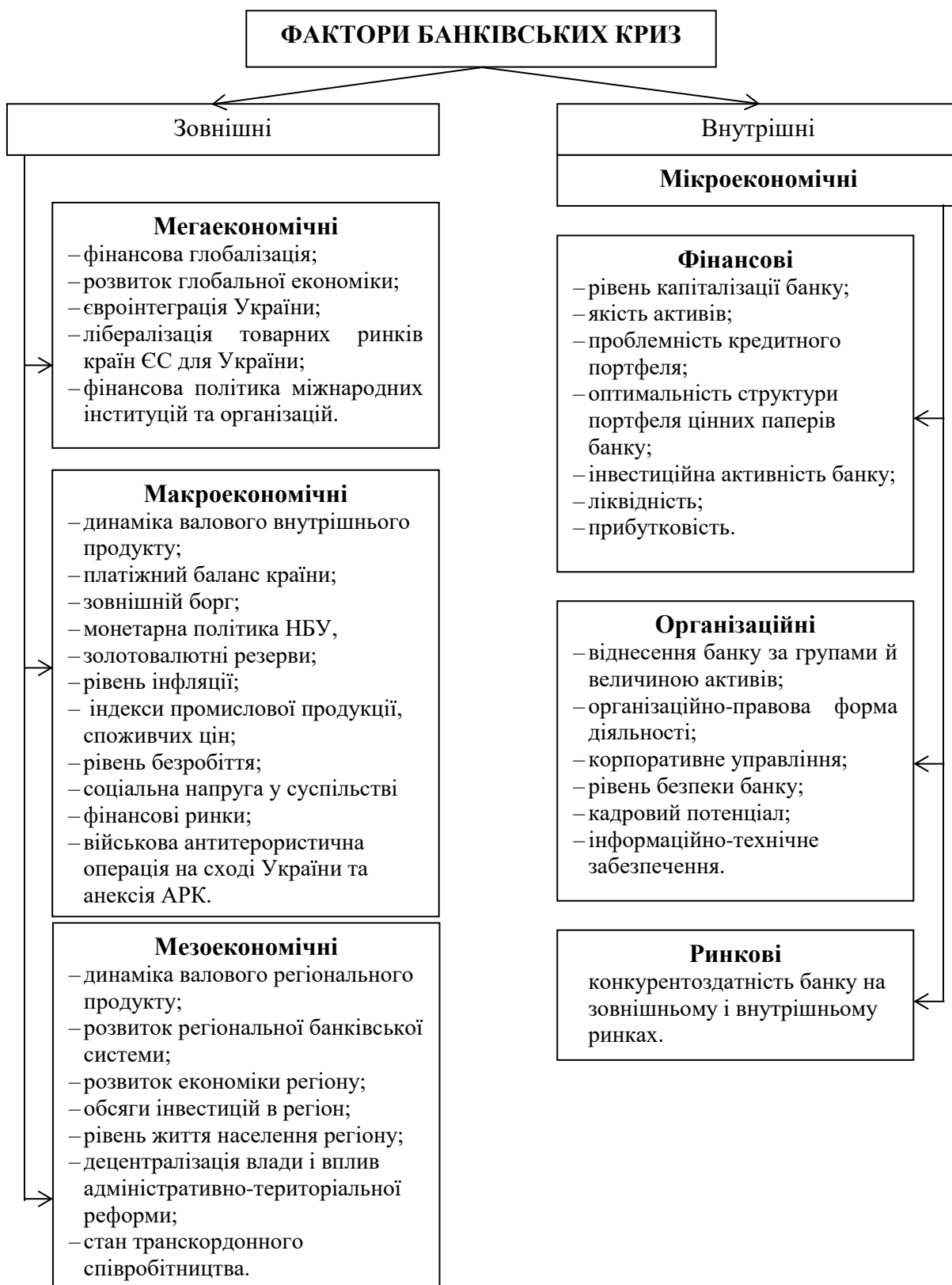


Рис. 1.1. Фактори банківських криз

Джерело: розроблено автором

Мікроекономічні фактори доцільно поділити на фінансові, ринкові та організаційні. В такому разі фактор – це умова або встановлена тенденція, яка свідчить про настання кризи. Банк як установа, яка функціонує як фінансовий посередник, здійснює акумуляцію й перерозподіл фінансових ресурсів на власних умовах й на власний ризик в найбільшій мірі підпадає під дію внутрішніх фінансових факторів і наявність кризових явищ і симптомів у фінансовій діяльності банків вважаємо пріоритетною сферою як моніторингу, так і дослідження в контексті запровадження дієвого антикризового фінансового менеджменту.

У зв'язку з наявністю значної кількості дестабілізуючих факторів, які негативно впливають на фінансову стійкість як окремого банку, так і банківської системи загалом, вважаємо за доцільне розкрити суть антикризове управління банківською системою, яке повинно здійснюватися органами державної влади, НБУ та менеджерами окремого банку (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Визначення категорій "антикризове управління" у вітчизняній та зарубіжній літературі

Автори, які досліджували антикризове управління банком та його фінансовою діяльністю	Визначення категорій
1	2
Лигоненко Л. А. Авторская концепция управления предприятием. Международн. научн. конф. Современные технологии управления. – 2014. – Росия, г. Москва, 14-15 июля, 2014. – С. 20-32 / Под ред. Проф. А. Я. Кибанова. – Киров, МЦ НИП, 2014. – 2150 с.	Антикризове управління трактується як спеціальне постійно організоване управління, в основу якого покладена система методів і принципів розробки специфічних управлінських рішень, які приймаються визначеним суб'єктом в умовах суттєвих ресурсних і часових обмежень, підвищеного ризику, фінансових та інтелектуальних втрат для відновлення життєздатності і недопущення його ліквідації як господарюючого суб'єкта, а також досягнення інших специфічних завдань окремих суб'єктів його здійснення [98, с. 22].
Коваленко В. В., Крухмаль О. В. Антикризове управління в забезпечення фінансової стійкості банківської системи: монографія. – Суми, УАБС НБУ, 2007. – 198 с.	Антикризове управління банківською системою передбачає систему управлінських заходів та рішень щодо діагностики, попередження, нейтралізації та подолання криз і їх причин на всіх рівнях банківської системи [6, с. 45-46].

Продовження табл. 1.3

1	2
<p>Коваленко В. В., Суганяка М. В. Фучеджи В.І. Коваленко В. В. Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання: монографія/ В.В. Коваленко, М.В. Суганяка, В.І. Фучеджи. - Одеса, 2013. - 381 с.</p>	<p>Антикризове управління банківськими установами – реалізація стратегій подолання загроз, негативних тенденцій у процесах функціонування й розвитку банківської установи [с. 30-31]</p> <p>Антикризове фінансове управління банківськими установами включає як заходи, здійснювані безпосередньо управліннями всередині самого банку, так і дії уповноважених органів, спрямовані на управління всією сукупністю банківських установ, які функціонують у державному територіальному просторі [77, с. 30].</p>
<p>Суганяка М.В. Формування механізму антикризового управління системним банком. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. – Одеса, ОНЕУ, 2013. – 20 с.</p>	<p>Антикризове управління системними банками – це реалізація стратегій подолання загроз, негативних тенденцій у процесах функціонування й розвитку системного банку [167, с. 6-7].</p>
<p>Коротков Э. М. Антикризисное управление. – 2-е изд, доп. и перераб / под ред. Э. М. Короткова. М. : ИНФРА-М, 2010. – 344 с.</p>	<p>Антикризове управління – це управління, в якому певним чином поставлено передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів, заходів із зниження негативних наслідків кризи і використання її факторів для подальшого розвитку [87, с. 10].</p>
<p>Терещенко О. О. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку. Т. 3. Фінанси підприємств: тенденції, стан і проблеми управління / за ред. А. І. Даниленка. – К. : Фенікс, 2008. – 306 с.</p>	<p>Антикризовий фінансовий менеджмент – це процес управління фінансово-економічними ризиками та фінансовою санацією підприємства з метою профілактики і нейтралізації фінансової кризи та забезпечення безперервності діяльності підприємства на основі специфічних методів і прийомів управління фінансами [178, с. 113].</p>
<p>Манжос С.Б. Антикризове управління банківською діяльністю: форми і технології / С.Б. Манжос // Науковий вісник херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 6. - Частина 5. – С. 16-20.</p>	<p>Антикризове управління банківською діяльністю трактується як комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених обмежень, принципів, процесів, процедур та заходів державних органів влади, центрального банку та менеджменту окремих банківських установ, спрямованих на досягнення ефективного функціонування як всієї банківської системи, так і окремої банківської установи [103, с. 16].</p>
<p>Кондрат І.Ю. Антикризове управління фінансами банків на прикладі ПАТ «БРОКБІЗНЕСБАНК» / І. Ю. Кондрат, І. І. Топій // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2014. – № 797. – С. 461–469.</p>	<p>Антикризове управління банком - це комплекс засобів та заходів правового, організаційного та фінансового характеру, котрі спрямовані на виявлення та попередження кризових ситуацій в діяльності банку, відновлення його ліквідності, платоспроможності, конкурентної позиції на ринку, а також забезпечення тривалої фінансової стійкості [83, с. 464].</p>

Продовження табл. 1.3

1	2
Зверяков О. М. Антикризове управління банком в умовах фінансової нестабільності / О.М. Зверяков // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011. – Випуск 3(43). – С.80-85.	Антикризове управління банком – це система управлінських заходів щодо діагностики, нейтралізації і подолання кризових явищ і їх чинників на макро-, мезо- та мікрорівнях економіки з метою мінімізації збитків від кризи та створення умов щодо подальшого розвитку банківської установи [69, с. 82].
Коренєва О.Г. Формування системи антикризового управління в банківських установах [Електронний ресурс] / О. Г. Коренєва // Ефективна економіка. – 2012. – № 5. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1150	Антикризове управління діяльністю банку – це комплекс заходів щодо виявлення факторів, які спричиняють кризу, профілактики, своєчасної діагностики, попередження і нейтралізації кризових явищ, спрямований на досягнення цілей діяльності комерційного банку, реалізацію його стратегії та прогресивний розвиток [84].
Чуб П.М. Антикризове управління у банківській діяльності / П.М. Чуб // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – №20. – С.203-211.	Антикризове управління – це сукупність методів, прийомів, що дозволяють розпізнавати кризи, здійснювати їх профілактику, долати їх негативні наслідки, згладжувати перебіг кризи [182, с. 205].
Болдирев О.О. Антикризове управління банком : дис. на здобуття наук. ступеня кандидата економічних наук: 08.00.08 / О.О. Болдирев. – К.: КНЕУ, 2012. – 20 с.	Антикризове управління банком -це сукупність економічних відносин, що виникають з приводу діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ як на макро-, так і мікрорівнях [22, с. 4].
Садькова А. Э. Основы антикризисного управления в коммерческом банке / А. Э. Садькова // Экономика, управление, финансы: материалы IVмеждународ. Науч. Конф. г. Пермь: Зебра, 2015. – С. 91-102.	Антикризове управління кредитними організаціями являє собою самостійну галузь знань, яка фіксується спеціальними нормативними актами, а також наявністю власного специфічного предмета дослідження [151, с. 102].

Джерело: складено на основі опрацювання [6, 22, 69, 77, 83, 84, 87, 98, 103, 151, 167, 178, 182]

Отже, огляд існуючих теоретичних підходів до розкриття суті категорії "антикризове управління банківською діяльністю" дозволяє констатувати, що це спеціальний вид управління, який трактується ученими у вузькому (нейтралізація кризових явищ) і широкому розумінні з необхідністю застосування специфічних видів та методів управління і здійснюється з метою діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ на

різних рівнях функціонування економіки.

Узагальнюючи існуючі наукові підходи, антикризове управління банками, на нашу думку, доцільно розглядати як систему заходів, при якій суб'єкт антикризового управління за допомогою форм, методів, важелів та інструментів здійснює виявлення, попередження, нейтралізацію й мінімізацію кризових явищ, забезпечуючи ефективне функціонування банківських установ на основі ризик-орієнтованого підходу з урахуванням впливу мега-, макро-, мезо- й мікроекономічних факторів.

Оскільки менеджмент в банку за сферами та напрямками діяльності охоплює фінансову та організаційну складові, які повинні бути взаємоузгодженими в рамках загальної концепції управління установою, то система антикризового управління банківською діяльністю може розглядатися в рамках діагностики фінансових та організаційних кризових явищ і загроз. На нашу думку, фінансові фактори у виникненні кризових явищ і загроз в діяльності банків є визначальними на всіх рівнях управління, що зумовлює необхідність виокремлення дефініції "антикризове управління фінансовою діяльністю банку", яке ґрунтується на специфічних методах і охоплює процес управління рухом грошових коштів, їх формуванням та розміщенням відповідно до цілей конкретного банку із необхідністю врахування управління капіталом, активами і пасивами, прибутковістю, ліквідністю, банківськими ризиками, процесом планування і бюджетування, фінансовою санацією та реструктуризацією, діяльністю банків в режимі запровадження тимчасових адміністрацій.

З урахуванням специфіки фінансового менеджменту в банку вважаємо, що антикризове управління фінансовою діяльністю банків – це система заходів при якій суб'єкт антикризового управління за допомогою ефективних механізмів й специфічних фінансових прийомів здійснює виявлення, попередження, нейтралізацію й мінімізацію кризових явищ у фінансовій діяльності банків.

Характерними ознаками антикризового управління фінансовою діяльністю

банків вважаємо:

- використання поряд з традиційними специфічних методів, важелів та інструментів управління;
- часові обмеження;
- мінімізація фінансових витрат;
- загострення протиріч у корпоративному управлінні;
- зростання ризиків діяльності та управлінських рішень;
- інноваційність рішень в процесі антикризового управління;
- відновлення фінансової стабільності;
- розробка санаційних заходів й програм фінансового оздоровлення;
- визначення форм реорганізації банків;
- запобігання визнання банків нежиттєздатними та неплатоспроможними (рис. 1.2).



Рис. 1.2. Характерні ознаки антикризового управління фінансовою діяльністю банків

Джерело: розроблено автором

Методологія антикризового управління є його основою, яка включає ціль, завдання, функції та принципи управління фінансовою діяльністю банків (рис. 1.3).



Рис. 1.3. Цілі та завдання антикризового управління фінансовою діяльністю банків

Джерело: розроблено автором

Ціль антикризового управління фінансовою діяльністю банків —

ідентифікація, попередження, раннє реагування, діагностика та нейтралізація кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків на основі ризик-орієнтованого підходу й оцінки їх санаційної спроможності.

Антикризове управління фінансовою діяльністю банків базується на здійсненні певних функцій, підходи до виокремлення яких є неоднозначними і базуються як на загальних функціях фінансового менеджменту, таких як аналіз, планування, регулювання, мотивація, організація і контроль, так і на специфічних особливостях прояву функцій в процесі застосування методів антикризового менеджменту банківської діяльності.

З позицій В. В. Коваленко, М. В. Суганяка, В. І. Фучеджи загальними функціями антикризового фінансового управління є такі: формування ефективних інформаційних систем, що забезпечуються обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень; здійснення аналізу фінансового стану і результатів фінансової діяльності; здійснення планування фінансового оздоровлення; розробка дієвої системи стимулювання реалізації ухвалених управлінських рішень щодо фінансового оздоровлення; здійснення ефективного контролю за реалізацією управлінських рішень щодо фінансового оздоровлення [77, с. 38].

Специфічними функціями авторський колектив вважає наступні: діагностику кризових симптомів розвитку; розробку загальної стратегії фінансового оздоровлення; усунення неплатопрможності; забезпечення фінансової рівноваги в процесі розвитку; відновлення фінансової стійкості [77, с. 35].

Загалом підтримуючи такий підхід авторів вважаємо за доцільне наголосити, що окремі специфічні функції, виокремлені авторами, на нашу думку є завданнями антикризового фінансового управління.

Враховуючи специфіку завдань й ознак антикризового управління фінансовою діяльністю банків доцільно виокремити загальні функції, характерні для даного типу менеджменту, які різноплановано проявляються на різних рівнях банківської системи. Такими функціями загального спрямування,

на нашу думку, є: стабілізаційна; трансформаційна; регулююча; перерозподільча; контрольна; інформаційна, які мають різноаспектний прояв залежно від рівня фінансового менеджменту. Особливості прояву функцій на мега-, макро-, мезо- й мікрорівнях конкретизовано нами у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Функціональна спрямованість антикризового фінансового управління на мега-, макро-, мезо- й мікрорівнях

Функції	Особливості прояву функцій на:			
	мегарівні	макрорівні	мезорівні	мікрорівні
1	2	3	4	5
Стабілізаційна	забезпечення стійкості фінансових ринків й фінансових посередників на глобальному та міжнародному рівнях	забезпечення фінансової стійкості й надійності банківської системи України, виконання нею основних функціональних завдань та забезпечення сталого економічного розвитку держави	забезпечення стійкого розвитку регіональної банківської системи та акумулювання фінансових ресурсів банківських установ у інноваційно-інвестиційний розвиток економіки регіону	формування позитивних тенденцій банківської прибутковості та ефективності за рахунок превентивного й реактивного методів антикризового менеджменту, відновлення позитивного ділового іміджу банківської установи й забезпечення стратегічних конкурентних переваг на ринку банківських продуктів і послуг
Трансформаційна	Акумулювання й перерозподіл фінансових ресурсів на міжнародних фінансових ринках з врахуванням антикризових заходів глобального масштабу	Формування, перерозподіл фінансового потенціалу банківської системи в рамках антикризових заходів між різними рівнями управління та фінансове забезпечення сталого економічного зростання на загальнодержавному рівні	Концентрація і диверсифікація фінансових ресурсів регіональних банків в межах адміністративно-територіального поділу і їх спрямування на антикризові заходи регіонального масштабу, фінансування потреб регіонів	Розробка антикризових програм щодо мобілізації фінансових ресурсів юридичних і фізичних осіб і їх розміщення в кредити, інвестиції, цінні папери, надання новітніх банківських операцій і послуг

Продовження табл. 1.4

1	2	3	4	5
Регулююча	Встановлення міжнародних норм і правил антикризового регулювання банківської діяльності міжнародними фінансовими інституціями і організаціями	Застосування національних стандартів банківського регулювання і нагляду в контексті визначення проблемних та нежиттєздатних банків	Виконання регіональними підрозділами НБУ ефективного нагляду за функціонування регіональної банківської системи	Створення ефективної системи внутрішнього аудиту, контролю за ризиками та організація превентивних й реактивних заходів управління в умовах кризи
Перерозподільча	Перерозподіл фінансового потенціалу на глобальному рівні, надання допомоги від міжнародних організацій та інституцій у разі загроз і небезпек	Акумуляція і перерозподіл банківських ресурсів, надання стабілізаційних і кредитів рефінансування у разі виявлення проблем і небезпек	Перерозподіл фінансових ресурсів на регіональному рівні, формування інвестиційно активних та фінансово депресивних регіонів	Залучення й запозичення фінансових ресурсів, забезпечення їх ефективного розміщення у кредитно-інвестиційну діяльність з метою уникнення неплатоспроможності.
Контрольна	Контроль за цільовим використанням фінансових ресурсів, отриманих від зовнішніх інвесторів	Контроль за стабільним функціонуванням банківської системи, виконанням нею основних функцій, операцій і послуг, запобігання системним банківським кризам	Формування системи контролю за ефективним функціонування регіональної банківської системи, її показниками та тенденціями й стратегіями розвитку	Запобігання негативним фінансовим результатам, мінімізація ризиків, контролю за тактичними й стратегічними цільовими орієнтирами з метою мінімізації негативних явищ і загроз
Інформаційна	Оприлюднення інформації про глобальні й міжнародні тенденції розвитку банківського сектора, світові фінансові тенденції і кризи	Доступ до інформації про ефективність функціонування банківської системи, її спроможність виконувати ключові завдання і операції	Інформування про ефективність функціонування регіональної банківської системи, існуючі ризики і загрози на регіональному рівні	Доступ до інформації про фінансову стійкість банку, стан корпоративного управління, існуючі тенденції й небезпеки, пов'язані із фінансовою діяльністю

Джерело: розроблено автором

Трактування сутності антикризового управління фінансовою діяльністю

актуалізує необхідність окреслення принципів як обмежувальних чинників його застосування.

Як стверджує Лігоненко Л. П. основні принципи антикризового управління доцільно систематизувати на загальні (системності, об'єктивності, комплексності, відповідності, контролю, оптимальності, основної ланки, законності, ефективності та специфічні (опори на антикризову свідомість, антикризової мотивації діяльності, багатоваріантності, реалістичності процесу, оцінки наслідків рішень і системи антикризового управління (функціональної інтеграції, відповідальності, співвідношення централізму і децентралізму) [98, 30].

З позицій необхідності формування дієвого механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків такими принципами можуть бути такі:

- принцип централізації, що означає специфічне антикризове регулювання банківської діяльності й окремих установ в рамках здійснення антикризового управління;
- принцип прозорості і публічності здійснення заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків, максимального інформування щодо позитивних й негативних наслідків для економіки країни і регіонів, функціонування банківського сектору й окремих установ, населення та ступеня його довіри до фінансових посередників;
- принцип превентивності базується на можливості раннього передбачення й реагування на кризові явища і загрози у банківській діяльності й мінімізацію їх негативних наслідків;
- принцип оптимальності диверсифікації джерел фінансування, який передбачає першочергову потребу задіяння внутрішніх фінансових ресурсів й оптимальної зовнішньої санації для реалізації заходів антикризового фінансового управління;
- принцип комплексності, який передбачає тісний взаємозв'язок між

елементами банківської інфраструктури на різних рівнях у рамках виконання функціональних завдань й запобігання негативним явищам і загрозам;

- принцип відновлення стабільності, який полягає в тому, що методи й заходи антикризового управління, які впроваджуються на різних його рівнях повинні забезпечувати мега-, макро-, мезо- й мікроекономічну стабільність банківської системи та її інституцій;
- принцип ієрархічності, який полягає у чіткій підпорядкованості й підзвітності перед НБУ банківських установ різного рівня в процесі впровадження програм й заходів антикризового управління;
- принцип ефективності передбачає відновлення в результаті антикризового фінансового управління основних показників, розробку програм фінансового оздоровлення з позицій мінімізації витрат на її здійснення і досягнення цільових показників і критеріїв;
- принцип соціальної відповідальності в контексті реалізації антикризового управління фінансовою діяльністю, повинен спрямовуватись на формування соціально орієнтованої банківської системи, яка під впливом фінансових негараздів повинна орієнтуватись на соціальний захист банківських працівників й виконання соціальних функцій суспільного значення.

Отже, в рамках поглиблення теоретичних засад антикризового управління фінансовою діяльністю банків запропоновано авторське трактування даної економічної дефініції з обґрунтуванням ознак, функцій, принципів такого виду управління банківською діяльністю під впливом чинників мега-, макро-, мезо- і мікроекономічного рівня.

1.2. Види, етапи та моделі банківських криз й антикризового управління

Сучасні умови функціонування банків України характеризуються недостатнім рівнем їх капіталізації, низькою якістю активів й відтоком депозитних зобов'язань, значним обсягом пролонгованих і безнадійних до повернення кредитів, що призвело до збитковості як банківського сектора в цілому, так і окремих установ. Такі умови актуалізують необхідність формування дієвих антикризових заходів з врахуванням попереджувальних, кризових й післякризових видів антикризового управління, специфіки діяльності фінансово-кредитних установ та розробки й використання моделей раннього попередження кризових явищ і загроз та прогнозування неплатоспроможності й ризику ліквідації і банкрутства.

О.І. Барановський констатує, що усі банківські кризи мають не лише різну природу, причини походження, форми прояву, а й кількісні параметри [19, с. 381]. Отже, доцільно виокремити види антикризового управління діяльністю банків залежно від наявності кризових явищ та ситуацій, розвитку кризи, її посилення чи ліквідації.

Кризи на макроекономічному рівні в більшості випадків носять системний характер і зумовлені макроекономічною нестабільністю, банківською панікою і набігами на банки, неплатоспроможністю більшої частини установ і їх нездатністю виконувати взяті на себе зобов'язання. Слід зазначити, що банківські паніки бувають двох типів: по-перше, ті, які не пов'язані із проблемними аспектами функціонування економіки, а зумовлені феноменом масової поведінки населення, яку ще називають "ефектом зараження", по-друге ті, які пов'язані із фазою економічного циклу і за твердженням Толлмана часто асоціюються з фазою спаду і рецесії [216]. Часто паніка, яка призводить до кризи провокує виникнення фінансової і валютної криз.

На нашу думку, банківські кризи на мікрорівні пов'язані із зменшенням

ресурсної бази, втратою ліквідності та платоспроможності, зростанням обсягів проблемних активів, погіршенням якості кредитно-інвестиційного портфеля, що призводить до зростання збитків й визнання стану банку проблемним або нежиттєздатним.

На думку науковця В. Костогриз необхідно розглядати три види антикризового управління:

- передкризове управління (для своєчасного виявлення та прийняття рішень для запобігання кризи, що передбачає систему профілактичних заходів);
- управління в умовах кризи, що передбачає стабілізацію нестійких станів і оцінку кризової ситуації, виявлення факторів, що зумовили виникнення кризи, вивчення слабких і сильних сторін установи, оцінку потенційних можливостей щодо подолання кризи, пошук шляхів мінімізації негативних її наслідків, відновлення фінансової стійкості;
- управління процесами виходу з кризи, яке здійснюють для мінімізації втрат і втрачених можливостей під час виведення установи з кризи, обґрунтування стратегічної програми виходу з кризи, оперативне виявлення відхилень фактичних результатів реалізації програм оздоровлення від передбачених стратегічною програмою та розробка системи заходів щодо їх ліквідації [88].

В умовах наростання кризових ситуацій та явищ необхідно використовувати комплекс реактивних та превентивних видів антикризового управління з метою попередження й подолання негативних наслідків кризи. Реактивний менеджмент характеризується розробкою управлінських рішень з питань відновлення ліквідності та платоспроможності банку й швидкого подолання негативних явищ й відновлення докризового його стану. Превентивний (попереджувальний менеджмент) – це вид управління, який охоплює низку заходів із недопущення та мінімізації кризових явищ у поточному й стратегічному періодах.

Процес антикризового управління фінансовою діяльністю банку, на нашу думку, повинен характеризуватись безперервністю і носити як елементи

попереджувального, так і реактивного менеджменту, що актуалізує необхідність профілактики можливої кризової ситуації і створення системи моніторингу ризиків на всіх етапах життєвого циклу банківської установи.

Система антикризового управління фінансовою діяльністю банку в обов'язковому порядку повинна охоплювати такі елементи:

- прогнозування, передбачення й діагностику кризи;
- профілактику кризи й розробку антикризових заходів;
- виведення з кризи, відновлення його докризового стану, розробка заходів фінансового оздоровлення або реорганізації з найменшими витратами.

В умовах сьогодення відсутні усталені підходи до ідентифікації етапів здійснення антикризового управління в банківській сфері. Заслужує уваги запропонований польським ученим Кжакевіч К. загальний підхід, який констатує, що запобігання кризі стосується дій, які спрямовані на уникнення кризи і виділяє 4 етапи здійснення антикризових заходів. По-перше, реагування менеджера на сигнали, які попереджають про можливість виникнення кризи та вжиття заходів, спрямованих на подолання її перших симптомів. Другим етапом у процесі здійснення антикризового управління є підготовка до кризи, яка передбачає розробку планів діагностики і загальних схем антикризових заходів. Наступним етапом автор вважає реалізацію антикризових заходів, в ході якої проводиться координація та контроль дій, їх перевірка в рамках підготовки до кризи. Завершальним етапом є оцінка кризи й реакція на неї установи, в ході якої оцінюються проведені заходи, проводиться їх перевірка, формулюються висновки і здійснюється коригування антикризових заходів. Представлені етапи утворюють процес, який спрямований на ефективне управління у разі виникнення кризи, а також забезпечення профілактичних заходів у разі подальших надзвичайних ситуацій [207, с. 223].

Отже, всі розроблені заходи можна поділити на дії, реактивні щодо вже існуючих криз, що є пасивною реакцією банку на виникаючі загрози, а також активні, які охоплюють своїм спектром період до настання кризи, тобто спрямовані на її уникнення і запобігання.

Огляд літературних джерел дозволяє виділити достатньо значну кількість підходів до розробки етапів й моделей антикризового управління діяльністю банків та підприємницьких структур. Найбільш визнаним є підхід до розробки заходів антикризового управління, який охоплює 4 взаємопов'язані етапи: профілактика кризи, підготовка до кризи, реагування на кризу, відновлення докризового стану.

Вказані етапи являють собою певну послідовність дій і як, стверджує Дж. Рогозінська-Мітрут кожна фаза виникає з попередньої і є підставою для розробки наступної [214].

Вченими розроблено і запропоновано етапи формування антикризового управління у разі наростання кризових явищ, зокрема, орієнтуючись на підхід, розроблений А. Зелек [217, с. 344], вважаємо, що антикризове управління у разі настання кризових явищ має охоплювати такі етапи:

- формування цілей антикризового управління: 1) відновлення платоспроможності й життєздатності банку, 2) фінансова санація та оздоровлення банку;
- діагностика кризових явищ: 1) оцінка кризових явищ і ситуацій, 2) оцінка причин і симптомів кризи, 3) визначення типу кризи, 4) визначення основних загроз і небезпек, 5) визначення глибини кризового стану, 6) оцінка обґрунтованості існуючих заходів і повноважень антикризового менеджменту;
- розробка антикризових заходів і прийняття відповідних рішень: 1) формулювання альтернативних варіантів програм антикризового управління, 2) оцінка і верифікація альтернативних програм, 3) вибір обґрунтованої і раціональної програми антикризового управління, 4) зовнішня і внутрішня верифікація програми антикризового управління;
- впровадження і реалізація програми антикризового управління: 1) заходи і прогностичний термін відновлення платоспроможності банку, 2) умови участі інвесторів у повному чи частковому задоволенні вимог кредиторів, 3) умови реструктуризації капіталу банку, 4) умови сек'юритизації кредитів;

– контроль і коригування заходів антикризового управління: 1) оцінка ефективності антикризового управління, 2) коригування заходів та моніторинг і контроль їх реалізації.

Отже, антикризовий менеджмент у діяльності банків має свою специфіку і може носити як реактивний, так і превентивний характер, спрямовуватись на попередження та виведення проблемних банків із кризового стану.

Антикризове управління фінансовою діяльністю банку вимагає використання науково обґрунтованого методичного інструментарію, який сприятиме обґрунтуванню дієвих механізмів та концептуальних засад його здійснення. Для обґрунтування існуючих методів антикризового управління банківською діяльністю доцільно представити їх систематизацію з позицій попередження та раннього реагування, діагностики та оцінювання глибини кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків з врахуванням існуючих ризиків.

Враховуючи багатоаспектність причин, симптомів та факторів банківських криз в економічній літературі розроблені різні підходи та моделі діагностики банківських криз й моделі моніторингу фінансової стабільності, виявлення сигналів кризових явищ як банківського сектору, так й окремих установ.

Систематизація моделей діагностики банківських криз дозволила нам виокремити моделі раннього попередження кризових явищ (EWS), моделі банківських криз, які пов'язані із прогнозуванням неплатоспроможності, порушенням банківської ліквідності, економічним спадом та фінансовою лібералізацією.

Міжнародний валютний фонд використовує різні комбінації моделей EWS для того, щоб контролювати поточне фінансове становище і передбачати розвиток банківських криз. Джагтіані, Коларі, Лем'є, і Сін (2002), стверджують, що останнім часом з'явилося багато різних систем моніторингу, які були створені для виявлення фінансових проблем у банківських установ. Sahajwala, Ван ден Берг (2000) вважають, що дані системи моніторингу та EWS моделі покликані забезпечувати:

- систематичну оцінку банківських установ, щоб запобігти погіршенню фінансового стану;

- виявлення конкретних проблемних ділянок в банках, де проблеми вже існують або можуть виникнути;

- оптимальний з позицій наглядових органів розподіл ресурсів;

- розуміння того, що кредитні установи потребують більш глибокого аналізу і банківського нагляду [213].

Базельський комітет з банківського нагляду рекомендує аналітичні моделі та інструменти для виявлення і оцінки системних ризиків і загроз та представляє узагальнюючу класифікацію моделей раннього попередження кризових явищ з поділом на: 1) моделі рейтингів оцінки або рейтингів ранжування; 2) моделі передбачення банкрутства або виживання; 3) моделі очікуваних збитків; 4) інші моделі [213]. Цей орган міжнародного фінансового регулювання і контролю акцентує на потребі використання моделей раннього попередження і сигнальних показників кризових явищ, моделей макро- й мікро- стрес-тестування, моделей ланцюгової реакції та побічних ефектів, що сигналізує як криза одного або декількох фінансових посередників може спричинити фінансові негаразди інших установ.

Заслуговує уваги підхід Альтмана і Хотчкісс (2005), викладений у книзі: Корпоративні фінансові кризи банкрутства: передбачення і уникнення банкрутства, аналіз та інвестування в проблемну заборгованість, який представляє загальні моделі раннього попередження та прогнозування банкрутства і їх особливості (табл. 1.5).

Вважаємо, що достатньо комплексним є дослідження моделей, методів та інструментів оцінки фінансової стійкості банку в умовах фінансової нестабільності, проведене О. О. Іщенком, який систематизує моделі раннього попередження і реагування на кризові явища наступним чином: рейтингові системи (дистанційні і недистанційні), системи аналізу фінансових коефіцієнтів та однорідних груп, системи комплексної оцінки ризиків, статистичні моделі раннього передбачення (моделі передбачення зниження рейтингу, моделі

передбачення збитку, статистичні моделі передбачення ймовірності банкрутства та строку до нього), інструменти макро- та мікропруденційного аналізу (системи індикаторів фінансової стійкості, системи стрес-тестування банку) [74, с. 154].

Таблиця 1.5

Моделі раннього попередження кризових явищ

Модель	Особливості
Якісного аналізу	Суб'єктивні моделі
Однофакторного аналізу	Базуються на застосуванні даних бухгалтерського обліку або показників ринку для оцінки ризику настання несприятливої ситуації: Beaver, 1966
Багатофакторного аналізу	Дискримінантні, Logit, Probit, нелінійні моделі із застосуванням нейронних мереж, рекурсивний аналіз, який базується на даних бухгалтерської або ринкової інформації: Z-рахунок Альтмана, Ольсон O-рахунок, проста ризику-модель Шамвея.
Дискримінантні та Logit-моделі	Z-рахунок для виробництва, Зета-рахунок для промислових споживачів, Приватна модель фірми – Z--рахунок, EM-оцінки (нестабільні ринки) та ін.
Системи штучного інтелекту	Експертні системи, нейронні мережі кредитної моделі S&P
Моделі непередбачених претензій	KMV Credit Monitor Model, Risk of Ruin
Комбінації коефіцієнтів / Моделі ринкової вартості	Moody's Risk Calc, Z-Score / Market Value Model

Джерело: [190]

Обґрунтованим є підхід зарубіжних та вітчизняних учених до спроб моделювання банківських криз з позицій наростання явищ неплатоспроможності й наявності кризи незбалансованої ліквідності, який, на думку багатьох вчених зумовлений кризою "набігу на банки" або кризою "банківської паніки".

Російські науковці О. С. Марієв та А. А. Трофімов запропонували моделі банківської паніки, які в свою чергу поділяються на такі типи: моделі "сонячних плям" (які відомі як моделі "пророцтв, що самі збуваються", і "випадкового зняття коштів"), і моделі "фундаментальних факторів" [105, с. 603].

Моделі "сонячних плям" розглядають банківську паніку як один із можливих рівноважних станів в моделі множинних рівноваг. Причиною виникнення паніки в такому випадку є непередбачена зміна у настроях вкладників, які раптово вирішують зняти кошти зі своїх рахунків. Класичним прикладом моделі "сонячних плям" є модель, яка заклала основи економіко-математичного моделювання банківських криз – Даймонда і Дібвіга.

З іншого боку, моделі фундаментальних факторів пояснюють набіги на банки з раціональної позиції згідно якої банківська паніка може бути спровокована неплатоспроможністю банків та проінформованістю вкладників про такі тенденції. За таким принципом побудовані моделі асиметричної інформації, за якими паніка виникає після раптової переоцінки портфеля активів банку вкладниками.

Іншою гіпотезою є теорія ліквідності, згідно із якою вкладники можуть здійснити набіг і на платоспроможні банки, у разі, коли передбачаються й прогнозуються проблеми із ліквідністю банківської установи, що в подальшому призводить до неплатоспроможності й неприбутковості.

На практиці уже розроблені і використовуються економіко-математичні моделі змішаного типу, що спричиняють банківські кризи, які поєднують в собі риси базових моделей й моделюють динаміку і кризи неплатоспроможності і кризи ліквідності.

Обґрунтовану і повну класифікацію моделей банківських криз, які пов'язані із спадом в економіці і лібералізацією відсоткових ставок запропонував Hisayuki Mitsuo. Автор систематизував моделі банківських криз, які пов'язані із явищами банківської паніки (Diamond-Dybvig (1983) model, Allen and Gale (1998), прогнозуванням фінансового колапсу (Mankiw (1986) model, Smith (1984) model) та прогнозування ймовірності банкрутства банків (Hellman, Murdoch and Stiglitz (2000) model) [204]. Зокрема, моделі банківської паніки базуються на невизначеності попиту ліквідності і низькій прибутковості вкладень. В свою чергу, моделі фінансового колапсу відображають появу банківських криз через асиметрію інформації між банком і позичальниками, а

також між банком та вкладниками. Інші моделі пояснюють взаємозв'язок між фінансовою лібералізацією та ймовірністю неплатоспроможності банків як результат ризикованих вкладень банку.

Розкриваючи специфіку систем раннього попередження дефолту у комерційних банках, А. М. Серікбаєва групує підходи до оцінки фінансової стабільності кредитних організацій, які використовуються у зарубіжній практиці таким чином:

1) наглядові банківські рейтингові системи (CAMELS, PATROL, ORAP), які можна умовно поділити на інсайдерські та дистанційні і які базуються на формалізованій процедурі аналізу надійності і фінансової стійкості банків органами нагляду. При цьому інсайдерські системи застосовуються в США, Україні, Казахстані, Польщі, Чехії, Словаччині, країнах Прибалтики. А дистанційні – в Італії, Франції, Аргентині;

2) системи на основі аналізу фінансових коефіцієнтів (BAKIS, BMS), які оперативно визначають відхилення у діяльності банків і забезпечують повноту і комплексність аналізу на основі порівняння фактичних значень показників з нормативними;

3) комплексні системи оцінки банківських ризиків (RATE, RAST), які базуються на індексному методі і методах експертних оцінок і найбільш широко застосовуються в Великобританії і Нідерландах;

4) статистичні (економетричні) моделі (SEER, SCOR, SAABA), що використовуються при прогнозуванні банкрутства і розрахунку величини очікуваних збитків;

5) макропруденційний аналіз, який охоплює використання таких систем, як показники фінансової стабільності і стрес-тестування на основі сценарного аналізу, аналізу чутливості портфеля, методу розрахунку максимальних втрат [156, с. 38].

Серед вітчизняних досліджень у даному напрямі доцільно виокремити підхід Рац О. М., де пропонується використання інтегрального таксономічного показника оцінки ефективності антикризового управління банком за такою

моделлю:

$$Y = [Z_1; Z_2; Z_3; Z_4; Z_5; Z_6; Z_7; Z_8; Z_9; Z_{10}; Z_{11}; Z_{12}; Z_{13}; Z_{14}], \quad (1.1)$$

де Y – інтегральний таксономічний показник оцінки ефективності антикризового управління банком;

$Z_1 - Z_{14}$ – часткові показники оцінки ефективності антикризового управління банком.

Часткові показники оцінки ефективності антикризового управління банком розмежовуються в рамках: 1) показників, що характеризують фінансову стійкість банків, 2) показників, що характеризують ділову активність банків, 3) показників ліквідності банку, 4) показників ефективності управління банком [142, с. 364].

В контексті забезпечення макроекономічної фінансової стабільності НБУ розроблено сигнальні індикатори кризових явищ з позицій дотримання вимог міжнародних стандартів.

Зокрема, фахівці Міжнародного валютного фонду пропонують в якості одного з показників виміру ступеня стійкості банківської системи використовувати Індекс банківської стійкості (Banking Stability Index (BSI)), який базується на вимірі умовного очікування невиконання зобов'язань банками. Даний метод був розглянутий Хьюенгом у 1992р. *BSI* відображає очікуване число банків, які можуть зазнати фінансової нестабільності за умови, що хоча б один банк опинився в кризовому стані. Чим вище значення даного показника, тим вищий ступінь нестабільності банків [211].

Наприклад, для системи з двох банків *BSI* виглядає наступним чином [211]:

$$BSI = \frac{P(X \geq x_d^x) + P(Y \geq x_d^y)}{1 - P(X < x_d^x, Y < x_d^y)} \quad (1.2)$$

BSI показує ступінь ймовірності того, що умови за яких інший банк зазнає кризи не позначаються на даному банку. Хьюенг довів, що дане твердження може інтерпретуватися як умовний вимір взаємозв'язку банків. Коли $BSI = 1$ взаємозв'язок банків слабкий (асимптотична незалежність). Як тільки *BSI* підвищується, взаємозв'язок між банками сильнішає (асимптотична

залежність). Оцінка фінансової стабільності в банківській системі є важливою з точки зору дослідження взаємозв'язку між окремими банками, оскільки значні втрати в системно важливих банках часто обумовлюють фінансові труднощі у банківській системі.

У праці [189] запропоновано іншу методологію вибору та обґрунтування фінансових або банківських показників стабільності та вжито термін «загальний індекс банківської стійкості» (banking stability aggregate index). Для побудови індексу банківської стабільності використано співвідношення традиційних показників, які застосовуються у банківській практиці. Для окремих індикаторів існують певні "оптимальні" значення, які є нормативними (наприклад межа не менше 10 % для адекватності регулятивного капіталу), інші індикатори не мають абсолютних оптимальних значень. Сукупний показник стабільності банківського сектора може бути побудований як середньозважені значення часткових показників фінансової стійкості окремих банків.

Масштаби і мобільність міжнародних потоків капіталу обумовили посилення ролі поточного нагляду за стабільністю фінансових систем та їх стійкістю по відношенню до волативності потоків капіталу. Фінансовий сектор часто виступає проміжною ланкою між глобальними фінансовими ринками та внутрішніми позичальниками, тому на ньому відображається як кон'юнктура зовнішніх ринків капіталу, так і динаміка ситуації всередині країни. Більше того, недоліки у діяльності банків, які функціонують всередині країни можуть значно позначатися на довірі споживачів та інвесторів, потоці капіталу і стані державних фінансів, а також на внутрішньому фінансовому посередництві.

Система оцінки фінансової стабільності, в рамках якої використовуються показники фінансової стійкості охоплює чотири елементи [128]:

- оцінку ризику потрясінь для фінансового сектору. Серед інструментів, які можуть бути використані для цієї мети – показники, які застосовуються в моделях систем раннього спостереження та попередження.
- використання показників фінансової стійкості в наступних цілях: 1) для оцінки вразливості фінансового сектору у випадку потрясінь; 2) для

- оцінки стану нефінансових секторів; 3) для відслідковування вразливих ділянок фінансового сектору, обумовлених кредитним ризиком, ризиком ліквідності та ринковим ризиком; 4) для оцінки спроможності фінансового сектору до покриття збитків, яка може бути визначена, наприклад, показниками достатності власного капіталу;
- аналіз макрофінансових взаємозв'язків для отримання уявлення про вплив на макроекономічні умови, економічну доцільність боргу і зниження посередницького потенціалу фінансового сектору;
 - спостереження за макроекономічними умовами для оцінки того, який вплив чинять потрясіння на динаміку макроекономічної ситуації і економічну доцільність боргу.

У Рекомендаціях щодо складання показників фінансової стійкості, розроблених Міжнародним валютним фондом наводиться базова і рекомендована система показників фінансової стійкості банків та індикаторів їх вразливості до існуючих загроз і небезпек (табл. 1.6).

Представлені підходи до визначення видів та моделей антикризового управління банківською діяльністю дозволяють зробити висновки, що вони різняться за рівнем прогнозування, функціональним призначенням, об'єктно-суб'єктним складом та кількістю показників й індикаторів, можливостями застосування.

З врахуванням цього підходи до моделювання криз й розробки методів та інструментів антикризового управління фінансовою діяльністю банків доцільно систематизувати з позицій виокремлення низки критеріїв, таких як: вплив обсягів зняття вкладів і ступінь "набігу на банки", рейтингова оцінка за системою дистанційного моніторингу і нагляду, ймовірність раннього передбачення збитків та банкрутства, рівень забезпечення фінансової стабільності й виявлення глибини кризи, ступінь фінансової лібералізації й можливості банкрутства банків, ступінь ризиковості банківської діяльності й наявної системи оцінки ризиків, рівень та оцінка ефективності антикризового управління, темпи зниження параметрів фінансових коефіцієнтів та показників.

Показники фінансової стійкості банків згідно МВФ

Назва показника	Порядок розрахунку
Базова система	
<i>Достатність капіталу</i>	Відношення нормативного капіталу до активів, зважених на ризик
	Відношення капіталу першого рівня до активів, зважених на ризик
	Відношення недіючих кредитів за вирахуванням створених резервів до капіталу
<i>Якість активів</i>	Відношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів
	Відношення кредитів за секторами економіки до сукупних кредитів
<i>Прибуток і рентабельність</i>	Норма прибутку на активи
	Норма прибутку на власний капітал
	Відношення процентного прибутку до валового доходу
	Відношення непроцентних витрат до валового доходу
<i>Ліквідність</i>	Відношення ліквідних активів до сукупних активів (коефіцієнт ліквідних активів)
	Відношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань
<i>Чутливість до ринкового ризику</i>	Відношення чистої відкритої валютної позиції до капіталу
Рекомендована система	
	Відношення капіталу до активів
	Відношення великих відкритих позицій до капіталу
	Відношення географічного розподілу кредитів до сукупних кредитів
	Відношення валової позиції за похідними фінансовими інструментами з боку активів до капіталу
	Відношення валової позиції за похідними фінансовими інструментами з боку пасивів до капіталу
	Відношення доходу від трейдингових операцій до сукупного доходу
	Відношення витрат на персонал до непроцентних витрат
	Спред між мінімальною і максимальною міжбанківськими ставками
	Відношення депозитів клієнтів до сукупних кредитів (без урахування міжбанківських)
	Відношення валютних кредитів до сукупних кредитів
	Відношення валютних зобов'язань до сукупних зобов'язань
	Відношення чистої відкритої позиції за інструментами участі в капіталі до капіталу

Джерело: [128]

Така систематизація моделей банківських криз дозволяє обґрунтувати типізацію інструментів виявлення й прогнозування кризових явищ, їх вплив на фінансову стабільність банківської системи в залежності від принципів побудови, особливостей використання й основних типів моделей (рис. 1.4).

Вважаємо необхідним представити більш детально сферу застосування й можливості різних типів моделей банківської кризи, моніторингу, раннього виявлення й прогнозування та фінансової стійкості з позицій їх характеристики, кількості коефіцієнтів та показників, сфери використання (табл. 1.7).

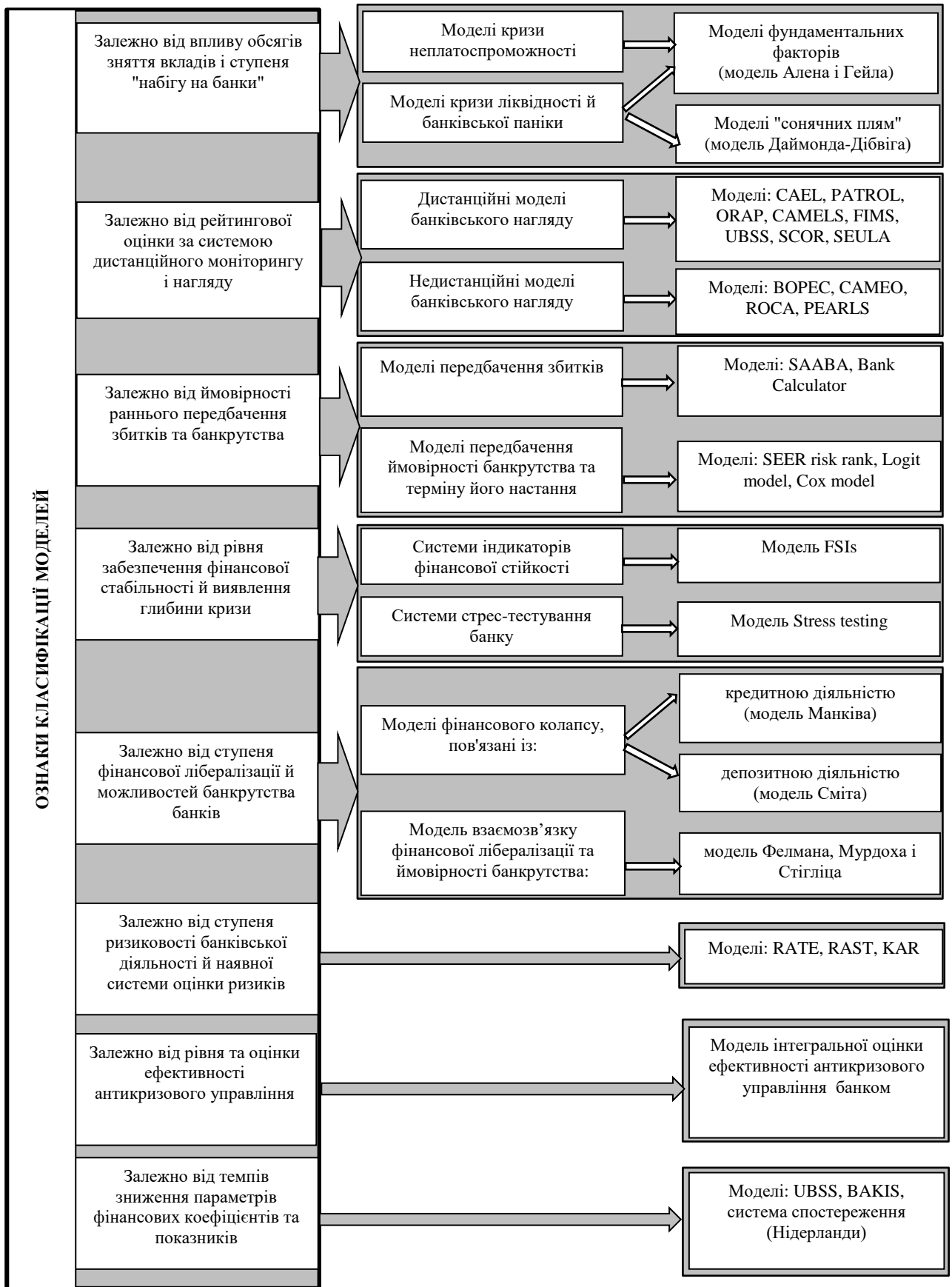


Рис. 1.4. Класифікація моделей банківських криз й рівня антикризового управління

Джерело: розроблено автором

Запропонована систематизація моделей, які пов'язані із банківськими кризами відображає взаємозв'язок між різними типами криз і можливостями їх прогнозування та дослідження їх впливу на кінцевий результат функціонування як окремих установ, так і банківської системи. Зокрема, моделі "сонячних плям" застосовуються для дослідження кризи ліквідності і пов'язані із "набігом на банки", а моделі фундаментальних факторів – на аналіз кризи неплатоспроможності.

На практиці кризи взаємопов'язані і взаємообумовлені, можуть взаємопроникати, що зумовлює необхідність використання моделей змішаного типу, які моделюють як кризу неплатоспроможності, так і ліквідності.

Дослідження моделей банківських криз, які пов'язані із спадом виробництва та фінансовою лібералізацією дозволило обґрунтувати основні параметри моделювання й можливість виникнення банківської паніки на основі моделей Даймонда Дібвіга та Алена Гейла. Моделі фінансового колапсу та ймовірності банкрутства пов'язані із необхідністю використання моделі Манківа та моделі Сміта, а моделі банкрутства банків у зв'язку із ризикості вкладів (Хелмана, Мердока, і Стігліца).

Таблиця 1.7

Характеристика моделей банківських криз й рівня антикризового управління

Назва моделі	Рік, країна	Показники	Характеристика
1	2	3	4
1. Моделі систематизовані залежно від впливу обсягів зняття вкладів і ступеня "набігу на банки"			
1.1. Моделі кризи неплатоспроможності			
Моделі фундаментальних факторів (Алена і Гейла)	1998	$\left\{ \begin{array}{l} \max M[u(c_1(R)) + u(c_2(R))] \\ L + X \leq E \\ c_1(R) \leq L \\ c_1(R) + c_2(R) \leq L + RX \\ c_1(R) \leq c_2(R) \end{array} \right\}$ де $M[\]$ – математичне сподівання; $u[\]$ – функція корисності вкладників; E – пасиви банку; L – безризикові активи банку; X – ризикові активи банку.	За даною моделлю банки повинні максимізувати очікувану корисність для вкладників і оптимально розподіляти активи між ліквідними і ризиковими.

Продовження табл. 1.7

1	2	3	4
1.2. Моделі кризи ліквідності й банківської паніки			
Моделі кризи ліквідності й банківської паніки (Моделі "сонячних плям" (Даймонда-Дібвіга)	1983	$c_{1,2}^* = c_{2,1}^* = 0;$ $u'(c_{1,1}^*) = \rho R u'(c_{2,2}^*);$ $tc_{1,1}^* + [(1-t)c_{2,2}^*/R] = 1,$ де $c_{i,k}^*$ - рівноважний рівень споживання вкладника типу i в період $k = 1,2$. Таким чином кожен тип вкладників споживає в відведений для нього період, причому $c_{1,1}^* > 1, c_{2,2}^* < R$. Завдання банку – запропонувати вкладникам такий контракт, який би передбачав виплати $r_1 = c_{1,2}^*$ тим, хто звертається до нього в першому періоді, і $r_2 = c_{2,2}^*$ для тих, хто звернувся до нього в другому періоді.	Модель характеризує можливості банку щодо залучення коштів вкладників і можливостей виплат за ними в контексті прогнозування ситуації "набігу на банки", якій можуть запобігти як обмеження щодо виплат за вкладками, так і система страхування вкладів
2. Моделі рейтингового оцінювання за системою дистанційного моніторингу і нагляду			
2.1. Дистанційні моделі банківського нагляду			
CAEL	1985, США	Достатність капіталу, якість активів, доходи, ліквідність	Гранично допустиме значення коефіцієнта свідчить про появу негативних тенденцій та відхилень, що дозволяє приймати відповідні антикризові управлінські рішення в межах класифікованих груп банків
PATROL	1993, Італія	Достатність капіталу, прибутковість, якість кредитів, організація, ліквідність	Призначена для визначення поточного стану банківської системи, а також імітує вплив таких зовнішніх шоків, як несподіваний відплив депозитів і зростання питомої ваги простроченої заборгованості
ORAP	1997, Франція	Охоплює 14 показників, які поділяють на 5 груп: 1) пруденційні коефіцієнти (аналіз капіталу, ліквідності тощо); 2) коефіцієнти балансової та позабалансової діяльності; 3) показники безнадійної заборгованості, якості активів; 4) ринкові ризики; 5) коефіцієнти, що характеризують доходи.	Дистанційна система банківської комісії Франції для інспектування та нагляду за банківською системою країни
CAMELS	1980, США	Оцінює ризики та визначає рейтингові оцінки та конкурентне положення банку за 6 компонентами: 1) достатність капіталу (C); 2) якість активів (A); 3) менеджмент (M); 4) надходження (E); 5) ліквідність (L); 6) чутливість до ринкового ризику (S).	Дозволяє ранжувати банки, визначати їх конкурентні позиції за основними фінансовими показниками діяльності, діагностувати проблемні аспекти діяльності
FIMS	1987 до 1995, США	Охоплювала 29 показників, з яких 11 мали статистично важливий вплив	Система моніторингу фінансових інституцій, була орієнтована на виявлення фінансових проблем банків в період між інспекційними перевітками

Продовження табл. 1.7

1	2	3	4
UBSS	1982 до 1993, США	Включала 6 показників, з них 4 основних і 2 додаткових, які визначались у відсотках до активів і за якими визначався інтегральний показник банку у своїй групі	Використовувалась для виявлення установ, показники яких погіршувались у порівнянні із групою банків, які систематизовані за розміром активів
SCOR	1995, США	Охоплює якість активів, доходи, ліквідність, капітал.	Побудована за допомогою використання логістичної моделі та дозволяє передбачати зниження рейтингу у часі від 16 до 18 міс., але найбільш точні результати в межах 4-6 міс.
SEULA	1997, Фінляндія	Визначає рейтингові оцінки малих банків за 5 компонентами: 1) достатність капіталу; 2) якість активів; 3) менеджмент; 4) надходження; 5) ліквідність.	Дистанційний моніторинг для малих банківських установ
2.2. Недистанційні моделі банківського нагляду			
BOPEC	1979 до 2004, США	В – позиція ФРС по відношенню до банківських філіалів холдингу О – стан інших небанківських філіалів холдингової компанії; Р – стан головної компанії холдингу; Е – дохідність холдингової компанії; С – стан капіталу холдингу	Використовується для рейтингової оцінки фінансових холдингових компаній і приймає значення від 1 (найкращий) до 5 (найгірший стан холдингу)
CAMEO	1988, США	Компонентами даної системи є наступні: (С) капітал, (А) якість активів, (М) менеджмент, (Е) дохідність, (О) операції та внутрішній контроль.	Використовується для оцінки закордонних філій американських банків систему. Кожний компонент оцінюють від 1 – стійкий до 5 – незадовільний. Підсумковий рейтинг розраховують як середню арифметичну між рейтингами всіх компонентів системи.
ROCA	1995, США	Містить чотири компоненти: менеджмент ризику (R), операційний контроль (O), відповідність законодавству та нормам нагляду (C), якість активів (A).	Використовується для оцінки філій закордонних банків, які працюють на території США і передбачає можливість надання фінансової допомоги від материнського банку у разі виявлення проблем із допустимим рівнем ризику операційної діяльності
PEARLS	1990, США	Охоплює 44 фінансових коефіцієнти, які відображають такі компоненти: Р – Захист (6) Е Ефективна фінансова структура (9) А Якість активів (3) R Доходи і витрати (12) L Ліквідність (3) S Показники зростання (11)	Призначена для оцінки ефективності функціонування фінансових посередників, в тому числі кредитних спілок з чітким обґрунтуванням оптимальних й допустимих значень фінансових коефіцієнтів, що входять в систему

Продовження табл. 1.7

1	2	3	4
3. Залежно від ймовірності раннього передбачення збитків та банкрутства			
3.1. Моделі передбачення збитків			
SAABA	1997, Франція	Використовує 25 різних баз даних і компонент, які згруповані у 3 модулі: перший – модуль кількісного аналізу, який досліджує кредитний портфель банку й обчислює ймовірність неповернення різних типів кредитів; другий – дослідження фінансового стану власників акцій банку, в тому числі їх спроможність підтримувати банк у разі виникнення фінансових проблем; третій модуль – діагностика якості управління банку, стану внутрішнього аудиту і ліквідності.	Система дозволяє передбачити обсяг майбутніх ймовірних збитків від кредитної діяльності враховуючи представлені модулі (компоненти).
Bank Calculator	1990, США	Модель оцінюється за допомогою стандартного методу логістичної регресії. Основні параметри моделі пов'язані із трьома категоріями ризиків: 1) ризик кредитного портфеля, який стосується невідповідності активів і пасивів, проблемних позик і віднесення банку за рейтингом системи CAMELS до 3, 4, 5, 2) ризик здатності банку протистояти фінансовим негараздам, які оцінюються з позицій прибутковості і капіталу, ризик, 3) ризик зовнішнього середовища діяльності банку.	Дозволяє здійснювати ранню діагностику і прогнозувати банкрутство з позицій збоїв у діяльності та внутрішніх і зовнішніх проблем
3.2. Моделі передбачення ймовірності банкрутства та терміну його настання			
SEER risk rank (FIMS)	1993, США	Грунтується на аналізі показників компонентів «С», «А», «Е», «L» та чотири-рьох додаткових показників: коефіцієнт росту активів (UBSS), підсумковий бал за системою UBSS, значення компонента «М» попереднього рейтингу CAMEL та попередній рейтинг системи CAMEL.	Визначає фінансові показники й проблемні аспекти у діяльності банку й може сигналізувати про ймовірність банкрутства банку та його неплатоспроможність
Logit model	2004, Австрія	Включає 12 найбільш значущих індикаторів, кожний з яких характеризує такі групи показників, як банківські характеристики, кредитний ризик, структура капіталу, прибутковість та макроекономічні показники.	На основі взаємозв'язку між змінними індикаторами дозволяє прогнозувати погіршення фінансової діяльності банку й можливості його банкрутства

Продовження табл. 1.7

1	2	3	4
Cox model	2004, Австрія	Модель включає 6 з 12 показників логістичної моделі, а саме: співвідношення проблемних позик до сукупних позик, вартість капіталу до сукупного обсягу позик та чотири показники прибутковості.	Дозволяє розрахувати час до настання погіршення фінансового стану банку
4. Моделі рівня фінансової стабільності й виявлення глибини кризи			
4.1. Системи індикаторів фінансової стійкості			
Модель FSIs	2006, країни-члени МВФ	Міжнародним Валютним фондом пропонується система індикаторів фінансової стійкості [8], яка передбачає два набори показників: базовий (12 показників) та рекомендований (13 показників) – кожний з яких містить п'ять об'єднаних за змістом груп показників: достатності капіталу, якості активів, прибутковості та рентабельності, ліквідності та чутливості до ринкового ризику.	Дозволяє виявити чутливі до впливу ймовірних ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища фактори для прийняття відповідних рішень щодо зміцнення фінансового стану й забезпечення фінансової стійкості банку або банківської системи в цілому.
4.2. Системи стрес-тестування банку			
Модель Stress testing	2009, країни-члени МВФ	Міжнародний валютний фонд розрізняє три методи стрес-тестування: 1) аналіз чутливості, метою якого є визначення реакції банківських портфелів на зміни у відповідних економічних змінних, таких як, наприклад, процентні ставки та обмінні курси; 2) сценарний аналіз, метою якого є оцінка стійкості фінансового інституту та фінансової системи до виняткового, але ймовірного сценарію (оптимістичного або песимістичного); 3) аналіз «поширення інфекції», метою якого є визначення впливу потрясінь від індивідуальних ризиків на всю фінансову систему в цілому.	Дозволяє прогнозувати фінансову діяльність банків й системи загалом враховуючи зміни в обмінних курсах, процентних ставках з розробкою найбільш вірогідних сценаріїв розвитку та можливостей поширення негативних явищ і загроз на окремі установи й банківську систему в цілому.
5. Моделі ризик-менеджменту банківської діяльності			
RATE	1998, Великобри танія	Включає в себе вісім етапів. Одним з етапів є попередня оцінка ризику, яка передбачає дослідження дев'яти факторів (CAMELBCOM): капітал, активи, ринковий ризик, дохідність, зобов'язання, бізнес, фактори контролю, організації та менеджменту.	Застосування цієї системи передбачає визначення підсумкової оцінки, яка базується на оцінюванні ризик-менеджменту й визначає напрям здійснення банківського бізнесу та не підлягає публічному оприлюдненню.

Продовження табл. 1.7

1	2	3	4
RAST	1999, Нідерланди	Оцінка ризиків та інструментів контролю в кожному підрозділі передбачає дослідження таких категорій ризиків: валютний, інформаційних технологій, кредитний, ліквідності, операційний, репутації, стратегічний, зміни цін та процентних ставок, а також дослідження трьох категорій контролю – внутрішнього, організації та управління.	Підсумковий результат формується у вигляді оцінки ризику в цілому та фінансової стійкості з погляду платоспроможності та рентабельності.
KAR	1985, Фінляндія	Базується на ризик-орієнтованому підході та включає показники оцінки операційних та стратегічних ризиків	Призначена для великих банків як основа аналізу й оцінки ризиків їх діяльності
6. Моделі оцінки ефективності антикризового управління			
Модель інтегральної оцінки ефективності антикризового управління банком			
7. Моделі ранжування банків на основі фінансових коефіцієнтів та показників			
UBSS,	1980, США	Включала чотири основні (капітал першого рівня, чистий дохід, чисті ліквідні активи, сума прострочених й непрацюючих кредитів, по яких припинено нарахування відсотків) та два додаткові (зростання активів за останні чотири квартали та процентні витрати по поточним зобов'язаннями – для банків; грошовий потік та подвійний обсяг левереджу – для банківських холдингових й материнських компаній) показники.	Дозволяла визначити сумарний показник набраних банком рангів, та його ранг у групі банків й банківській системі шляхом ранжування від найкращого до найгіршого. Якщо банк набрав найбільш високе значення, тобто був найгіршим у своїй групі..
BAKIS	1997, Німеччина	Включає 47 коефіцієнтів, з яких 19 – кредитного ризику, 16 – ринкові, 2 ризику ліквідності, 10 – прибутковості банківських операцій із однаковими ваговими значеннями	Можливість всебічно оцінити діяльність як окремих банківських установ, так і системи загалом і виявити проблемні місця, які вимагають антикризового менеджменту і характеризуються ймовірністю настання критичних подій
Система спостереження (Нідерланди)	2000, Нідерланди	Система із 53 фінансових коефіцієнтів, яка використовується для аналізу банків у розрізі їх груп	Використовується центральним банком країни для спостереження за банками і виявлення кризових ознак

1	2	3	4
моделі фінансового колапсу			
Mankiw модель	(1986)	$\Pi(r) = E(P R > P_r) = \begin{cases} \frac{1}{2}r < R \\ \frac{R}{2r}r > R \end{cases}$ <p>Де $\Pi(r)$ – середня очікувана ймовірність погашення платежів позичальниками; $E(P R > P_r)$ – очікуване математичне сподівання ймовірності вищої прибутковості, ніж очікувана ставка за кредитом; R – повернення інвестицій позичальникам; r – процентна ставка за позиками</p>	Характеризує готовність банку (чи неготовність) кредитувати, оскільки існує низька ймовірність повернення платежів позичальниками. Якщо прибутковість надійних активів для банку є надто висока, то в результаті може бути фінансовий колапс
Smith модель	(1984)	<p>Нехай $j=1,2$, тоді обмеження бюджету споживачів становитиме</p> $p_j(R_j - P_j) + (1 - p_j)R_j = p_jQ_1 + (1 - p_j)Q_2$ <p>Вкладники максимізують очікувану корисність</p> $p_j U(R_j - P_j) + (1 - p_j)U(R_j)$ <p>з урахуванням зазначених обмежень. З умови першого порядку</p> $U'(R_j - P_j) = U'(R_j)$ <p>$R_j - P_j = R_j$ і виходячи з рівності в умовах досконалої конкуренції в банківській галузі, прибуток банку дорівнює нулю $P_j=0$</p>	<p>Передбачає наявність 3 періодів і 2 типів вкладників з різними ймовірностями вилучення депозитів. Формується рівність, в якій обидва типи ранніх і пізніх неплатежів досягають максимальної корисності і яка є нестійкою.</p> <p>Цю нестійку рівновагу можна розглядати як джерело нестабільності банківської системи в умовах лібералізації процентних ставок.</p>
Flellmann, Murdoch, and Stiglitz модель	(2000)	<p>Критичний рівень процентних ставок за депозитами, нижче якого банк інвестує в пруденційні активи представлений таким чином:</p> $\hat{r}(k) = (1 - \delta) \left(\frac{\alpha - \theta\gamma}{1 - \delta} \right) (1 + k) + \delta[\alpha(1 + k) - \rho k]$ <p>Максимізація очікуваних нескінченних надходжень, при умові, що банк і конкуренти пропонують такі самі процентні ставки</p> $m_p(r_p, k) = D(r_p, r_p) / (\partial D(r_p, r_p) / \partial r_i)$	<p>Пояснює взаємозв'язок між фінансовою лібералізацією і можливістю банкрутств банків через преваліювання ризикованих вкладень банку.</p> <p>Фінансова політика лібералізації передбачає посилення конкуренції, дерегулювання процентної ставки за вкладами, і більш широкі можливості щодо розміщення в активи, такі як інвестиції в нерухомість. Посилення конкуренції, як очікується, призведе до більшої еластичності процентної ставки за депозитами.</p>

Джерело: складено автором на основі [105, 191, 198, 200, 204, 213]

Використання моделей й систем фінансових показників та коефіцієнтів, макро- і мікро- стрес тестування дозволить виявити проблемні й кризові місця у діяльності банків, пов'язані із дисбалансами активів і пасивів, а також відслідковувати порогові значення ключових показників та індикаторів. Такий

підхід дозволяє контролювати не лише поточний стан банківської системи, а й прогнозувати наслідки кризи для суб'єктів фінансового ринку. В свою чергу, використання стрес-тестування дозволяє передбачати можливі втрати, системні ризики та розробляти сценарії розвитку подій та необхідні заходи нейтралізації ризиків.

1.3. Механізм антикризового управління фінансовою діяльністю банків та його складові елементи

Процеси євроінтеграції та фінансової конвергенції в умовах глобалізації фінансових ринків посилюють ймовірність виникнення кризових явищ і загроз у фінансово-кредитній системі загалом й окремих банківських установах зокрема. Заходи НБУ, які пов'язані із необхідністю стабілізації грошово-кредитного ринку і забезпечення стійкості грошової одиниці – гривні в значній мірі є запізненими та малоефективними з позицій макроекономічної стабільності. Такими зовнішніми дестабілізуючими чинниками можна вважати, насамперед, девальвацію національної грошової одиниці, величину облікової ставки НБУ в розмірі 22%, 75% обов'язковий продаж експортної виручки, заборону на дострокове вилучення депозитів населенням тощо. Сучасні умови функціонування банків України характеризуються недостатнім рівнем їх капіталізації, низькою якістю активів й відтоком депозитних зобов'язань, значним обсягом пролонгованих і безнадійних до повернення кредитів, що призвело до збитковості як банківського сектора в цілому, так і окремих установ. Такі умови актуалізують необхідність формування дієвих управлінських рішень та заходів антикризового управління банківським сектором економіки на макро- й мікрорівнях з врахуванням зовнішніх й внутрішніх небезпек й загроз, форм, методів та інструментів здійснення антикризових процедур.

В контексті забезпечення антикризового управління банківською

діяльністю відсутні єдині підходи до обґрунтування суті й складових механізму, його організаційного й функціонального призначення. При цьому дослідження акцентуються на фінансово-економічному, організаційно-економічному та фінансовому механізмах антикризового управління банківською діяльністю.

На думку В. Костогриз, механізм антикризового управління має забезпечувати адаптацію банку до змін зовнішнього та внутрішнього середовищ, впровадження цього механізму у практичну діяльність банку надасть можливість забезпечувати його стійке функціонування та розвиток за будь-яких економічних, політичних і соціальних перетворень у світі або у внутрішньому середовищі [88]. Така позиція до трактування механізму антикризового управління є дискусійною, оскільки не розкриває основних складових механізму, а відображає лише його цільову спрямованість.

На думку О. Шевцової та М. Суганяка механізм антикризового управління системним банком – сукупність форм і методів створення та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення фінансово стійкого функціонування банків і прийняття стратегічних рішень у міру виявлення потенційних проблем [184, с. 211]. На наш погляд, таке трактування в певній мірі звужено розкриває складові механізму з позицій ресурсно-орієнтованого підходу.

Деякі автори використовують термін "організаційно-економічний механізм антикризового управління" розглядаючи його як сукупність методичних інструментів, які дають можливість моделювати варіанти прийнятих рішень, розробляти засоби їх аналізу й реалізації, чим підвищують їх обґрунтованість та знижують ризик від упровадження [183]. Таке розуміння механізму акцентує увагу на методичному інструментарії його забезпечення без конкретизації інших його складових та підсистем.

Вважаємо за доцільне представити науковий підхід І. Бланка, який виокремлює поняття "фінансовий механізм управління" і визначають його як взаємодію керуючої та керованої систем у процесі використання об'єктивних економічних законів останньої [21].

Слід зазначити, що І. Бланк [21] в системі фінансового механізму управління виділяє: систему управління фінансами; правові норми; способи визначення цілей; управлінський процес як цикл дій керуючої системи, що послідовно змінюють одна одну. Саме такий склад елементів, на думку автора, характеризує фінансовий механізм управління як своєрідний зовнішній та динамічний прояв управління фінансами. Вважаємо, що підхід до трактування механізму антикризового управління з позицій з позицій керуючої та керованої підсистем та його складових є правомірним в найбільш повним.

В контексті запропонованого визначення, на нашу думку, механізм антикризового управління фінансовою діяльністю банків – це сукупність форм, методів, важелів та інструментів реалізації заходів антикризового управління на макро- й мікрорівнях в рамках суб'єктно-об'єктних відносин за допомогою яких досягається позитивний ефект та мінімізація впливу існуючих кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків (рис. 1.5).

Представлені складові механізму антикризового управління діяльністю банків конкретизують інструментарій спрямованості управлінських рішень в рамках суб'єктно-об'єктних відносин та належності до рівневої структури.

На макроекономічному рівні основними суб'єктами антикризового управління банками визначено Національний банк України, Кабінет Міністрів України, Верховну Раду України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, які здійснюють нормативне і законодавче регламентування банківської діяльності, її регулювання й нагляд, а також визнання банківських установ проблемними й нежиттєздатними. Об'єктом управління визначено кризові явища і процеси, характерні для фінансової діяльності системи комерційних банків.

Основними формами антикризового управління на загальнодержавному рівні є: 1) державне антикризове управління, яке реалізується шляхом регулювання фінансових процесів з метою стабілізації грошово-кредитного ринку й банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів, забезпечення фінансової безпеки держави;

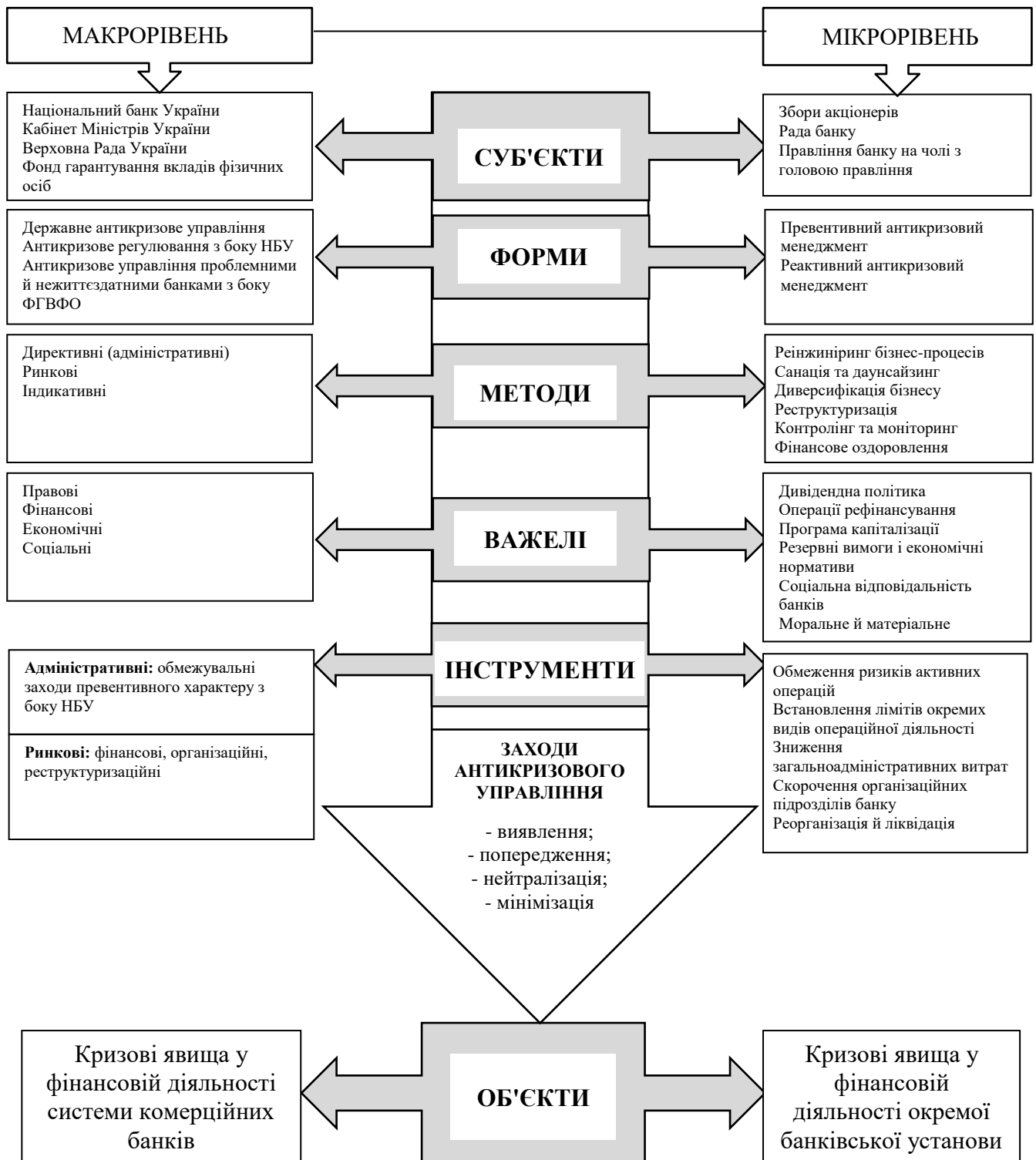


Рис. 1.5. Складові механізми антикризового управління фінансовою діяльністю банків

Джерело: розроблено автором

2) антикризове регулювання з боку НБУ як система антикризових правових й нормативних актів, спрямована на відновлення ліквідності й платоспроможності банківського сектора економіки та довіри до нього з

обмеженнями щодо відтоку депозитів, зниження обсягів капіталу та якості активів на основі вдосконалення підходів до банківського регулювання і нагляду; 3) антикризове управління проблемними й нежиттєздатними банками з боку ФГВФО, яке передбачає формування антикризових заходів щодо відшкодування депозитів у разі настання ситуації їх недоступності та розробки антикризових програм у разі віднесення банків до категорії "проблемних" або "нежиттєздатних".

Методи антикризового управління – це способи дії, спрямовані на забезпечення результативності антикризового управління. Їх доцільно конкретизувати в рамках директивних (адміністративних), ринкових та індикативних. Поділяємо твердження А. Степаненка, що вибір директивних методів управління національною економікою передбачає концентрацію влади в єдиному центрі. В іншому разі такий метод не може бути реалізований. Директивне управління потребує планування, жорсткої дисципліни і скоординованості дій органів управління, адже це пов'язано зі стримуванням здатності економіки до саморегуляції. Тому відсутність координації між суб'єктами управління зумовлює появу хаосу у сфері управлінських рішень і дестабілізацію економіки [161, с.100].

Ринкові методи не передбачають прямих обмежень або лімітів, їх дія має непрямий характер і ґрунтується на економічній зацікавленості банків функціонувати в рамках визначених методів.

Застосування індикативних методів має рекомендаційно-орієнтуючий характер, базується на системі правових та економічних регуляторів і стимулює суб'єктів економічних відносин до здійснення фінансової діяльності у напрямках, які відповідають чітко визначеним цілям й пріоритетам розвитку.

Антикризові важелі – це прийоми дії та реалізації методів. Їх доцільно розглядати в контексті правових, фінансових, економічних й соціальних антикризових важелів.

Правові важелі – це нормативно-правове забезпечення питань антикризового управління, яке охоплює Закони України, постанови та

положення Кабінету Міністрів, Верховної Ради, НБУ та ін. інституцій.

Фінансові важелі можна трактувати як сукупність фінансових засобів, які використовуються на загальнодержавному рівні для впливу на розвиток банківської системи і стан грошово-кредитного ринку з метою реалізації заходів фінансової політики держави. Такими антикризовими важелями в сучасних умовах виступають фінансові санкції та стимули, умови рефінансування та рекапіталізації за участю держави, ставки обов'язкового резервування коштів на коррахунках в НБУ, умови надання стабілізаційних кредитів тощо.

Економічні важелі – це комплекс антикризових засобів досягнення економічних цілей шляхом науковообґрунтованого державного впливу на відновлення економічних процесів на макроекономічному рівні та умов функціонування ринкової інфраструктури й розвитку підприємництва, активізації інноваційно-інвестиційного процесу, стимулювання ділової активності і протидії тіньовій економіці та шахрайству тощо.

Соціальні важелі – це гарантовані на державному рівні системи забезпечення соціального захисту населення в умовах настання кризових ситуацій та військових мобілізацій шляхом обґрунтування мінімальної заробітної плати, збереження робочих місць для учасників АТО, пенсійного забезпечення, захисту на випадок інвалідності й тимчасової непрацездатності, тощо.

Структуруючим елементом механізму є інструменти, які являють собою засоби антикризового управління для досягнення поставлених цілей і завдань. На макроекономічному рівні інструменти антикризового управління доцільно систематизувати як адміністративні та ринкові.

Адміністративні інструменти представлені як обмежувальні заходи превентивного характеру з боку НБУ, зокрема з обмеження банківської конкуренції й запобігання системним кризовим явищам. Обмеження банківської конкуренції передбачає запровадження макроекономічного регулювання валютних операцій, обмеження валютних інтервенцій НБУ,

регулювання процентних ставок, особливі умови функціонування санаційного й державних банків тощо. Антикризові заходи запобігання системним кризовим явищам охоплюють критеріальні ознаки визначення визнання системно важливих банківських установ за їх розмірами, фінансовими взаємовідносинами і напрямками діяльності [130] й обмеження щодо дострокового вилучення депозитів та обсягів їх зняття, обов'язкове оподаткування доходів за депозитами тощо.

Ринкові інструменти антикризового управління, на нашу думку, доцільно розглядати в розрізі фінансових, організаційних, реструктуризаційних.

Фінансові інструменти пов'язані із наданням з боку НБУ кредитів рефінансування, надання фінансової допомоги та гарантійних відшкодувань за депозитами у разі настання їх недоступності, особливі умови функціонування спеціалізованого Ощадбанку та санаційного Родовідбанку.

Організаційні антикризові інструменти – це здійснення трансформаційних заходів у функціонуванні банківської системи, її організаційна перебудова на загальнодержавному, регіональному й локальному рівнях.

Реструктуризаційні антикризові інструменти – це комплекс заходів, спрямованих на структурну перебудову, зміну організаційно-правових форм функціонування та покращення фінансової стійкості банківської системи в умовах наростання кризових явищ і загроз.

На мікроекономічному рівні суб'єктом антикризового управління визначено безпосередньо комерційний банк, керівний склад якого здійснює фінансово-економічний моніторинг діяльності, виявлення кризових явищ і ситуацій й розробку заходів із їх подолання. Відповідно об'єктом управління є кризові явища і процеси, які супроводжують фінансову діяльність конкретної банківської установи.

До форм антикризового менеджменту на мікрорівні віднесено: 1) реактивну, яка базується на чітко визначених заходах, спрямованих на відновлення попереднього докризового стану; 2) превентивну (попереджувальну), яка забезпечує ідентифікацію й подолання існуючих

викликів та загроз, їх випереджувальну нейтралізацію.

Реінжиніринг бізнес-процесів як основний метод антикризового управління передбачає впровадження новітніх бізнес-процесів й введення сучасних інформаційних продуктів й технологій з метою забезпечення фінансової стійкості й конкурентоспроможності.

Санація – це сукупність методів фінансового та організаційного характеру, спрямованих на нейтралізацію кризових явищ і ситуацій та фінансове оздоровлення банків, які перебувають у кризовому стані з метою відновлення їх платоспроможності й запобігання їх банкрутству та ліквідації. Даунсайзинг передбачає комплекс антикризових заходів, пов'язаних із оптимізацією організаційної структури банківських установ і їх філіальної мережі, скороченням адміністративно-управлінських витрат, пов'язаних із вивільненням кадрового складу.

Диверсифікація бізнесу базується на розосередженні фінансової, операційної та інвестиційної діяльності банків у портфельному, регіональному та галузевому сегментах.

Реструктуризація банку згідно нормативно-правових актів НБУ - це комплекс організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на покращення фінансового стану, підвищення ліквідності та платоспроможності, зокрема шляхом реорганізації банку, повної або часткової зміни власника з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи-інвестора, яка не підлягає санації, що сприятиме фінансовому оздоровленню банку та дозволить задовольнити вимоги кредиторів [131].

Антикризовий контролінг – це сучасний метод забезпечення ефективного функціонування банку, спрямований на оптимізацію його прибутку й мінімізацію ризику із базуванням на загальних підходах до антикризового управління: діагностика фінансової кризи, цільові орієнтири антикризового управління, зміст й черговість антикризових заходів, оцінка їх ефективності, обґрунтування і прийняття рішень з антикризового менеджменту.

Антикризовий моніторинг банку – це спеціально організована система

постійного відстежування стану кількісних і якісних параметрів діяльності банку, що передбачає: збір, систематизацію, обробку даних, формування результатів для використання раціонального інструментарію антикризового менеджменту.

Фінансове оздоровлення як метод антикризового управління має передбачати комплекс заходів окремого банку, спрямованих на поліпшення його фінансового стану, а також на усунення порушень, причин і умов, що призвели до погіршення його конкурентних позицій. План фінансового оздоровлення банку має включати: аналіз причин погіршення фінансового стану, заходи щодо його покращення з визначенням кількісних та/або якісних показників діяльності банку та строки їх виконання й відповідального виконавця. Прогнозні кількісні показники повинні відображати: дотримання обов'язкових економічних нормативів та порядку формування й зберігання обов'язкових резервів, підвищення рівня капіталізації банку, зниження рівня розбалансованості активів і пасивів за строками, підвищення рівня ліквідності, погашення кредитів рефінансування, наданих Національним банком, покращення якості активів, розширення (покращення) ресурсної бази, зниження залежності від міжбанківських операцій, забезпечення прибуткової діяльності тощо. Прогнозні якісні показники передбачають оцінку ефективності роботи менеджменту, управління ризиками, зменшення адміністративно-господарських витрат, які фінансуються за рахунок балансового прибутку банку та інше залежно від проблем банку [129].

До важелів антикризового управління діяльністю банків на мікрорівні, на нашу думку, доцільно віднести: дивідендну політику, операції рефінансування, програму капіталізації, резервні вимоги і економічні нормативи, соціальну відповідальність банків, моральне й матеріальне стимулювання працюючих.

Дивідендна політика в умовах наростання кризових явищ у діяльності банків повинна постійно переглядатись і носити обмежувальний характер щодо виплати дивідендів акціонерам (засновникам банків) та орієнтуватись на потреби нарощення рівня капіталізації до визначених НБУ мінімальних вимог.

Операції рефінансування – це діяльність банку щодо запозичення фінансових ресурсів від НБУ й інших комерційних банків для подолання існуючих проблем й негативних явищ у його функціонуванні.

Програма капіталізації – це антикризовий важіль відновлення необхідного рівня капіталу за рахунок мобілізації внутрішніх й зовнішніх джерел: реінвестування прибутку, додаткової емісії акцій, залучення субординованого капіталу, продажу активів тощо.

В контексті реалізації антикризових заходів на мікрорівні банки повинні дотримуватись існуючих резервних вимог і економічних нормативів з метою уникнення штрафних санкцій за порушення вимог чинного банківського законодавства.

Соціальну відповідальність банків вважаємо одним із пріоритетів антикризового управління. Це обґрунтовано тим, що в умовах наростання дестабілізуючих чинників і проблемних аспектів функціонування банків гарантування доступності вкладів й збереження кадрового потенціалу залишатимуться важливими соціальними завданнями.

Моральне й матеріальне стимулювання – це антикризові важелі впливу шляхом забезпечення для працюючих підвищення кваліфікації у різноманітних видах банківського бізнесу та збереження матеріальних заохочень у несприятливих фінансово-економічних умовах функціонування банку.

Інструментами антикризового управління на рівні комерційного банку визначено обмеження ризиків активних операцій, встановлення лімітів окремих видів операційної діяльності, зниження загальноадміністративних витрат, скорочення організаційних підрозділів банку, реорганізація й ліквідація, кожен з яких спрямований на відновлення позитивної динаміки фінансово-економічних показників діяльності банківської установи.

У зв'язку з різким погіршенням фінансового стану окремих банків, що призвело до збиткової діяльності банківського сектору та наявності значної кількості дестабілізуючих факторів, основними з яких є нестабільна політична та фінансова ситуація, знецінення національної валюти, відтік депозитів з

банківського сектору, значне погіршення якості активів, низький рівень капіталізації та ліквідності банківських установ, вважаємо за доцільне розробити систему заходів антикризового управління, яка сприятиме стабілізації та виведенню банківського сектора з фінансової кризи.

Значна кількість вітчизняних науковців стверджують, що система заходів антикризового управління повинна розроблятися на різних рівнях менеджменту банківської діяльності. Зокрема, О. М. Зверяков у своїх наукових працях зазначає, що на макрорівні мають реалізуватися стратегічні заходи антикризової політики держави, на мезорівні, в тому числі, в банківській системі, здійснюватися комплексні заходи щодо фінансового оздоровлення банків, на мікрорівні, в тому числі в окремих банках, створюватися комплексні системи антикризового управління, які включають різноманітні заходи - від окремих заходів з фінансового оздоровлення, коригування стратегій до реструктуризації або навіть ліквідації [69, с. 82].

С. Б. Манжос антикризове управління банківською діяльністю розглядає як цілісну сукупність таких форм: державне антикризове управління банківською діяльністю; антикризове регулювання банківської діяльності центральним банком; антикризовий менеджмент банку [103, с.17].

Науковець П. М. Чуб виокремлює методи банківського антикризового управління як на рівні державного регулювання, так і на рівні менеджменту організації. Автор стверджує, що забезпечення стабільного розвитку й антикризового управління банківською системою країни значною мірою обумовлене ефективністю та цілеспрямованістю здійснення НБУ грошово-кредитної політики, ефективністю функціонування механізму рефінансування, вдосконаленням державного регулювання і нагляду за діяльністю банківської системи, посиленням довіри суспільства до банків [182, с.206-208].

Таким чином, удосконалюючи сучасні підходи до формування системи заходів антикризового управління, слід констатувати необхідність покращення фінансового стану банківських установ з розробкою заходів на трьох рівнях:

державному, Національного банку України й конкретного комерційного банку. Нейтралізація кризових явищ і ситуацій вимагає чітко розробленого механізму антикризового управління, який би включав комплекс заходів і методів управління з подолання деструктивних явищ і негативних проявів, що в комплексі дозволять запровадити ефективний антикризовий менеджмент і які наведено в табл. 1.8.

Отже, впровадження запропонованих заходів антикризового управління є важливим і необхідним завданням для уряду країни, НБУ та окремих комерційних банків. Заходи антикризового менеджменту повинні носити комплексний характер і сприяти стабілізації фінансового сектору та відновленню довіри як до національної валюти, так і до банківської системи загалом.

Таблиця 1.8

Система заходів банківського антикризового управління

Державний рівень	Рівень НБУ	Рівень комерційного банку
1. Вдосконалення законодавчої та нормативної бази з питань антикризового управління. 2. Ефективне управління державними банками та прозорий механізм рекапіталізації за участю держави. 3. Створення санаційних та брідж-банків з метою управління проблемними активами банківського сектору. 4. Формування ефективного механізму санації банків за участю держави. 5. Формування дієвого механізму реструктуризації валютних кредитів на державному рівні із врахуванням девальвації національної валюти.	1. Здійснення моніторингу, нагляду і контролю за діяльністю банків. 2. Підвищення захисту банківських депозитів шляхом гарантування повернення вкладів і збільшення гарантованого обсягу відшкодування. 3. Виведення проблемних і нежиттєздатних банків з ринку. 4. Здійснення операцій рефінансування та надання стабілізаційних кредитів. 5. Послаблення вимог щодо забезпечення при наданні кредитів з боку НБУ. 6. Впровадження ефективних форм реорганізації й реструктуризації банків. 7. Формування регіональних банківських об'єднань. 8. Створення системи моніторингу ризиків.	1. Аналіз макросередовища і виявлення зовнішніх небезпек і загроз. 2. Дослідження структури капіталу й ринкової вартості банківської установи. 3. Оцінка якості активів і обсягів сумнівних і безнадійних до повернення кредитів. 4. Аналіз ресурсного потенціалу банку та депозитної бази. 5. Виявлення та ідентифікація ризиків й розробка систем ризик-менеджменту. 6. Дослідження збалансованості активів і пасивів за строками і сумами. 7. Розробка методів управління прибутком у поточному й перспективному періодах.

Джерело: розроблено автором

Запровадження антикризового менеджменту дозволить створити гнучку систему управління, яка своєчасно реагуватиме на негативні зміни зовнішнього середовища, а також сприятиме відновленню позитивних тенденцій розвитку банківського сектора економіки.

Неокризовий період функціонування банків України вимагає розробки дієвого механізму антикризового управління із врахуванням потреби конкретизації форм, методів, важелів та інструментів антикризового управління на макро- й мікрорівнях. Представлений авторський підхід до обґрунтування складових антикризового механізму функціонування банків в рамках суб'єктно-об'єктних відносин носить прикладний характер, дозволяє виокремити необхідні заходи антикризового управління з метою виявлення, попередження, нейтралізації й мінімізації кризових явищ і ситуацій та може використовуватися як превентивна й реактивна форми антикризового менеджменту.

Висновки до розділу 1

Узагальнення теоретичних основ антикризового управління фінансовою діяльністю банків дозволяє констатувати неоднозначність усталених підходів до розкриття економічної суті, ознак, функцій антикризового управління фінансовою діяльністю банків, видів та моделей, форм, методів, важелів та інструментів й етапів його здійснення.

1. В дисертації аргументовано доцільність дослідження банківських криз, їх характерних ознак, причин виникнення й прояву. Зазначено, що криза розглядається як нестабільна ситуація або процес, які характеризуються загрозами, небезпеками й вимагають надзвичайних заходів та реагування.

2. Дослідження причин і факторів виникнення фінансових і банківських криз дозволило їх систематизувати з позицій чітко вираженого причинно-наслідкового характеру з врахуванням масштабності, характеру (позитивний, негативний) та наслідків впливу на глобальному й національному рівнях, й виокремити зовнішні (мега-, макро-, мезо-) й внутрішні (мікроекономічні)

фактори. Мікроекономічні фактори конкретизовані в рамках їх поділу на фінансові, ринкові та організаційні.

3. На основі існуючих наукових підходів визначено, що антикризове управління банками доцільно розглядати як систему заходів, при якій суб'єкт антикризового управління за допомогою форм, методів, важелів та інструментів здійснює виявлення, попередження, нейтралізацію й мінімізацію кризових явищ, забезпечуючи ефективне функціонування банківських установ на основі ризик-орієнтованого підходу з урахуванням впливу мега-, макро-, мезо- й мікроекономічних факторів. Антикризове управління фінансовою діяльністю банку трактується автором як система заходів при якій суб'єкт антикризового управління за допомогою ефективних механізмів й специфічних фінансових прийомів здійснює виявлення, попередження, нейтралізацію й мінімізацію кризових явищ у фінансовій діяльності банків.

4. Поглиблення методологічних підходів до розкриття цілей, завдань й функцій антикризового управління фінансовою діяльністю банків дозволило конкретизувати їх змістові характеристики. Зокрема, визначено, що ціль антикризового управління фінансовою діяльністю банків передбачає ідентифікацію, попередження, раннє реагування, діагностику та нейтралізацію кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків на основі ризик-орієнтованого підходу й оцінки їх санаційної спроможності. Характерними ознаками антикризового управління фінансовою діяльністю банків вважаємо: використання поряд з традиційними специфічних методів, важелів та інструментів управління; часові обмеження; мінімізація фінансових витрат; загострення протиріч у корпоративному управлінні; зростання ризиків діяльності та управлінських рішень; інноваційність рішень в процесі антикризового управління; відновлення фінансової стабільності; розробка санаційних заходів й програм фінансового оздоровлення; визначення форм реорганізації банків; запобігання визнання банків нежиттєздатними та неплатоспроможними. Завданнями такого специфічного виду управління визначено: виявлення причин, симптомів та факторів кризових явищ,

діагностику фінансової діяльності в контексті ідентифікації проблемних і кризових явищ, локалізацію та нейтралізацію кризових явищ, відновлення платоспроможності і фінансової стійкості, фінансову санацію банків, реорганізацію банків за рішенням власників чи ФГВФО, запобігання банкрутству та ліквідації.

5. Відзначено, що система антикризового управління фінансовою діяльністю банку в обов'язковому порядку повинна охоплювати такі елементи: прогнозування, передбачення й діагностику кризи; профілактику кризи й розробку антикризових заходів; виведення з кризи, відновлення його докризового стану, розробка заходів фінансового оздоровлення або реорганізації з найменшими витратами.

6. В роботі обгрунтовано, що антикризове управління у разі настання кризових явищ має охоплювати такі етапи: 1) формування цілей антикризового управління; 2) діагностика кризових явищ; 3) розробка антикризових заходів і прийняття відповідних рішень; 4) впровадження і реалізація програми антикризового управління; 5) контроль і коригування заходів антикризового управління.

7. Систематизація моделей діагностики банківських криз дозволила виокремити моделі раннього попередження кризових явищ (EWS), моделі банківських криз, які пов'язані із прогнозуванням неплатоспроможності, порушенням банківської ліквідності, економічним спадом та фінансовою лібералізацією та згрупувати їх за характерними ознаками, такими як: рівень прогнозування, функціональне призначення, об'єктно-суб'єктний склад та кількість показників й індикаторів, можливість застосування.

8. В роботі представлено авторський підхід до визначення механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків як сукупності форм, методів, важелів та інструментів реалізації заходів антикризового управління на макро- й мікрорівнях в рамках суб'єктно-об'єктних відносин за допомогою яких досягається позитивний ефект та мінімізація впливу існуючих кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків.

9. Удосконалено сучасні підходи до формування системи заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків з розробкою заходів на трьох рівнях: державному, рівні НБУ та комерційного банку.

Основні положення розділу знайшли відображення в публікаціях дисертанта [48; 53; 58; 59; 60; 62; 63].

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТУВАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ У ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

2.1. Методичні підходи до обґрунтування управлінських рішень щодо реалізації антикризових заходів

В умовах сьогодення банківський сектор функціонує під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх загроз, що актуалізує потребу застосування системного підходу до формування антикризової стійкості банків. Необхідно відмітити, що на думку сучасних учених системний підхід визначається як методологія дослідження об'єктів, систем, які мають зовнішнє оточення, а також внутрішню структуру [19]. Така позиція авторів дозволяє нам констатувати, що системний підхід ґрунтується на взаємозв'язку та взаємозалежності елементів системи й окреслює базові принципи антикризового управління банками.

Вітчизняні дослідники сформувавши низку концептуальних підходів до формування системи критеріїв і показників антикризового управління фінансовою діяльністю банківських установ. Зокрема, вважаємо правомірним підхід відомого вітчизняного ученого О. І. Барановського, який виокремив комплексний підхід до аналізу й оцінки у банківській системі на основі дуалістичного, системно-цільового й критеріального підходів і стверджує, що критеріальний підхід являє собою систему індикаторів, на основі якої доцільно оцінювати динаміку розвитку банківської системи [19, с. 198].

Авторським колективом монографії "Регулювання діяльності банків в умовах глобальних викликів" запропоновано визначати інтегральний показник ефективності банківської діяльності на основі низки технічних показників, які розподілені на 2 групи: показники операційної ефективності та показники рентабельності й ранжування показників на основі попарного порівняння темпів зростання й співставлення еталонного та фактичного значення

показників, що є основою для розрахунку динамічного нормативу, значення якого коливається в діапазоні від 0 до 1 [146, с. 341-350].

Джулай В. О. запропонував авторський підхід до визначення моделі інтегрального динамічного індексу фінансової стійкості банківського сектору адитивного типу, яка базується на сигнальних індикаторах, які подають «позитивні» H^+ або «негативні» H^- сигнали:

$$I = \begin{cases} \sum_{i=1}^m \left(\frac{X_i^-}{H_i^-} \right) + \sum_{i=1}^n \left(\frac{X_i^+}{H_i^+} \right) \\ 0, \text{ якщо } X_i^- < H_i^-, X_i^+ < H_i^+, \end{cases} \quad (2.1)$$

де X_i^- , X_i^+ – фактичні значення сигнальних індикаторів;

H_i^+ , H_i^- – верхня і нижня межа чутливості сигнальних індикаторів;

n – кількість поданих індикаторами «позитивних» сигналів;

m – кількість поданих індикаторами «негативних» сигналів [38, с. 10].

Науковий інтерес представляє підхід В. Кисельова, який обґрунтовує основні вимоги до формування системи індикаторів банківських криз і акцентує, що вони повинні оцінювати, по-перше, поточну фінансово-економічну ситуацію і визначати стан банківської кризи, по-друге, передбачати ймовірність виникнення кризи в майбутньому й своєчасно сигналізувати про її симптоми [76]. Отже, системний підхід до антикризового управління фінансовою діяльністю банків повинен враховувати та поєднувати сукупність складових, які дозволяють всебічно розробляти, впроваджувати й реалізовувати програми антикризового управління фінансовою діяльністю банків з базуванням на інтегрованих показниках-індикаторах для ідентифікації внутрішніх й зовнішніх загроз, оцінки кризових явищ й ситуацій, глибини кризи й розробки превентивних й реактивних заходів.

В запропонованому авторському підході до антикризового управління фінансовою діяльністю банків виокремлено основні засади формування системного підходу до розробки антикризового управління фінансовою діяльністю банків з врахуванням послідовності етапів та заходів із забезпечення даного процесу (рис. 2.1).

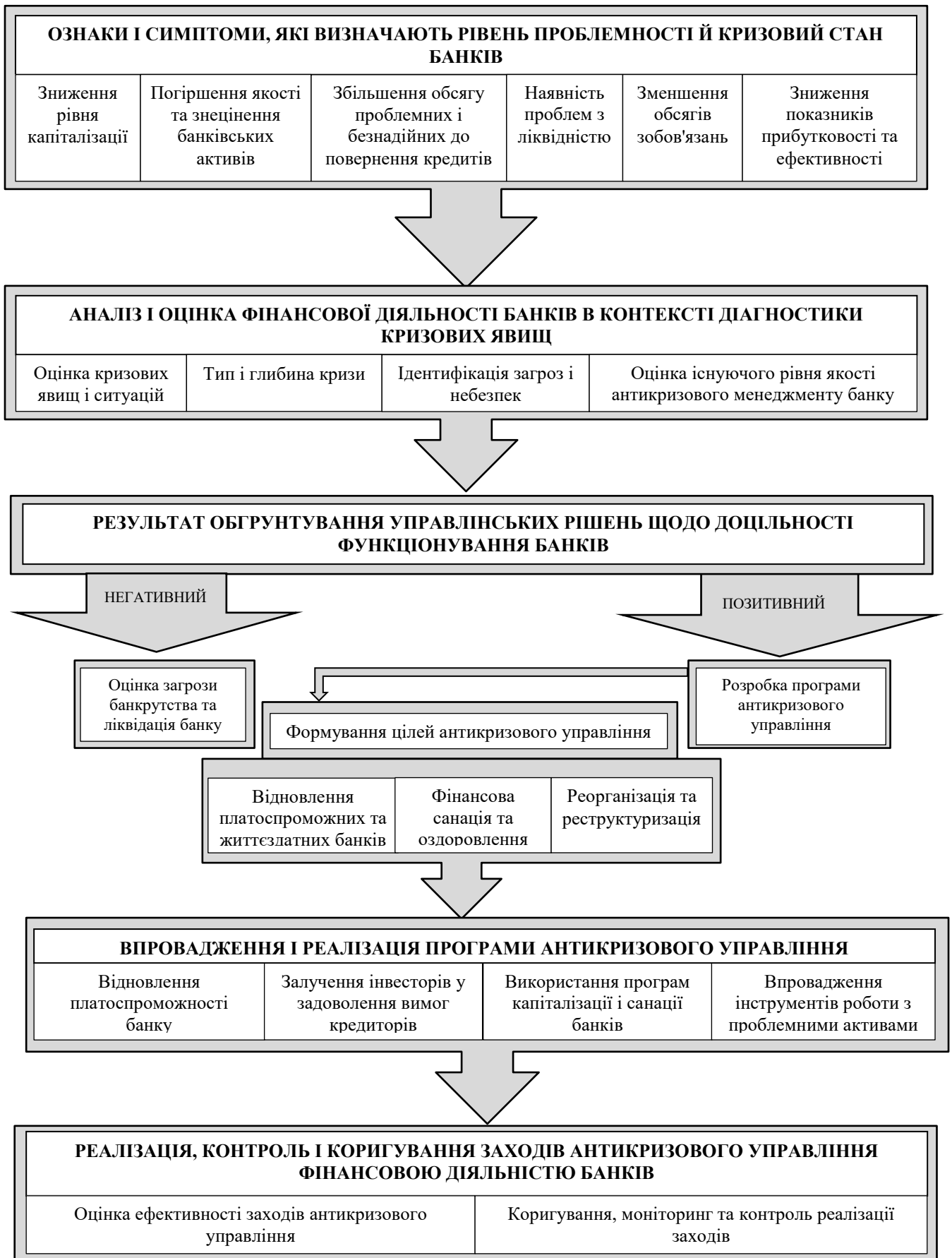


Рис. 2.1. Системний підхід до антикризового управління фінансовою діяльністю банків

Джерело: розроблено автором

Такий підхід дозволяє приймати ефективні управлінські рішення з питань розробки програм антикризового управління, діагностики загроз банкрутства й процедури ліквідації банків за критерієм мінімізації витрат. Вважаємо доцільним розкрити запропонований підхід і виокремити ключові інструменти його реалізації.

Першочерговим етапом у розробленій структурно-логічній схемі вважаємо ідентифікацію ознак й симптомів, які визначають рівень проблемності й кризовий стан банків. Основними проблемними аспектами діяльності банків в умовах сьогодення залишаються зниження рівня капіталізації, погіршення якості та знецінення банківських активів, зростання обсягів проблемних і безнадійних до повернення кредитів, зменшення обсягів зобов'язань, наявність проблем з ліквідністю, зниження показників прибутковості та ефективності діяльності до мінімально критичного значення.

На основі виявлених проблемних аспектів діяльності банківських установ виникає необхідність здійснення аналізу та оцінювання фінансової діяльності банків в контексті діагностики кризових явищ і загроз, що передбачає оцінку кризових явищ та ситуацій, ідентифікацію загроз і небезпек, типу й глибини кризи та існуючого рівня якості антикризового менеджменту.

Аналітичний інструментарій оцінювання фінансової діяльності банків вважаємо за доцільне представити у розрізі розробленого нами методичного підходу, який включає 6 груп показників, які систематизовані за предметною ознакою і дозволяють ідентифікувати реальні й потенційні кризові явища й загрози, зокрема:

- 1) рівень капіталізації;
- 2) якість активів;
- 3) кредитно-інвестиційна діяльність;
- 4) ліквідність;
- 5) депозитна база банків;
- 6) прибутковість та ефективність банківської діяльності (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні аналітичні показники рівня фінансової стабільності банків

№ з/п	Показники	Методика розрахунку	Вагове значення
1	2	3	4
I. Коефіцієнти оцінки рівня капіталізації банків (0,1878)			
1.	коефіцієнт платоспроможності	$H_2 = \frac{\text{Регулятивний капітал}}{A_{\text{зв.за риз}}}$	0,1428
2.	коефіцієнти співвідношення регулятивного капіталу до активів банку	$H_3 = \frac{\text{Регулятивний капітал}}{\text{Сукупні активи банку}}$	0,1428
3.	коефіцієнт залежності від акціонерів	$K_{\text{за}} = \frac{\text{Статутний капітал}}{\text{Власний капітал}}$	0,1429
4.	коефіцієнт співвідношення власного капіталу до валюти балансу	$K_{\text{вб}} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	0,1429
5.	коефіцієнт співвідношення регулятивного й балансового капіталу	$K_{\text{рб}} = \frac{\text{Регулятивний капітал}}{\text{Балансовий капітал}}$	0,1428
6.	мультиплікатор капіталу	$K_{\text{мк}} = \frac{\text{Сукупні активи}}{\text{Власний капітал}}$	0,1429
7.	коефіцієнт фінансового важеля	$K_{\text{фв}} = \frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Власний капітал}}$	0,1429
2. Показники депозитної бази банків (0,1456)			
8.	співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів (крім міжбанківських)	$K_{\text{деп/кред}} = \frac{\text{Депозити}}{\text{Валові кредити}}$	0,125
9.	коефіцієнт співвідношення залучених ресурсів до сукупних зобов'язань	$K_{\text{зал/зоб}} = \frac{\text{Залучені ресурси}}{\text{Зобов'язання}}$	0,125
10.	співвідношення зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань	$K_{\text{зоб ін в./зоб}} = \frac{\text{Зобов'язання в іноземній валюті}}{\text{Зобов'язання}}$	0,125
11.	співвідношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань	$K_{\text{деп.ф.о./зоб}} = \frac{\text{Депозити фізичних осіб}}{\text{Зобов'язання}}$	0,125
12.	співвідношення депозитів юридичних осіб до зобов'язань	$K_{\text{деп.ю.о./зоб}} = \frac{\text{Депозити юридичних осіб}}{\text{Зобов'язання}}$	0,125

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4
13.	коефіцієнт співвідношення строкових депозитів до сукупних зобовязань банку	$K_{\text{деп строк./зоб}} = \frac{\text{Депозити строкові}}{\text{Зобовязання}}$	0,125
14.	коефіцієнт співвідношення строкових та депозитів до запитання	$K_{\text{деп строк./деп зап.}} = \frac{\text{Депозити строкові}}{\text{Депозити до запитання}}$	0,125
15.	коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів до зобовязань	$K_{\text{МБК/зоб.}} = \frac{\text{Міжбанківські кредити}}{\text{Зобовязання}}$	0,125
16.	коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів отриманих та наданих	$K_{\text{МБК отр/МБК над.}} = \frac{\text{Міжбанківські кредити отримані}}{\text{Міжбанківські кредити надані}}$	0,125
3. Показники якості активів (0,1877)			
17.	коефіцієнт ризикості активів	$A_{\text{риз}} = \frac{A_{\text{риз}}}{\text{Активи}}$	0,2
18.	коефіцієнт витратності активів	$K_{\text{ва}} = \frac{\text{Витрати банку}}{\text{Активи банку}}$	0,2
19.	коефіцієнт ділової активності банку	$K_{\text{да}} = \frac{\text{Дохідні активи}}{\text{Активи}}$	0,2
20.	коефіцієнт вартості працюючих активів	$K_{\text{вартпрац. акт}} = \frac{\text{Процентні витрати}}{\text{Дохідні активи}}$	0,2
21.	коефіцієнт співвідношення дохідних активів до балансового капіталу	$K_{\text{да/бк}} = \frac{\text{Дохідні активи}}{\text{Балансовий капітал}}$	0,2
4. Показники кредитно-інвестиційної діяльності банків (0,1456)			
22.	коефіцієнт кредитної активності	$K_{\text{к.а}} = \frac{\text{Кредити надані}}{\text{Активи}}$	0,125
23.	коефіцієнт проблемних кредитів	$K_{\text{проб.кред.}} = \frac{\text{Проблемні кредити}}{\text{Надані кредити}}$	0,125
24.	коефіцієнт співвідношення наданих кредитів та залучених депозитів	$K_{\text{над.кред./деп}} = \frac{\text{Надані кредити}}{\text{Залучені депозити}}$	0,125
25.	співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті,	$K_{\text{кред/деп ін.в.}} = \frac{\text{кредити в іноземній валюті}}{\text{депозити в іноземній валюті}}$	0,125

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4
26.	співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів	$K_{\text{кред ін.в./кред.}} = \frac{\text{кредити в іноземній валюті}}{\text{надані кредити}}$	0,125
27.	кофіцієнт інвестиційної активності	$K_{\text{інв.а.}} = \frac{\text{Обсяг інвестиційних вкладень банку}}{\text{Активи}}$	0,125
28.	кофіцієнт співвідношення вкладень в цінні папери до сукупних активів	$K_{\text{цп/а}} = \frac{\text{Обсяг вкладень в цінні папери}}{\text{Активи}}$	0,125
29.	кофіцієнт покриття кредитів стабільними джерелами (не менше 75%)	$K_{\text{покр.}} = \frac{\text{Депозити стр.ф.о.} + \text{Депозити стр.ю.о.} + \text{Капітал}}{\text{Кредити надані}}$	0,125
5. Показники ліквідності (0,1877)			
30.	співвідношення ліквідних активів до сукупних активів	$K_{\text{л.а}} = \frac{\text{Ліквідні активи}}{\text{Активи}}$	0,3333
31.	кофіцієнт миттєвої ліквідності	$K_{\text{м.л}} = \frac{\text{Високоліквідні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,3333
32.	кофіцієнт загальної ліквідності банку	$K_{\text{заглікв}} = \frac{\text{Сукупні активи}}{\text{Зобов'язання банку}}$	0,3334
6. Показники прибутковості та ефективності банківської діяльності (0,1456)			
33.	прибутковість активів	$K_{\text{на}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Сукупні активи банку}}$	0,0909
34.	прибутковість капіталу	$K_{\text{нк}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Капітал банку}}$	0,0909
35.	кофіцієнт співвідношення процентної маржі до валового доходу	$K_{\text{пм/вд}} = \frac{\text{Процентна маржа}}{\text{Валовий дохід}}$	0,0909
36.	кофіцієнт співвідношення непроцентних витрат до валового доходу	$K_{\text{пм/вд}} = \frac{\text{Непроцентні витрати}}{\text{Валовий дохід}}$	0,0909
37.	кофіцієнт вартості ресурсів	$K_{\text{вр.}} = \frac{\text{Процентні витрати}}{\text{Залучені ресурси}}$	0,0909
38.	кофіцієнт ефективності використання платних пасивів	$K_{\text{еф.пл.пас.}} = \frac{\text{Дохідні активи}}{\text{Платні пасиви}}$	0,0909
39.	кофіцієнт ефективності використання сукупних зобов'язань	$K_{\text{еф.пл.пас.}} = \frac{\text{Дохідні активи}}{\text{Сукупні зобов'язання}}$	0,0909

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4
40.	коефіцієнт дієздатності банку	$K_{\text{дієзд.б.}} = \frac{\text{Витрати}}{\text{Доходи}}$	0,0910
41.	чиста процентна маржа	$K_{\text{ч.м.}} = \frac{\text{Процентні доходи} - \text{процентні витрати}}{\text{Сукупні активи}}$	0,0909
42.	чистий спред	$ЧС = \frac{\text{Процентні доходи}}{\text{Робочі активи}} - \frac{\text{Процентні витрати}}{\text{Підпроцентні депозити}}$	0,0909
43.	коефіцієнт витрат на покриття ризиків	$K_{\text{витр риз.}} = \frac{\text{Витрати на формування резервів}}{\text{Сукупні витрати банку}}$	0,0909
44.	коефіцієнт адміністративних витрат	$K_{\text{адмв}} = \frac{\text{Адміністративні витрати}}{\text{Витрати банку}}$	0,0909

Джерело: розроблено автором

Показники оцінювання рівня капіталізації банків охоплюють визначення таких коефіцієнтів: платоспроможності, співвідношення регулятивного капіталу до активів, залежності від акціонерів, співвідношення власного капіталу до валюти балансу, співвідношення регулятивного й балансового капіталу, мультиплікатора капіталу, фінансового важеля. Такий підхід забезпечує ідентифікацію проблем у рівні капіталізації установ та корпоративного управління, пов'язаних із необхідністю нарощення рівня капіталу за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел його залучення та планування додаткових емісій акцій.

Показники якості активів базуються на визначенні таких коефіцієнтів: ризикості активів, витратності активів, ділової активності банку, вартості працюючих активів, співвідношення дохідних активів до балансового капіталу. Ці показники дозволяють передбачати "життєспроможність" активів, а також їх здатність до продукування прибутку із врахуванням ліквідності та ризиків. Категорія якості активів тісно взаємопов'язана із ризиками, які в умовах сьогодення диверсифіковані на мінімальні, помірні, значні, високі й реалізовані ризики (найнижча категорія якості).

До показників кредитно-інвестиційної діяльності банків віднесено коефіцієнти: кредитної активності, проблемних кредитів, співвідношення наданих кредитів та залучених депозитів, недіючих кредитів без урахування

резервів до капіталу, недіючих кредитів до сукупних валових кредитів, кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів, інвестиційної активності, вкладень в цінні папери до сукупних активів. Оцінювання дохідності й ризику кредитно-інвестиційної діяльності банків дозволяє охарактеризувати масштабність, галузеву спрямованість та рівень диверсифікації й концентрації кредитних вкладень з позицій їх проблемності та впливу на фінансову стабільність банків з визначенням кризових явищ у цій сфері діяльності.

Показники ліквідності ґрунтуються на визначенні низки коефіцієнтів, таких як: співвідношення ліквідних до сукупних активів, співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, загальної ліквідності установ. Ліквідність банків – це не лише їх здатність розраховуватись за своїми зобов'язаннями, але й спроможність трансформації активів у високоліквідну й ліквідну форму в контексті задоволення як миттєвих, так й поточних потреб у ліквідних коштах. Оцінка кризових явищ діяльності банківських установ у сфері їх ліквідності є визначальною з позицій подальшого ідентифікування проблем ліквідності та прибутковості. Це дозволяє констатувати, що ліквідність є первинною по відношенню до платоспроможності та дохідності банківських установ.

Показники депозитної бази банків охоплюють низку коефіцієнтів: співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів (крім міжбанківських), залучених ресурсів до сукупних зобов'язань, зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань, депозитів фізичних осіб до зобов'язань, депозитів юридичних осіб до зобов'язань, строкових депозитів до сукупних зобов'язань банку, строкових та депозитів до запитання, міжбанківських кредитів до зобов'язань, міжбанківських кредитів отриманих та наданих. Дані показники є важливими для оцінювання кризових явищ в аспекті забезпечення стабільності ресурсної бази банків та прогнозування відтоку депозитів й можливого зняття коштів клієнтів в умовах загострення кризових явищ на макро- й мікрорівнях [72].

Показники прибутковості та ефективності банківської діяльності

охоплюють такі коефіцієнти як: прибутковість активів, прибутковість капіталу, співвідношення процентної маржі до валового доходу, непроцентних витрат до валового доходу, вартості ресурсів, ефективності використання платних пасивів, ефективності використання сукупних зобов'язань, дієздатності банків, чиста процентна маржа, чистий спред. Ці узагальнюючі показники дозволяють констатувати рівень прибутковості чи збитковості банківської діяльності в абсолютному та відносному вимірах й миттєво реагувати на кризові явища, зумовлені неефективною діяльністю у операційній, інвестиційній та фінансовій сферах діяльності.

На підставі отриманих розрахункових значень коефіцієнтів здійснюється порівняння їх значень з оптимальними та розрахунковими і визначається тип та глибина кризи, яка, на нашу думку, може бути: 1) потенційною в умовах стабільності функціонування банків; 2) прихованою (латентною) у разі наявних деструктивних значень аналітичних коефіцієнтів, що потребує розробки антикризових програм, які базуються на використанні превентивних методів антикризового управління банківською діяльністю; 3) гострою у випадку критичних значень більшості аналітичних коефіцієнтів, що підтверджують проблемність у всіх 6 ключових сферах банківського бізнесу та вимагають розробки програм й застосування реактивних методів антикризового менеджменту; 4) критичною у разі настання ситуації глибокої фінансової неспроможності та нежиттєздатності й критичного значення аналітичних коефіцієнтів.

Запропонований підхід ґрунтується на комплексному аналізі індикаторів фінансової стабільності банків з виявленням реальних та потенційних кризових явищ і загроз та може використовуватися для інтегральної оцінки рівня кризового стану як банківської системи, так і окремих установ.

Інтегральний індикатор оцінки кризового стану банків (I) пропонуємо визначати за формулою:

$$I = I_k \times m_k + I_d \times m_d + I_{я.а} \times m_{я.а} + I_{кід} \times m_{кід} + I_l \times m_l + I_{еп} \times m_{еп} \quad (2.2)$$

де I_n – значення інтегрального індикатора визначеної групи показників

$(I_k, I_d, I_{я.а}$ і т. д.);

m_n – значення вагового коефіцієнта визначеної групи показників ($m_k, m_d, m_{я.а}$ і т. д.).

Значення вагових коефіцієнтів m_n , згідно авторського підходу наведені у табл. 2.2. Сумарне значення вагових коефіцієнтів інтегрального індикатора дорівнює 1, а вагові значення інтегральних показників визначених груп сформовані з урахуванням їх пріоритетності і значимості впливу на виникнення кризових явищ.

Таблиця 2.2

Вагові коефіцієнти в межах груп показників

Назва інтегрального індикатора	Умовне позначення вагового коефіцієнта	Значення
Коефіцієнти оцінки рівня капіталізації банків	m_k	0,1878
Показники депозитної бази банку	m_d	0,1456
Показники якості активів	$m_{я.а}$	0,1877
Показники кредитно-інвестиційної діяльності банків	$m_{кід}$	0,1456
Показники ліквідності	m_l	0,1877
Показники прибутковості та ефективності банківської діяльності	$m_{еп}$	0,1456

Джерело: розроблено автором

В свою чергу – значення інтегрального індикатора визначеної групи показників I_n визначається за формулою:

$$I_n = \sum_{i=1}^n I_i \times x_i \quad (2.3)$$

де I_i – значення i – го показника в межах визначеної групи показників;

x_i – вагове значення i – го показника (наведене в табл. 2.1).

На нашу думку, кризові явища в банківській системі найбільш доцільно ідентифікувати на основі представленої системи показників фінансової стабільності, які можуть слугувати сигнальними індикаторами для виявлення латентних, реальних та потенційних кризових явищ і загроз й характеризувати рівні їх глибини та характеру з позицій можливостей настання, зростання, загострення, мінімізації й ліквідації чи поглиблення й розгортання.

Запропонований підхід доцільно застосовувати як для виявлення кризи в

банківській системі, так і в окремих установах з врахуванням її глибини, рівня й типу. Рівень фінансової стабільності банків визначаємо на основі інтегрального індикатора оцінки їх кризового стану згідно представленої системи аналітичних показників і коефіцієнтів.

Числові значення інтегрального індикатора оцінки кризового стану банків, на нашу думку, доцільно диференціювати залежно типу та глибини кризи у визначеному діапазоні в рамках 4 рівнів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Шкала градації рівнів кризового стану банків України з урахуванням типу та глибини кризи

Значення інтегрального індикатора кризового стану банків України	Рівень кризового стану	Характеристика
від 1 до 1,20	задовільний	наявність ознак потенційної кризи в умовах стабільності функціонування банків і системи;
від 1,21 до 1,40	небезпечний	прихована (латентна) криза. Наявні деструктивні значення аналітичних коефіцієнтів, що потребує розробки антикризових програм, які базуються на використанні превентивних методів антикризового управління банківською діяльністю;
від 1,41 до 1,60	критичний	гостра криза. Наявні критичні значення більшості аналітичних коефіцієнтів, що підтверджують проблемність у всіх 6 ключових сферах банківського бізнесу та вимагають розробки програм й застосування реактивних методів антикризового менеджменту;
від 1,61 і вище	катастрофічний	глибока фінансова неспроможність та нежиттєздатність. Критичні значення аналітичних коефіцієнтів. Повна втрата здатності функціонувати у нестабільних умовах, ознаки неплатоспроможності та нежиттєздатності на локальному й системному рівнях.

Джерело: розроблено автором

Згідно запропонованого методичного інструментарію нами проведено розрахунки основних аналітичних показників рівня фінансової стабільності банків за 2012-2016рр. в розрізі шести груп з позицій виявлення проблемних аспектів діяльності й подальшого застосування інструментарію антикризового управління (табл. 2.4). Вихідні дані для визначення основних показників представлено в додатку А.

**Основні аналітичні показники оцінки рівня фінансової стабільності
банків за 2012-2016рр.**

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6
I. Коефіцієнти оцінки рівня капіталізації банків					
Коефіцієнт платоспроможності	0,1806	0,1826	0,156	0,1274	0,1269
Коефіцієнти співвідношення регулятивного капіталу до активів банку	0,1587	0,1604	0,1435	0,1044	0,0873
Коефіцієнт залежності від акціонерів	1,0348	0,9618	1,2170	1,9900	3,3499
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу до валюти балансу	0,1502	0,1507	0,1124	0,0827	0,0985
Коефіцієнт співвідношення регулятивного й балансового капіталу	1,0566	1,0643	1,2765	1,2629	0,8858
Мультиплікатор капіталу	6,6572	6,6360	8,8963	12,0948	10,1491
Коефіцієнт фінансового важеля	5,6578	5,6330	7,8963	11,0948	9,1491
2. Показники депозитної бази банку					
Співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів (крім міжбанківських)	0,6949	0,7337	0,6735	0,7322	0,8023
Коефіцієнт співвідношення залучених ресурсів до сукупних зобов'язань	0,5914	0,6163	0,5798	0,6142	0,7126
Співвідношення зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань	0,5220	0,4603	0,5448	0,5799	0,5688
Співвідношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань	0,3800	0,3998	0,3562	0,3381	0,3860
Співвідношення депозитів юридичних осіб до зобов'язань	0,2114	0,2166	0,2236	0,2760	0,3266
Коефіцієнт співвідношення строкових депозитів до сукупних зобов'язань банку	0,3987	0,4199	0,3607	0,3282	0,3726

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт співвідношення строкових та депозитів до запитання	2,0685	2,1368	1,6465	1,1477	1,0960
Коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів до зобов'язань	0,2231	0,1925	0,2278	0,1065	0,0653
Коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів отриманих та наданих	8,0095	6,2520	12,3785	5,2171	3,1970
3. Показники якості активів					
Коефіцієнт ризикості активів	0,8789	0,8783	0,9198	0,8196	0,6878
Коефіцієнт витратності активів	0,1291	0,1310	0,1998	0,2119	0,2787
Коефіцієнт ділової активності банку	0,7076	0,7493	0,6915	0,7282	0,6980
Коефіцієнт вартості працюючих активів	0,0855	0,0845	0,1067	0,1052	0,1045
Коефіцієнт співвідношення дохідних активів до балансового капіталу	4,7104	4,9724	6,1516	8,8078	7,0844
4. Показники кредитно-інвестиційної діяльності банків					
Коефіцієнт кредитної активності	0,7025	0,6912	0,6858	0,6781	0,6429
Коефіцієнт проблемних кредитів	0,0890	0,0770	0,1350	0,2210	0,2420
Коефіцієнт співвідношення наданих кредитів та залучених депозитів	1,3978	1,3212	1,3325	1,2036	1,0007
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті	0,9502	1,0164	1,1764	1,7268	1,3409
Співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів	0,3164	0,3031	0,4025	0,6105	0,5168
Коефіцієнт інвестиційної активності	0,0145	0,0158	0,0160	0,0163	0,0174
Коефіцієнт співвідношення вкладень в цінні папери до сукупних активів	0,0855	0,1082	0,1283	0,1585	0,1667

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт покриття кредитів стабільними джерелами	0,6961	0,7336	0,6589	0,5814	0,6758
5. Показники ліквідності					
Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів	0,7076	0,7493	0,6915	0,7282	0,6980
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,2839	0,2569	0,2083	0,3087	0,3196
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,1766	1,1781	1,1266	1,0901	1,1093
6. Показники прибутковості та ефективності банківської діяльності					
Прибутковість активів	0,0043	0,0011	-0,0402	-0,0531	-0,1269
Прибутковість капіталу	0,0289	0,0075	-0,3578	-0,6422	-1,2876
Коефіцієнт співвідношення процентної маржі до валового доходу	0,3280	0,2904	0,2573	0,1961	0,2316
Коефіцієнт співвідношення непроцентних витрат до валового доходу	0,3559	0,3373	0,3096	0,2790	0,3175
Коефіцієнт вартості ресурсів	0,1204	0,1210	0,1434	0,1360	0,1135
Коефіцієнт ефективності використання платних пасивів	1,0222	1,0913	0,9646	1,1015	0,9954
Коефіцієнт ефективності використання сукупних зобов'язань	0,8326	0,8827	0,7791	0,7939	0,7743
Коефіцієнт дієздатності банку	0,9674	0,9915	1,2520	1,3343	1,8358
Чиста процентна маржа	0,0438	0,0384	0,0411	0,0311	0,0352
Чистий спред	0,0600	0,0435	0,0632	0,0321	0,0508
Коефіцієнт витрат на покриття ризиків	0,1609	0,1671	0,3925	0,4309	0,5665
Коефіцієнт адміністративних витрат	0,2560	0,2429	0,1695	0,1382	0,1124

Джерело: розраховано автором

Дані табл. 2.4 дозволяють констатувати, що впродовж останніх 5 років спостерігалось суттєве загострення проблемних аспектів діяльності банків України.

Зокрема, можна стверджувати про недостатній рівень капіталізації

вітчизняної банківської системи, що проявляється у зниженні коефіцієнта платоспроможності банків України на 5,37%, коефіцієнта співвідношення регулятивного капіталу до активів на 7,14%, коефіцієнта співвідношення власного капіталу до валюти балансу на 5,17%, коефіцієнта співвідношення регулятивного до балансового капіталу на 17,08%. Загострення проблем капіталізації підтверджує зростання мультиплікатора капіталу на 3,5 рази, що свідчить про зростання ризиковості банківської діяльності та коефіцієнта фінансового важеля на 3,5 рази, що сигналізує про незбалансованість структури залучених і власних ресурсів банківської системи та переважаючу залежність від корпоративних прав й фінансового потенціалу власників (акціонерів) банків. Це підтверджується і збільшенням коефіцієнта залежності від акціонерів на 2,31% й посиленням загроз повної невідповідності структур статутного й власного капіталу банків, порушенням мінімального й оптимального його значень, визначеного в межах 15-50%.

Зобов'язання банків формуються за рахунок залучених й запозичених ресурсів, які визначають депозитну базу банківських установ й можливості акумуляції ресурсів на міжбанківському ринку від інших фінансових установ. Про наростання кризових явищ у депозитній діяльності банків впродовж 2012-2016рр. свідчить зростання дисбалансів у співвідношенні депозитів до валових кредитів -на 10,74%, залучених ресурсів до сукупних зобов'язань – на 12,12%, зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань – на 4,68%, строкових депозитів до сукупних зобов'язань банків – на 2,6%, співвідношення міжбанківських кредитів до зобов'язань на 15,78%.

Впродовж 2012-2016рр. простежувалася волативність в оцінці якості активів, погіршенні показників у 2014-2015рр. та певній динаміці до нівелювання кризових явищ у 2016 році, зокрема коефіцієнт ризиковості активів мав відносну тенденцію до покращення на 19,11%, однак необхідно констатувати, що такі тенденції супроводжувалися кризовим станом й ліквідацією значної кількості банків, валютно-курсними коливаннями та значним погіршенням якості активів проблемних банків. Проблемність та ознаки

кризових ситуацій характеризують значення коефіцієнтів витратності активів, які зросли на 14,96%, вартості працюючих активів на 1,9%, відношення дохідних активів до балансового капіталу – на 237,4%.

Якість активів в значній мірі визначають показники кредитно-інвестиційної діяльності банків, які мають впродовж 2012-2016рр. негативні тенденції засвідчують і значні проблеми й кризові явища та загрози в пріоритетних активних операціях банківського сектору економіки. Зокрема, коефіцієнт кредитної активності, який відображає обсяг кредитного портфеля у сукупних активах, скоротився на 6,16%, коефіцієнт проблемних кредитів, який відображає їх частку у кредитному портфелі збільшився на 15,3%, коефіцієнт співвідношення кредитів та депозитів в іноземній валюті – на 39,07%, коефіцієнт співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів – на 31,12%.

Інвестиційні вкладення банків України характеризують фінансову та реальну інвестиційну активність банківського сектора й відображають можливість отримувати дохід у вигляді процентів, дивідендів, доходів від перепродажу внаслідок вкладень. Слід констатувати, що коефіцієнт інвестиційної активності збільшився на 0,29%, а коефіцієнт співвідношення вкладень в цінні папери до сукупних активів – на 8,12%. Проблемність та загрозовість у кредитно-інвестиційній діяльності банків відображає коефіцієнт покриття кредитів стабільними джерелами фінансування, який має тенденцію до скорочення на 2,03% й сигналізує, про незбалансованість кредитної й депозитної діяльності як за строками, так й за сумами.

Ліквідність – це основа діяльності банківської системи, яка підтверджує її здатність трансформувати активи у ліквідну форму й розраховуватись за своїми зобов'язаннями. В банках України спостерігається надлишкова ліквідність, що підтверджує динаміка коефіцієнтів загальної та миттєвої ліквідності, їх зростання та перевищення оптимально рекомендованих значень.

Проблемність та кризовий розвиток банків України підтверджують показники прибутковості та ефективності банківської діяльності, які впродовж

останніх 3 років набули від'ємних значень, що спричинено катастрофічним розміром збитків банків України, які зросли з 52966 млн. грн. у 2014р. до 159388 млн. грн. у 2016р. Відповідно на 01.01.2017р. збитковість активів склала 12,69%, а збитковість капіталу – 128,76%. Коефіцієнт дієздатності банків сягнув значення 1,83, що дозволяє констатувати перевищення витрат над доходами майже у 2 рази, а коефіцієнт адміністративних витрат підтверджує їх значний обсяг у сукупних витратах банків.

Ризиковість банківської системи, її кризовий характер вимагають формування відповідних обсягів резервів на покриття ризиків за активними банківськими операціями. За останні роки в банках України спостерігалось зростання витрат на покриття ризиків на 15,5% й досягнення величини 56,6% в обсязі сукупних витрат на кінець 2016 року. Відповідно показники ефективності банківської діяльності, такі як чиста процента маржа мають тенденцію до зменшення на 4,34%, чистий спред – на 0,92%.

Стан розробки аналітичного інструментарію оцінювання рівня кризового стану банків дозволяє зробити висновок про відсутність єдиного підходу, показників та критеріїв, їх порогових значень.

На нашу думку, при виборі критеріїв та показників ідентифікації проблемного та кризового стану повинен застосовуватися диференційований підхід в основу якого покладено запропоновану систему показників, які повинні відображати рівень достатності банківського капіталу, ліквідність, кредитно-інвестиційну діяльність, якість, стан депозитної бази, прибутковості та ефективності банківської діяльності.

Для оцінки інтегрального індикатора проблемності та кризового стану банків України запропоновано визначати не лише агреговані показники за 6-ма складовими оцінки рівня кризового стану, але й визначити зважені значення показників з урахуванням їх вагових значень (табл. 2.5).

На основі комплексного аналізу та оцінки кризового стану банків України України в розрізі окремих її складових визначено інтегральний індикатор як суму добутоків інтегральних індикаторів кожної із її складових та вагових

коефіцієнтів, які визначають ступінь внеску конкретних показників в інтегральний індекс.

Таблиця 2.5

Динаміка інтегрального індикатора оцінки кризового стану банків

України за 2012-2016 рр.

Найменування індикатора, одиниця виміру	Значення вагового коефіцієнта	Зважені значення індикаторів				
		2012р.	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.
1	2	3	4	5	6	7
1. Коефіцієнти оцінки рівня капіталізації банків						
Коефіцієнт платоспроможності	0,1428	0,0258	0,0261	0,0223	0,0182	0,0181
Коефіцієнти співвідношення регулятивного капіталу до активів банку	0,1428	0,0227	0,0229	0,0205	0,0149	0,0125
Коефіцієнт залежності від акціонерів	0,1429	0,1479	0,1374	0,1739	0,2844	0,4787
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу до валюти балансу	0,1429	0,0215	0,0215	0,0161	0,0118	0,0141
Коефіцієнт співвідношення регулятивного й балансового капіталу	0,1428	0,1509	0,1520	0,1823	0,1803	0,1265
Мультиплікатор капіталу	0,1429	0,9513	0,9483	1,2713	1,7283	1,4503
Коефіцієнт фінансового важеля	0,1429	0,8085	0,8050	1,1284	1,5854	1,3074
<i>Інтегральний індикатор рівня капіталізації банків</i>	<i>0,1878</i>	<i>2,1285</i>	<i>2,1132</i>	<i>2,8147</i>	<i>3,8234</i>	<i>3,4076</i>
2. Показники депозитної бази банку						
Співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів (крім міжбанківських)	0,125	0,0869	0,0917	0,0842	0,0915	0,1003
Коефіцієнт співвідношення залучених ресурсів до сукупних зобов'язань	0,125	0,0739	0,0770	0,0725	0,0768	0,0891
Співвідношення зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань	0,125	0,0653	0,0575	0,0681	0,0725	0,0711
Співвідношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань	0,125	0,0475	0,0500	0,0445	0,0423	0,0483
Співвідношення депозитів юридичних осіб до зобов'язань	0,125	0,0264	0,0271	0,0280	0,0345	0,0408
Коефіцієнт співвідношення строкових депозитів до сукупних зобов'язань банку	0,125	0,0498	0,0525	0,0451	0,0410	0,0466
Коефіцієнт співвідношення строкових та депозитів до запитання	0,125	0,2586	0,2671	0,2058	0,1435	0,1370
Коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів до зобов'язань	0,125	0,0279	0,0241	0,0285	0,0133	0,0082
Коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів отриманих та наданих	0,125	1,0012	0,7815	1,5473	0,6521	0,3996
<i>Інтегральний індикатор депозитної бази банків України</i>	<i>0,1456</i>	<i>1,6374</i>	<i>1,4285</i>	<i>2,1239</i>	<i>1,1675</i>	<i>0,9409</i>
3. Показники якості активів						
Коефіцієнт ризикості активів	0,2	0,1758	0,1757	0,1840	0,1639	0,1376
Коефіцієнт витратності активів	0,2	0,0258	0,0262	0,0400	0,0424	0,0557
Коефіцієнт ділової активності банків	0,2	0,1415	0,1499	0,1383	0,1456	0,1396
Коефіцієнт вартості працюючих активів	0,2	0,0171	0,0169	0,0213	0,0210	0,0209

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт співвідношення дохідних активів до балансового капіталу	0,2	0,9421	0,9945	1,2303	1,7616	1,4169
<i>Інтегральний індикатор якості активів банків України</i>	<i>0,1877</i>	<i>1,3023</i>	<i>1,3631</i>	<i>1,6139</i>	<i>2,1345</i>	<i>1,7707</i>
4. Показники кредитно-інвестиційної діяльності банків						
Коефіцієнт кредитної активності	0,125	0,0878	0,0864	0,0857	0,0848	0,0804
Коефіцієнт проблемних кредитів	0,125	0,0111	0,0096	0,0169	0,0276	0,0303
Коефіцієнт співвідношення наданих кредитів та залучених депозитів	0,125	0,1747	0,1652	0,1666	0,1505	0,1251
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті	0,125	0,1188	0,1271	0,1471	0,2159	0,1676
Співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів	0,125	0,0396	0,0379	0,0503	0,0763	0,0646
Коефіцієнт інвестиційної активності	0,125	0,0018	0,0020	0,0020	0,0020	0,0022
Коефіцієнт співвідношення вкладень в цінні папери до сукупних активів	0,125	0,0107	0,0135	0,0160	0,0198	0,0208
Коефіцієнт покриття кредитів стабільними джерелами	0,125	0,0870	0,0917	0,0824	0,0727	0,0845
<i>Інтегральний індикатор кредитно-інвестиційної діяльності банків України</i>	<i>0,1456</i>	<i>0,5315</i>	<i>0,5333</i>	<i>0,5669</i>	<i>0,6495</i>	<i>0,5754</i>
5. Показники ліквідності						
Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів	0,3333	0,2358	0,2497	0,2305	0,2427	0,2326
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,3333	0,0946	0,0856	0,0694	0,1029	0,1065
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,3334	0,3923	0,3928	0,3756	0,3634	0,3698
<i>Інтегральний індикатор ліквідності банків України</i>	<i>0,1877</i>	<i>0,7227</i>	<i>0,7281</i>	<i>0,6755</i>	<i>0,7090</i>	<i>0,7090</i>
6. Показники прибутковості та ефективності банківської діяльності						
Прибутковість активів	0,0909	0,0004	0,0001	-0,0037	-0,0048	-0,0115
Прибутковість капіталу	0,0909	0,0026	0,0007	-0,0325	-0,0584	-0,1170
Коефіцієнт співвідношення процентної маржі до валового доходу	0,0909	0,0298	0,0264	0,0234	0,0178	0,0211
Коефіцієнт співвідношення непроцентних витрат до валового доходу	0,0909	0,0324	0,0307	0,0281	0,0254	0,0289
Коефіцієнт вартості ресурсів	0,0909	0,0109	0,0110	0,0130	0,0124	0,0103
Коефіцієнт ефективності використання платних пасивів	0,0909	0,0929	0,0992	0,0877	0,1001	0,0905
Коефіцієнт ефективності використання сукупних зобов'язань	0,0909	0,0757	0,0802	0,0708	0,0722	0,0704
Коефіцієнт дієздатності банку	0,0910	0,0880	0,0902	0,1139	0,1214	0,1671
Чиста процентна маржа	0,0909	0,0040	0,0035	0,0037	0,0028	0,0032
Чистий спред	0,0909	0,0055	0,0040	0,0057	0,0029	0,0046
Коефіцієнт витрат на покриття ризиків	0,0909	0,0146	0,0152	0,0357	0,0392	0,0515
Коефіцієнт адміністративних витрат	0,0909	0,0233	0,0221	0,0154	0,0126	0,0102
<i>Інтегральний індикатор прибутковості та ефективності банківської діяльності</i>	<i>0,1456</i>	<i>0,3801</i>	<i>0,3832</i>	<i>0,3614</i>	<i>0,3435</i>	<i>0,3291</i>
Інтегральний індикатор оцінки кризового стану банків України	x	1,1510	1,1308	1,4027	1,5663	1,3741

Джерело: розраховано автором

Розрахункові значення інтегрального індикатора кризового стану банків України вказують на його зростання у 2012-2016рр. з 1,1510 до 1,3741. Однак у

2016 році спостерігалось незначне зниження його рівня. Проведені розрахунки індикатора дозволяють констатувати нестійкі тенденції розвитку вітчизняної банківської системи, зростання рівня проблемності й кризових явищ. Наші розрахунки засвідчують, що найбільш негативний вплив на функціонування банків України мали індикатори капіталізації, кредитно-інвестиційної діяльності, депозитної бази, прибутковості та ефективності, оскільки у їх динаміці простежувались найбільш виражені тенденції до зниження, що підтверджує проблемність даних сфер банківської діяльності. Динаміка інтегрального індикатора оцінки кризового стану банків України наведена на рис. 2.2.

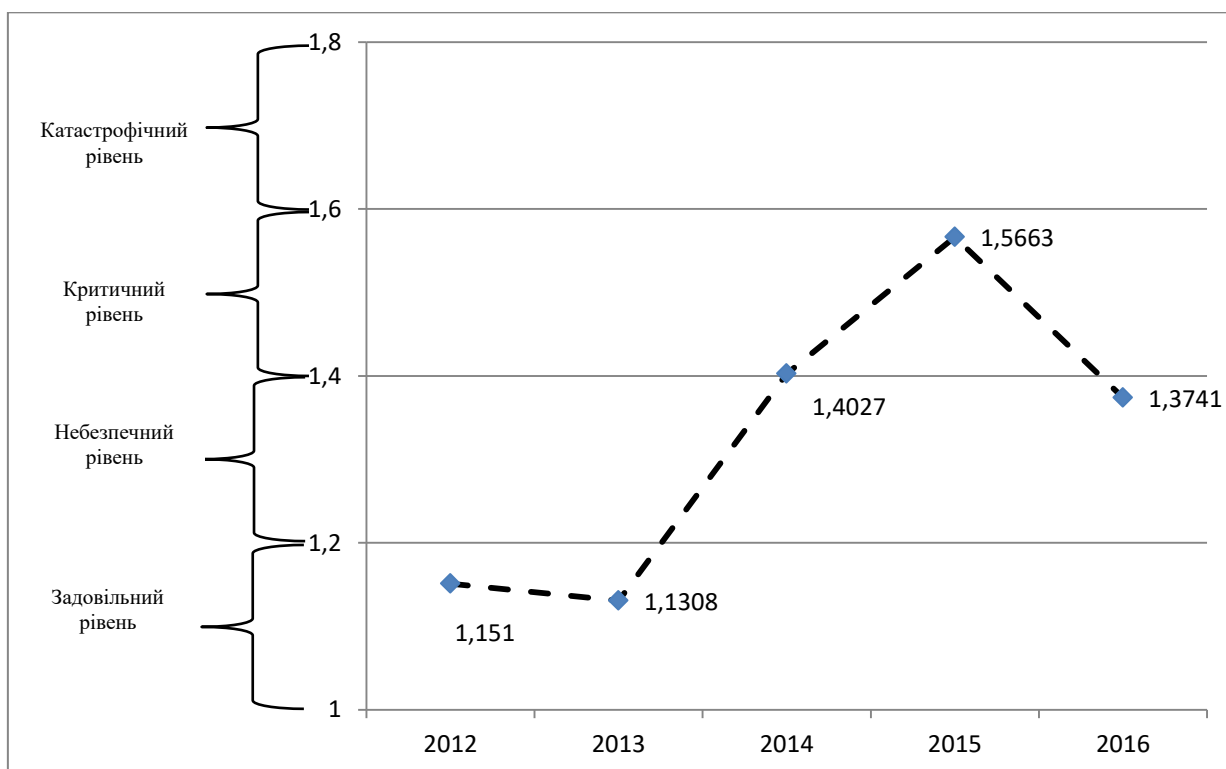


Рис. 2.2. Динаміка інтегрального індикатора оцінки кризового стану банків України у 2012-2016рр.

Джерело: розраховано автором

Інтегральний показник кризового стану банків України, значення якого було отримано за результатами аналітичних розрахунків, сигналізує про проблемні аспекти забезпечення фінансової стійкості банківської системи, що дозволяє виокремити реальні й потенційні загрози та небезпеки на макро- й

мікрорівнях і розробляти рекомендації щодо трансформаційних процесів в банківському секторі економіки.

Третій етап системного підходу до антикризового управління фінансовою діяльністю банків – це обґрунтований результат управлінських рішень щодо доцільності функціонування банків, який повинен передбачати позитивний чи негативний висновок. Якщо він негативний, то приймається рішення щодо введення тимчасових адміністрацій та ліквідації банку за рішенням НБУ чи ФГВФО. У разі позитивного управлінського рішення здійснюється розробка програм антикризового управління, яка передбачає чітке формулювання цілей та заходів із відновлення платоспроможних й життєздатних банків, їх фінансової санації та оздоровлення чи їх реорганізації й реструктуризації шляхом купівлі-продажу, злиття, поділу, виділення, приєднання, перетворення.

В подальшому пропонуємо впровадження і реалізацію програм антикризового управління, які повинні забезпечувати відновлення платоспроможності банку, залучення інвесторів у задоволення вимог кредиторів, впровадження програм капіталізації і санації та використання інструментарію роботи з проблемними активами.

Завершальним моментом у формуванні системного підходу до антикризового управління фінансовою діяльністю банків визначено реалізацію, контроль і коригування заходів антикризового управління, які базуються на оцінці ефективності антикризового управління й здійсненні моніторингу та контролю за реалізацією сформованих заходів.

2.2. Аналіз і оцінка фінансової діяльності банків в контексті виявлення кризових явищ

В умовах неокризового розвитку економіки діяльність банківської системи України супроводжується низкою проблемних аспектів, спричинених такими дестабілізуючими факторами, як: нестабільна фінансово-економічна та

політична ситуація в країні, зростання інфляції і, як наслідок, зниження купівельної спроможності та знецінення національної валюти, зменшення обсягу золотовалютних резервів до критично низького рівня, низька довіра населення до банківської системи, що зумовила втрату третини депозитів банківських установ, погіршення якості їх кредитного портфеля, зростання обсягів простроченої заборгованості за кредитами, зниження рівня капіталізації й погіршення ліквідності банків.

Банківський сектор України впродовж останніх років пройшов стадію очищення системи від фінансово нестійких та проблемних установ, діяльність яких характеризувалася непрозорою формою власності, відмиванням грошей та недостатнім рівнем капіталізації, значними обсягами негативно класифікованих активів. У зв'язку з націоналізацією ПАТ КБ "Приватбанк" від 19 грудня 2016 року відбулися суттєві зміни і в структурі форм власності у банках України і державні банки стали домінуючими за величиною активів, зобов'язань і капіталу. Суттєве скорочення кількості установ призвело до того, що станом на 01.01.2017р. на ринку функціонувало 96 платоспроможні банківські установи. Динаміка кількості банків України наведена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка кількості банків в Україні за 2012-2016рр.

Показники	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	Відхиленн я 2016 до 2012
Кількість діючих банків	176	180	163	120	100	-76
-з них платоспроможні	154	157	147	117	96	-58
-неплатоспроможні	22	23	16	3	4	-18
з них: з іноземним капіталом	53	49	51	41	38	-15
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	19	19	17	17	-5
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	39,5	34	32,5	43,3	51,2	0,1

Джерело: складено на основі [116]

Станом на 01.01.2017р. кількість діючих банків складала 100 установ і скоротилась впродовж останніх 5-ти років на 76, з них 20 банків за 2016 рік. За останні роки до 84 установ було прийнято рішення щодо введення тимчасових адміністрацій. Слід зазначити, що 8 банків були ліквідовані у цей період без запровадження режиму тимчасової адміністрації. У 2016 році Правління Національного банку України вперше прийняло рішення про надання згоди на ліквідацію та відкликання ліцензій за ініціативою власників щодо двох банківських установ (ПАТ «Фінанс Банк» та ПАТ «Інвестиційно-Трастовий Банк»). НБУ вів роботу щодо приведення структур власності ПАТ «Фінанс Банк» та ПАТ «Інвестиційно-Трастовий Банк» до вимог прозорості. Контролер банків був встановлений, проте не виявив бажання займатись банківською діяльністю та обрав шлях самоліквідації банківських установ.

Для ПАТ «ЧБРР», ПАТ БАНК «МОРСЬКИЙ» та ПАТ «СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК» підставою для такого рішення стала неможливість для Регулятора здійснювати належний нагляд і контроль внаслідок анексії АР Крим і бойових дій на Сході країни.

Рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію ПАТ «Банк Велес», ПАТ КБ «Преміум» та ПАТ КБ «Союз» були прийняті внаслідок порушення вказаними установами банківського законодавства в сфері фінансового моніторингу. Дві банківські установи, а саме ПАТ КБ «ТК Кредит» та ПАТ «Банк «Юнісон», були виведені з ринку через непрозорість структури власності. Структура власності банків України набула вагомості у зв'язку з тим, що непрозорі структури власності за результатами досліджень НБУ на початок 2015 року мали 44% банків України, а 6 банків було виведено з ринку з причин непрозорі корпоративної власності [106].

Однією з вагомих причин визнання банків неплатоспроможними, крім порушення законодавства, що регулює питання запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, був недостатній рівень їх капіталізації та неспроможність акціонерів забезпечити належний рівень фінансової підтримки. У випадку неспроможності керівництва

та акціонерів поліпшити фінансовий стан банку, ділова репутація таких фізичних осіб визначається НБУ як зіпсована. При цьому, згідно з нововведеннями НБУ, такі фізичні особи не зможуть обіймати ключові посади або бути акціонером банківської установи на строк від 3 до 10 років.

За останні 5 років скоротилась кількість банків з іноземним капіталом у банківській системі України з 53 на 01.01.2013р. до 38 установ на 01.01.2017р., а частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків залишилася незмінною на рівні 39,6%, що перевищує визнаний оптимальний рівень безпеки доступу іноземного капіталу у фінансовий сектор країни – 30%.

Детальна інформація про динаміку зміни кількості банків України відображена на рис. 2.3.

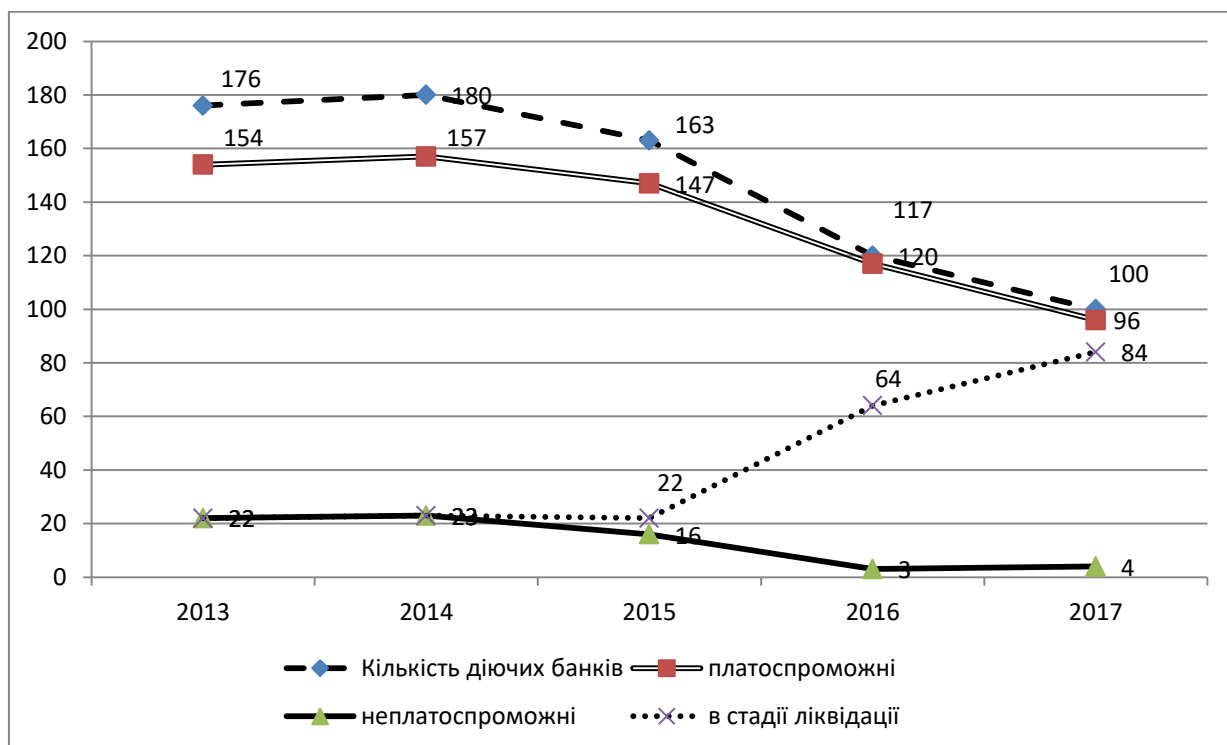


Рис. 2.3. Динаміка кількості діючих, плато-, неплатоспроможних та банків у стадії ліквідації

Джерело: складено на основі [116]

Впродовж останніх років спостерігаються суттєві зміни у групуванні банків й розподілі установ за величиною зобов'язань і капіталу. Відбувся поступовий перехід від поділу банківських установ на найбільші, великі,

середні і малі до розподілу на державні, іноземні та приватні. Таке групування є правомірним, враховуючи значну частку державних банків у банківській системі України. Націоналізація ПАТ КБ "Приватбанк" дозволила наростити питому вагу державних банків за розміром активів, зобов'язань і капіталу до величини 50,6%, 52,7% та 30,5% відповідно, що представлено в табл. 2.7.

Дані табл. 2.7 свідчать, що найбільшу питому вагу за активами, зобов'язаннями та капіталом впродовж 2012-2016рр. займали банки з іноземним капіталом. Зокрема, питома вага даної групи банків в банківській системі України за активами становила: 52,3% у 2012р., 56,4% у 2013р., 31,1% у 2014р., 34,8% у 2015р. та 33,9% у 2016р, тобто спостерігалось різке скорочення даного показника у 2013-2014рр. на 25,3% і закріплення в подальшому його значення на рівні близько 30%. За питоною вагою зобов'язань у банківській системі значення показників були наступні: 56,4% у 2012р., 62,3% у 2013р., 30,9% у 2014р., 34,8% у 2015р. та 32,1% у 2016р., тобто аналогічно у 2013-2014рр. спостерігалось зниження показника на 31,4%, тобто удвічі. Щодо частки капіталу, то вона становила: 39,5% у 2012р., 23,1% у 2013р., 32,5% у 2014р., 34,3% у 2015р. та 50,7% у 2016р., тобто можна констатувати, що у 2016 році відносно попередніх періодів спостерігалось посилення ролі і впливу іноземного капіталу на вітчизняному банківському ринку, що, з одного боку, є свідченням їх вищої антикризової стійкості за рахунок підтримки іноземних материнських структур, а з іншого, цей показник є скоригованим результатом на фоні скорочення кількості банків з вітчизняним капіталом.

В умовах сьогодення відбулося посилення ролі і вагомості на банківському ринку групи банків з державною часткою, на що вказують тенденції таких показників: частка активів у банківській системі становила 18,3% у 2012 та 2013рр., 21,6% у 2014р., 27,4% у 2015р. та 50,6% у 2016р., частка зобов'язань також мала подібну тенденцію і становила: 17% у 2012р., 17,1% у 2013р., 20,8% у 2014р., 28,8% у 2015р. та 52,7% у 2016р.

Таблиця 2.7

Розподіл активів, зобов'язань та капіталу за групами банків згідно критерію корпоративної власності у 2012-2016 рр.

Групи банків	Одиниця виміру	01.01.2013р.			01.01.2014р.			01.01.2015р.			01.01.2016р.			01.01.2017р.		
		активи	зобов'язання	капітал	активи	зобов'язання	капітал	активи	зобов'язання	капітал	активи	зобов'язання	капітал	активи	зобов'язання	капітал
Банки з державною часткою	млн. грн.	206651,8	162435,4	44216,4	233380,0	185538,2	47841,8	284933,8	243376,4	41557,4	342 762	333 915	8 847	644 415	606 354	38 061
	% до системи	18,3	17,0	26,1	18,3	17,1	24,8	21,6	20,8	28,1	27,4	28,8	9,3%	50,6	52,7	30,5
Банки з іноземним капіталом	млн. грн.	589521,4	522640	66881,4	720310,1	675753,9	44556,2	409540,9	361433,5	48107,4	435 307	402 732	32 574	432 403	369 107	63 296
	% до системи	52,3	54,6	39,5	56,4	62,3	23,1	31,1	30,9	32,5	34,8	34,8	34,3	33,9	32,1	50,7
Банки приватним національним капіталом	млн. грн.	330376,8	272474	57902,8	320507,7	219873,2	100634,5	578312	507335,6	70976,4	442265	390017	52249	166 034	143 703	22 330
	% до системи	29,3	28,4	34,2	25,1	20,3	52,3	43,8	43,4	47,9	35,2	33,7	55,0	13,0	12,5	17,9
Неплатоспроможні банки	млн. грн.	642,0	322,6	319,4	3897,2	4330,7	-433,5	44065,3	56683,5	-12618,2	32 236	30 992	1 244	31 880	30 894	987
	% до системи	0,06	0,03	0,2	0,2	0,3	-0,2	3,3	4,8	-8,5	2,6	2,7	1,3	2,5	2,7	0,8
Разом по банківській системі України	млн. грн.	1127192	957872	169320	1278095	1085496	192599	1316852	1168829	148023	1 252 570	1 157 656	94 914	1 274 732	1 150 058	124 674

Джерело: складено на основі [116, 32-36]

Частка капіталу теж мала стійку тенденцію до зростання з 21,6% у 2012р. до 30,5% у 2016р., тобто націоналізація ПАТ "Приватбанк", який займав лідируючі позиції на ринку за всіма показниками визначально вплинула на посилення ролі даної групи у банківській системі.

Спостерігається суттєве зменшення частки банків з приватним національним капіталом, зокрема частка їх активів у банківській системі становила: 29,3% у 2012р., 25,1% у 2013р., 43,8% у 2014р., 35,2% у 2015р. та 13% у 2016р, зобов'язань: 28,4%, 20,3%, 43,4%, 33,7% та 12,5% відповідно, капіталу в аналогічних періодах: 34,2%, 52,3%, 47,9%, 55% та скоротилася до 17,9%. Тобто, можна констатувати, що відбувся суттєвий перерозподіл активів, зобов'язань та капіталу на користь державних банків та банків з іноземним капіталом (рис. 2.4).

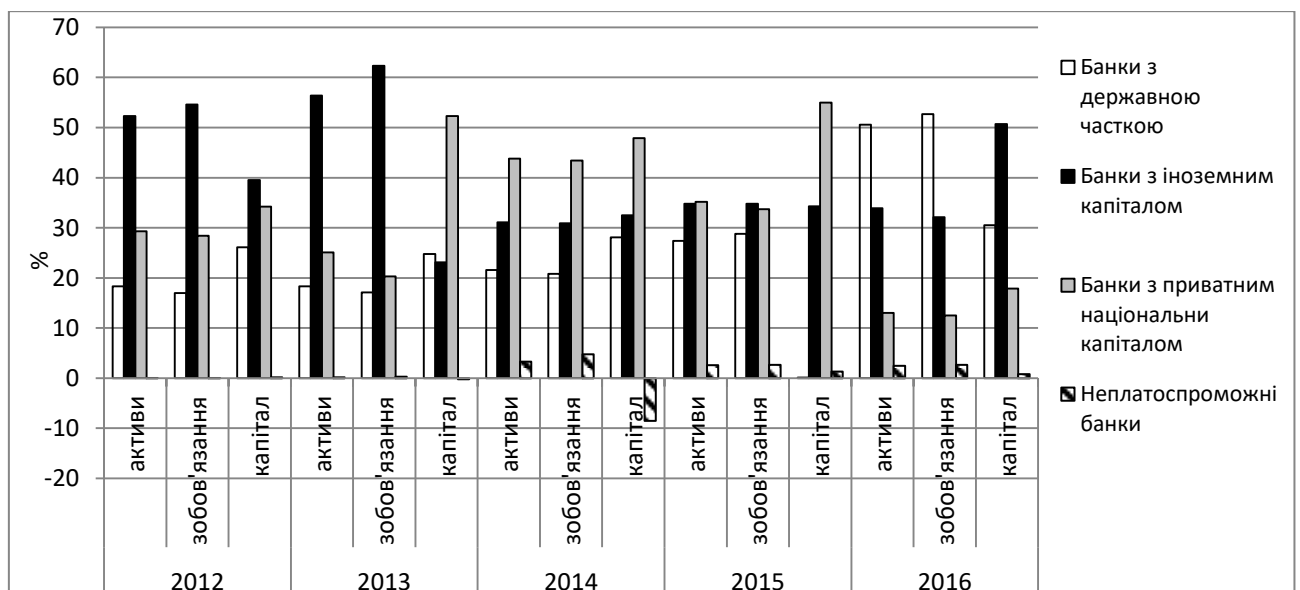


Рис. 2.4. Динаміка питомої ваги активів, зобов'язань та капіталу в розрізі груп банків за 2012-2016рр.

Джерело: складено на основі [116, 32-36]

З огляду на тенденції суттєвого перерозподілу активів, зобов'язань та капіталу, на нашу думку, доцільно здійснити оцінку концентрації банків на основі індексу Херфіндаля - Хіршмана (Herfindahl-Hirschman Index (HHI) – показника, що використовується для оцінки рівня монополізації галузі. Він

рекомендований Керівництвом з розрахунку показників фінансової стійкості МВФ як індикатор рівня концентрації в банківському секторі. Розраховується індекс як сума квадратів часток окремого показника діяльності фірми за формулою:

$$I = \sum_{k=1}^N \left(\frac{P_k}{P} \right)^2, \quad (2.4)$$

де I – значення індексу;

P_k – певний показник діяльності окремого банку (наприклад, власний капітал), за яким здійснюється оцінка рівня монополізації ринку;

P – значення відповідного показника для всієї банківської

системи.
$$P = \sum_{k=1}^N P_k;$$

N – кількість банків у банківській системі.

Для характеристики рівня концентрації в банківській діяльності використовують такі показники як власний капітал, активи, кредитний портфель, обсяг залучених коштів тощо. Даний індекс може мати значення від 0 до 1. Встановлена така шкала градації рівня концентрації залежно від рівня індексу:

- 1) 0 – мінімальна концентрація;
- 2) від 0 до 0,1 – низький рівень концентрації;
- 3) від 0,10 до 0,18 – середній рівень концентрації;
- 4) понад 0,18 – високий рівень концентрації.

У разі наявності на ринку одного банку, тобто повної монополії, індекс буде дорівнювати 1. При цьому вітчизняний банківський сектор є неконцентрованим [119], оскільки індекс Херфіндаля - Хіршмана упродовж багатьох років є стабільно меншим 0,1 (табл.2.8).

Це супроводжується деформацією єдиного фінансово-кредитного простору, оскільки домінують центробіжні фінансові потоки, що проявляється в їх надмірній концентрації в Київському регіоні.

Динаміка індексу Херфіндаля - Хіршмана по банківському сектору України

Рік	Показник			Кількість діючих банків
	за активами	за зобов'язаннями	за капіталом	
01.01.2010	0,0375	0,0372	0,0492	179
01.01.2011	0,0407	0,0408	0,0477	175
01.01.2012	0,0426	0,0428	0,0484	175
01.01.2013	0,047	0,0484	0,0448	175
01.01.2014	0,0517	0,0546	0,0464	180
01.01.2015	0,0596	0,0598	0,0396	163
01.01.2016	0,0639	0,0631	0,0318	117
01.01.2017	0,0642	0,0638	0,0312	100

Джерело: складено на основі [116, 32-36]

Кризові явища, які торкнулися банківського сектору економіки України суттєвим чином пов'язані низьким рівнем капіталізації банків та недостатністю ліквідної ресурсної бази. Капіталізація банківського сектору залишається доволі низькою, що зумовлює все більшу залежність вітчизняних банків від зарубіжних ринків капіталу. З огляду на це, вважаємо за доцільне розглянути стійкість банківської системи до проявів кризи, використовуючи в якості критеріїв показники її ресурсоспроможності (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Динаміка показників ресурсоспроможності банківського сектору економіки України за 2012-2016 роки

Назва показника	01.01.2013р.	01.01.2014р.	01.01.2015р.	01.01.2016р.	01.01.2017р.
1	2	3	4	5	6
Валовий внутрішній продукт	1 404 669	1 465 198	1 586 915	1 988 544	2383182
Темп зростання,%	105,2	104,3	108,3	125,3	119,8
Пасиви, усього, млн. грн.	1 127 192	1 278 095	1 316 852	1 254 385	1 256 299
Темп зростання,%	106,9	113,4	103,0	95,3	100,2
% до ВВП	80,2	87,2	83,0	63,1	52,7
Капітал, млн. грн.	169 320	192 599	148 023	103 713	123 784
Темп зростання,%	108,9	113,8	76,9	70,1	119,4
% до ВВП	12,1	13,1	9,3	5,2	5,2
Статутний капітал	175 204	185 239	180 150	206 387	414 668
Темп зростання,%	102,0	105,7	97,3	114,6	200,9
% до ВВП	12,5	12,6	11,4	10,4	17,4
Зобов'язання банків	957 872	1 085 496	1 168 829	1 150 672	1 132 515

Продовження табл. 2.9

1	2	3	4	5	6
Темп зростання, %	106,6	113,3	107,7	98,4	98,4
% до ВВП	68,2	74,1	73,7	57,9	47,5
Кошти суб'єктів господарювання	202 550	234 948	261 372	318 568	369 913
Темп зростання, %	108,8	116,0	111,3	121,9	116,1
% до ВВП	14,4	16,0	16,5	16,0	15,5
Строкові кошти суб'єктів господарювання	92 786	104 722	102 527	96 176	102 469
Темп зростання, %	125,0	112,9	97,9	93,8	106,5
% до ВВП	6,6	7,1	6,5	4,8	4,3
Кошти фізичних осіб	364 003	433 726	416 371	402 137	437 152
Темп зростання, %	118,9	119,2	96,0	96,6	108,7
% до ВВП	25,9	29,6	26,2	20,2	18,3
Строкові кошти фізичних осіб	289 129	350 779	319 121	281 462	319 551
Темп зростання, %	121,8	121,3	91,0	88,2	113,5
% до ВВП	20,6	23,9	20,1	14,2	13,4
Співвідношення статутного капіталу до власного капіталу, %	103,5	96,2	121,7	199,0	335,0
Співвідношення капіталу неплатоспроможних банків до капіталу банківської системи, %	0,2	-0,2	-8,5	1,3	0,8
Співвідношення зобов'язань неплатоспроможних банків до зобов'язань банківської системи, %	0,03	0,3	4,8	2,7	2,7

Джерело: складено на основі [116, 31-36]

Повноцінна оцінка рівня стійкості банківської системи України до кризових явищ неможлива без комплексного аналізу рівня її окремих складових. Так, рівень ресурсної спроможності банківського сектору України в 2016р. знизився, оскільки погіршилась структура пасивів банків, уповільнились темпи зростання традиційних джерел формування ресурсної бази, недостатньо нарощувалась частка пасивів, виражена залишками коштів фізичних осіб загалом, а також строкових коштів суб'єктів господарювання і фізичних осіб. Зокрема, обсяг коштів фізичних осіб збільшився за 2012-2016р. лише на 73149 млн. грн. або у 1,2 рази. Сукупний статутний капітал банків збільшився за аналізований період у 2,4 рази або на 239464 млн. грн і досягнув 414 668 млн. грн., а власний капітал має стійку тенденцію до скорочення й несуттєвого

зростання на 20071 млн. грн. до величини 123 784 млн. грн., що зумовлено значними розмірами збитків, які досягнули на початок 2017р. – 159388 млн. грн. Крім того, зменшення власного капіталу було зумовлено і ліквідацією банків. При цьому, комерційні банки, відчуваючи нестачу власного капіталу, змушені більшою мірою вдаватись до внутрішніх і зовнішніх запозичень, що підвищує їх залежність від останніх і знижує як їх фінансову безпеку, так і безпеку банківської системи загалом. Важливим критерієм з позицій антикризової стійкості є частка окремих складових ресурсної бази банків у ВВП (рис. 2.5).

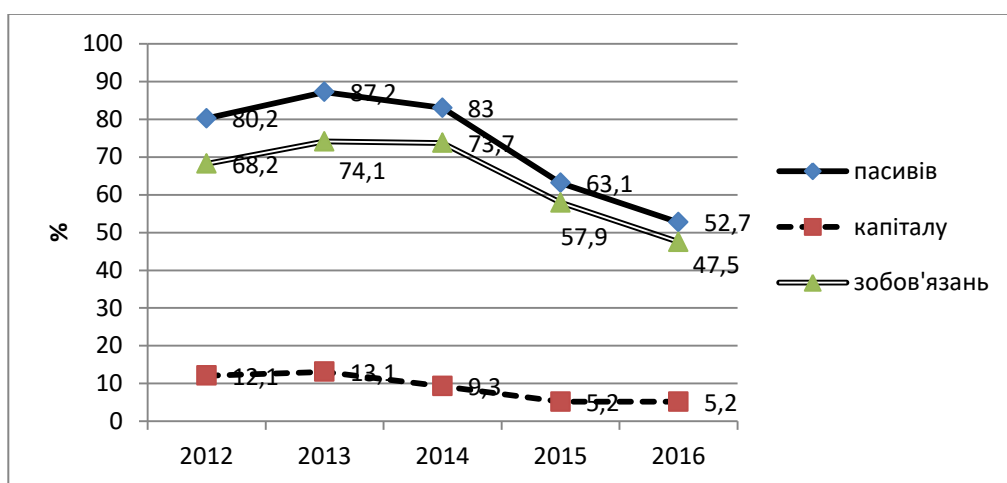


Рис. 2.5. Динаміка частки у ВВП пасивів, капіталу та зобов'язань банківської системи України за 2012-2016рр.

Джерело: складено на основі [116, 31-36]

Зокрема, негативним проявом є тенденція скорочення частки пасивів банківського сектору у ВВП з 80,2% у 2012р. до 52,7% у 2016р., тобто на 27,5%, а це є свідченням суттєвого послаблення ресурсної спроможності вітчизняного банківського сектору. Значно скоротилась частка власного капіталу у ВВП з 12,1% у 2012р. до 5,2% у 2016р. Негативним проявом кризових явищ є суттєве перевищення темпів зростання статутного капіталу над власним, яке у динаміці має стійку тенденцію до поглиблення і у 2016 році ця диспропорція поглибилась удвічі (темпи зростання власного капіталу – 119,4%, статутного – 200,9%). Як наслідок – негативна динаміка показника співвідношення

статутного капіталу до власного капіталу, значення якого становило 103,5% - у 2012р., 96,2% - у 2013р., 121,7% - у 2014р., 199% - у 2015р. та досягло значення 335% у 2016р., що сигналізує про значне поглиблення кризових тенденцій у банківському секторі, оскільки власний капітал виявився неспроможним виконувати покладену на нього традиційну захисну функцію. Схожими були й тенденції в частині частки зобов'язань у ВВП, де даний показник скоротився з 68,2% у 2012р. до 47,5% у 2016р. Отже, ресурсна спроможність банківського сектору України як один із критеріїв антикризової стійкості продовжує залишатися на критично низькому рівні.

В умовах фінансової нестабільності та невизначеності однією з найбільших проблем, з якою зіткнулися вітчизняні банківські установи є скорочення ресурсної бази, що в значній мірі зумовлено відтоком депозитів як в національній, так і в іноземній валюті. Нестабільна ситуація з національною валютою і долларом, девальвація гривні, коливання курсів спровокували відтік коштів із банківської системи.

Оскільки основу формування ресурсної бази банків традиційно формують депозити, відповідно від їх стабільності та структури за строками та сумами залежатиме фінансова стабільність банків, і, відповідно, доцільно представити тенденції розвитку депозитної бази банків з метою виявлення кризових ознак у їх діяльності (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Динаміка показників депозитної діяльності банківського сектору економіки України за 2012-2016 роки

Назва показника	01.01.2013р.	01.01.2014р.	01.01.2015р.	01.01.2016р.	01.01.2017р.
1	2	3	4	5	6
Депозити залучені, млн. грн.	603091	701625	720785	756702	853180
Темпи зростання, %	114,9	116,3	102,7	105,0	112,7
Відношення до ВВП, %	42,8	48,2	53,6	38,2	35,8
Депозити резидентів, млн. грн. (крім депозитних корпорацій)	572342	669974	675093	716728	793475
Темпи зростання, %	116,4	117,1	100,8	106,1	110,7
Частка в загальному обсязі депозитів, %	94,9	95,5	93,7	94,7	93,0

Продовження табл. 2.10

1	2	3	4	5	6
з них:					
Депозити нефінансових корпорацій, млн. грн.	173319	195160	218724	265448	310559
Темпи зростання, %	113,2	112,6	112,1	117,4	117,0
Частка в депозитах резидентів, %	30,3	29,1	32,4	37,0	39,1
Депозити домашніх господарств, млн. грн.	369264	441951	418135	410895	444676
Темпи зростання, %	119,0	119,7	94,6	98,1	108,2
Частка в депозитах резидентів, %	64,5	66,0	61,9	57,3	56,0
Депозити інших фінансових корпорацій, млн. грн.	20852	26174	29935	29021	26211
Темпи зростання, %	95,7	125,5	114,4	96,9	90,3
Частка в депозитах резидентів, %	3,7	3,9	4,4	4,1	3,3
Депозити нерезидентів, млн. грн.	30749	31651	34524	39974	59705
Темпи зростання, %	92,6	102,9	109,1	115,7	149,4
Частка в загальному обсязі депозитів, %	5	4,5	4,8	5,4	7,0
Коефіцієнт захищеності залучених депозитів власним капіталом	0,281	0,275	0,205	0,137	0,145

Джерело: складено на основі [116, 31-36]

За нашими розрахунками, відношення депозитів до ВВП за 2012-2016 рр. зменшилось з 42,8% до 35,8%, що зумовлено величезним впливом депозитів з банків й істотним зростанням гривневого еквівалента валютних депозитів. Найбільшу частку займали у 2016р. депозити резидентів – 793475 млн. грн., й зросли за останні 5 років у 1,4 рази. Традиційною тенденцією є те що у депозитах резидентів найбільшу частку займали депозити домашніх господарств, тобто кошти населення, які на 01.01.2017р. склали 56% або 444676 млн. грн. Негативною тенденцією, яка може вказувати на фактичні й потенційні кризові явища у діяльності банків України вважаємо скорочення частки депозитів населення на 1,3 п.п. Проявами кризи у функціонуванні банків вважаємо скорочення депозитної бази населення за 2012-2016рр. на 250089 млн. грн., що суттєво порушує ресурсний потенціал банків і зменшує їх кредитні можливості і вкладення в економіку України. Депозити нефінансових корпорацій мають тенденцію до зростання і становлять 36,4% або 310559 млн. грн. на початок 2017р., тобто зросли за останні 5 років на 137240 млн. грн. або у 1,79 рази. На початок 2017р. більшу частину депозитів мали депозити на

вимогу та з погашенням до одного року (понад 2/3 сукупного обсягу депозитів резидентів), тоді як строк погашення понад 2 роки мали лише 4,1% від загальної суми зазначених вкладів. Зниження депозитної бази банківського сектору відбулося внаслідок величезного відпливу гривневих і валютних депозитів. Про зниження рівня депозитної безпеки банківського сектору в 2014-2015 р. свідчить також збільшення кількості неплатоспроможних банків та їх ліквідація. Поряд з цим вкладники, які мали на рахунках неплатоспроможних банків понад 200 тис. грн., «позбулись» заощаджень на 14,4 млрд. грн. Ще майже стільки ж можуть втратити юридичні особи, якщо в ході ліквідації комерційних банків ФГВФО отримує мало коштів від продажу проблемних кредитів, застав і майна банків.

Негативно на рівень депозитної безпеки банківського сектору економіки України впливає й недостатній обсяг акумульованих ФГВФО коштів (на 1 січня 2016 р. їх обсяг становив лише 8,343 млрд. грн. за виведення з ринку 67 неплатоспроможних банків).

Для стабільного функціонування банківських установ визначальним фактором є якість кредитного портфеля, яка визначається обсягом, складом і структурою наданих кредитів, класифікованих за категоріями якості із врахуванням фінансового стану контрагентів банку, ступеня обслуговування боргу та вартості прийнятого забезпечення. Кредитні операції є основним джерелом банківських доходів, займають найбільшу частку в структурі активів та забезпечують потреби корпоративних та роздрібних клієнтів у сучасних кредитних послугах. У кризовий й посткризовий періоди функціонування економіки України обсяги банківського кредитування щорічно зростають як в абсолютних, так і у відносних показниках і характеризуються нестабільною динамікою щодо своєчасності їх повернення й погашення. Незадовільне управління кредитним портфелем може стати причиною збитковості як окремої установи, так і банківської системи в цілому. З метою одержання прибутку ресурси банків вкладаються у прибуткові активи в яких найбільша частка припадає на кредити тому важливо підтримувати кредитну безпеку

банківського сектору. За 2012-2016 рр., обсяг кредитування реального сектору економіки комерційними банками до ВВП спочатку зменшився з 57,9% у 2012 р. до 42,2% у 2016р. Такі коливання відбулись через зменшення обсягів наданих кредитів суб'єктам господарської діяльності за 2013-2015рр., тоді як ВВП повільно зростав з 1 404 669 млн. грн. у 2012р. до 2383182 млн. грн. у 2016р. За нашими розрахунками рівень кредитної спроможності банківського сектору України знизився, що підтверджує негативна динаміка низки індикаторів, таких як зниження кредитної активності банків по відношенню до ВВП за останні 5 років на 15,7 п.п. і досягнення ним найнижчого рівня 42,2%, зниження темпів кредитування суб'єктів господарювання та фізичних осіб. Суттєве нарощення частки простроченої заборгованості за кредитами яка досягнула 24,2% на початок 2014р., тобто найбільшого свого значення й зростає на 15,3 п.п., що підтверджують розрахунки табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка показників кредитної діяльності банківського сектору економіки України за 2012-2016рр.

Назва показника	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6
Активи банків, млн. грн.	1 127 192	1 278 095	1 316 852	1254385	1 256 299
Темпи зростання, %	106,9	113,4	103,0	95,1	100,2
Кредити надані, млн. грн.	815 327	911 402	1 006 358	965 093	1 005 923
Відношення до ВВП, %	57,9	62,7	74,8	48,7	42,2
Темпи зростання, %	98,8	111,8	110,4	95,9	104,2
Частка в активах, %	72,3	71,3	76,4	76,9	80,1
з них:					
кредити, що надані суб'єктам господарювання, млн. грн.	609 202	698 777	802 582	765918	847092
Темпи зростання, %	104,9	114,7	114,9	95,4	110,6
Частка в активах, %	54,1	54,7	61,0	61,0	67,4
кредити, надані фізичним особам, млн. грн.	161 775	167 773	179 040	152371	157385
Темпи зростання, %	92,6	103,7	106,7	85,1	103,3
Частка в активах, %	14,4	13,1	13,6	12,1	12,5
Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	8,9	7,7	13,5	22,1	24,2
Вкладення в цінні папери, млн. грн.	96 340	138 287	168 928	198841	332273

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4	5	6
Резерви за активними операціями банків, млн. грн.	141 319	131 252	204 931	321303	484383
Співвідношення кредитів неплатоспроможних банків до кредитів банківської системи, %	1,70	1,25	1,08	2,28	2,87
Коефіцієнт захищеності виданих кредитів власним капіталом	0,208	0,211	0,147	0,107	0,123

Джерело: складено на основі [116, 31-36]

Дані табл. 2.11 свідчать, що частка наданих кредитів в структурі загальних активів банків України зросла з 72,3 % у 2012р.р. до 80,1% на у 2016р. За аналізований період у структурі кредитного портфеля банківських установ переважали кредити, що надавались суб'єктам господарювання, які на 01.01.2017р. становили 84,2% або 847092 млн. грн. сукупного кредитного портфеля. Одночасно із зростанням обсягів наданих кредитів, збільшувалась і прострочена заборгованість за ними. Зокрема, частка простроченої заборгованості в загальному обсязі кредитного портфеля на 01.01.2017р. становила 24,2%. Динаміка зростання частки простроченої заборгованості за кредитами банків у сукупному обсязі валових кредитів за 2012-2016р.р. представлена на рис. 2.6.

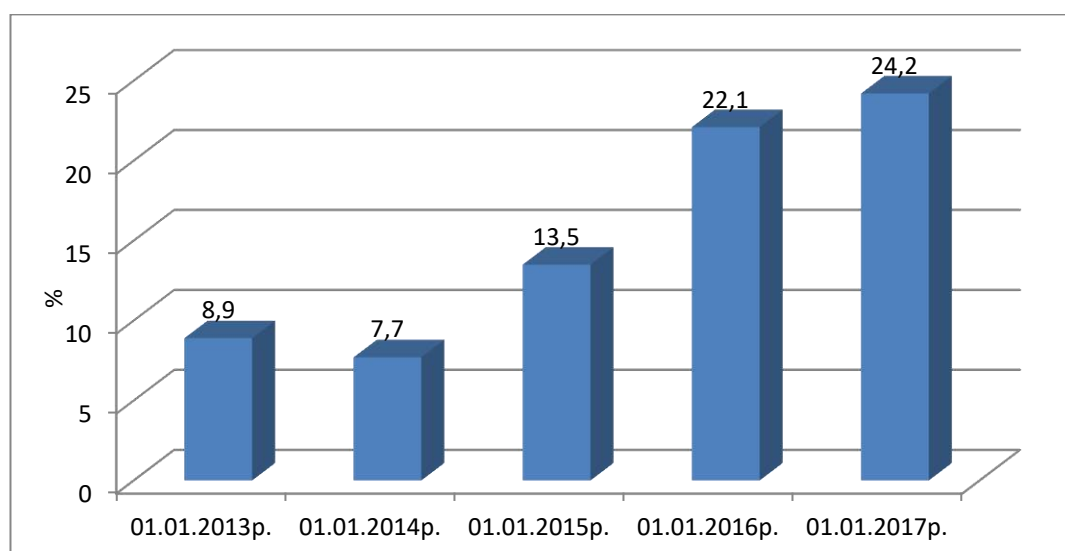


Рис. 2.6. Динаміка зростання частки простроченої заборгованості за кредитами банків у сукупному обсязі валових кредитів за 2012-2016рр.

Джерело: складено на основі [116, 31-36]

Унаслідок зростання рівня негативно класифікованої заборгованості банки змушені були створювати значні резерви за активними операціями, що неминуче негативно вплинуло на рівень їх капіталізації. Зокрема, впродовж 2016 року банки здійснили відрахувань у резерви на суму 484383 млн. грн. Це стало визначальним чинником збитковості банківської системи України за 2016 рік й збитки банківського сектора економіки склали 159,4 млрд. грн.

Отже, динаміка кредитних операцій банків України свідчить про поступове відновлення обсягів кредитування при постійному зростанні сумнівних й безнадійних до повернення кредитів й відповідно потреби формування значних обсягів резервів за активними операціями банків, що вимагає розробки заходів антикризового управління з врахуванням пріоритетів покращення якості кредитів.

Співвідношення обсягу кредитів банківського сектору України до обсягу його депозитів є індикатором концентрації кредитних ризиків, що визначально впливає на рівень антикризової стійкості банків України (рис. 2.7).

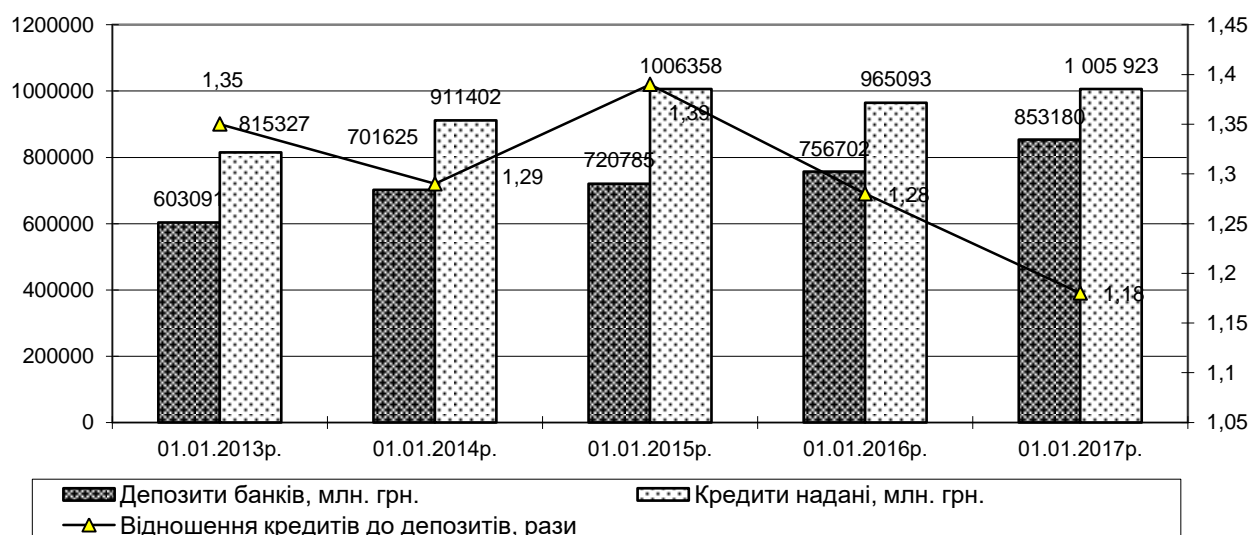


Рис. 2.7. Співвідношення кредитів та депозитів банків України за 2012-2016рр.

Джерело: складено на основі [116, 31-36]

За нашими розрахунками спостерігається позитивна тенденція у співвідношенні кредитів до депозитів. Даний коефіцієнт має тенденцію до

скорочення оскільки кредити у 2012р. в 1,35 разів перевищували депозити, а у 2016р. таке співвідношення склало 1,18 рази, що зумовлено в значній мірі і зниженням обсягів банківського кредитування.

Якість кредитного портфеля банків суттєво пов'язана із складом та структурою залучених депозитів, які є основою формування їх ресурсного потенціалу. Трансформація тимчасово вільних коштів від фізичних і юридичних осіб дає можливість отримувати дохід від вкладення цих коштів у позики та цінні папери. Таким чином, оптимальний депозитний портфель дозволяє підвищувати прибутковість, розширювати обсяги кредитних операцій і в результаті забезпечувати антикризову стійкість банків. При цьому необхідно враховувати співвідношення між процентними витратами, які сплачуються при залученні коштів від населення та суб'єктів господарювання і процентними доходами, які можна отримати від вкладення цих коштів у позики або цінні папери.

Наявність значної кількості проблем в банківському секторі вимагає розробки і впровадження дієвої системи антикризового менеджменту, яка б забезпечила стабільність та ефективність банківської системи та сприяла розвитку економіки України загалом.

Визначальними чинниками дестабілізації в банківському секторі стало зростання негативно класифікованих кредитів, при скороченні депозитного портфеля банківських установ, що вимагає розробки системи антикризового менеджменту кредитного та депозитного портфелів банків, яка наведена на рис. 2.8. Отже, виділимо окремі особливості формування системи антикризового менеджменту депозитного та кредитного портфелів банку:

- необхідність врахування тісного взаємозв'язку депозитного та кредитного портфеля банку у максимізації чистої процентної маржі з обґрунтуванням цінових підходів до залучення коштів та комплексного задоволення існуючих потреб клієнтів;

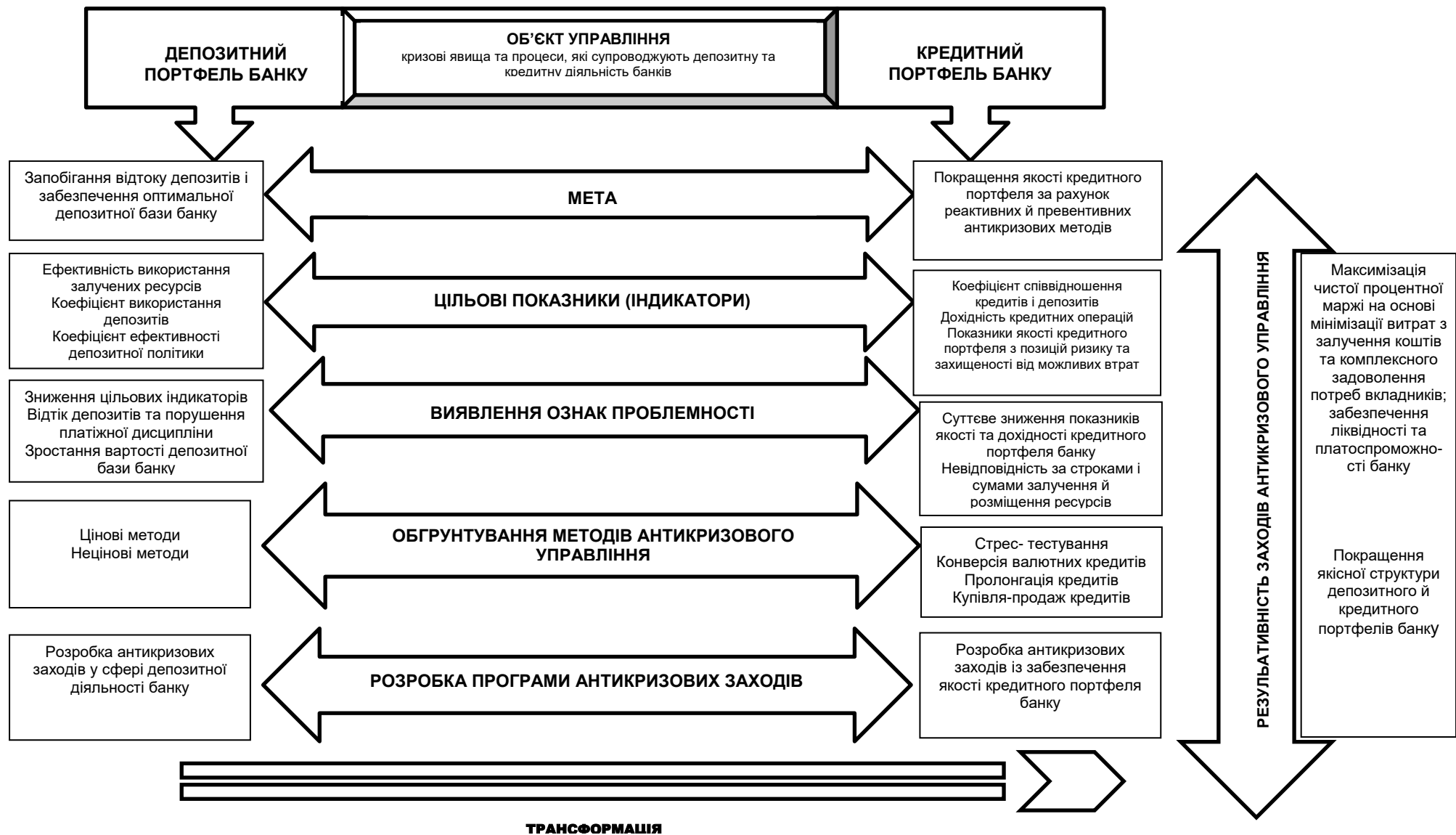


Рис. 2.8. Система антикризового менеджменту депозитного та кредитного портфелів банку

Джерело: розроблено автором

- вдосконалення існуючих та впровадження новітніх методів управління з метою покращення якісної структури депозитного й кредитного портфелів банку;
- необхідність впровадження адекватної політики ціноутворення з метою забезпечення адекватних механізмів трансформації депозитів у кредити.

Такий підхід, декларують і вітчизняні учені та аналітики і обґрунтовують необхідність розробки заходів антикризового управління банком шляхом:

- 1) співставлення висновків за взаємозв'язаними статтями і розділами активів і пасивів;
- 2) кількісної ув'язки змін в активах і пасивах у вартісному виразі;
- 3) розрахунку коефіцієнтів, що характеризують досягнуті рівні активності використання пасивів і активів [110, с. 72].

Розробка системи антикризового управління депозитним та кредитним портфелями банку дозволить мобілізувати зусилля менеджменту на формуванні й реалізації антикризових заходів у депозитній та кредитній діяльності банку з метою формування оптимальної депозитної бази й розробки превентивних і реактивних методів менеджменту для забезпечення якості кредитного портфеля.

З метою розробки дієвих програм та планів антикризового управління депозитним та кредитним портфелями банків необхідно виявити та ідентифікувати проблемні аспекти діяльності, характерні як для депозитної, так і кредитної діяльності за допомогою системи відповідних індикаторів. Такими показниками, які відображають проблемність формуванні депозитного портфеля банків вважаємо: ефективність використання залучених ресурсів, коефіцієнт використання депозитів та коефіцієнт ефективності депозитної політики. Відповідно, індикаторами якості кредитного портфеля банку, на нашу думку, виступають: коефіцієнт співвідношення кредитів і депозитів, дохідність кредитних операцій та показники якості кредитного портфеля з позицій ризику і захищеності від можливих втрат.

Запропоновані основні показники-індикатори дозволяють оцінити якість депозитного та кредитного портфелів, виявити існуючі проблемні аспекти та розробити дієві заходи антикризового менеджменту депозитною та кредитною діяльністю банків, які повинні забезпечити максимізацію чистої процентної маржі й якість кредитного портфеля банку.

Отже, якість кредитного портфеля є основним критерієм ефективності здійснення банком активних операцій, який у визначальній мірі визначається сформованою у банку політикою трансформації платних пасивів у дохідні активи. Це дозволило обґрунтувати авторський підхід до необхідності виявлення проблемних аспектів у здійсненні депозитної й кредитної діяльності на основі чітко сформованої системи індикаторів, які дозволяють ідентифікувати існуючі та потенційні виклики й загрози, формувати відповідні плани й програми антикризового управління депозитною й кредитною діяльністю банківських установ.

Найбільш наочним критерієм ідентифікації кризового стану банків є динаміка їх доходів, витрат і результатів діяльності, оскільки комплексно відображає кінцевий результат з позицій досягнення мети, цілей та завдань (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Динаміка доходів, витрат і результатів діяльності банків України за 2012-2016рр.

Показники	01.01.2013р.	01.01.2014р.	01.01.2015р.	01.01.2016р.	01.01.2017р.	Відхилення
1	2	3	4	5	6	7
Доходи, млн. грн.	150 449	168 888	210 201	199 193	190 691	40 242
Витрати, млн. грн.	145 550	167 452	263 167	265 793	350 078	204 528
Результат діяльності, млн. грн.	4 899	1 436	-52 966	-66 600	-159 388	-164 287
Результат діяльності неплатоспроможних банків, млн. грн.	*	*	*	-6044	-1419	-

Продовження табл. 2.12

1	2	3	4	5	6	7
Питома вага результату діяльності неплатоспроможних банків у банківській системі, %	-	-	-	9,1	0,73	-
Рентабельність активів, %	0,45	0,12	-4,07	-5,046	-12,60	-13,05
Рентабельність капіталу, %	3,03	0,81	-30,46	-51,91	-116,74	-119,77

Джерело: складено на основі [116, 31-36]

* Дані не оприлюднюються

Слід зазначити, що у 2016 р. збиток банківської системи України склав 159 388 млн. грн., тоді як у 2012 р. спостерігався прибуток у розмірі 4899 млн. грн. За нашими розрахунками біля 10% збитків у 2015р. по системі було сформовано банками, що віднесені до категорії неплатоспроможних і в яких функціонують введені Фондом гарантування вкладів фізичних осіб тимчасові адміністрації.

Отже, проведений аналіз і оцінка фінансової діяльності банків України в контексті виявлення кризових явищ і загроз за 2012-2016рр. дозволили констатувати низку проблемних аспектів у їх діяльності, зокрема:

- рекордне зменшення кількості банківських установ та визнання значної їх частини неплатоспроможними;
- нарощення монопольних позицій держави в банківському секторі економіки в результаті націоналізації ПАТ "Приватбанк", що проявляється у збільшенні активів групи державних банків до 55% й 61% депозитів фізичних осіб від загальної їх величини по системі в цілому;
- різке зниження рівня капіталізації банків, суттєве перевищення обсягу статутного капіталу над власним, що негативно впливає на можливості реалізації захисної функції власного капіталу щодо покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які приймають на себе банківські установи;
- відносне зростання частки іноземного капіталу на тлі скорочення загальної чисельності банків України, що становить загрозу фінансовій безпеці банківського сектору;

- зменшення обсягу депозитних ресурсів через зниження довіри до банківського сектору на фоні банкрутства низки банків, в тому числі й системних;
- зниження частки фінансових показників діяльності банків у ВВП, що звужує їх можливості щодо реалізації функції фінансового посередництва;
- суттєве зростання частки проблемної заборгованості банків і як наслідок – збільшення обсягів відрахувань у резерви під активні операції та значне погіршення якості кредитного портфеля банків;
- критичний розмір збитків й погіршення фінансових результатів діяльності банків.

Враховуючи низку проблемних аспектів у фінансовій діяльності банків, заходи з антикризового управління повинні носити комплексний характер й базуватись на результатах розрахунку набору показників-індикаторів кризового стану, які б дозволили ідентифікувати прояви кризи на ранніх стадіях та своєчасно реагувати на них.

2.3. Комплексний підхід до діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків

Банківська система України за останні роки функціонування пройшла низку кризових етапів, які відзначалися суттєвими коливаннями та диспропорціями у показниках й результатах діяльності.

За твердженням О. Дзюблюка та В. Рудана існує чотири ключових причини виникнення не лише банківської кризи 2014-2015 років, а й попередніх банківських криз 1998, 2004, 2008-2009 років, а саме: 1) неефективність законодавства та регулятивних механізмів у сфері банківської діяльності; 2) низька ефективність грошово-кредитної та валютної політики; 3) недостатній рівень узгодження монетарної та фіскальної політики; 4) структурні дисбаланси в економіці [39].

Основними чинниками кризових явищ в банках України В. В. Корнєєв вважає форс-мажорну нестабільність 2014–2015 рр., яка викликала різке падіння обсягів депозитних, кредитних та інших операцій. Девальвація гривні, доларизація і тезаврація грошей стали небезпечними визначниками сучасного розвитку банківської системи України. На сьогодні банки стикаються з надзвичайно гострою проблемою нестачі ліквідності і відтоку ресурсів [85].

В умовах загострення кризових явищ НБУ прийняв низку нормативних й законодавчих актів, направлених на очищення банківської системи від нежиттєздатних банківських установ та посилення регуляторних важелів, спрямованих на узгодження макроекономічної (монетарної й фіскальної), макропруденційної й мікропруденційної політик, скерованих на забезпечення стабільності фінансової та банківської системи й окремих установ.

Слід зазначити, що відповідно до рішення Правління НБУ від 10 лютого 2017 року № 76-рш змінено розподіл банків України на групи за величиною активів і виокремлено державні, іноземні та банки з вітчизняним капіталом.

Зокрема, державними є установи, в яких держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75% статутного капіталу банку. До установ іноземних банківських груп належать банки, контрольними пакетами акцій яких володіють іноземні банки або іноземні фінансово-банківські групи. Банки з приватним капіталом – це установи, в яких серед кінцевих власників істотної участі є один чи кілька приватних інвесторів, що прямо та/або опосередковано володіють не менше ніж 50% статутного капіталу банку [118].

За нашими дослідженнями у 2012-2016рр. відбулись кардинальні зміни у банківському секторі економіки України, які зумовлені новітніми підходами до аналізу і оцінювання значимості банків й рівня ризику здійснюваної операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Згідно Положення "Про порядок визначення системно важливих банків", затв. Постановою Правління НБУ № 863 від 25.12.2014 чітко регламентовано організаційні засади функціонування системних банків та критерії їх системної важливості, до яких належать: розмір банку, який характеризується обсягами

загальних активів установи й коштами, залученими від юридичних і фізичних осіб; ступенем фінансових взаємозв'язків, зумовленим розмірами залучених й розміщених фінансових ресурсів на міжбанківському ринку; напрямами діяльності, які визначаються кредитною активністю в розвиток різних галузей економіки України. Окрім системної важливості, значимість банків визначається й ступенем впливу негативних подій, пов'язаних із установою на банківську систему та економіку в цілому. Тому для ідентифікації кризових явищ у банках України пропонуємо дослідити їх функціонування з позицій аналізу й оцінювання ключових показників індикаторів, таких як: прибуток (збиток), співвідношення статутного й власного капіталів, обсягів проблемних кредитів до їх загальної величини, сформованих резервів до сукупного кредитного портфеля.

На основі групування банків за низкою фінансових показників і визначеними на основі аналітичних досліджень рекомендованих їх значень пропонуємо здійснити групування банків України в контексті ідентифікації наявних кризових явищ, загроз та ризиків функціонування.

Власний капітал банків формується за рахунок статутного капіталу, резервних та інших фондів банку, прибутків минулих років й поточного результату діяльності. Особливістю банківської діяльності є те, що власний капітал займає незначну питому вагу у пасивах банківських установ. Вважаємо, що співвідношення статутного та власного капіталів банків повинно коливатися в межах 15-50% для функціонування банків в умовах фінансової стабільності, тобто погоджуємось із позицією І. М. Парасій-Вергуненко, яка констатує, що сума коштів, які інвестуються в розвиток установи, повинна удвічі перевищувати внески засновників, тобто співвідношення статутного й бруто-капіталу визначено на рівні мінімального значення цього показника — 0,15, максимального — 0,5 [122, с. 47].

Зважаючи на наявність кризових явищ й проблем капіталізації, НБУ посилює вимоги до банківського капіталу і рекомендує поетапне нарощення мінімального розміру статутного й регулятивного капіталів банківських

установ до величини 500 млн. грн. в термін до 2024р.

Фінансовий результат діяльності банків України – це основний показник їх діяльності, який відображає різницю між доходами і витратами установ й формується в результаті здійснення ними операційної, інвестиційної та фінансової діяльності та слугує основою для забезпечення перспективних напрямів розвитку банківського бізнесу та формування новітніх бізнес-моделей функціонування установ. З огляду на це, отримання банками прибутку є не лише результатом їх фінансової діяльності, але й основою подальшого розвитку й нарощування конкурентних переваг.

Ефективне управління якістю кредитного портфеля банків ґрунтується на застосуванні відповідних методичних підходів, які в комплексі формують інструментарій прийняття управлінських рішень, що загалом диференціюється залежно від методів, форм оцінки та особистого досвіду кредитних експертів.

В умовах сьогодення відсутні усталені підходи до трактування суті поняття "проблемні кредити". Найчастіше їх ототожнюють із недіючими кредитами, сумнівними та безнадійними до повернення, пролонгованими й відтермінованими. Відповідно до підходу Міжнародного валютного фонду використовується поняття "недіючий кредит", під яким прийнято розуміти такий, за яким сплата основної суми та процентів за ним прострочені: 1) на три місяці (90 днів) або більше; 2) менше ніж на 90 днів, проте відповідно до національних норм нагляду вважається, що обслуговування такого кредиту є «слабким» або «незадовільним» [117].

Поряд з недіючими виокремлюють й проблемні кредити, які охоплюють прострочені й сумнівні до повернення. Слід зазначити, що з позицій НБУ до проблемних кредитів відноситься сума прострочених платежів за ними згідно даних бухгалтерської звітності, а не загальний обсяг прострочених кредитів. Прострочені кредити – це заборгованість, яка не погашена в термін (строк), встановлений договором [113].

На нашу думку, проблемна заборгованість за кредитами – це прострочення термінів сплати відсотків за користування кредитом й основної суми

заборгованості через погіршення фінансового стану позичальника та ймовірність настання подій його дефолту, що призводить до нездатності формувати відповідні грошові потоки й підвищує індивідуальний та груповий кредитні ризики банку та ймовірність потенційних втрат банку.

Згідно Методичних рекомендацій Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29 жовтня 2013 року щодо розрахунку рівня економічної безпеки України граничне значення показника частки проблемної заборгованості у сукупному кредитному портфелі банків визначено на рівні не більше 7%, яке не загрожує безпечному функціонуванню як банківської системи, так і окремих установ [137]. Орієнтуючись на такий підхід, вважаємо що співвідношення даних показників не повинно перевищувати 7%.

В умовах нарощення обсягів негативно класифікованих кредитів постійно зростають вимоги до збільшення обсягів сформованих резервів до сукупного кредитного портфеля і збільшення обсягів резервування суттєво впливає на зменшення величини банківського капіталу. Вважаємо, що проблеми неповернення кредитів позичальниками юридичними і фізичними особами провокує не лише збільшення кредитних ризиків, але й нарощування обсягів очікуваних збитків. З огляду на це, постійне збільшення розмірів резервів під кредитні ризики призводить до негативних фінансових результатів й нарощення розмірів рівня збитків в результаті дефолту позичальників. Тому оптимальним співвідношенням даного показника вважаємо величину не більше 50%, яка найбільш повно відображає рівень достатності сформованого резерву під ризики активних операцій.

За результатами групування банків України за визначеними нами 4 показниками індикаторами можна ідентифікувати тип та глибину кризи, яка може бути потенційною, прихованою (латентною), гострою та сигналізувати про критичний кризовий стан установи.

Вважаємо, що банк знаходиться у стані потенційної кризи у разі відсутності проблемних аспектів діяльності за визначеними 4 показниками або у випадку незначного порушення оптимальних значень одного із них.

Стан прихованої (латентної) кризи спостерігається в банківських установах, які порушують 2 показники із запропонованого переліку.

Гострий кризовий стан настає в банківських установах, які мають лише одне позитивне значення із визначених показників-індикаторів.

Критичний кризовий стан характерний для банківських установ у яких простежується негативне значення усіх показників-індикаторів.

Динаміка кількості банків та їх групування в залежності від стадії розвитку кризових явищ за 2012-2016рр. представлена в табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Динаміка кількості банків України, згрупованих в залежності від стадії розвитку кризи за 2012-2016рр.

Стадії кризи	2012		2013		2014		2015		2016		Відхиленні 2016 до 2012 (+,-)	
	кількість банків, од.	питома вага,%	кількість банків, од.	питома вага,%	кількість банків, од.	питома вага,%	кількість банків, од.	питома вага,%	кількість банків, од.	питома вага,%	в кількості, од.	в питомі вазі, %
Потенційна	51	29,14	81	45,00	40	25,32	36	33,03	27	29,03	-24	-0,11
Прихована	100	57,14	75	41,67	65	41,14	28	25,69	27	29,03	-73	-28,11
Гострий кризовий стан	22	12,57	20	11,11	35	22,15	34	31,19	27	29,03	5	16,46
Критичний кризовий стан	2	1,14	4	2,22	18	11,39	11	10,09	12	12,90	10	11,76
Всього	175	100,00	180	100,00	158	100,00	109	100,00	93	100,00	-82	-

Джерело: розраховано автором на основі [116, 31-36]

Впродовж 2012-2016рр. кількість банківських установ скоротилась з 175 до 93 установ, тобто на 82 одиниці. За нашими розрахунками кількість банків, що знаходились у стадії потенційної кризи мала нестабільну динаміку і тенденцію до скорочення з 51 до 27 банків, тобто на 24 установи. Частка таких банків становила 29,14% у 2012 році до 45% у 2013 році, 25,32% у 2014 році, 33,03% у 2015р. та 29,03% у 2016р., що представлено на рис. 2.9.

Дані рис. 2.9 дозволяють констатувати, що лише 29,03% банківських установ функціонували станом на 01.01.2017р. в режимі позитивного значення основних фінансово-економічних показників і їх кризовий стан можна визначити як потенційний, тобто такий, що не загрожує їх фінансовій стійкості,

стабільності та безпечному функціонуванню.

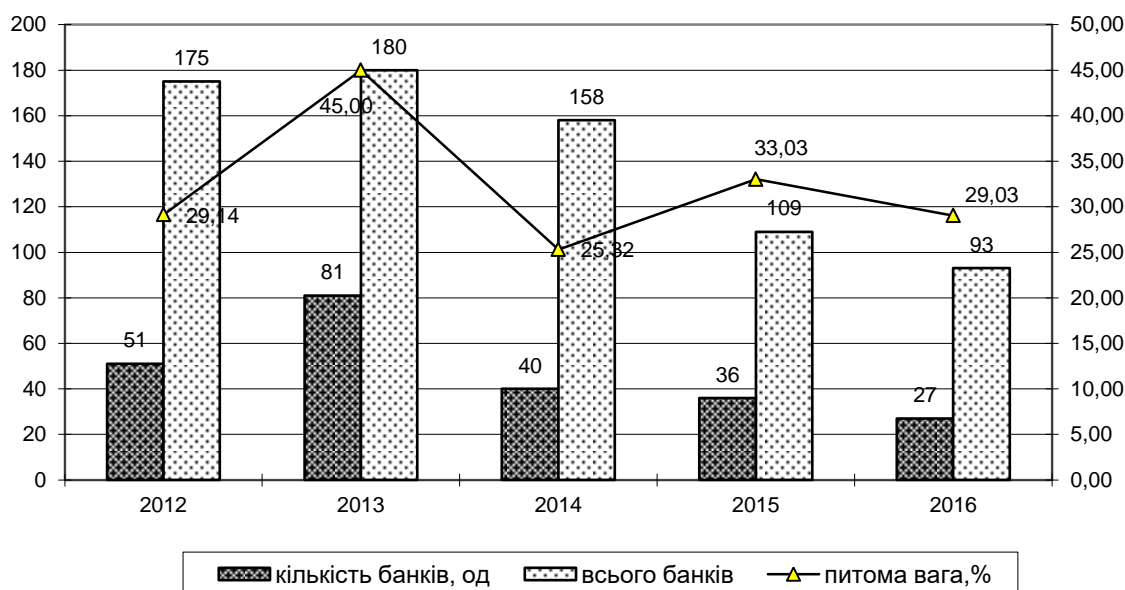


Рис. 2.9. Динаміка кількості банків України з ознаками потенційної кризи за 2012-2016рр.

Джерело: складено на основі [116, 31-36]

У 2012 році стан потенційної кризи був властивий третині банків України. Окрім того у системі спостерігалось скорочення банків, які входили у першу групу (найбільші банки), оскільки впродовж 2013 року НБУ підвищив граничний рівень активів для банків I групи більше 20 млрд. грн. і кількість установ скоротилась з 17 до 15. У цей рік до другої групи перейшли ПАТ "ОТП Банк" та ПАТ "Брокбізнесбанк". Проведені розрахунки дозволяють здійснити характеристику й групування банків в залежності від наявних симптомів кризових явищ. Зокрема у 2012 році у стані потенційної кризи перебували:

- банки, у яких не спостерігалось проблем у фінансовій діяльності, а загрози носили виключно потенційний характер, а саме: ПАТ "ІНГ банк Україна", ПАТ "Мета банк".

- банки, для яких проблемним аспектом діяльності було співвідношення статутного і власного капіталу та яке становило на 01.01.2013р. - ПАТ "Ощадбанк" (85,76%), ПАТ "Сбербанк Росії" (109,41%), ПАТ "Креді Агріколь банк" (67,45%), ПАТ "Фінансова ініціатива" (96,91%), ПАТ "Південний"

(58,47%), ПАТ "Сітібанк" (7,71%), ПАТ "Всеукраїнський банк розвитку" (85,64%), ПАТ "Тера банк" (97,21%), ПАТ "Укрбизнесбанк" (62,42%), ПАТ "Авант банк" (99,25%), ПАТ "Український професійний банк" (83,43%), ПАТ "Діамант банк" (76,47%), ПАТ "Єврогазбанк" (95,93%), ПАТ "Банк інвестицій та заощаджень" (87,15%), ПАТ "Банк Кіпру" (95,15%), ПАТ "Банк Перший" (89,16%), ПАТ "Акцент банк" (66,98%), Банк "Восток" (84,79%), Банк "ТРК Кредит" (90,21%), банк "Меркурій" (63,98%), ПАТ "Міжнародний інвестиційний банк" (89,70%), ПАТ "Капітал" (101,12%), ПАТ "Євробанк" (97,12%), ПАТ "Український фінансовий світ" (61,33%), ПАТ "Юнекс банк" (85,29%), ПАТ "Порто франко" (81,42%), ПАТ "Реал банк" (58,83%), ПАТ "Комінвестбанк" (89,18%), ПАТ "Новий" (157,04%), ПАТ "Апекс банк" (96,25%), ПАТ "Радикал банк" (100,13%), ПАТ "Акорд банк" (97,01%), ПАТ "Старокиївський банк" (51,29%), ПАТ "Інтербанк" (51,84%), ПАТ "Інвестбанк" (72,94%), ПАТ "Легбанк" (78,05%), ПАТ "Банк Траст" (84,38%), ПАТ "Мотор банк" (87,78%), ПАТ "Стандарт" (97,77%), ПАТ "Кредит вест банк" (81,85%), ПАТ "Банк Січ" (97,78%), ПАТ "Оксі банк" (91,97%), ПАТ "Інтеркредит банк" (99,98%), ПАТ "Земельний капітал" (88,27%), ПАТ "Центр" (94,27%);

- банки, для яких характерною проблемою було співвідношення частки проблемних кредитів у кредитному портфелі банку на цей ж період ПАТ "Райффайзен банк Аваль" (19,81%), ПАТ "Укрсоцбанк" (40,86%); ПАТ "Полтава банк" (16,03%), ПАТ "Полікомбанк" (14,32%).

У 2013 році стан потенційної кризи був характерним для 81 банківської установи, ключовими аспектами у фінансовій діяльності яких на основі досліджуваних показників було констатовано:

- відсутність проблем у фінансовій діяльності: ПАТ "ІНГ Банк Україна", ПАТ "Південкомбанк", ПАТ "Реал банк", ПАТ "Банк Юнісон";

- проблемність показника співвідношення статутного і власного капіталу: ПАТ "Креді Агріколь Банк" (73,42%), ПАТ "Фінансова Ініціатива" (89,80%), ПАТ "Південний" (56,60%), ПАТ "Імексбанк" (91,98%), ПАТ "Златобанк" (98,23%), ПАТ "Універсал Банк" (212,72%), ПАТ "Всеукраїнський Банк

Розвитку" (89,17%), ПАТ "Укрінбанк" (52,67%), ПАТ "Сітібанк" (7,10%), ПАТ "Діві Банк" (94,76%), ПАТ "Укрбізнесбанк" (61,14%), ПАТ "Мегабанк" (74,01%), ПАТ "Терра Банк" (97,77%), ПАТ "Актабанк" (95,63%), ПАТ "Діамантбанк" (75,15%), ПАТ "Міський Комерційний банк" (91,35%), ПАТ "Банк 3/4"(67,13%), ПАТ "Актив – Банк" (56,26%), ПАТ "Авант-Банк" (99,00%), ПАТ "Банк Національні Інвестиції" (71,91%), ПАТ "Український Професійний Банк" (79,79%), ПАТ "Єврогазбанк" (95,86%), ПАТ "Фінбанк" (80,21%), ПАТ "Банк Восток" (82,39%), ПАТ "Банк Перший" (89,22%), ПАТ "Таскомбанк" (64,73%), ПАТ "Банк інвестицій та заощаджень" (87,16%), ПАТ "Індустріалбанк" (76,05%), ПАТ "Банк Кіпру" (95,03%), ПАТ "Прокредит Банк" (88,95%), ПАТ "Банк Камбіо" (85,94%), ПАТ "Банк Національний кредит" (112,26%), ПАТ "Банк Демарк" (71,47%), ПАТ "Віес Банк" (77,78%), ПАТ "Акцент-Банк" (63,30%), ПАТ "Енергобанк" (117,88%), ПАТ "Капітал" (100,51%), ПАТ "Аркада" (70,94%), ПАТ "Фінростбанк" (89,92%), ПАТ "Банк Меркурій" (60,44%), ПАТ "Юнекс Банк" (84,92%), ПАТ "Дойче Банк ДБУ" (104,51%), ПАТ "Радикал Банк" (80,23%), ПАТ "Міжнародний інвестиційний банк" (89,26%), ПАТ "Банк Золоті Ворота" (87,62%), ПАТ "ТК Кредит" (89,43%), ПАТ "Автокразбанк" (72,81%), ПАТ "Євробанк" (98,12%), ПАТ "Банк Морський" (96,25%), ПАТ "Перший інвестиційний банк" (90,47%), ПАТ "Фінансовий Партнер" (99,76%), ПАТ "Комінвестбанк" (88,74%), ПАТ "Астра Банк" (94,50%), ПАТ "Унікомбанк" (93,29%), ПАТ "Банк Грант" (70,22%), ПАТ "Старокиївський Банк" (50,80%), ПАТ "Стандарт" (97,43%), ПАТ "Акордбанк" (92,90%), ПАТ "Агрокомбанк" (77,57%), ПАТ "Банк Софійський" (99,59%), ПАТ "Кредитвест банк" (71,24%), ПАТ "Банк Січ" (97,75%), ПАТ "Траст-Капітал" (57,31%), ПАТ "Асвіо банк" (81,43%), ПАТ "Інтеркредитбанк" (99,87%), ПАТ "Регіон-Банк" (65,04%), ПАТ "Оксі Банк" (91,86%), ПАТ "Мотор-Банк" (96,09%), ПАТ "Земельний Капітал" (80,05%), ПАТ "Комерційний Індустріальний банк" (90,34%), ПАТ "Східно-промисл. комерц. банк" (89,07%), ПАТ "Центр" (92,21%), ПАТ "Український банк реконструкції та розвитку" (145,38%);

- проблемність діяльності, яка спричинена порушенням показника співвідношення частки проблемних кредитів у кредитному портфелі: ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" (21,25%), ПАТ "Укрсоцбанк" (34,18%), ПАТ "Полтава – Банк" (22,45%), ПАТ "Полікомбанк"(12,87%).

У 2014 році стан потенційної кризи був характерним для 40 банківських установ, що дозволило виокремити ключові проблеми у їх діяльності, такі як:

- відсутність проблем у фінансовій діяльності у таких банках: ПАТ "Полтава – Банк" та ПАТ "Банк Альянс";

- порушення показника співвідношення статутного і власного капіталу в банківських установах: ПАТ "Сітібанк" (3,69%), ПАТ "Мегабанк" (70,23%), ПАТ "Український Професійний банк" (79,20%), ПАТ "БМ Банк" (90,45%), ПАТ "Фортуна-Банк"(55,42%), ПАТ "Ідея Банк" (53,35%), ПАТ "Акцент-Банк" (60,08%), ПАТ "Банк ¾" (63,37%), ПАТ "Радикал Банк" (71,05%), ПАТ "Преміум" (97,63%), ПАТ "СЕБ Корпоративний банк"(81,48%), ПАТ "Глобус"(68,20%), ПАТ "Інтеграл – Банк" (82,45%), ПАТ "Банк Грант" (61%), ПАТ "Класикбанк" (97,47%), ПАТ "Дойче Банк ДБУ" (92,60%), ПАТ "Банк Юнісон" (97,90%), ПАТ "Банк Траст" (83,53%), ПАТ "Агрокомбанк" (77,39%), ПАТ "Кредитвест Банк" (62,98%), ПАТ "Вернум Банк" (94,82%), ПАТ "Оксі банк" (90,88%), ПАТ "Метабанк" (85,05%), ПАТ "Фінансовий Партнер" (90,67%), ПАТ "Акордбанк" (94,04%), ПАТ "Столичний" (96,94%), ПАТ "Банк Богуслав" (92,91%), ПАТ "Укрбудінвестбанк" (93,98%), ПАТ "Полікомбанк" (55,39%), ПАТ "Асвіо Банк" (80,41%), ПАТ "Регіон-Банк" (63,57%), ПАТ "КСГ Банк" (77,48%), ПАТ "Фінексбанк" (100,78%), ПАТ "Фінанс банк" (86,89%), ПАТ "Інвестиційно-Трастовий банк" (99,27%), ПАТ "Банк Портал" (99,97%).

- порушення співвідношення частки проблемних кредитів у кредитному портфелі: ПАТ "ІНГ банк Україна" (17,11%), ПАТ "Банк інвестицій та заощаджень" (9,87%).

За нашими дослідженнями впродовж 2015 року стан потенційної кризи був властивий для банків у яких виявлено:

- відсутність проблем у фінансовій діяльності: Акціонерний банк

"Південний", ПАТ "Полтава-банк", ПАТ АКБ "Аркада";

- порушення співвідношення статутного і власного капіталу: АТ "Прокредит Банк" (77%), ПАТ "Банк Восток" (72,15%), АКБ "Новий" (200,68%), ПАТ "Полікомбанк" (53,48%), АТ "Таскомбанк" (89%), ПАТ "Оксі Банк" (93,21%), АКБ "Індустріалбанк" (71,84%), ПАТ "КБ "Інвестбанк" (71,06%), ПАТ "Банк "Грант" (75,04%), АТ "Регіон-Банк" (60,57%), ПАТ "Асвіо Банк" (80,94%), ПАТ "КСГ Банк" (74,26%), АТ "КІБ" (80,90%), ПАТ "Агрокомбанк" (68,20%), ПАТ "Класикбанк" (97,56%), ПАТ "АБ "Радабанк" (76,22%), "Перший Інвестиційний банк" (97,84%), ПАТ "ПФБ" м. Кременчук (78,04%), ПАТ "Фінексбанк" (98,11%), ПАТ "Банк інвестицій та заощаджень" (91,90%), ПАТ "АКБ "Конкорд" (94,02%), АТ "Банк Богуслав" (91,82%), ПАТ "Кредитвест Банк" (56,39%), ПАТ "Кредит Оптима банк" (91,41%), ПУАТ "Смартбанк" (84,35%), ПАТ "Банк Січ" (91,80%), ПАТ "Альпарі Банк" (98,34%), ПАТ "Банк "Портал" (92,47%), ПАТ "КБ "Гефест" (99,81%), ПАТ "Вектор Банк" (98,53%), ПАТ "Кристалбанк" (80,20%);

- порушення показника співвідношення частки проблемних кредитів у кредитному портфелі: ПАТ "ІНГ банк Україна" (17,97%), ПАТ "А - банк" (9,49%).

Впродовж 2016 року відбувалося подальше скорочення банківських установ і стан потенційної кризи був властивий для банків у яких:

- не спостерігалось проблем у фінансовій діяльності: АТ "Таскомбанк", ПАТ АКБ "Аркада";

- проблемним аспектом діяльності було співвідношення статутного і власного капіталу: АТ "Прокредит Банк" (66,27%), ПАТ "Банк Восток" (58,76%), Банк інвестицій та заощаджень (92,42%), АКБ "Індустріалбанк" (71,92%), "Перший Інвестиційний банк" (96,41%), ПАТ "Банк "Грант" (81,71%), ПАТ "Кредитвест Банк" (53,93%), ПАТ "Банк Січ" (98,85%), ПАТ "Асвіо Банк" (88,79%), ПАТ "АБ "Радабанк" (55,16%), ПАТ "Банк 3/4" (69,38%), ПАТ "Айбокс Банк" (71,98%), ПАТ "Діві Банк" (98,88%), ПАТ "ПФБ" м.Кременчук (66,86%), ПАТ "АКБ "Конкорд" (92,96%), ПАТ "Вернум Банк" (92,36%), ПАТ

"Банк Альянс" (69,11%), АТ "КІБ" (90,93%), ПАТ "КБ "Земельний Капітал" (101,65%), ПАТ КБ "Центр" (92,54%);

- основною проблемою визначено співвідношення частки проблемних кредитів у кредитному портфелі: ПАТ "Креді Агріколь Банк" (11,71%), Акціонерний банк "Південний" (7,49%), ПАТ "ІНГ Банк Україна" (28,18%), ПАТ "Кредит Європа Банк" (16,53%), ПАТ "Полтава-банк" (11,46%).

Впродовж 2012-2016 рр. значна кількість банківських установ характеризувалася негативним значенням ключових показників і багато з них перебували у стані прихованої (латентної) кризи. За нашими розрахунками кількість таких банків мала стійку тенденцію до скорочення із 100 у 2012 році до 27 банків у 2016 році, тобто на 73 установи. Питома вага таких банків у банківській системі України характеризувалася нисхідною динамікою, а саме: 57,14% у 2012р., 41,67% у 2013р., 41,14% у 2014р., 25,69% у 2015р. та 29,03% у 2016р. (рис. 2.10).

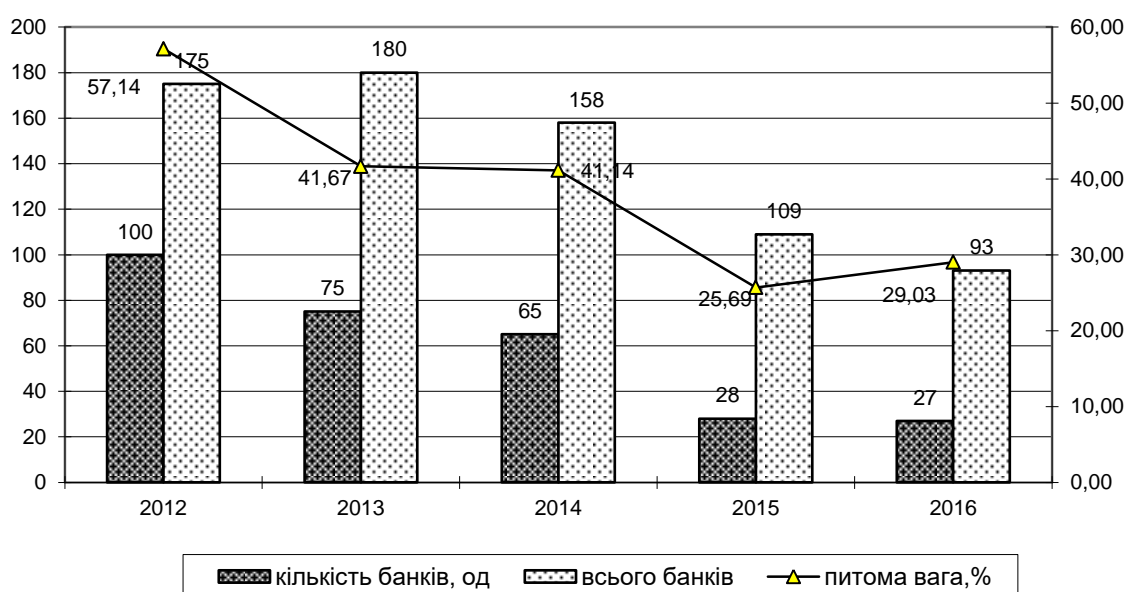


Рис. 2.10. Динаміка кількості банків України з ознаками прихованої (латентної) кризи за 2012-2016рр.

Джерело: складено на основі [116, 31-36]

За нашими розрахунками, стан прихованої (латентної) кризи спостерігався впродовж 2012 року в банках, для яких було характерним:

- негативне значення показників співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у кредитному портфелі: ПАТ "Приватбанк" (81,40%; 21,34%), ПАТ "Укрексімбанк" (92,11%, 24,49%), ПАТ "Промінвестбанк" (100,48%; 9,49%), ПАТ "ВТБ банк" (133,69%; 21,29%), ПАТ "Дельта банк" (77,30%, 12,89%), ПАТ "Перший український міжнародний банк" (78,16%; 15,44%), ПАТ "Надра" (96,54%; 21,66%), ПАТ "Укрсиббанк" (67,50%, 20,09%), ПАТ "Альфа банк" (113,15%, 46%), Банк "Фінанси та кредит" (111,50%; 37,86%), ПАТ "ОТП банк" (82,22%; 13,01%), ПАТ "Імекс банк" (92,52%; 48,77%), ПАТ "Хрещатик" (117,91%, 8,76%), Банк "Форум" (402,15%; 32,54%), банк "Кредит Дніпро" (52,87%; 12,04%), ПАТ "Унікредитбанк" (68,26%, 17,39%), Банк "Київська Русь" (83,14%, 15,43%), банк "3/4" (63,27%, 11,95%), ПАТ "Південкомбанк" (79,69%, 11,95%), ПАТ "Златобанк" (98,23%, 15,76%), ПАТ "Укрінбанк" (52,28%, 11,99%), ПАТ "Фідобанк" (59,19%, 18,08%), ПАТ "Мегабанк" (76,18%, 9,54%), ПАТ "Актабанк" (95,75%, 8,18%), ПАТ "Діві банк" (99,16%; 9,05%); ПАТ "Марфін банк" (69,69%; 31,17%), ПАТ "Платинум банк" (99,40%; 17,16%), ПАТ "Союз" (97,53%; 21,38%), ПАТ "Кліринговий дім" (76,72%; 35,43%), ПАТ "Індустріал банк" (75,45%; 15,41%), ПАТ "Міський комерційний банк" (92,52%; 7,04%), ПАТ "Піреус банк МКБ" (265,76%; 33,21%), ПАТ "Руский стандарт" (102,84%; 11,24%), банк "Національні інвестиції" (75,30%; 9,54%), ПАТ "Експрес Банк" (56,15%; 19,11%), ПАТ "Фортуна Банк" (51,48%; 21,34%), ПАТ "Прокредитбанк" (107,29%, 8,99%), ПАТ "Таскомбанк" (74,63%; 7,96%), ПАТ "Ідея Банк" (59,86%;, 14,55%), ПАТ "Фольксбанк" (87,69%, 15,75%) та ін. (додаток Б).

- негативне співвідношення статутного і власного капіталу й недосформовані резерви у кредитному портфелі: ПАТ "Брокбізнесбанк" (86,47%; 0,82%).

Впродовж 2013 року простежувались наступні тенденції у динаміці досліджуваних фінансових показників, зокрема:

- негативне значення показників співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у кредитному портфелі: ПАТ

"Приватбанк" (80,51; 12,35%), ПАТ "Ощадбанк" (77,39%; 8,48%), ПАТ "Укрексімбанк" (91,32%; 29,53%), ПАТ "Дельта банк" (69,98%; 10,59%), ПАТ "Сбербанк Росії" (92,52%; 8,09%), ПАТ "Перший Укр. Міжнародний банк" (70,81%; 9,11%), ПАТ "Надра" (96,48%; 14,28%), ПАТ "Альфа-Банк" (110,49%; 37,01%), ПАТ "Банк Фінанси та кредит" (109,08%; 39,34%), ПАТ "Укрсиббанк" (66,95%; 9,82%), ПАТ "Укргазбанк" (213,66%; 26,23%), ПАТ "Віейбі банк" (145,04%; 14,67%), ПАТ "ОТП банк" (85,38%; 11,89%), ПАТ "Фідобанк" (91,84%; 22,39%), ПАТ "Хрещатик" (117,12%; 33,32%), ПАТ "Банк Київська Русь" (92,22%; 9,94%), ПАТ "БТА Банк" (95,38%; 19,23%), ПАТ "Платинум банк" (90,81%; 14,98%), ПАТ "Союз" (96,85%; 7,54%), ПАТ "Кредобанк" (298,47%; 11,98%), ПАТ "Кліринговий Дім" (72,67%; 23,45%), ПАТ "Експобанк" (105,80%; 8,88%), ПАТ "Банк Руский Стандарт" (84,38%; 15,24%), ПАТ "Фортуна-Банк" (56%; 7,73%), ПАТ "Ідея банк" (53,49%; 11,84%), ПАТ "Марфін банк" (69,43%; 17,81%), ПАТ "Експрес-Банк" (54,43%; 15,44%), ПАТ "Місто банк" (93,70%; 23,54%), ПАТ "Кредит Європа банк" (71,21%; 24,89%), ПАТ "Глобус" (70,37%; 15,43%), ПАТ "Банк Ренесанс Капітал" (73,25%; 10,97%), ПАТ "Порто-Франко" (92,69%; 7,07%), ПАТ "Апекс-Банк" (94,84%; 12,34%), ПАТ "Банк Петрокоммерц-Україна" (208,39%; 14,65%), ПАТ "Класикбанк" (97,51%; 14,96%), ПАТ "Даніель" (73,21%; 21,32%), ПАТ "Аксіома" (81,53%; 14,53%), ПАТ "Промекономбанк" (108,93%; 7,54%), ПАТ "Інтеграл – Банк" (83,84%; 11,96%), ПАТ "Львів" (172,11%; 11,45%), ПАТ "Європромбанк" (92,81%; 10,73%), ПАТ "Преміум" (98,30%; 8,02%), ПАТ "Легбанк" (77,07%; 34,53%), ПАТ "Західінкомбанк" (74,37%; 19,65%), ПАТ "Банк Контракт" (71,13%; 15,43%), ПАТ "Метабанк" (84,98%; 7,62%), ПАТ "Чорноморський банк розвитку та реконстр." (60,35%; 8,03%), ПАТ "Банк Ринкові технології" (98,82%; 19,76%), ПАТ "Грін Банк" (85,51%; 11,34%), ПАТ "Столичний" (96,69%; 8,87%), ПАТ "Інвестбанк" (69,30%; 9,54%), ПАТ "Банк Траст" (83,74%; 13,59%), ПАТ "Укркомунбанк" (70,29%; 19,01%), ПАТ "Банк Богуслав" (94,19%; 16,21%), ПАТ "Інтербанк" (50,65%; 19,01%), ПАТ "Вернум Банк" (94,77%; 16,23%), ПАТ "Артем-Банк" (90,09%; 9,91%), ПАТ "Меліор

банк" (99,06%; 17,68%), ПАТ "Прайм-банк" (63,77%; 17,26%), ПАТ "Укрбудінвестбанк" (95,30%; 7,81%), ПАТ "КСГ Банк" (77,85%; 22,43%), ПАТ "Радабанк" (85,21%; 7,03%), ПАТ "Укоопспілка" (52,57%; 7,43%), ПАТ "Кредит Оптима банк" (91,74%; 9,12%), ПАТ "Банк Народний Капітал" (94,83%; 12,65%), ПАТ "Промислово-Фінансовий банк" (85,67%; 14,92%), ПАТ "Фінанс банк" (87,65%; 23,54%), ПАТ "Фінексбанк" (101,26%; 9,52%), ПАТ "Банк Альянс" (71,68%; 14,32%), ПАТ "Банк Фамільний" (78,84%; 20,08%), ПАТ "Конкорд" (94,41%; 17,07%), ПАТ "Банк Велес" (85,95%; 33,91%), ПАТ "Альпарі Банк" (98,04%; 12,43%);

- негативне значення показників частки проблемних кредитів у кредитному портфелі та фінансового результату: ПАТ "Брокбізнесбанк" (8,15%; -19 620 тис. грн.);

- негативне значення показників співвідношення статутного і власного капіталу та фінансового результату ПАТ "Профін Банк" (95,51%; -5 191 тис. грн.).

2014 рік став для банківської системи періодом неокризового функціонування і характеризувався початком очищення банківського сектору від проблемних й нежиттєздатних установ. У цей період НБУ прийняв рішення про ліквідацію 34 банків, з яких 15 (44,2%) установ були зосереджені у м. Києві; 4 (11,9%) сконцентровані у Дніпропетровській області; 3 (8,8%) – Донецькій області; 3 (8,8%) – Одеській області; 6 (17,6%) – Харківській області; 1 (2,9%) – Волинській області; 1(2,9%) – Полтавській області, 1 (2,9%) – Сумській області. За цей рік 8 установ визначено системно важливими, а саме: ПАТ КБ "Приватбанк", АТ "Ощадбанк", АТ "Укрексімбанк", АТ "Дельта банк", АТ "Райффайзен банк Аваль", ПАТ "Укрсоцбанк", ПАТ "Промінвестбанк", АТ "Сбербанк Росії". За корпоративними правами на 01.01.2015р. банки з приватним українським капіталом склали 47%, банки з іноземним капіталом (крім російських) – 17%, банки з російським капіталом – 15%, державні установи – 22%.

Фінансові показники діяльності банків України продовжували перебувати

у багатьох установ на рівні, недостатньому для забезпечення ефективних умов функціонування й відзначалися:

- негативним значенням показників співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у кредитному портфелі: ПАТ "Приватбанк" (79,75%; 9,70%), ПАТ "Дельта Банк" (78,47%; 24,92%), ПАТ "Сбербанк Росії" (86,89%; 9,29%), ПАТ "ВТБ Банк" (106,45%; 7,2%), ПАТ "Перший Укр. Міжнародний Банк" (68,96%; 8%), ПАТ "Креді Агріколь Банк" (86,51%; 7,86%), ПАТ "Південний" (51,55%; 7,09%), ПАТ "Фідобанк" (91,31%; 21,72%), ПАТ "Банк Київська Русь" (103,22%; 8,97%), ПАТ "Укрінбанк" (51,61%; 9,84%), ПАТ "Кредобанк" (388,80%; 15,87%), ПАТ "Діамантбанк" (73,04%; 11,24%), ПАТ "Банк Національні Інвестиції" (52,53%; 10,94%), ПАТ "Прокредит Банк" (72,39%; 17,64%), ПАТ "Банк Восток" (75,78%; 12,18%), ПАТ "Міжнародний Інвестиційний Банк" (87,34%; 11,23%), ПАТ "Авант-Банк" (99,84%; 7,89%), ПАТ "Таскомбанк" (65,80%; 14,43%), ПАТ "БТА Банк" (95,53%; 17,01%), ПАТ "Індустріалбанк" (74%; 13,12%), ПАТ "Віес Банк" (65,81%; 8,73%), ПАТ "Аркада" (69,04%; 11,74%), ПАТ "Банк Національний Кредит" (109,21%; 23,54%), ПАТ "Банк Форвард" (96,90%; 17,01%), ПАТ "Кредит Європа Банк" (59,53%; 11,54%), ПАТ "Енергобанк" (116,66%; 13,25%), ПАТ "Союз" (96,38%; 14,63%), ПАТ "Банк Ренесанс Капітал" (72,23%; 12,76%), ПАТ "Банк Михайлівський" (93,51%; 13,32%), ПАТ "Експрес-Банк" (54,41%; 14,54%), ПАТ "Місто Банк" (88,98%; 9,71%), ПАТ "ТК Кредит" (88,41%; 15,75%), ПАТ "Капітал" (99,91%; 14,98%), ПАТ "Унікомбанк" (95,14%; 8,84%), ПАТ "Євробанк" (93,91%; 7,34%), ПАТ "Кредитпромбанк" (1717,75%; 22,34%), ПАТ "Стандарт" (99,03%; 12,35%), ПАТ "Комінвестбанк" (89,34%; 8,02%), ПАТ "Банк Петрокоммерц-Україна" (176,45%; 10,97%), ПАТ "Юніон Стандарт Банк" (78,33%; 14,32%), ПАТ "Європромбанк" (92,62%; 7,43%), ПАТ "Апекс-Банк" (94,01%; 8,97%), ПАТ "Банк Софійський" (99,23%; 7,77%), ПАТ "Укоопспілка" (83,05%; 17,54%), ПАТ "Інвестбанк" (60,78%;), ПАТ "Астра Банк" (92,30%; 16,76%), ПАТ "Альпарі Банк" (92,16%; 12,54%) та ін.;

- негативним значенням показників частки проблемних кредитів у

кредитному портфелі та фінансового результату ПАТ "Укрсоцбанк" (39,56%; -2 662 247 тис. грн.), ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" (48,84%; -1 367 334 тис. грн.), ПАТ "Траст-Капітал" (68,52%; -445 тис. грн.);

- негативним значенням показників співвідношення статутного і власного капіталу та фінансового результату: ПАТ "Земельний капітал" (93,96%; -5 911 тис. грн.).

У 2015 році ознаки прихованої (латентної) кризи були властиві для банків з:

- негативним значенням показників співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у кредитному портфелі: ПАТ "Український банк реконструкції та розвитку" (185,08%; 8%), ПАТ "Кредобанк" (231,21%; 8,75%), АТ "УкрСиббанк" (98,40%; 14,61%), ПАТ "Креді Агріколь банк" (58,73%; 9,62%), ПАТ "Сітібанк" (2,70%; 7,21%), ПАТ "Дойче Банк ДБУ" (60,32%; 7,07%), ПАТ "СЕБ корпоративний банк" (66,72%; 8,01%), ПАТ КБ "Приватбанк" (77,33%; 10,31%), ПАТ "Мегабанк", Харків (74,78%; 14,24%), ПАТ "Банк Кредит Дніпро" (2626,17%; 30,94%), ПАТ "БТА Банк" (91,13%; 50,10%), ПАТ "Комінвестбанк" (79,30%; 7,17%), АБ "Експрес-Банк" (54,16%; 18,17%), ПАТ КБ "Євробанк" (96,07%; 8,18%), АТ "Укрбудінвестбанк" (92,92%; 21,47%), ПАТ "Мотор-Банк" (90,14%; 21,93%), ПАТ "КБ "Глобус" (68,10%; 8,92%);

- негативним значенням показників співвідношення статутного і власного капіталу та фінансового результату: ПАТ "Кредит Європа Банк" (56,52%; -76 723 тис. грн.), АТ "Місто Банк" (98,25%; -20 750 тис. грн.), ПАТ "АП Банк" (115,15%; -70 462 тис. грн.), ПАТ "МІБ" (82,36%; -26 231 тис. грн.), ПАТ "Банк 3/4" (78,09%; -6 067 тис. грн.), ПАТ "Європромбанк" (59,55%; -1 263 тис. грн.), ПАТ "Банк Михайлівський" (117,63%; -82 529 тис. грн.);

- негативним значенням показників співвідношення статутного і власного капіталу та резервів: ПАТ "Банк Авангард" (82,95%; 100%), ПАТ "Інвестиційно-Траст. банк" (98,99%; 0%);

- негативним значенням показників частки проблемних кредитів у

кредитному портфелі та проблеми з формуванням резервів: ПАТ "ВіЕс Банк" (37,97%; 73,85%), ПАТ "Перехідний "РВС банк" (24,07%; 12479,26%).

У 2016 році ознаки прихованої (латентної) кризи були характерні для банків з:

- негативним значенням показників співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у кредитному портфелі: АБ "Укргазбанк" (277,33%; 17,95%), ПАТ "ПУМБ" (81,38%; 25,99%), ПАТ "Сітібанк" (5,72%; 7,12%), ПАТ "Кредобанк" (206,75%; 8,90%), ПАТ "Мегабанк", Харків (71,84%; 7,76%), ПАТ "МІБ" (77,64%; 15,34%), ПАТ "Універсал Банк" (396,89%; 60,14%), ПАТ "Марфін Банк" (112,06%; 40,10%), ПАТ "Ідея Банк" (105,08%; 7,55%), ПАТ "А - Банк" (54,52%; 7,45%), ПАТ "Дойче Банк ДБУ" (64,36%; 7,5%), ПАТ "Банк Форвард" (81,64%; 9,32%), АБ "Експрес-Банк" (57,79%; 25%), ПАТ "Мотор-банк" (52,28%; 9,27%), ПАТ "Комінвестбанк" (78,14%; 9,51%), ПАТ "Кристалбанк" (60,49%; 7,79%), АТ "МетаБанк" (76,32%; 11,48%), ПАТ "Оксі Банк" (68,68%; 8,53%), ПАТ "Банк Україн. капітал" (85,20%; 8,73%), Полікомбанк (64,80%; 8,49%), АТ "Укрбудінвестбанк" (92,52%; 21,17%), АТ "Регіон-Банк" (80,38%; 37,49%), ПАТ "КБ "Фінансовий Партнер" (97,69%; 14,26%), ПАТ "Кредит Оптима банк" (95,11%; 13,99%);

- негативним значенням показників співвідношення статутного і власного капіталу та фінансового результату: ПАТ "Банк "Портал" (96,93%; -6 224 тис. грн.).

Гострий кризовий стан спостерігався у ряді банківських установ, кількість яких мала тенденцію до зростання з 22 од. або 12,57% у 2012р. до 27 од. або 29,03% у 2016р. За нашими розрахунками кількість банків, що знаходяться у гострому кризовому стані характеризувалася такою тенденцією: 22 од. або 12,57% у 2012р., 20 од. або 11,11% у 2013р., 35 од. або 22,15% у 2014р., 34 од. або 31,19% у 2015р. та 27 од. або 29,03% у 2016р. Для таких установ характерні ознаки проблемності, нежиттєздатності й можливої ліквідації за критеріями неплатоспроможності, нездатності своєчасно розраховуватись за

зобов'язаннями та забезпечити своєчасність платежів (рис. 2.11).

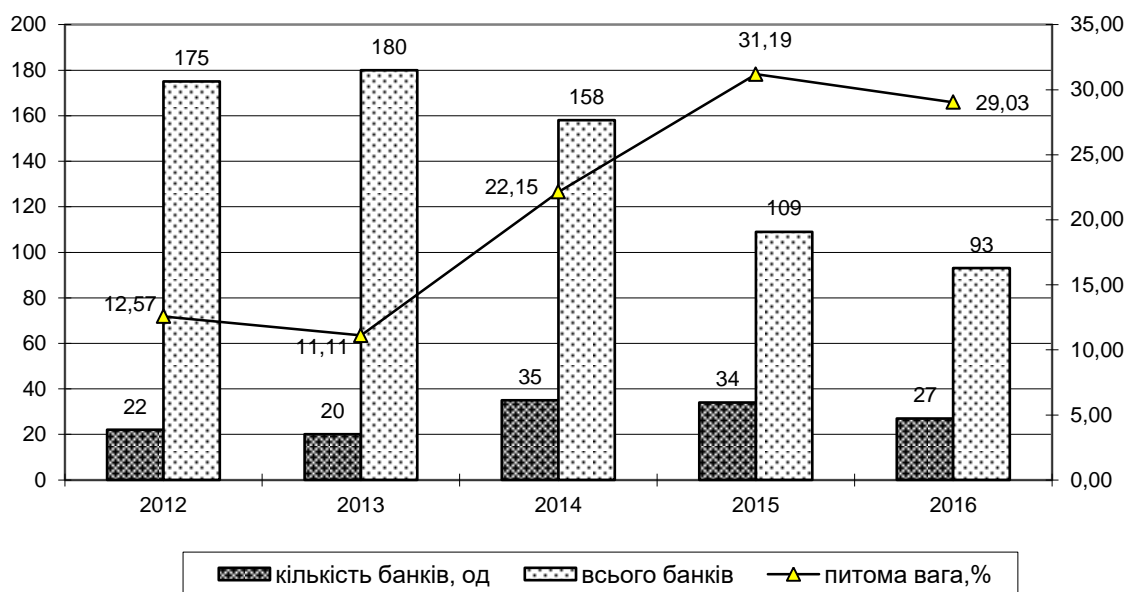


Рис. 2.11. Динаміка кількості банків України з ознаками гострого кризового стану за 2012-2016рр.

Джерело: розраховано автором на основі [116, 31-36]

Впродовж 2012 року гострий кризовий стан спостерігався у банків, фінансові показники яких мали негативні тенденції і не відповідали оптимальним та рекомендованим значенням, зокрема:

- показники співвідношення статутного і власного капіталу, частка проблемних кредитів у кредитному портфелі, збиткова діяльність була характерна для таких установ: ПАТ "Віейбі банк" (195,72%; 25,29%, -232404 тис. грн.), ПАТ "Кредитпромбанк" (127,59%; 32,34%, -48866 тис. грн.), ПАТ "Ерсте банк" (97,92%; 41,24%; -266363 тис. грн.), ПАТ "Сведбанк" (2209,88%; 55,32%; -527275 тис. грн.), ПАТ "Універсал банк" (193,44%; 45,75%; -272599 тис. грн.), ПАТ "Правекс банк" (74,60%; 38,96%; -302285 тис. грн.), ПАТ "Таврика" (-51,18%; 55,32%; -1093202 тис. грн.); ПАТ "Фінбанк" (75,30%; 7,73%; -6773 тис. грн.), ПАТ БМ "Банк" (236,48%; 22,78%; -206244 тис. грн.), ПАТ "Експобанк" (127,51%; 23,54%; -40362 тис. грн.), ПАТ "Енергобанк" (119,24%; 22,01%; -29,401 тис. грн.), ПАТ "Банк Український капітал" (69,38%; 22,33%; -7949 тис. грн.), ПАТ "Профінбанк" (91,70%; 13,32%; -51050 тис. грн.).

- банки, в яких спостерігалось порушення показників співвідношення статутного і власного капіталу, частка проблемних кредитів у кредитному портфелі та проблеми із формуванням резервів під ризику кредитного портфеля: ПАТ "Укргазбанк" (262,15%; 34,13%; 63,01%), ПАТ "Київ" (457,02%; 88,75%; 169,24%), ПАТ "Альпарі банк" (99,89%; 0%; 0%), ПАТ "Комерційний індустріальний банк" (82,65%; 0%; 0%) та ін.

У 2013 році простежувались такі негативні тенденції щодо:

- показників співвідношення статутного і власного капіталу, частки проблемних кредитів у кредитному портфелі, збиткової діяльності у таких установах: ПАТ "Промінвестбанк" (152,28%; 14,01%; -2 575 269 тис. грн.), ПАТ "ВТБ Банк" (168,88%; 11,65%; -194 042 тис. грн.), ПАТ "Банк Форум" (451,86%; 21,23%; -976 146 тис. грн.), ПАТ "Банк Кредит Дніпро" (54,65%; 14,32%; -23 013 тис. грн.), ПАТ "Правекс-Банк" (85,34%; 44,32%; -66 115 тис. грн.), ПАТ "БМ Банк" (289,79%; 18,97%; -173 897 тис. грн.), ПАТ "Піреус банк МКБ" (396,63%; 33,45%; -173 007 тис. грн.), ПАТ "Український Фінансовий Світ" (64,02%; 8,87%; -9 868 тис. грн.), ПАТ "Укргазпромбанк" (79,04%; 9,87%; -1 942 тис. грн.), ПАТ "Кредитпромбанк" (2 037,59%; 77,54%; -1 995 145 тис. грн.), ПАТ "Новий" (171,89%; 11,43%; -8 251 тис. грн.), ПАТ "Банк Український Капітал" (69,95%; 15,01%; -1 034 тис. грн.), ПАТ "Банк Михайлівський" (101,16%; 8,57%; -3 437 тис. грн.), ПАТ "Інвестиційно-Трастовий банк" (101,27%; 8,24%; -1 614 тис. грн.), ПАТ "Банк Портал" (100,91%; 10,75%; -1 129 тис. грн.);

- порушення показників співвідношення статутного і власного капіталу, частки проблемних кредитів у кредитному портфелі та проблеми із формуванням резервів під ризику кредитного портфеля: ПАТ "Київ" (452,85%; 88,97%; 212,33%), ПАТ "СЕБ Корпоративний Банк" (90,57%; 0%; 0%), ПАТ "Юніон Стандарт Банк" (87,87%; 17,43%; 55,53%), ПАТ "Розрахунковий Центр" (86,91%; 0%; 0%), ПАТ "Банк Авангард" (99,89%; 0%; 0%).

У 2014 році у стадії гострого кризового стану знаходилося 35 банків, для яких виокремлено такі проблемні аспекти фінансової діяльності:

- порушення показників співвідношення статутного і власного капіталу, частки проблемних кредитів у кредитному портфелі, збиткова діяльність: ПАТ "Ощадбанк" (80,45%; 20,13%; -8 564 446 тис. грн.), ПАТ "Укрексімбанк" (123,29%; 34,03%; -9 805 548 тис. грн.), ПАТ "Альфа-Банк" (132,18%; 55,57%; -744 050 тис. грн.), ПАТ "Надра" (114,91%; 16,23%; -1 041 004 тис. грн.), ПАТ "Банк Фінанси та кредит" (105,70%; 44,52%; -215 674 тис. грн.), ПАТ "Укрсиббанк" (99,65%; 16,77%; -870 138 тис. грн.), ПАТ "ОТП банк" (208,62%; 18,88%; -1 999 097 тис. грн.), ПАТ "Фінансова Ініціатива" (77,71%; 4,47%; -86 394 тис. грн.), ПАТ "Імексбанк" (105,42%; 10,98%; -186 492 тис. грн.), ПАТ "Хрещатик" (147,88%; 47,54%; -141 144 тис. грн.), ПАТ "Златобанк" (104,43%; 19,12%; -30 420 тис. грн.), ПАТ "Банк Кредит Дніпро" (79,33%; 23,43%; -109 978 тис. грн.), ПАТ "Платинум банк" (148,71%; 37,56%; -280 990 тис. грн.), ПАТ "Універсал банк" (197,61%; 36,76%; -467 937 тис. грн.), ПАТ "Всеукраїнський банк розвитку" (98,37%; 32,12%; -72 758 тис. грн.), ПАТ "Кліринговий Дім" (84,49%; 27,12%; -90 190 тис. грн.), ПАТ "Правекс-банк" (118,49%; 33,32%; -293 657 тис. грн.), ПАТ "Піреус банк МКБ" (308,25%; 29,34%; -323 827 тис. грн.), ПАТ "Марфін банк" (81,90%; 33,08%; -112 815 тис. грн.), ПАТ "Укрбізнесбанк" (134,92%; 77,04%; -263 808 тис. грн.), ПАТ "Фінбанк" (93,16%; 27,01%; -32 708 тис. грн.), ПАТ "Діві банк" (103,05%; 25,44%; -50 775 тис. грн.), ПАТ "Юнекс банк" (86,11%; 22,01%; -5 045 тис. грн.), ПАТ "Укргазпромбанк" (79,23%; 18,03%; -591 тис. грн.), ПАТ "Новий" (186,26%; 14,75%; -6 733 тис. грн.), ПАТ "Львів" (176,25%; 17,83%; -6 593 тис. грн.), ПАТ "Перший Інвестиційний банк" (98,01%; 44,32%; -18 186 тис. грн.), ПАТ "Банк контракт" (86,36%; 10,64%; -30 697 тис. грн.), ПАТ "Банк Український капітал" (72,12%; 9,65%; -5 157 тис. грн.);

- порушення показників співвідношення статутного і власного капіталу, частки проблемних кредитів у кредитному портфелі та проблеми із формуванням резервів під ризики кредитного портфеля: ПАТ "Розрахунковий Центр" (84,7%; 0%; 0%), ПАТ "Банк Авангард" (88,58%; 0%; 0%), ПАТ "Вектор банк" (99,74%; 0%; 0,02%), ПАТ "Комерційний Індустріальний банк" (90,04%;

0%; 0%), ПАТ "Держзембанк" (100,65%; 0%; 0%), ПАТ "Гефест" (99,92%; 0%; 0%).

У 2015 році гострий кризовий стан був наявним у банках, в яких спостерігалися негативні тенденції щодо порушення:

- показників співвідношення статутного і власного капіталу, частки проблемних кредитів у кредитному портфелі та співвідношення сформованих резервів до обсягу кредитного портфеля: АБ "Укргазбанк" (322,34%; 20,27; 56,86%), ПАТ "Держзембанк" (94,59%; 0%; 0%), ПАТ "КБ" Фінансовий Партнер" (94,45%; 17,83%; 60,51%);

- показників частки проблемних кредитів у кредитному портфелі, фінансового результату та співвідношення сформованих резервів до обсягу кредитного портфеля: АТ "Райффайзен Банк Аваль" (34,85%; -1 439 155 тис. грн.; 118,94%);

- показників співвідношення статутного і власного капіталу, частки проблемних кредитів у кредитному портфелі та фінансового результату: ПАТ "Марфін Банк" (118,84%; 18,10%; -112 948 тис. грн.), ПАТ "Ідея Банк" (171,82%; 8,76%; -293 739 тис. грн.), ПАТ "Універсал Банк" (177,91%; 43,20%; -2 009 719 тис. грн.), ПАТ "Альфа-Банк" (176,82%; 17,34%; -2 657 691 тис. грн.), ПАТ "Сбербанк" (360,39%; 24,25%; -6 328 545 тис. грн.), АТ "БМ Банк" (197,77%; 17,70%; -405 703 тис. грн.), ПАТ "Банк Форвард" (83,14%; 16,33%; -153 215 тис. грн.), ПУАТ "Фідобанк" (189,59%; 19,74%; -1 397 660 тис. грн.), ПАТ "ПУМБ" (89,85%; 19,70%; -1 752 470 тис. грн.), ПАТ "Діамантбанк" (56,26%; 9,13%; -3 067 тис. грн.), ПАТ "ПтБ" (476,66%; 10,14%; -523 886 тис. грн.), ПАТ "Банк Альянс" (89,05%; 68,74%; -14 828 тис. грн.), ПАТ АКБ "Львів" (232,27%; 10,23%; -39 977 тис. грн.), ПАТ "Фінбанк" (106,64%; 12,55%; -23 519 тис. грн.), ПАТ "Банк Україн. капітал" (78,62%; 7,82%; -6 463 тис. грн.), ПАТ "Фінанс Банк" (86,34%; 14,99%; -1 170 тис. грн.), АТ "НК Банк" (90,99%; 15,57%; -5 634 тис. грн.), АТ "МетаБанк" (80,99%; 8,79%; -6 933 тис. грн.), ПАТ "Юнекс Банк" м. Київ (145,60%; 16,91%; -70 044 тис. грн.), ПАТ "КБ "Земельний капітал" (103,65%; 7,99%; -10 568 тис. грн.), АБ "Кліринговий Дім"

(88,55%; 20,06%; -15 690 тис. грн.), АТ "Артем-Банк" (122,20%; 8,25% -60 931 тис. грн.), АТ "Фортуна-Банк" (65,28%; 8,42%; -69 770 тис. грн.), ПАТ "АКБ "Траст-капітал" (72,72%; 12,15%; -6 766 тис. грн.), ПАТ Банк "Траст" (72,37%; 9,14%; -38 258 тис. грн.), ПуАТ "КБ "Акордбанк" (95,34%; 7,20%; -604 тис. грн.), ПАТ "Вернум Банк" (133,79%; 12,52%; -50 760 тис. грн.), ПАТ "Апекс-Банк" (156,49%; 11,11%; -87 767 тис. грн.), ПАТ КБ "Центр" (93,18%; 11,21%; -1089 тис. грн.), ПАТ "Діві Банк"(99,29%; 26,65%; -310 847 тис. грн.).

У 2016 році гострий кризовий стан був притаманний для банків, у яких спостерігалися негативні тенденції щодо:

- показників співвідношення статутного і власного капіталу, частки проблемних кредитів у кредитному портфелі та формування резервів під ризику кредитного портфеля: АТ "Ощадбанк" (233,43%; 51,43%; 76,45%), АТ "Райффайзен Банк Аваль" (61,10%; 35,74%; 91,54%), АТ "ОТП Банк" (241,64%; 23,96%; 65,22%), АТ "Піреус Банк МКБ" (490,44%; 42,90%; 112,55%), ПАТ "БТА Банк" (90,86%; 74,73%; 70,81%), ПАТ "СЕБ корпоративний банк"(57,79%; 0%; 0%), АТ "Альтбанк"(94,85%; 0%; 0%), ПАТ "Розрахунковий центр"(100,27%; 0%; 0%), ПАТ "Альпарі банк"(95,94%; 0%; 0%);

- показників співвідношення статутного і власного капіталу, частки проблемних кредитів у кредитному портфелі та фінансового результату: АТ "УкрСиббанк" (123,52%; 17,26%; -993 968 тис. грн.), ПАТ "Альфа-Банк" (226,94%; 29,36%; -4 094 773 тис. грн.), ПАТ "Банк кредит Дніпро" (254,16%; 40,44%; -120 594 тис. грн.), ПАТ "Діамантбанк" (185,29%; 13,65%; -573 016 тис. грн.), АБ "Кліринговий Дім" (75,75%; 14,32%; -83 243 тис. грн.), АТ "Місто Банк" (249,61%; 39,23%; -318 730 тис. грн.), ПАТ "КБ "Глобус" (54,99%; 13,27%; -84 003 тис. грн.), ПАТ АКБ "Львів" (153,32%; 16,18%; -3 961 тис. грн.), АКБ "Новий" (309,17%; 12,98%; -26 230 тис. грн.), АТ "Банк Богуслав" (93,05%; 7,05%; -2 491 тис. грн.), ПАТ "Європромбанк" (77,14%; 54,78%; -76 101 тис. грн.), ПАТ "Юнекс Банк" м. Київ (158,28%; 36,55%; -16 268 тис. грн.), ПАТ "Фінбанк" (114,35%; 15,75%; -86 206 тис. грн.), ПуАТ "КБ "Акордбанк" (145,29%; 31,77%; -39 720 тис. грн.), ПАТ "АКБ "Траст-капітал" (66,93%;

15,50%; -280 тис. грн.), ПАТ "РВС Банк" (125,19%; 8,11%; -69 876 тис. грн.), ПАТ "АП Банк" (119,62%; 0%; -5 185 тис. грн.), ПАТ "Вектор Банк" (100,26%; 0%; -2 118 тис. грн.).

Критичний кризовий стан характерний для банківських установ у яких порушуються рекомендовані значення показників-індикаторів і їх фінансовий стан можна оцінити як такий, що вимагає реактивних методів антикризового управління або ініціювання процедур ліквідації як за рішенням власників чи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб або НБУ. За нашими дослідженнями кількість банків у стадії критичного кризового стану коливалася з 2 одиниць (1,14%) у 2012р. до 12 установ (12,90%) у 2016р. Динаміка банків із ознаками кризового стану характеризувалася так: 2 од. або 1,14% у 2012р., 4 од. або 2,22% у 2013р., 18 од. або 11,39% у 2014р., 11 од. або 10,09% у 2015р. та 12 од. або 12,90% у 2016р. (рис. 2.12).

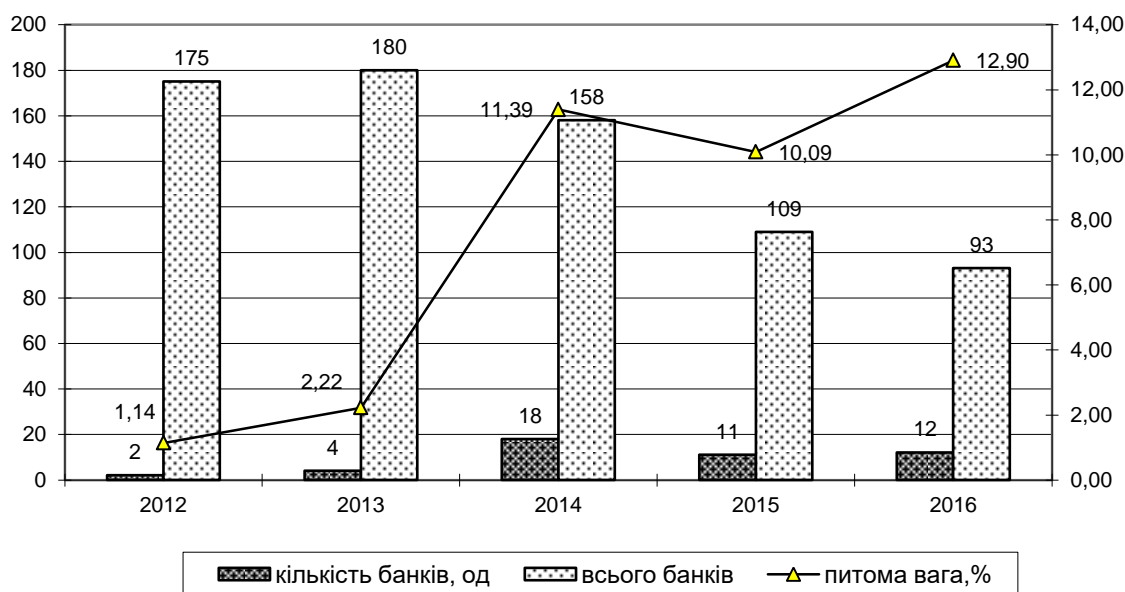


Рис. 2.12. Динаміка кількості банків України з ознаками критичного кризового стану за 2012-2016рр.

Джерело: складено на основі [116, 31-36]

Критичний кризовий стан у цей період характерний для 2 установ: ПАТ "Родовід банк" та "Український банк реконструкції та розвитку" у яких спостерігалось негативне значення визначених фінансових показників.

Станом на 01.01.2013р. у стані ліквідації в Україні перебувало 23

комерційні банки, з яких 14 (60,9%) - банки-юридичні особи, які знаходились у м. Києві, 1 (4,3%) – у м. Сімферополі, 2(8,9%) – м. Одеса, 1 (4,3%) – м. Дніпропетровськ, 1(4,3%) – м. Львів, 3(13%) – м. Харків, 1(4,3%) – м. Суми. Протягом 2012 року до Державного реєстру банків було включено 4 нових установи: ПАТ "Меліор банк", ПАТ "Софійський", ПАТ "КБ Фінансовий партнер", ПАТ "Альпарі банк".

У 2013 році критичний кризовий стан характерний для 4 банківських установ, таких як: ПАТ "Родовід Банк", ПАТ "Омега Банк", ПАТ "Держзембанк" та ПАТ "Гефест".

Впродовж 2013 року у стані ліквідації знаходилося 10 банків, з яких 5 (50%) припадало на м. Київ; 2 (20%) – м. Харків; 1(10%) – м. Дніпропетровськ; 1(10%) – м. Одеса, 1 (10%) – м. Суми. До Державного реєстру банків у даний період було включено 8 установ. Слід констатувати, що структура власності активів банків України у цей період була такою: банки з приватним українським капіталом – 56%, з іноземним (крім російського) капіталом – 15%, банки з російським капіталом – 11%, державної форми власності – 18%.

У 2014 році критичний кризовий стан характерний для 18 банківських установ: ПАТ "Укргазбанк", ПАТ "Віейбі банк", ПАТ "Родовід банк", ПАТ "Експобанк", ПАТ "Київ", ПАТ "Міський комерційний банк", ПАТ "БГ банк", ПАТ "Омега банк", ПАТ "Кристалбанк", ПАТ "Банк Камбіо", ПАТ "Неос банк", ПАТ "Порто-франко", ПАТ "Банк Демарк", ПАТ "Легбанк", ПАТ "Грін банк", ПАТ "Аксіома", ПАТ "Український банк реконструкції та розвитку", ПАТ "Меліор банк".

У 2015 році критичний кризовий стан характерний для 11 банківських установ: АТ "Укрексімбанк", АТ "Ощадбанк", ПАТ "Розрахунковий Центр", ПАТ "Промінвестбанк", ПАТ "Укрсоцбанк", ПАТ "ВТБ Банк", ПАТ "Неос Банк", ПАТ КБ "Правекс-Банк", АТ "Піреус Банк МКБ", АТ "ОТП Банк", ПАТ "Банк Фамільний".

Впродовж 2015 року кількість банків, що перебували в стані ліквідації досягла найбільшого значення – 62 установи. За цей період у 4 банках було

введено тимчасову адміністрацію.

За нашими розрахунками впродовж 2016 року критичний кризовий стан спостерігався у 12 банківських установах: ПАТ КБ "Приватбанк", АТ "Укрексімбанк", ПАТ "Сбербанк", ПАТ "Укрсоцбанк", ПАТ "Промінвестбанк", ПАТ "ВТБ банк", ПАТ КБ "Правекс-Банк", АТ "БМ Банк", ПАТ "Банк Фамільний", ПАТ "Апекс-Банк", Укр.банк реконстр.та розвитку, ПАТ "КБ "Гефест".

На початок 2017 року у 4 банках України введена тимчасова адміністрація, а саме: ПАТ "Діамант банк", ПАТ "Юнісон", АТ "Родовід банк", ПАТ КБ "Фінансова ініціатива". Кількість банків, що знаходяться у стадії ліквідації сягнула 86 установ.

Наявність кризових явищ і загроз у діяльності банків в значній мірі зумовлена дефіцитом ліквідних коштів, які є первинними по відношенню до платоспроможності й прибутковості. Незбалансований розрив ліквідності банки України найчастіше покривають за рахунок рефінансування з боку НБУ в якості виконання ним функції кредитора останньої інстанції. Впродовж 2014-2015рр. НБУ здійснив найбільші за обсягами операції рефінансування і банкам України фактично було надано від НБУ у 2014 році 146,246 млн. грн., у 2015р. – 61,412 млн. грн., у 2016р. – 51,256 млн. грн.[116].

Операції рефінансування банків з боку НБУ здійснюються шляхом використання таких інструментів підтримання ліквідності як: кредити для збереження ліквідності, кредити рефінансування шляхом проведення тендера, операції прямого репо, стабілізаційні кредити.

За останні роки змінились домінанти у операціях рефінансування, якщо у 2014 році 39,0% або 45113422 тис. грн. надалось банкам шляхом проведення тендера, то у 2015 році такі кредити склали 18,7% або 3240000 тис. грн. Стабілізаційні кредити, які надаються платоспроможним банкам для підтримки ліквідності на строк до 2 років склали у 2014 році 24,4% або 28168840 тис. грн. і зменшилися в абсолютному вираженні на 1642184 тис. грн. у 2015 році і склали 11747000 тис. грн. або 67,87%. Операції прямого репо зменшилися

впродовж 2014-2015рр. у 1,2 рази з 19282495 тис. грн. до 2320000 тис. грн. У 2014 році кредити для підтримки ліквідності становили 23047812 тис. грн. або 19,9%, а впродовж 2015 року не надавались.

Згідно досліджень Н. П. Шульги НБУ проводить неефективну політику рефінансування банків, що знаходить свій прояв у виділенні значних коштів рефінансування проблемним та нежиттєздатним банкам в умовах нездатності своєчасно виводити їх з ринку.

В умовах сьогодення значні обсяги рефінансування припадають на окремі проблемні установи та на державні банки, що зумовлює ризик високої концентрації кредитних ресурсів рефінансування в окремих установах, зокрема, у 2014 році найбільший обсяг рефінансування припадав на АТ "Ощадбанк" – 24158922 тис. грн., ПАТ КБ "Приватбанк" – 20809140 тис. грн., ПАТ "Укрексімбанк" – 5120000 тис. грн., ПАТ "Укргазбанк" – 6214174 тис. грн., АТ "Дельта банк" – 10166289 тис. грн., ПАТ "Віейбі банк" – 5535039 тис. грн., АТ "Банк "Фінанси та кредит" – 1650000 тис. грн.

Впродовж 2015 року кредити рефінансування строком більше т30 календарних днів були сконцентровані у таких установах: ПАТ КБ "Приватбанк" 9700000 тис. грн., АТ "Укрексімбанк" – 2400000 тис. грн., АБ "Укргазбанк" – 520000 тис. грн., ПУАТ "Фідобанк" – 441768 тис. грн., АТ "Банк "Фінанси і кредит" – 1450000 тис. грн. На 8 банків України у 2014 році припадало 65%, а 2015р. – 84% від загального обсягу кредитів НБУ [186, с. 82].

Обсяг заборгованості платоспроможних банків України перед Національним банком за кредитами рефінансування на 1 січня 2017 року склав 22,99 мільярда гривень, що на 55%, або на 27,9 мільярда гривень, що менше показника на початок 2016 року. Згідно з даними на сайті НБУ, у тому числі заборгованість перед НБУ в 2016 році скоротили державний "Ощадбанк" - на 11,501 мільярда гривень, націоналізований "ПриватБанк" - на 9,033 мільярда гривень, державний "Укргазбанк" - на 3,709 мільярда гривень, державний "Укрексімбанк" - на 2,979 мільярда гривень, банк "Південний" - на 541,99 мільйона гривень, "Платинум Банк" - на 347,2 мільйона гривень [127].

Механізм рефінансування банків з боку НБУ дозволяє констатувати непрозорість даного процесу, значну підтримку державних банків, таких як ПАТ "Ощадбанк", АТ "Укресімбанк" та ПАТ "Укргазбанк", яким надається понад 30% від загального сукупного обсягу кредитів рефінансування. Надання кредитів банкам у терміни від 1 до 3 міс. до початку запровадження режимів введення тимчасової адміністрації, недостатня забезпеченість за кредитами центрального банку, що порушує співвідношення між вартістю застави й заборгованістю банків за кредитами рефінансування тощо.

Отже, дослідження підходів до діагностики кризових явищ в банках України дозволило виокремити такі основні аспекти.

По-перше, комплексне оцінювання кризових явищ доцільно здійснювати на основі низки показників-індикаторів: таких як: прибуток (збиток), співвідношення статутного й власного капіталів, обсягів проблемних кредитів до їх загальної величини, сформованих резервів до сукупного кредитного портфеля.

По-друге, залежно від стадії розвитку й глибини кризи банки України доцільно систематизувати на установи, які перебувають у стані потенційної кризи, латентної (прихованої) кризи, у гострому кризовому стані та критичному кризовому стані.

По-третє, за нашими дослідженнями впродовж 2012-2016рр. кількість банківських установ скоротилась з 175 до 93 установ, тобто на 82 одиниці. Кількість банків, що знаходились у стадії потенційної кризи становила 29,14% у 2012 році до 45% у 2013 році, 25,32% у 2014 році, 33,03% у 2015р. та 29,03% у 2016р. Кількість установ, які перебували у стані прихованої (латентної) кризи характеризувалася нисхідною динамікою, а саме: 57,14% у 2012р., 41,67% у 2013р., 41,14% у 2014р., 25,69% у 2015р. та 29,03% у 2016р. Гострий кризовий стан спостерігався у ряді банківських установ, а саме: 22 од. або 12,57% у 2012р., 20 од. або 11,11% у 2013р., 35 од. або 22,15% у 2014р., 34 од. або 31,19% у 2015р. та 27 од. або 29,03% у 2016р. За нашими дослідженнями кількість банків у стадії критичного кризового стану характеризувалася так: 2 од. або

1,14% у 2012р., 4 од. або 2,22% у 2013р., 18 од. або 11,39% у 2014р., 11 од. або 10,09% у 2015р. та 12 од. або 12,90% у 2016р.

По-четверте, основними проблемними аспектами, які зумовлюють кризові явища у діяльності і характерні для низки банків України у роботі визначено: для установ, які знаходяться у стані потенційної кризи – показник співвідношення статутного і власного капіталу; для банків у стані латентної кризи – показники співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля; для банків у стані гострої кризи – показники співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля та величини збитків; для установ у критичному кризовому стані - показники співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля та величини збитків та проблеми із обсягом сформованих резервів за кредитними операціями.

По-п'яте, відсутність прозорості, об'єктивності та транспарентності у критеріях розподілу ресурсів рефінансування, їх спрямованість не лише на підтримку ліквідності та стабільності, але й на фінансову підтримку проблемних та державних установ.

Висновки до розділу 2

За результатами діагностики кризових явищ у діяльності банків України та оцінювання ефективності антикризового управління сформовані такі висновки.

1. Системний підхід до антикризового управління фінансовою діяльністю банків повинен враховувати та поєднувати сукупність складових, які дозволяють всебічно розробляти, впроваджувати й реалізовувати програми антикризового управління фінансовою діяльністю банків з базуванням на інтегрованих показниках-індикаторах для ідентифікації внутрішніх й зовнішніх загроз, оцінки кризових явищ й ситуацій, глибини кризи й розробки превентивних й реактивних заходів антикризового менеджменту.

2. В роботі виокремлено основні засади формування системного підходу до розробки антикризового управління фінансовою діяльністю банків з врахуванням послідовності етапів та заходів із забезпечення даного процесу, що охоплює: ознаки і симптоми, які визначають рівень проблемності й кризовий стан банків, аналіз і оцінку фінансової діяльності банків в контексті діагностики кризових явищ, результат обґрунтування управлінських рішень щодо доцільності функціонування банків, впровадження і реалізацію програми антикризового управління, реалізація, контроль і коригування заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків.

3. В роботі запропоновано аналітичний інструментарій оцінювання фінансово-економічної діяльності банків вважаємо за доцільне представити у розрізі методичного підходу, який включає 6 груп показників, які систематизовані за предметною ознакою і дозволяють ідентифікувати реальні й потенційні кризові явища й загрози, зокрема: 1) рівень капіталізації; 2) якість активів; 3) кредитно-інвестиційна діяльність; 4) ліквідність; 5) депозитна база банків; 6) прибутковість та ефективність банківської діяльності.

4. Запропоновано підхід, який ґрунтується на комплексному аналізі індикаторів фінансової стабільності банків з виявленням реальних та потенційних кризових явищ і загроз та може використовуватися для інтегральної оцінки рівня кризового стану як банківської системи, так і окремих установ і передбачає розрахунок інтегрального індикатора оцінки кризового стану банків та визначення шкали градації рівнів кризового стану банків відповідно до типу та глибини кризи.

5. Розрахункові значення інтегрального індикатора кризового стану банків України вказують на його зростання у 2012-2016рр. з 1,1510 до 1,3741. Однак у 2016 році спостерігалось незначне зниження його рівня. Проведені розрахунки індикатора дозволяють констатувати нестійкі тенденції розвитку вітчизняної банківської системи, зростання рівня проблемності й кризових явищ. Наші розрахунки засвідчують, що найбільш негативний вплив на функціонування банків України мали індикатори капіталізації, кредитно-інвестиційної

діяльності, депозитної бази, прибутковості та ефективності, оскільки у їх динаміці простежувались найбільш виражені тенденції до зниження, що підтверджує проблемність даних сфер банківської діяльності.

6. Проведений аналіз і оцінювання фінансової діяльності банків України в контексті виявлення кризових явищ і загроз за 2012-2016рр. дозволили констатувати низку проблемних аспектів у їх діяльності, зокрема: істотне зменшення кількості банківських установ та визнання значної їх частини неплатоспроможними й такими, що знаходяться у стадії ліквідації; посилення монополізації ринку за рахунок банків із державною формою власності, що призвело до збільшення активів групи державних банків до 55% й 61% депозитів фізичних осіб від загальної їх величини по системі в цілому; наявність проблем із рівнем капіталізації банківських установ, зменшення обсягу депозитних ресурсів через зниження довіри до банківського сектору на фоні банкрутства низки банків, в тому числі й системних; зростання обсягів проблемних кредитів на фоні наявних проблем із обсягом резервування під ризику активних банківських операцій; значний обсяг збитків й погіршення фінансових результатів діяльності банків.

7. В роботі обґрунтований підхід до комплексного оцінювання кризових явищ у банківській діяльності, який базується на основі показників-індикаторів: таких як: прибуток (збиток), співвідношення статутного й власного капіталів, обсягів проблемних кредитів до їх загальної величини, сформованих резервів до сукупного кредитного портфеля.

8. За результатами аналізу впродовж 2012-2016рр. кількість банківських установ скоротилась з 175 до 93 установ, тобто на 82 одиниці. Кількість банків, що знаходились у стадії потенційної кризи становила від 29,14% у 2012 році до 45% у 2013 році, 25,32% у 2014 році, 33,03% у 2015р. та 29,03% у 2016р. Кількість установ, які перебували у стані прихованої (латентної) кризи характеризувалася нисхідною динамікою, а саме: 57,14% у 2012р., 41,67% у 2013р., 41,14% у 2014р., 25,69% у 2015р. та 29,03% у 2016р. Гострий кризовий стан спостерігався у ряді банківських установ, а саме: 22 од. або 12,57% у

2012р., 20 од. або 11,11% у 2013р., 35 од. або 22,15% у 2014р., 34 од. або 31,19% у 2015р. та 27 од. або 29,03% у 2016р. За нашими дослідженнями кількість банків у стадії критичного кризового стану характеризувалася так: 2 од. або 1,14% у 2012р., 4 од. або 2,22% у 2013р., 18 од. або 11,39% у 2014р., 11 од. або 10,09% у 2015р. та 12 од. або 12,90% у 2016р.

9. Основними проблемними аспектами, які зумовлюють кризові явища у діяльності і характерні для низки банків України є: для установ, які знаходяться у стані потенційної кризи – показник співвідношення статутного і власного капіталу; для банків у стані латентної кризи – показники співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля; для банків у стані гострої кризи – показники співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля та величини збитків; для установ у критичному кризовому стані - показники співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля та величини збитків та проблеми із обсягом сформованих резервів за кредитними операціями.

10. Відсутність прозорості, об'єктивності та транспарентності у критеріях розподілу ресурсів рефінансування, їх спрямованість не лише на підтримку ліквідності та стабільності, але й на фінансову підтримку проблемних та державних установ.

Основні положення розділу знайшли відображення в публікаціях дисертанта [49; 50; 51; 52; 54; 55; 56; 57].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ

3.1. Застосування інструментарію антикризового управління фінансовою діяльністю банків на основі економіко-математичного моделювання

В умовах сьогодення стабільне та ефективне функціонування банківських установ є важливим критеріальним параметром, обґрунтування якого потребує застосування економіко-математичного інструментарію як підґрунтя для прийняття відповідних антикризових рішень.

Завдання антикризового менеджменту полягає не лише в нейтралізації кризових явищ, але і в досягненні ключових стратегічних цілей функціонування установи з врахуванням ризиків і загроз, що передбачає систематичне виявлення джерел ризиків, визначення їх природи і чинників, прогнозування та оцінювання їх впливу на кінцевий результат функціонування банку. Це передбачає широке використання сучасних методів прийняття рішень за допомогою математичного інструментарію та програмного забезпечення із використанням відповідних інформаційних технологій. Вагоме місце в даному процесі займає прогнозування, яке є основою для передбачення майбутніх подій та фінансово-економічних показників. При прогнозуванні соціально-економічних процесів перевага надається статистичним методам, прогнозним результатом яких є очікувані у майбутньому значення характеристик відповідного процесу. Необхідність прогнозування фінансових показників діяльності банків спричинена невизначеністю майбутніх перспектив розвитку і від раціональності та обґрунтованості управлінських рішень, які ухвалюються зараз, залежить антикризова спроможність установ. Одним із статистичних методів прогнозування є знаходження прогнозу на основі моделей тренду за даними часових рядів. Основний інструмент прогнозування – екстраполяція. Суть прогнозої екстраполяції полягає в поширенні закономірностей, зв'язків та відношень, виявлених в певному часовому періоді за його межі. В основі

цього методу лежить припущення, що можливі зміни на період прогнозування будуть відбуватися за закономірностями, що мали місце і у попередніх періодах.

Найбільш поширеними методами прогнозування є статистичні методи визначення трендів. Тренд – це основна тенденція розвитку.

На основі даних фінансової діяльності банків України за 2007–2016 рр. (кількість спостережень – $n = 10$) побудовано та проаналізовано моделі трендів різних типів, такі як: лінійна, поліноміальна другого порядку, експоненціальна.

Для усіх моделей обчислено коефіцієнт детермінації R^2 , значення якого найчастіше використовують для обґрунтування статистичної достовірності моделі у зв'язку із простотою отримання на практиці. Економічний зміст коефіцієнта детермінації полягає в тому, що за його значенням можна зробити висновки про ступінь достовірності до рівняння тренду. Коефіцієнт детермінації R^2 набуває значень у межах $[0; 1]$. Якщо значення R^2 близьке до 1, то побудоване рівняння тренду має досить високу достовірність і прогноз на основі цієї моделі є статистично вірогідним. Якщо значення R^2 близьке до 0, то рівняння тренду є статистично маловірогідним або невірогідним і прогноз на основі цього рівняння також статистично невірогідний. Особливого значення надавалось встановленню моделей тренду, які б за одним із усіх запропонованих рівнянь найточнішим і найдостовірнішим чином відображали поведінку вихідних даних, існуючу тенденцію розвитку та за допомогою яких можна було б робити найточніші прогнози показників діяльності банків з метою подальшої розробки реактивних та превентивних заходів антикризового управління й визначення концептуальних засад фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі економіки. Проаналізуємо отримані рівняння тренду, складені на основі фінансових показників діяльності банків України за 2007-2016 рр. (табл. 3.1), графічне їх відображення та прогнозні дані фінансових показників діяльності банків на 2017–2019 роки (табл. 3.2).

Таблиця 3.1

Моделі трендів прогнозованих показників фінансової діяльності банків України

Показник	Умовні позначення	Лінійна модель тренду		Поліноміальна модель тренду		Експоненціальна модель тренду	
		Рівняння	Коефіцієнт R^2 детермінації,	Рівняння	Коефіцієнт R^2 детермінації,	Рівняння	Коефіцієнт R^2 детермінації,
Активи банків України	y_1	$y = 69,539x + 681,03$	0,8478	$y = -7,9109x^2 + 156,56x + 506,99$	0,918	$y = 700,87e^{0,0714x}$	0,7929
Кредитний портфель банків України	y_2	$y = 46,358x + 575,97$	0,8066	$y = -3,2317x^2 + 81,907x + 504,87$	0,8317	$y = 584,67e^{0,0605x}$	0,7313
Прострочені кредити банків України	y_3	$y = 22,905x - 26,604$	0,8108	$y = 2,5872x^2 - 5,5539x + 30,315$	0,8771	$y = 11,608e^{0,3198x}$	0,7762
Зобов'язання банків України	y_4	$y = 65,165x + 571,62$	0,8961	$y = -4,3227x^2 + 112,72x + 476,52$	0,9213	$y = 599,49e^{0,0752x}$	0,8451
Депозити юридичних і фізичних осіб	y_5	$y = 60,168x + 199,65$	0,9734	$y = 0,6128x^2 + 53,427x + 213,13$	0,9741	$y = 258,12e^{0,1202x}$	0,958
Строкові депозити юридичних і фізичних осіб	y_6	$y = 29,179x + 166,15$	0,8066	$y = -2,6162x^2 + 57,958x + 108,59$	0,8481	$y = 182,73e^{0,0973x}$	0,8124
Власний капітал банків України	y_7	$y = -19,329x + 453,89$	0,0929	$y = -17,584x^2 + 174,09x + 67,042$	0,5851	$y = 538,25e^{-0,11x}$	0,2614
Статутний капітал банків України	y_8	$y = 28,121x + 17,723$	0,7373	$y = 2,4319x^2 + 1,37x + 71,225$	0,7726	$y = 55,35e^{0,1797x}$	0,8231
Доходи банків України	y_9	$y = 12,598x + 83,992$	0,8356	$y = -0,9338x^2 + 22,869x + 63,449$	0,865	$y = 88,427e^{0,0925x}$	0,753
Витрати банків України	y_{10}	$y = 24,889x + 48,181$	0,7949	$y = 2,4669x^2 - 2,2471x + 102,45$	0,8449	$y = 76,127e^{0,1433x}$	0,7875
Прибуток (збиток) банків України	y_{11}	$y = -12,291x + 35,811$	0,5114	$y = -3,4007x^2 + 25,116x - 39,003$	0,7619	-	-

Джерело: розраховано автором

Враховуючи оцінку отриманих моделей тренду за критерієм Фішера, можна зробити висновок про існування статистично вірогідної основної тенденції розвитку для ряду досліджуваних фінансових показників діяльності банків України. Зокрема, коефіцієнт лінійної моделі тренду активів банків України $y = 69,539x + 681,03$ вказує на щорічне збільшення в середньому обсягу активів на 69,539 млрд. грн. Однак згідно з поліноміальною моделлю тренду прогноз є значно достовірнішим, оскільки значення коефіцієнту детермінації $R^2=0,918$, і дані моделі показують найвищу достовірність прогнозу щодо фінансових показників діяльності банків України в порівнянні з іншими запропонованими моделями трендів. Статистична вірогідність даного типу моделей дозволяє більш обґрунтовано використовувати їх для прогнозування показників діяльності банків України. Необхідно зазначити, що коефіцієнти поліноміальної моделі тренду для кредитного портфеля банків України, прострочених кредитів, зобов'язань, депозитів юридичних і фізичних осіб, строкових депозитів юридичних і фізичних осіб, власного капіталу, статутного капіталу, доходів, витрат, прибутку (збитку) банків України є більш достовірними у порівнянні із лінійною та експоненціальною моделями, що підтверджують відповідні значення коефіцієнта детермінації R^2 .

Отже, за лінійною, поліноміальною та експоненціальною моделями тренду спрогнозовано основні фінансові показники діяльності банків України. Усі рівняння мають досить високу надійність і доволі достовірно відображають тенденції зміни основних фінансових показників, оскільки коефіцієнти детермінації наближаються до 1 за винятком власного капіталу та прибутку (збитку) банків України, оскільки ретроспективна їх динаміка мала вкрай нестабільний характер, і це важко описується кількісними моделями виміру.

Прогнозні дані фінансових ресурсів банків на 2017–2019 роки наведено у табл. 3.2.

**Прогноз показників фінансової діяльності банків України на 2017-
2019 рр. за різними типами моделей**

Показники*	Прогнозні розрахунки за лінійною моделлю тренду			Прогнозні розрахунки за поліноміальною моделлю тренду			Прогнозні розрахунки за експоненціальною моделлю тренду		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
y1	1445,961	1515,5	1585,039	1272,04	1246,67	1205,48	1537,075	1516,015	1613,462
y2	1085,912	1132,266	1178,624	1014,811	1022,389	1023,503	1137,314	1208,231	1283,571
y3	225,351	248,256	271,161	282,273	336,225	395,351	391,377	538,875	741,962
y4	1288,435	1353,6	1418,765	1193,393	1206,691	1211,344	1370,569	1477,569	1592,923
y5	861,498	921,666	981,834	874,976	942,497	1011,244	968,403	1092,091	1231,576
y6	487,119	516,298	545,477	429,568	427,353	419,906	533,083	587,578	647,643
y7	241,271	221,942	202,613	-145,632	-375,974	-641,484	159,779	143,077	128,121
y8	327,054	355,175	383,296	380,555	437,859	500,026	399,479	478,111	572,220
y9	222,57	235,168	247,766	202,018	203,410	202,934	244,640	268,351	294,361
y10	321,96	346,849	371,738	376,227	430,718	490,144	368,332	425,095	490,604
y11	-99,39	-111,681	-123,972	-174,212	-227,312	-287,213	-	-	-

y₁ - активи банків України, млрд. грн;

y₂ - кредитний портфель банків України, млрд. грн;

y₃ - прострочені кредити банків України, млрд. грн;

y₄ - зобов'язання банків України, млрд. грн;

y₅ - депозити юридичних і фізичних осіб, млрд. грн;

y₆ - строкові депозити юридичних і фізичних осіб, млрд. грн;

y₇ - власний капітал банків України, млрд. грн;

y₈ - статутний капітал банків України, млрд. грн.

y₉ - доходи банків України, млрд. грн;

y₁₀ - витрати банків України, млрд. грн;

y₁₁ - прибуток (збиток) банків України, млрд. грн

Джерело: розраховано автором

З використанням визначених моделей трендів отримано прогнозні значення показників фінансової діяльності банків України, більшість з яких демонструє тенденцію до зростання. Вважаємо доцільним представити графічну інтерпретацію вищенаведених показників та здійснити їх характеристику в контексті майбутнього розвитку подій. Прогнозні тренди обсягу активів банків України за визначеними типами моделей прогнозування наведено на рис. 3.1.

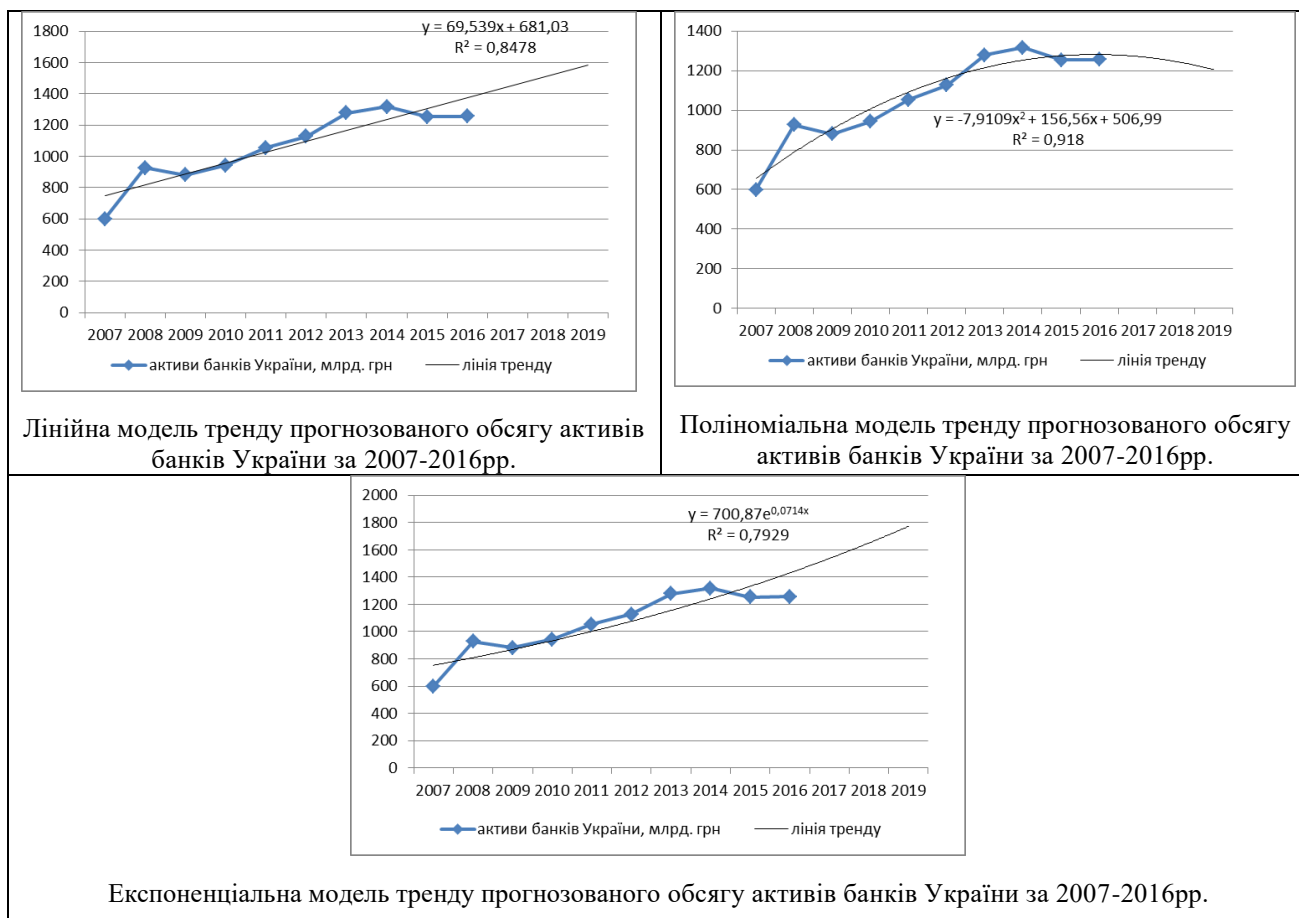


Рис. 3.1. Моделі трендів обсягу активів банків України за 2007-2016рр. та їх прогноз

Джерело: авторська розробка

Рис. 3.1 та наведений графічний аналіз емпіричних і теоретичних ліній тренду обсягу активів банків України вказує на те, що цей показник демонструватиме чітко виражену тенденцію до зростання за лінійною та експоненціальною моделями, однак за поліноміальною моделлю спостерігатиметься їх зниження. Прогноз за даною моделлю можна вважати найбільш вірогідним, оскільки $R^2 = 0,918$, тобто одне з найбільш наближених

до 1 значень. На основі поліноміальної моделі отримано прогноз незначного зростання активів банків України у 2017 році до значення 1272,04 млрд. грн. та подальше їх зниження у 2018 році до 1246,67 млрд. грн. та у 2019 році до 1205,48 млрд. грн.

Загалом значення коефіцієнтів детермінації R^2 є близькими до 1, що дає підстави стверджувати про високу статистичну вірогідність отриманих моделей тренду і точність прогнозів для обсягу активів банків України. Слід зазначити, що найнижче значення R^2 - 0,7929 спостерігається для експоненціальної моделі тренду, яка демонструє динаміку росту активів банків України до 1613 млрд. грн. і є найменш достовірною.

Прогнозні моделі обсягу кредитного портфеля банків України (рис. 3.2) також дозволяють констатувати достатньо високу їх вірогідність за лінійною та поліноміальною моделями.

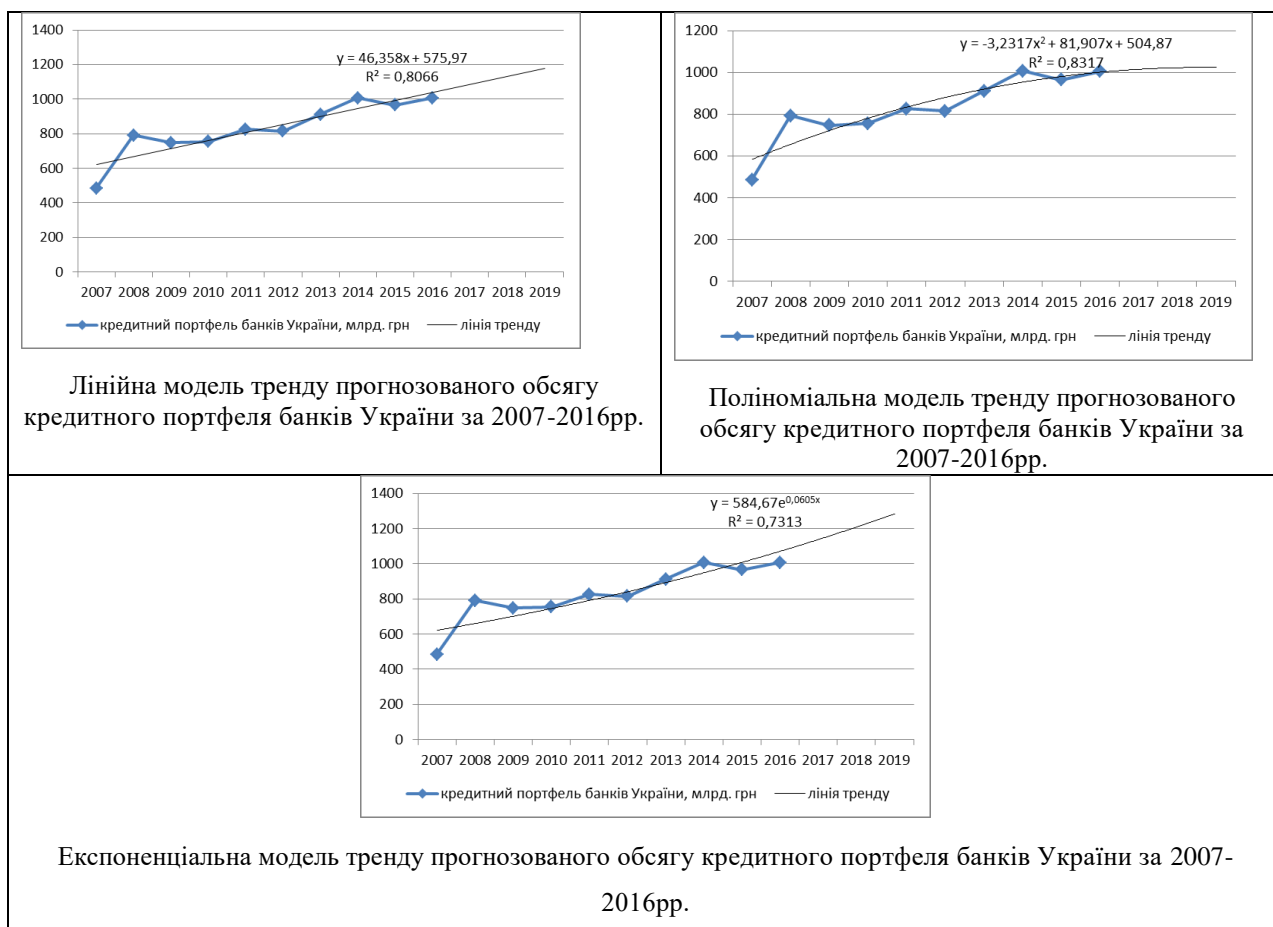


Рис. 3.2. Моделі трендів прогнозованого кредитного портфеля банків України за 2007-2016рр.

Джерело: авторська розробка

Найбільш вірогідний прогноз динаміки кредитного портфеля банків України (y_2) одержуємо за поліноміальною моделлю тренду $-3,2317x^2 + 81,907x + 504,87$ із коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,8317$. Прогнозні показники визначені і мають незначну динаміку до росту у 2017 році до 1014,811 млрд. грн., у 2018 році – 1022,389 млрд. грн., у 2019 році – 1023,503 млрд. грн.

Статистично значущим також є прогноз й за лінійною моделлю тренду. Значення коефіцієнта лінійного рівняння тренду $y = 46,358x + 575,97$ показує, що обсяг кредитного портфеля банків України за період з 2007 по 2016 роки збільшувався у середньому на 46,358 млрд. грн.

Значення коефіцієнта еластичності експоненціального рівняння $y = 584,67e^{0,0605x}$ вказує на щорічне зростання кредитного портфеля впродовж 2007-2016 рр. на 6,05%. Така динаміка важлива з позицій кількісного нарощування показників кредитної активності банків України і не відображає якісних характеристик збільшення обсягів наданих кредитів банками України. Тому доцільно представити прогнози щодо змін у обсягах прострочених кредитів у банках України.

За нашими дослідженнями, чітко виражену негативну тенденцію до зростання за усіма переліченими типами моделей демонструє обсяг прострочених кредитів (рис. 3.3).

Коефіцієнти детермінації за поліноміальною та лінійною моделями тренду найбільш наближені до 1, що дає підстави констатувати про найбільш точні прогнози. Найбільше значення спостерігається за поліноміальною моделлю і становить 0,8771, при цьому отримано прогноз росту на 2017 рік до 282,273 млрд. грн., на 2018 рік до 336,225 млрд. грн., на 2019 рік до 395,351 млрд. грн.

За лінійним рівнянням тренду $y = 22,905x - 26,604$ можна також стверджувати про прогноз щорічного збільшення обсягу прострочених кредитів на 22,905 млрд. грн. Коефіцієнт детермінації за експоненціальною моделлю тренду 0,7762 є менш наближеним до 1 порівняно з двома іншими моделями, а отже, прогноз зростання прострочених кредитів у 1,9 рази до розміру 741,962

млрд. грн. є найменш вірогідним.

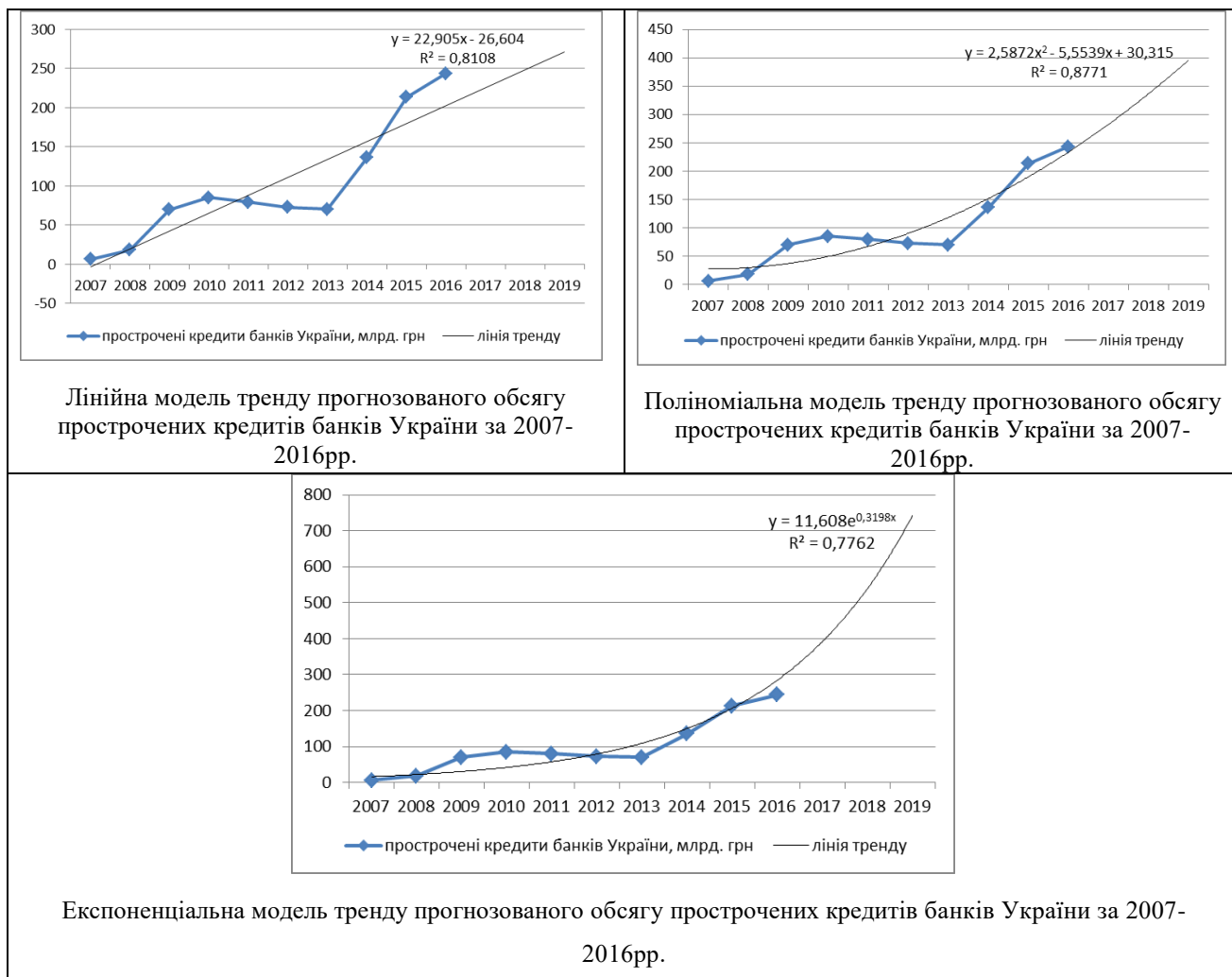


Рис. 3.3. Моделі трендів прогнозованого обсягу прострочених кредитів банків України за 2007-2016рр.

Джерело: авторська розробка

За нашими дослідженнями в банках України зростатиме обсяг прострочених кредитів і така тенденція вимагатиме застосування антикризових методів управління як на рівні окремого позичальника, так і на рівні кредитного портфелю з позицій зведення даних показників до найбільш прийнятного мінімального значення.

Динаміку емпіричних і теоретичних ліній трендів обсягу зобов'язань банків України ілюструє рис. 3.4.

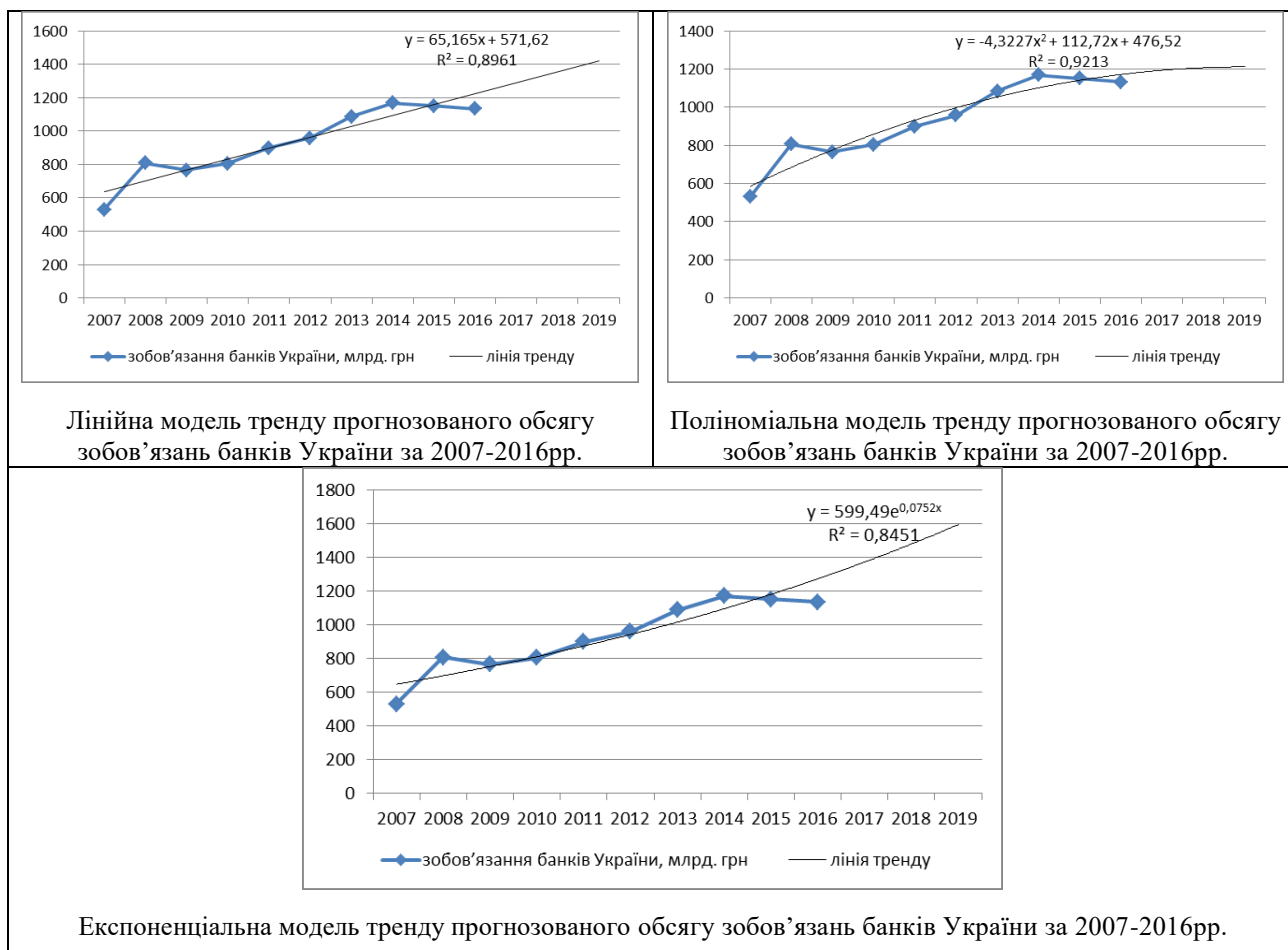


Рис. 3.4. Моделі трендів прогнозованого обсягу зобов'язань банків України за 2007-2016рр.

Джерело: авторська розробка

Обсяг зобов'язань банків України (y_4) згідно з лінійною моделлю тренду $y = 65,165x + 571,62$, в середньому щорічно зростатиме на 65,165 млрд. грн. Значення коефіцієнта детермінації для лінійної моделі тренду наближається до 1, а отже, такий прогноз вважаємо достовірним.

Згідно рівняння поліноміальної моделі тренду $y = -4,3227x^2 + 112,72x + 476,52$ із коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,9213$, який свідчить про високу довіру, прогнозні значення зобов'язань банків України становитимуть у 2017 році до 1193,393 млрд. грн., у 2018 році до 1206,691 млрд. грн., у 2019 році до 1211,344 млрд. грн. Експоненціальна модель також вказує на високий ступінь довіри, оскільки $R^2 = 0,8451$. Прогноз до зростання зобов'язань банків України демонструє позитивні тенденції змін і поступове збільшення, що позитивно

оцінюється з позицій відновлення довіри до банківської системи та антикризового управління.

Графічна інтерпретація моделей трендів прогнозованого обсягу депозитів юридичних і фізичних осіб банків України наведена на рис. 3.5.

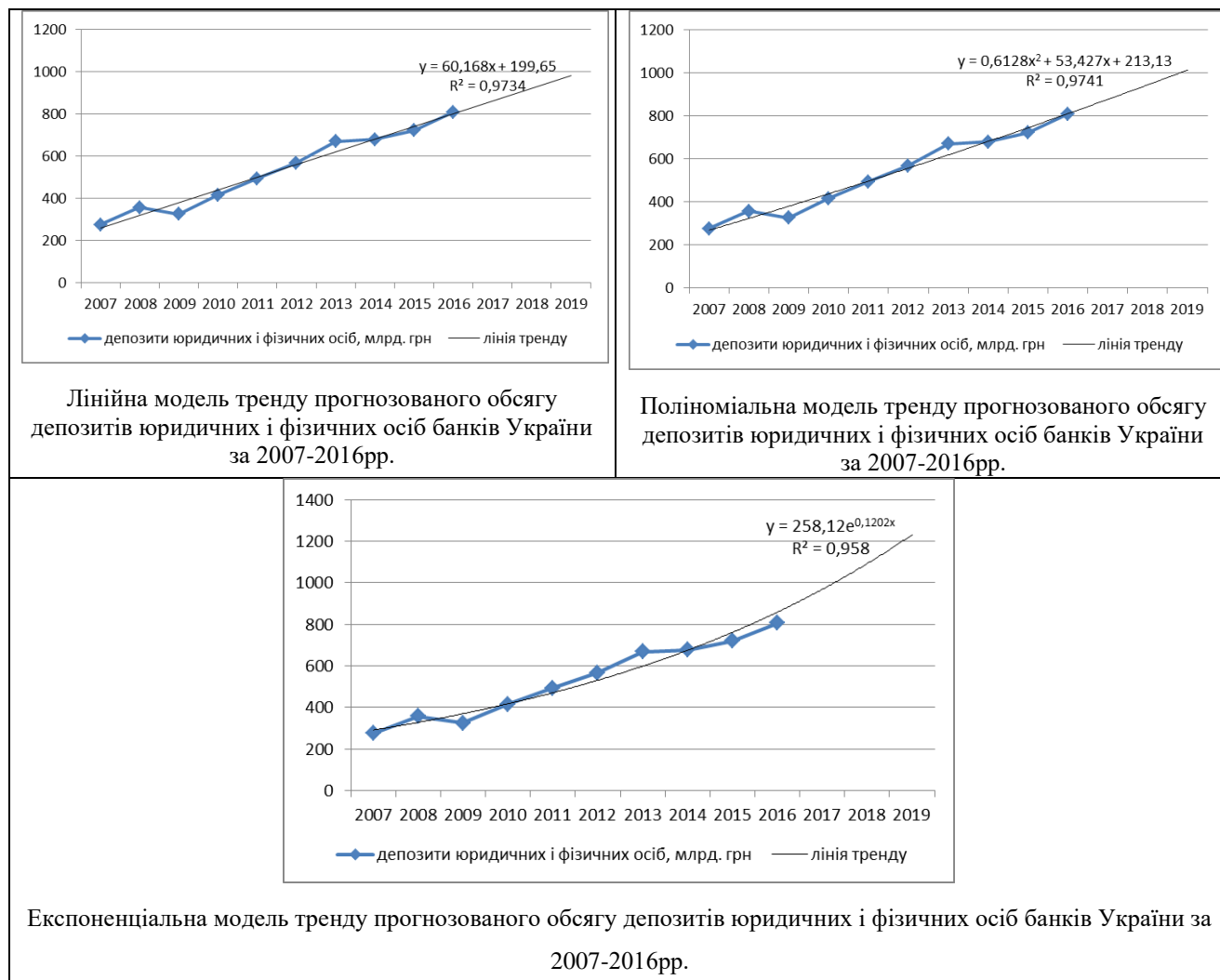


Рис. 3.5. Моделі трендів прогнозованого обсягу депозитів юридичних і фізичних осіб банків України за 2007-2016рр.

Джерело: авторська розробка

За отриманим нами поліноміальним рівнянням тренду $y = 0,6128x^2 + 53,427x + 213,13$ можна зробити висновки про щорічне збільшення обсягу депозитів юридичних і фізичних осіб банків України (y_5) в середньому на 213,13 млрд. грн. Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9741$ вказує на високу довіру до даного рівняння тренду. Прогнозні значення, розраховані за цією моделлю становитимуть у 2017 році 874,976 млрд. грн., у 2018 році 942,497 млрд. грн., у 2019 році – 1011,244 млрд. грн.

За лінійною та експоненціальною моделями трендів також спостерігається високий ступінь достовірності, оскільки коефіцієнт детермінації за ними наближається до 1 і є достатньо високим, за лінійною моделлю становить 0,9734, за експоненціальною – 0,958. Отже, можна прогнозувати, що найближчі три роки депозитна база банків щорічно збільшуватиметься за рахунок коштів корпоративних і роздрібних клієнтів, а антикризове управління вимагатиме більш дієвих цінових методів управління з метою збереження позитивних тенденцій нарощування ресурсного потенціалу.

Оскільки строкові кошти – це основа ресурсної бази банків, то рівняння моделей трендів для прогнозу строкових коштів строкових депозитів юридичних і фізичних осіб представлено на рис. 3.6.

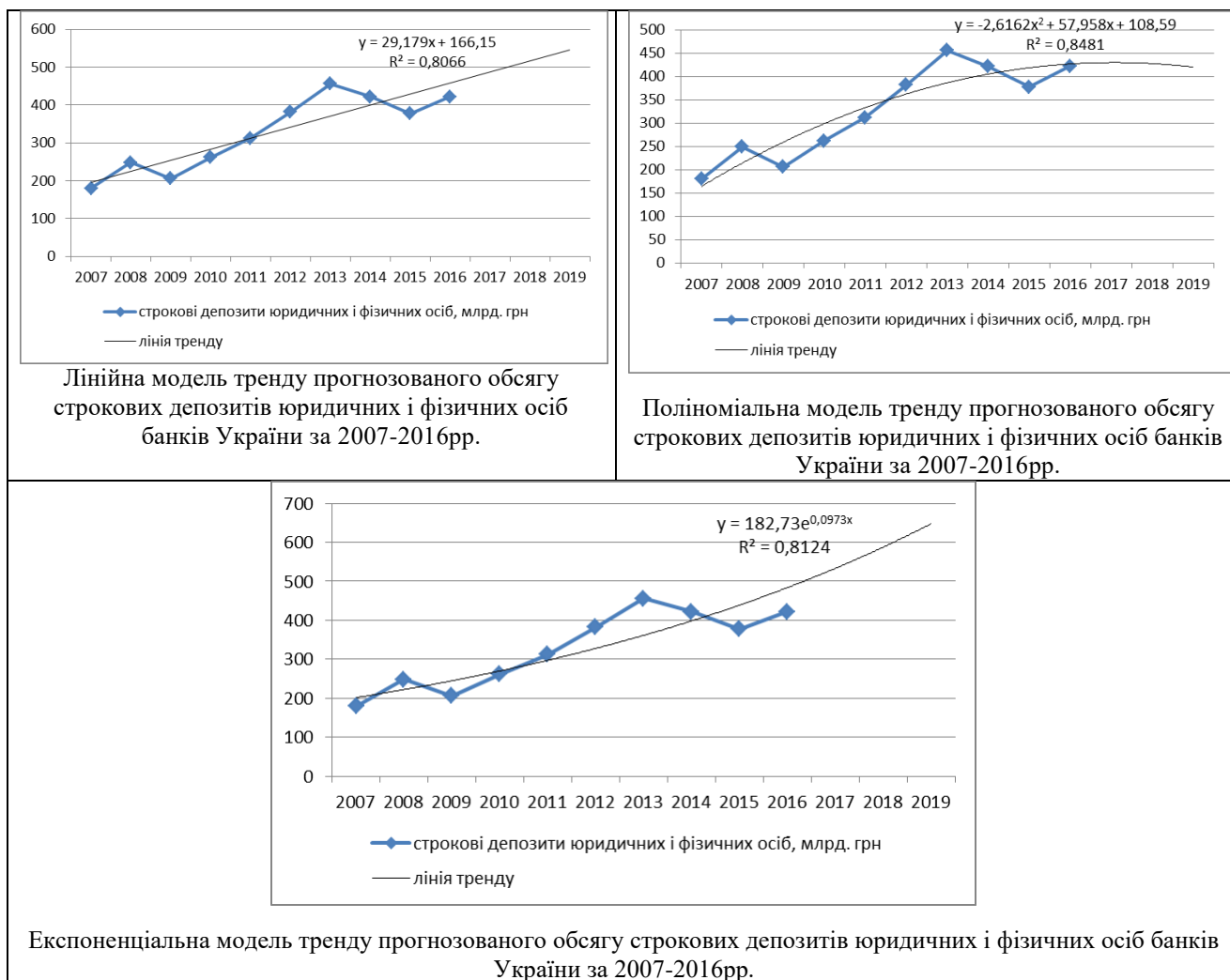


Рис. 3.6. Моделі трендів прогнозованого обсягу строкових депозитів юридичних і фізичних осіб України за 2007-2016рр.

Джерело: авторська розробка

За нашими розрахунками коефіцієнт детермінації поліноміальної моделі тренду R^2 становить 0,8481, тоді, як лінійної – 0,8066, експоненціальної – 0,8124, а, отже, прогнози, обчислені за поліноміальною моделлю вважаємо найбільш достовірними. Прогнозні значення, розраховані за цією моделлю становитимуть у 2017 році – 429,568 млрд. грн., у 2018 році – 427,353 млрд. грн., у 2019 році – 419,906 млрд. грн. Слід зазначити тенденцію до зменшення строкових депозитів юридичних і фізичних осіб в банках України, що є негативною динамікою з позицій забезпечення стабільності ресурсної бази банків, яка в подальшому слугує основою для розміщення в активні операції.

Згідно наших прогнозних моделей трендів невисоким є ступінь достовірності прогнозованого обсягу власного капіталу банків України (рис. 3.7).

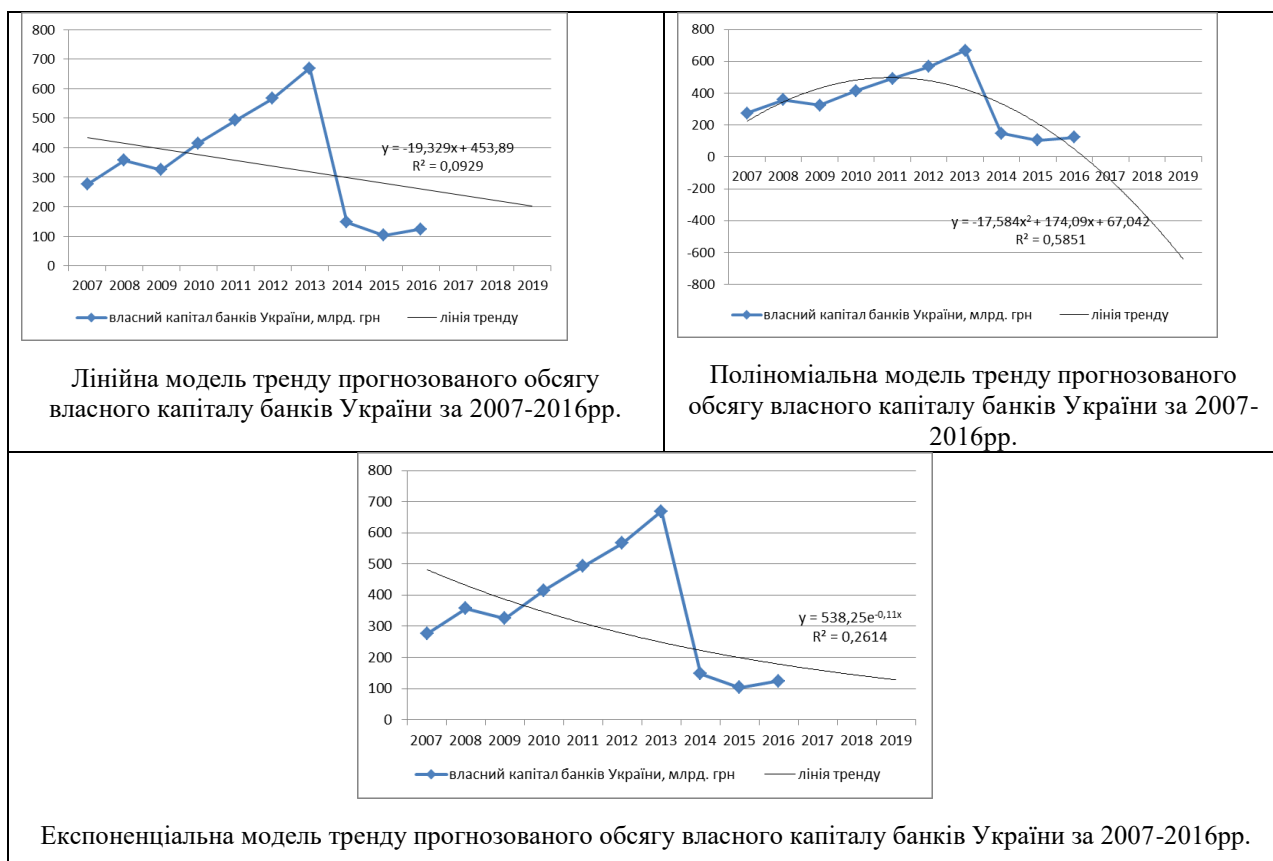


Рис. 3.7. Моделі трендів прогнозованого обсягу власного капіталу банків України за 2007-2016рр.

Джерело: авторська розробка

Такі прогнози демонструють низьку ймовірність і базуються на негативних тенденціях рівня капіталізації банків, проблемності у

співвідношенні власного й статутного капіталів та збитках банківської системи, які суттєво вплинули на значення показника власного капіталу банківських установ. Поряд з тим, незважаючи на невисокий ступінь довіри, найбільш достовірною з-поміж перелічених є поліноміальна модель $y = -17,584x^2 + 174,09x + 67,042$, коефіцієнт детермінації якої R^2 становив 0,5851. Така тенденція зумовлена тим, що обсяги власного капіталу в ретроспективі мали нестабільний характер і до 2013 року спостерігалася стійка позитивна динаміка до зростання, однак починаючи з 2013 року вона мала спадний характер і негативні прояви впливу на фінансову діяльність банків України і в значній мірі зумовлювала наростання кризових явищ.

Поряд з цим, прогнозні моделі статутного капіталу банків України демонструють стійку динаміку до зростання і в значній мірі ґрунтуються на постійних вимогах НБУ щодо нарощення мінімальних обсягів статутного капіталу (рис. 3.8).

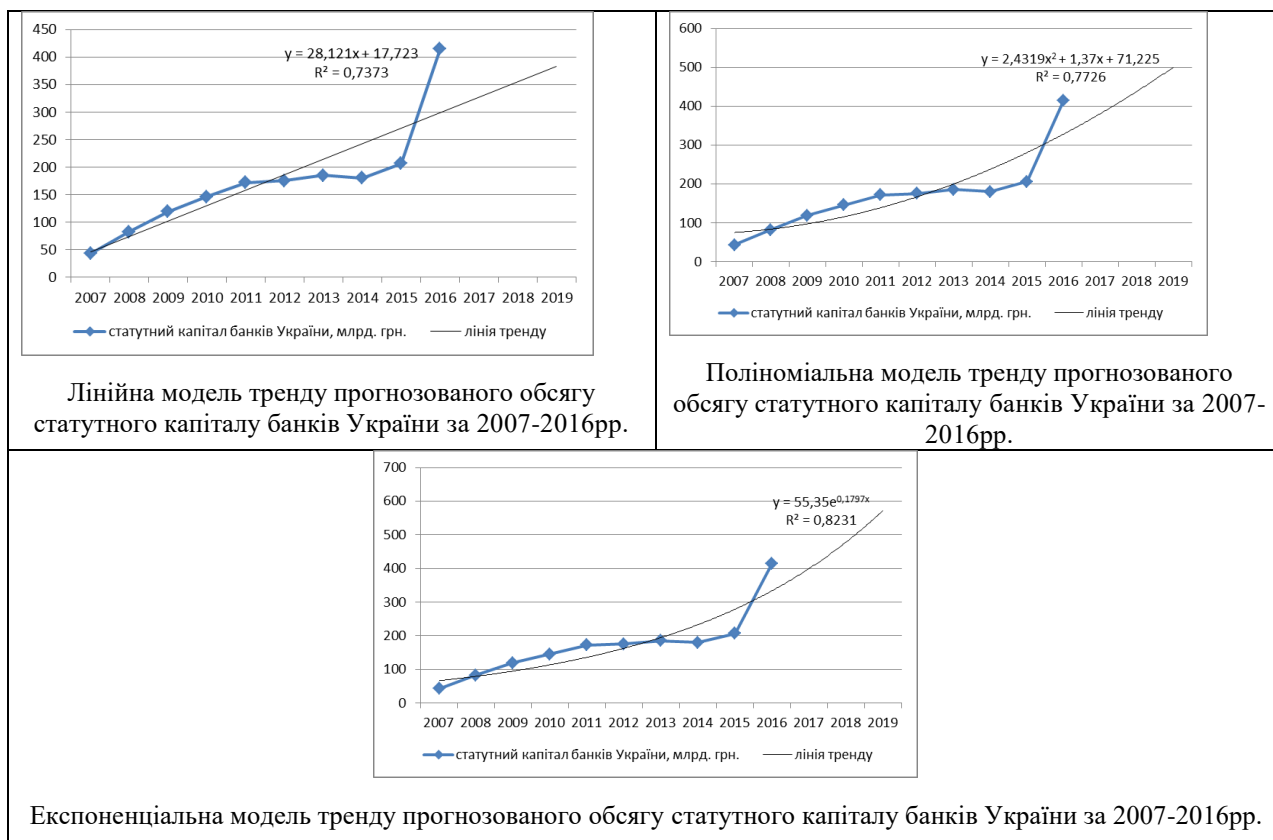


Рис. 3.8. Моделі трендів прогнозованого обсягу статутного капіталу банків України за 2007-2016рр.

Джерело: авторська розробка

За даним показником найбільш достовірним вважаємо прогноз за експоненціальною моделлю тренду $y = 55,35e^{0,1797x}$, оскільки R^2 становить 0,8231. Прогнозні значення, розраховані за цією моделлю становитимуть у 2017 році – 399,479 млрд. грн., у 2018 році – 478,111 млрд. грн., у 2019 році – 572,220 млрд. грн., тобто можна прогнозувати суттєве нарощення обсягу статутного капіталу в банківській системі України. Запропоновані моделі підтвердили кризові явища в банках України та існуючі проблеми рівня капіталізації, які можливо у незначній мірі будуть знівелізовані і негативна динаміка у співвідношенні статутного й власного капіталів зберігатиметься. Це вимагатиме розробки дієвих стратегій розвитку банківського сектору економіки в частині регулювання монопольних позицій державних банків України і їх негативного впливу на кінцеві фінансові результати функціонування банків. Це стосується, передусім, фінансової діяльності ПАТ "Приватбанк" та розробки програми його денаціоналізації й виходу з кризового фінансового стану.

Графічна інтерпретація моделей трендів прогнозованого обсягу доходів банків України наведена на рис. 3.9.

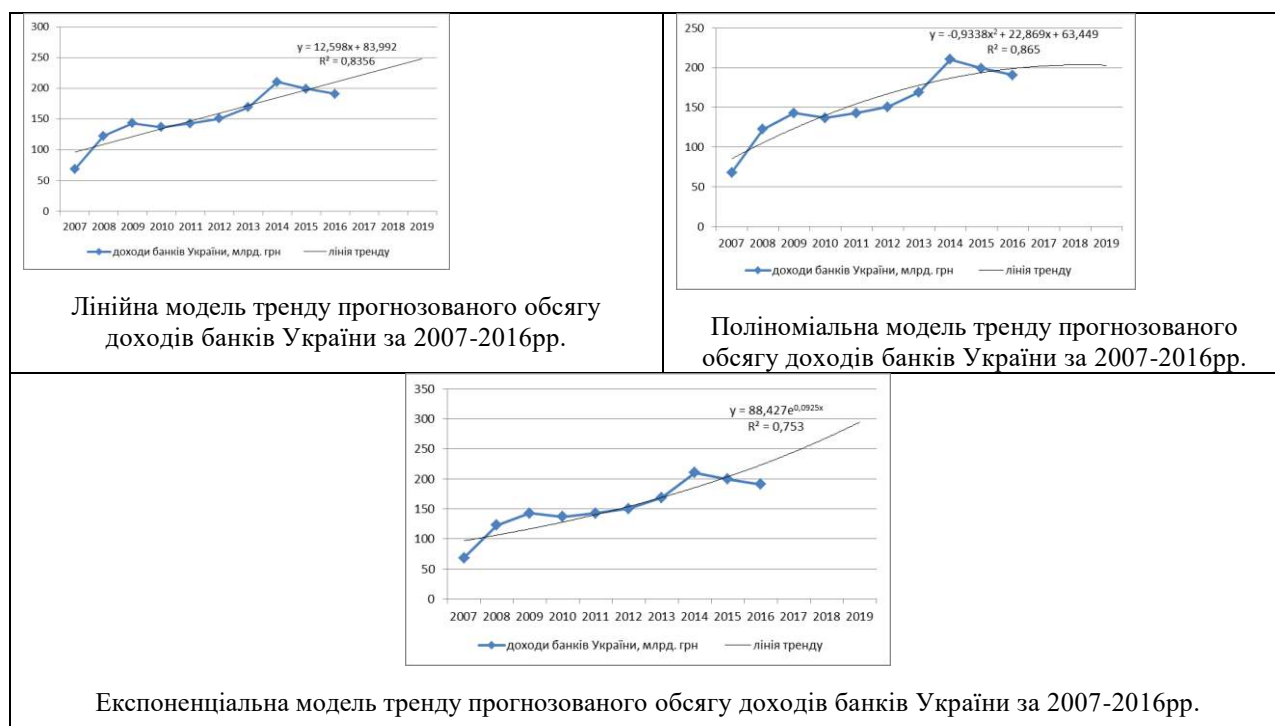


Рис. 3.9. Моделі трендів прогнозованого обсягу доходів банків України за 2007-2016рр.

Джерело: авторська розробка

Для показника обсягу доходів найбільш достовірним є прогноз за поліноміальною моделлю тренду, оскільки коефіцієнт детермінації за нею є найвищим і дозволяє передбачати незначне коливання доходів від банківської діяльності і досягнення ними величини 202,934 млрд. грн. у 2019 році.

В умовах несуттєвого збільшення доходів доцільно прогнозувати динаміку змін у витратах банків за визначеними моделями тренду, що наведено на рис. 3.10.

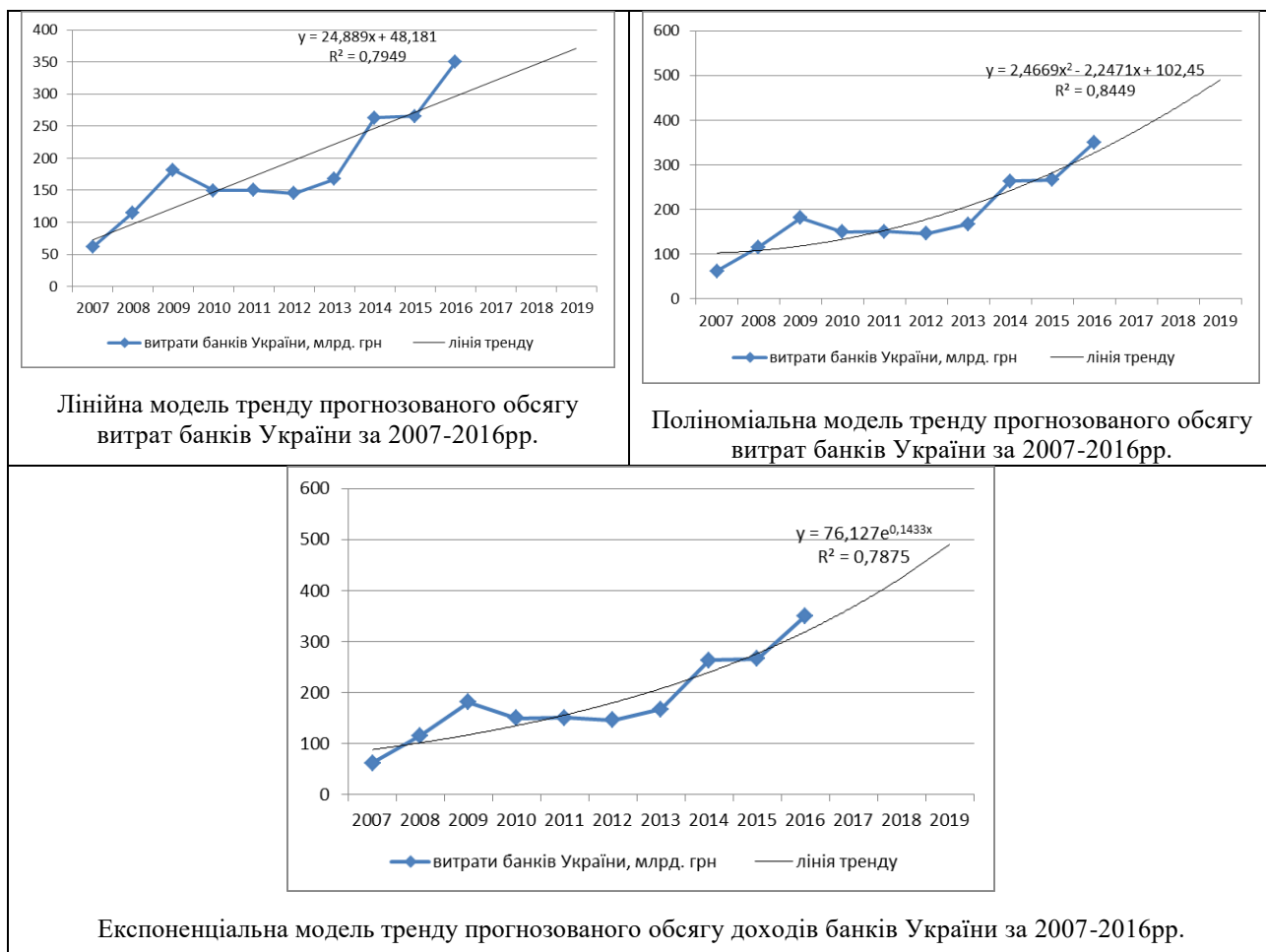


Рис. 3.10. Моделі трендів прогнозованого обсягу витрат банків України за 2007-2016рр.

Джерело: авторська розробка

Найбільш достовірною визначена поліноміальна модель прогнозування витрат банків України, що підтверджує коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,8449$ і яка екстраполує щорічне зростання витрат банків з 376,227 млрд. грн. у 2017р. до 490,144 млрд. грн. у 2019 році, тобто кризові прояви зростання витрат на тлі

зменшення доходів і надалі слугуватимуть підставою для негативних фінансових результатів й відсутності оптимістичних сценаріїв відновлення прибутковості у діяльності банків України.

Для прогнозування обсягів прибутку (збитку) банків України використовувалися 2 типи моделей: лінійна та експоненціальна (рис. 3.11).

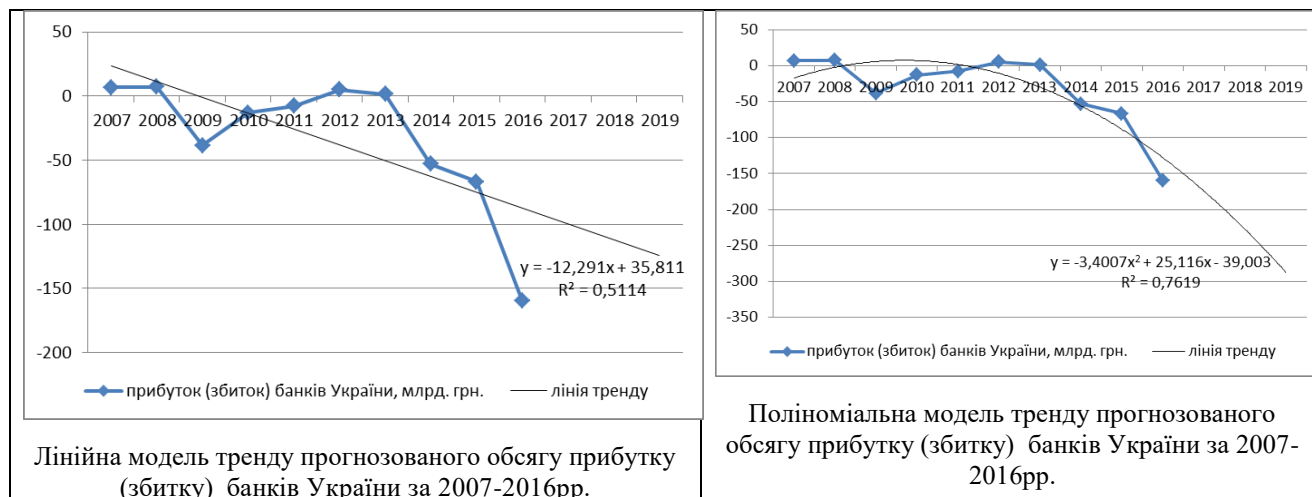


Рис. 3.11. Моделі трендів прогнозованого обсягу прибутку (збитку) банків України за 2007-2016рр.

Джерело: авторська розробка

Це зумовлено тим, що ретроспективна динаміка даного показника не мала чітко вираженої тенденції до зростання, що унеможливило застосування експоненціальної моделі тренду. За нашими розрахунками прогнозується збереження негативних тенденцій у фінансовій діяльності банків і визначений за поліноміальною моделлю тренду прогнозний показник збитків становитиме 287,213 млрд. грн. з коефіцієнтом детермінації 0,7619, тобто такий прогноз є в значній мірі песимістичним.

Отже, на основі прогнозування ключових фінансових показників діяльності банків України можна стверджувати про збереження окремих негативних тенденцій розвитку банківського сектора. Це підтверджується моделюванням динаміки зростання прострочених кредитів в банках, а також зменшенням обсягів власного капіталу на фоні зростання його складової – статутного капіталу й суттєвому збільшенні витрат при незначному зростанні доходів та зменшенні обсягів збитковості у недостатній мірі.

3.2. Розробка превентивних та реактивних заходів в системі антикризового управління банками

В процесі впровадження антикризового управління діяльністю банків використовуються основні методи превентивного і реактивного антикризового менеджменту.

Згідно тверджень науковців важливими завданнями антикризового менеджменту, який розглядається як процес безперервного здійснення внутрішніми і зовнішніми контролюючими органами необхідних заходів, спрямованих на запобігання розвитку кризових тенденцій і їх вирішення є: виведення банківської установи із стану кризи; запобігання її банкрутству; мінімізація втрат власників і кредиторів банку у випадку його ліквідації [16].

Поглиблення кризових явищ у банківському секторі економіки актуалізувало потребу у запровадженні дієвих управлінських рішень та реалізації системи заходів як попереджувального характеру, так і з необхідністю негайного реагування на ситуацію, яка наступила. Такі дії передбачають реалізацію таких дій: 1) попередження (мінімізація) негативних проявів кризи в умовах фінансової стабільності банківської діяльності; 2) управління банківською діяльністю в умовах нестійкого розвитку; 3) антикризовий менеджмент в умовах реалізованої кризи, де високою є ймовірність банкрутства та необхідність розробки санаційних та реструктуризаційних заходів. Інтегративним результуючим критерієм таких заходів є максимізація корисного ефекту від їх реалізації.

Впровадження комплексу заходів в рамках попередження (мінімізації) негативних проявів кризи в умовах стабільності банківської діяльності ґрунтується на тому, що антикризове управління в банку повинно мати місце не лише тоді, коли криза уже наступила, а носити превентивний характер. Відповідно система заходів в частині попереджувального (превентивного) антикризового управління диференціюється залежно обраного методичного інструментарію.

Зокрема, російські науковці виокремлюють такі методи запобігання проявам кризи у банківській сфері як: антикризовий моніторинг; аналіз чутливості банку до кризи; антикризові організаційні стратегії; внутрішній аналіз і контроль; антикризове планування; система зниження ризиків; підвищення безпеки банківського бізнесу; залучення незалежних аудиторів [16]. Такий підхід дозволяє конкретизувати антикризові заходи на усіх етапах банківської діяльності і базується на тому, що система захисту банку повинна передбачати такі обов'язкові елементи, як механізми контролю ризиків в рамках кризового менеджменту, плани дій у надзвичайних ситуаціях та заходи щодо покриття чи мінімізації втрат. В даному випадку цільова спрямованість заходів – підтримка ліквідності і платоспроможності банку, яка досягається завдяки виявленню ранніх проявів проблемних аспектів, їх профілактиці та усуненню. До основних інструментів превентивного управління можна віднести моделювання розвитку подій, технологію сценарного розвитку, індикаторний підхід раннього попередження, аналіз критичних зв'язків, SWOT-аналіз тощо.

Схожий підхід прослідковується у вітчизняних науковців, згідно з яким до методів превентивного антикризового менеджменту відносять: антикризовий моніторинг, аналіз внутрішньої схильності (уразливості) об'єкта кризи із застосуванням відповідних індикаторів, розробку антикризових організаційних стратегій, спрямованих на мінімізацію внутрішніх ризиків банку й зміцнення безпеки, внутрішній аналіз стану банку та контроль [133].

На думку С. В. Леонова та О. Б. Афанасьєвої до інструментів превентивного антикризового менеджменту слід віднести антикризовий моніторинг та діагностику ймовірності настання кризи [97]. Свою позицію автори обґрунтовують необхідністю здійснення систематичного моніторингу певних параметрів його діяльності, що сприятиме своєчасному виявленню відхилень від встановлених значень показників. Якщо вони позитивні - банк продовжує функціонувати без змін та коректив у стратегії і тактиці, якщо ні – виникає необхідність діагностики ймовірності настання кризової ситуації.

На нашу, думку, з-поміж існуючих методів превентивного антикризового

управління доцільно виокремити метод стрес-тестування, за допомогою якого можливо здійснити оцінку фінансової стійкості банку, діагностувати його потенційні проблеми, існуючі ризики та загрози. Стрес-тестування здебільшого зорієнтоване на 1) оцінку існуючих та потенційних втрат у кредитно-інвестиційному портфелі при гранично несприятливому розвитку подій; 2) оцінку якості власної методики управління ризиками.

Превентивна модель антикризового управління вважається доцільною в контексті дотримання позицій економічності, оскільки витрати на запобігання кризі значно менші, ніж витрати на її подолання й мінімізацію.

Узагальнюючи існуючий науковий доробок, на нашу думку, систему превентивних заходів фінансовою діяльністю банків доцільно зобразити в єдності таких основних її елементів як: інструменти, методи та цільові орієнтири (рис. 3.12).

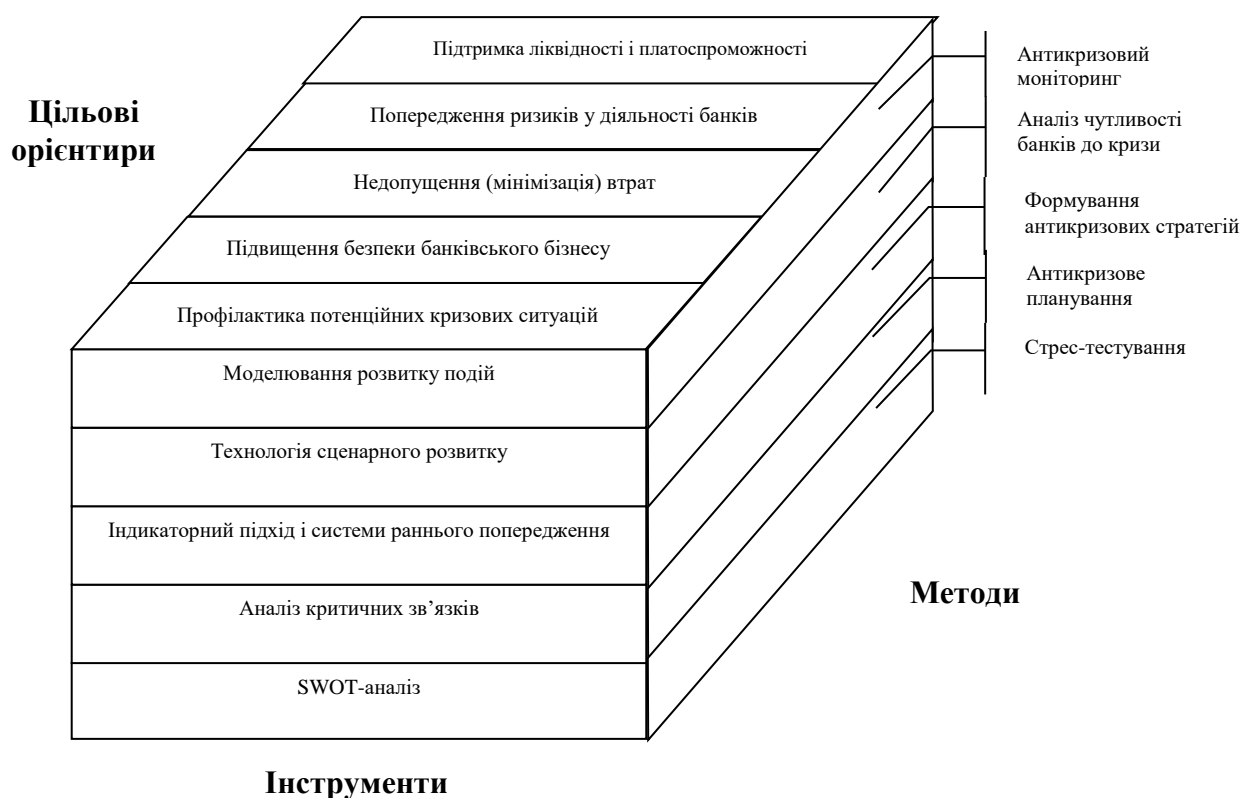


Рис. 3.12. Система превентивних заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків

Джерело: авторська розробка

Антикризовий моніторинг – це процес неперервного спостереження й відстеження кризових явищ і загроз у діяльності банків з врахуванням впливу внутрішнього і зовнішнього середовища на основі динамічного, порівняльного, конкурентоспроможного й комплексного підходів.

Отже, антикризовий банківський моніторинг ґрунтується на системі елементів, таких як 1) спостереження; 2) оцінка фінансової діяльності банків у поточному періоді з позицій виявлення кризових ситуацій та існуючих ризиків; 3) прогнозування тенденцій у фінансовій діяльності банків на найближчу перспективу; 4) обґрунтування необхідності застосування методів антикризового управління; 5) прийняття й реалізація управлінських рішень.

В системі антикризового моніторингу вагоме місце займає ризик-орієнтований підхід, який не замінює мінімальних вимог щодо регламентованої кількості показників, необхідних і достатніх для оцінки фінансової діяльності банків, які встановлені на законодавчому рівні, а також на рівні підзаконних актів, однак дозволяє більш гнучко підходити до проведення антикризового моніторингу, своєчасно його видозмінювати з урахуванням динамічності умов й непередбачуваності зовнішнього й внутрішнього середовища.

За змістом антикризовий моніторинг повинен ідентифікувати основні прояви та стадії розвитку кризового процесу й визначати глибину кризи й охоплювати:

- антикризовий моніторинг зовнішніх умов діяльності, що базується на макроекономічних дослідженнях щодо розвитку банківської системи, її місця у глобальному, національному й регіональному вимірах;

- антикризовий моніторинг банківської системи, який відображає прояви кризи й проблемності на системному рівні;

- антикризовий моніторинг окремих банків в розрізі їх груп та корпоративних прав;

- антикризовий моніторинг фінансової, операційної та інвестиційної діяльності в контексті виявлення проблем та кризових явищ.

Аналіз чутливості банків до кризи полягає у виявленні симптомів кризи,

етапів її розвитку та завершення на основі визначення низки індикаторів, які дозволяють ідентифікувати стадії розвитку життєвого циклу кризи. Аналітичний інструментарій оцінювання фінансово-економічної діяльності банків вважаємо за доцільне представити у розрізі методичного підходу, який включає 6 груп показників, які систематизовані за предметною ознакою і дозволяють ідентифікувати реальні й потенційні кризові явища й загрози, зокрема: 1) рівень капіталізації; 2) якість активів; 3) кредитно-інвестиційна діяльність; 4) ліквідність; 5) депозитна база банків; 6) прибутковість та ефективність банківської діяльності, який обґрунтований у другому розділі роботи.

Формування антикризових стратегій – це розробка планів й впровадження інструментарію визначення ключових фінансових орієнтирів, спрямованих на відновлення платоспроможності й ліквідності, ринкових позицій та безпеки банківського бізнесу.

Антикризове планування – це розробка програм фінансового оздоровлення й санації банківського бізнесу з позицій мінімізації витрат й досягнення пріоритетних цілей розвитку банківської діяльності у поточному й стратегічному періодах.

Стрес-тестування – тестування чутливості або сценарне тестування з метою оцінки готовності кредитних установ до можливих кризових ситуацій [118]. Стрес-тестування ґрунтується на компонентах як кількісного, так і якісного аналізу. Кількісний аналіз спрямований на визначення можливих коливань основних макроекономічних показників й оцінку їх впливу на різні види фінансової діяльності банків та їх активів. На основі такого аналізу визначаються ймовірні стресові сценарії, які впливають на результати функціонування банківських установ. Якісний аналіз спрямований на досягнення основних цілей стрес-тестування і відображає здатність банків покривати ймовірні збитки за рахунок власних коштів, що дозволяє розробити антикризові заходи щодо мінімізації ризиків й збереження капітальної бази.

Базельський комітет з банківського нагляду декларує, що стрес-

тестування покликане дати уявлення про наявні несприятливі сценарії, які пов'язані з різними ризиками та розмір капіталу, необхідний для поглинання збитків у випадку настання шокового сценарію [106].

Слід зазначити, що банки країн ЄС розробляють сценарії впливу ризиків на платоспроможність банків в рамках базового та несприятливого сценаріїв розвитку подій. При цьому оцінюється вплив факторів ризиків на платоспроможність банків і визначається показник адекватності акціонерного капіталу першого рівня. Оприлюднення здійснюється в рамках агрегованих результатів на рівні країни (ЄСБН) та кожна з країн через свій центральний банк надає публічні результати в розрізі окремих банківських установ.

Федеральна Резервна система США при виборі підходів до здійснення стрес-тестування використовує базовий, несприятливий й вкрай негативні сценарії розвитку подій. Основний підхід до стрес-тестування базується на прогнозуванні балансів холдингових компаній банку щодо активів зважених на ризик, чистого прибутку і відповідних коефіцієнтів достатності капіталу в умовах розвитку стресових ситуацій. Оприлюднення результатів стрес-тестування здійснюється шляхом надання публічної інформації за окремими банками країни, що відповідає акту Додда-Франка, згідно якого стрес-тестування є інструментом кількісної оцінки прогнозного впливу шоківих макроекономічних умов на капітал банківських холдингових компаній й прогнозування потенційної зміни показників достатності капіталу фінансових установ у разі настання несприятливих економічних сценаріїв.

Згідно підходу НБУ стрес-тестування (stress testing) – метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик та у визначенні шокової величини зміни зовнішнього фактора – валютного курсу, процентної ставки тощо. Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає банк, якщо події розвиватимуться за закладеними припущеннями. Стрес-тестування широко використовується для оцінки кредитного ризику, ризику ліквідності, валютного ризику, ризику зміни процентної ставки та вартості активів [118].

За проведеним НБУ стрес-тестуванням 60 банків України у 2015-2016рр., частка ринку яких за активами складала 97%, докапіталізації потребували 34 банки, а 21 установа визнана такою, що її не потребує, 5 банків з ознаками неплатоспроможності.

Інструментарій превентивного менеджменту ґрунтується, насамперед, на синергетичній методології, згідно з якою будь-яка управлінська ситуація розглядається як потенційно кризова, а будь-яке рішення з позицій неправильності чи недостовірності в окремих аспектах.

В методології превентивного менеджменту доцільно використовувати еволюційний підхід, згідно з яким кризова ситуація – це закономірний процес розвитку будь-яких систем, який потребує переходу до більш сучасних технологій управління, таких як експертний аналіз, створення нових управлінських моделей, антикризових технологій та інновацій.

Загалом кризу з позицій її прояву в діяльності банку можна розглядати в наступних аспектах:

- потенційна криза, тобто існує її ймовірність, але фактичні достовірні симптоми відсутні;
- прихована криза (латентна) – уже наявна або існує висока її ймовірність, вплив якої неможливо визначити наявним стандартним інструментарієм;
- гостра переборна криза (гострий кризовий стан) – безпосередня фінансова нестабільність, яка проявляється у погіршенні основних показників діяльності банку, зростання ризиків, загроз й небезпек;
- гостра непереборна криза (критичний стан) – суттєве погіршення ліквідності, настання ознак неплатоспроможності й проблемності, нездатності розрахуватись за своїми зобов'язаннями, прострочення термінів оплати, нездатність створити адекватні грошові потоки, нераціональна структура капіталу, фактична загроза ліквідації та банкрутства.

Відповідно за функціональними напрямками впливу банківська криза може бути стратегічна (загроза потенціалу розвитку), криза результатів (загроза фінансовим результатам діяльності, їх втрата, дефіцит балансу), криза

ліквідності (небезпека втрати ліквідності внаслідок невідповідності активів і пасивів за строками і сумами).

Отже, превентивний менеджмент реалізовується на стадіях потенційної та латентної кризи. Поряд з тим, зважаючи на відсутність чітко окреслених меж між стадіями кризи, раціоналізується необхідність здійснення превентивного контролю для виявлення так званих "тривожних" симптомів і проведення попереджувальних заходів, основна мета яких – відновлення стабільного функціонування банку і повернення до методів традиційного управління (рис. 3.13).

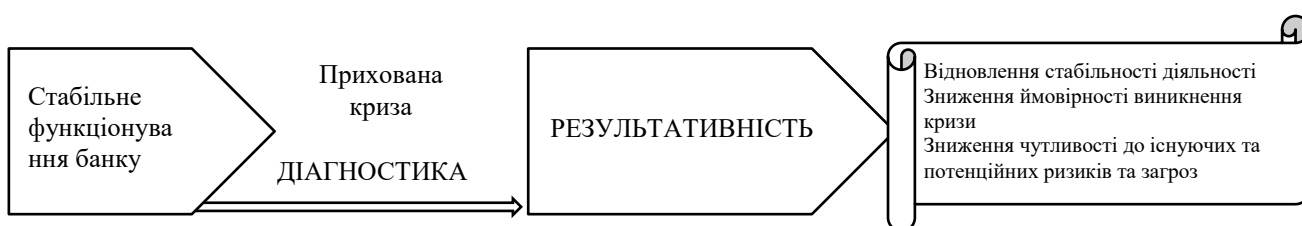


Рис. 3.13. Застосування превентивних заходів у фінансовій діяльності банків

Джерело: авторська розробка

Реактивна модель антикризового управління – це система заходів, спрямованих на подолання уже існуючої кризи, її негативних наслідків на основі стратегічних альтернатив із застосуванням специфічних методів та інструментів. Методологічні засади такого управління ґрунтуються на розробці програм виходу із реальної кризи з позицій мінімізації втрат та нейтралізації ризиків й загроз.

Згідно підходу А. Асаула реактивне антикризове управління можна характеризувати як процес планування й впровадження з метою відновлення попереднього докризового стану. Воно спрямоване на виконання таких конкретних завдань як відновлення достатнього рівня ліквідності, платоспроможності. Оскільки реалізується на стадії гострої кризи в умовах постійної нестачі часу, то вимагає розробки виваженої антикризової концепції й переосмислення колишніх цілей і норм [7].

Аналогічний підхід простежується у Т. Б. Стечишин, згідно якого реактивне антикризове управління характеризується чіткими та конкретними цілями, плануванням і впровадженням, базується на незначній кількості заходів з метою досягнення докризового стану банку [162, с. 113]. Отже, реактивне антикризове управління має низку таких характеристик: по-перше, реалізується в умовах наявної переборювальної чи непереборювальної кризи, по-друге, вимагає розробку й реалізацію невідкладних заходів, по-третє, має динамічний характер й обмежені часові рамки, по-четверте, ґрунтується на специфічних методах управління.

Методологія реактивного антикризового менеджменту базується на ситуаційному аналізі, який розглядає будь-яку ситуацію в динаміці і ґрунтується на використанні взаємоузгоджених методичних підходів. Такий підхід передбачає розробку сценаріїв й систем альтернативного реагування на кризові явища з врахуванням їх типів та глибини.

В рамках реактивної моделі широко використовуються інноваційні підходи, спрямовані на відмову від традиційного підходу економії та мінімізації витрат на пошук й впровадження нових інноваційних рішень й підходів до управління, що ґрунтуються на використанні механізмів консолідації, взаємодії з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб та НБУ, інвесторами та власниками банківського бізнесу, що сприятиме впровадженню бізнес-орієнтованого підходу до розвитку банку й системи на інноваційних засадах.

Таке управління передбачає здійснення моніторингу як позитивних, так і негативних тенденцій, які сигналізують про вихід чи поглиблення кризи, її локалізацію чи розгортання з використанням низки методів реактивного антикризового управління. Здійснюється в умовах зовнішньої невизначеності й внутрішньої нестабільності.

За твердженням ученої О. А. Курушиної інструментами реактивного антикризового управління є фінансове оздоровлення, гнучке управління персоналом банків, способи функціонального зниження витрат, розвиток комунікацій і зв'язків з громадськістю, підвищення кваліфікації персоналу,

реорганізація банку шляхом злиття чи приєднання [95, с. 37].

На думку Н. Г. Акулової та Д. І. Ряховського реактивне антикризове управління передбачає два рівні підрівні – попередження банкрутства суб'єкта господарювання і арбітражне управління в процесі провадження справи про банкрутство [2].

Заслуговує на увагу підхід науковців, які декларують, що в рамках реактивного (оперативного) антикризового менеджменту можна виокремити декілька функціональних напрямів, залежно від об'єкта управління:

-антикризове фінансове управління (управління ліквідністю, капіталом, прибутковістю);

-кризовий менеджмент репутації та іміджу банку;

-кризовий менеджмент персоналу і безпеки банку [16].

Поділяючи думку науковців щодо фінансової складової реактивного антикризового управління діяльністю банків вважаємо недоцільним виокремлювати у складі реактивного антикризового управління кризовий менеджмент репутації та іміджу банків, які тісно пов'язані із структурою власності та корпоративним управлінням, а отже, в більшій мірі є превентивною складовою антикризового управління, яка спрямована на визначення прозорості структури власності банків та власників істотної участі й інших власників щодо володіння корпоративними правами.

За твердженням А. Н. Ряховської та С. Е. Кована реактивне антикризове управління здійснюється у разі настання кризи із застосуванням специфічних методів антикризового управління – санації і антикризової реструктуризації. При цьому широко використовується залучення зовнішніх фінансових, правових, організаційних і кадрових ресурсів. Реактивне управління використовується на макро- і мікрорівнях економіки [150, с. 31]. Саме реактивне антикризове управління залишається тим видом менеджменту, для якого найбільш характерна антикризова реструктуризація.

Отже, реактивне антикризове управління здійснюється з використанням санаційних, реструктуризаційних, реорганізаційних й ліквідаційних методів

управління в умовах як фінансових, так і часових обмежень.

На нашу думку, систему реактивних заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків доцільно представити у вигляді цільових орієнтирів, методів, інструментів (рис. 3.14).

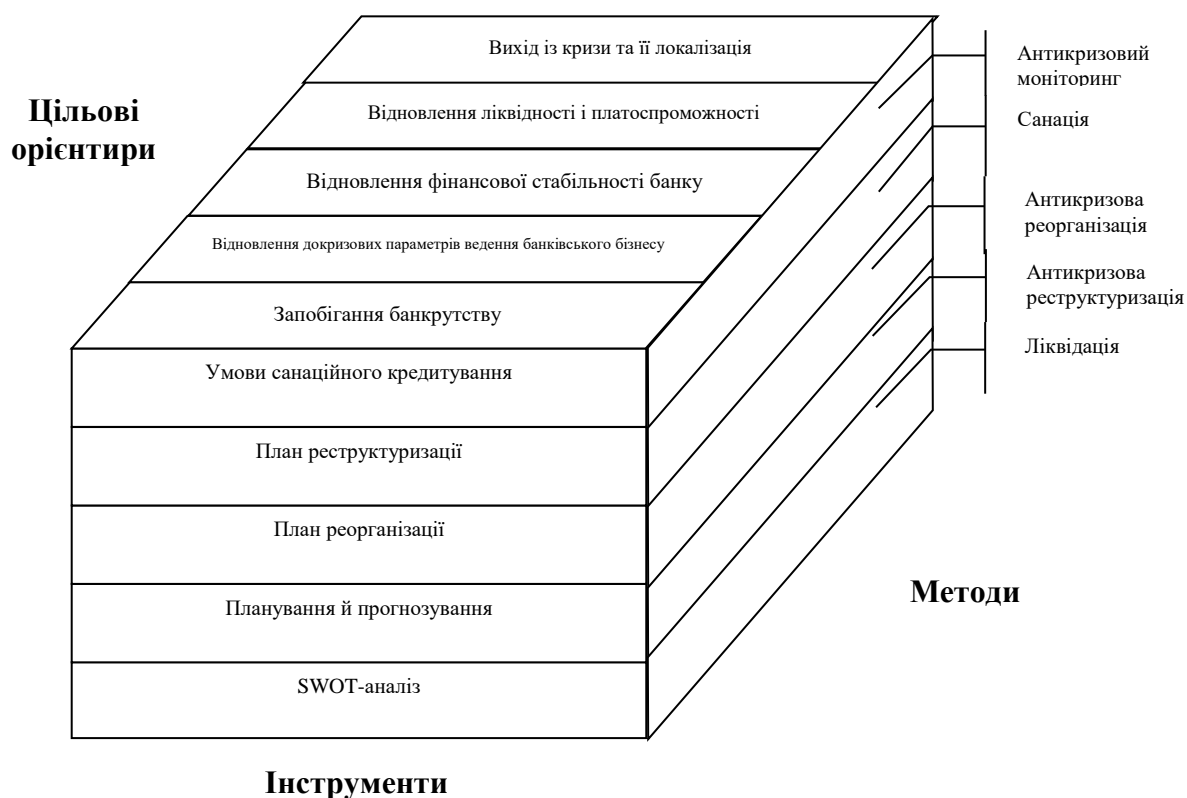


Рис. 3.14. Система реактивних заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків

Джерело: авторська розробка

В умовах формування системи реактивних заходів антикризового управління вагоме місце займають процедури ідентифікації кризи й моніторингу за її проявом, впливом на фінансові показники банківської діяльності, стан проблемності, платоспроможності й життєздатності банківських установ. Вважаємо, що антикризовий моніторинг – це дієвий метод в системі реактивних методів управління банками, який дозволяє найбільш повно відслідковувати тип та глибину кризи.

За визначенням М. А. Козоріз та Н. Ю. Копилюка санаційна підтримка у банківській сфері являє собою комплекс заходів з мобілізації як внутрішніх, так і

зовнішніх фінансових резервів, спрямованих на нейтралізацію можливих причин кризи й зумовлених ними проблемних аспектів, виявлення і розвиток сильних сторін у діяльності тих банківських установ, які перебувають у кризовому стані з метою відновлення їх платоспроможності, ліквідності та фінансової стабільності [107, с. 131]. Підтримуючи такий підхід вважаємо, що антикризова санація – це реалізація існуючих та потенційних можливостей з акумуляції фінансових ресурсів від зовнішніх і внутрішніх інвесторів з метою виходу з кризи й досягнення як оперативних так і стратегічних цільових орієнтирів, таких як: відновлення фінансової стабільності, платоспроможності, докризових параметрів ведення банківського бізнесу й запобігання банкрутству банків.

Антикризова реорганізація – це процес об'єднання, поділу, перетворення й купівлі-продажу банків з використання основних форм реорганізації, що здійснюється на підставі врахування глибини кризи й фінансової доцільності щодо консолідації, оптимізації, збереження чи ліквідації банківського бізнесу, яке може здійснюватися за ініціативою акціонерів банку, за рішеннями НБУ та ФГВФО.

Згідно чинного законодавства основними формами реорганізації банків в Україні визначено: злиття, приєднання, поділ, виділення й перетворення [136].

Антикризова реструктуризація – це комплекс оперативних й стратегічних заходів, які носять правовий, організаційний, фінансовий та інноваційний характер й спрямовані на вихід із переборної кризи й відновлення платоспроможності банку та його конкурентних позицій.

Ліквідація – це припинення функціонування банку як юридичної особи та провадження ліквідаційних процедур для установ, які знаходяться у непереборній фінансовій кризі, є проблемними й неплатоспроможними, нездатні відновити фінансову стабільність, здійснювати платежі й розрахунки, задовільнити вимоги кредиторів та власників.

Отже, реактивні заходи антикризового менеджменту характерні для гострого перебігу кризових явищ і спрямовуються на негайне подолання кризових явищ та відновлення докризових параметрів функціонування банків

або ліквідацію у випадку нежиттєздатності (рис. 3.15).

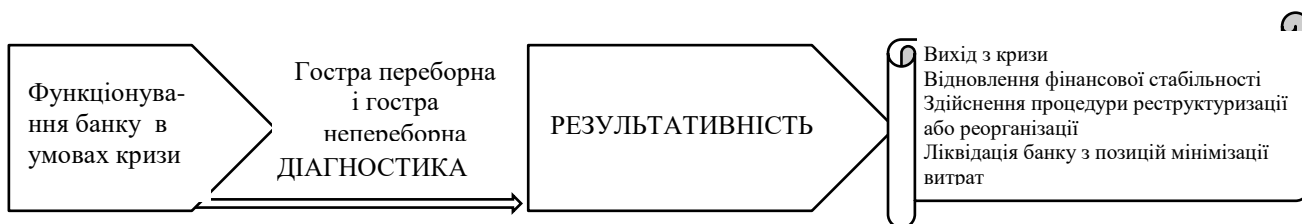


Рис. 3.15. Застосування реактивних заходів у фінансовій діяльності банків

Джерело: авторська розробка

Правильним є системний підхід, коли антикризове управління розглядається як комплекс заходів – від попередньої діагностики до вибору ефективних методів фінансового оздоровлення.

Отже, комплекс превентивних та реактивних заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків являє собою сукупність методів та інструментів, спрямованих на досягнення визначених цільових орієнтирів, сформульованих залежно від стадії та глибини кризових явищ. Відповідно при визначенні сфери реалізації антикризових заходів, на нашу думку, доцільно їх диверсифікувати в розрізі видів та етапів превентивного та реактивного антикризового менеджменту, які в подальшому реалізуються залежно від специфіки розгортання кризових явищ (рис. 3.16).

Представлений підхід до реалізації заходів превентивного та реактивного антикризового менеджменту дозволяє конкретизувати комплекс та послідовність дій в процесі управління фінансовою діяльністю банківських установ. На нашу думку, превентивний антикризовий менеджмент повинен охоплювати такі етапи:

1. Ідентифікація сфер ризику – передбачає виявлення існуючих ризиків, їх сутності, природи, походження й джерел виникнення на мега-, макро-, мікро-та мезорівнях. Погоджуємось з підходом, викладеним авторським колективом під керівництвом Л. О. Примостки, згідно якого виявлення та ідентифікація ризиків - це визнання та розуміння наявних ризиків та ризиків, які можуть виникнути у зв'язку з новими діловими ініціативами.

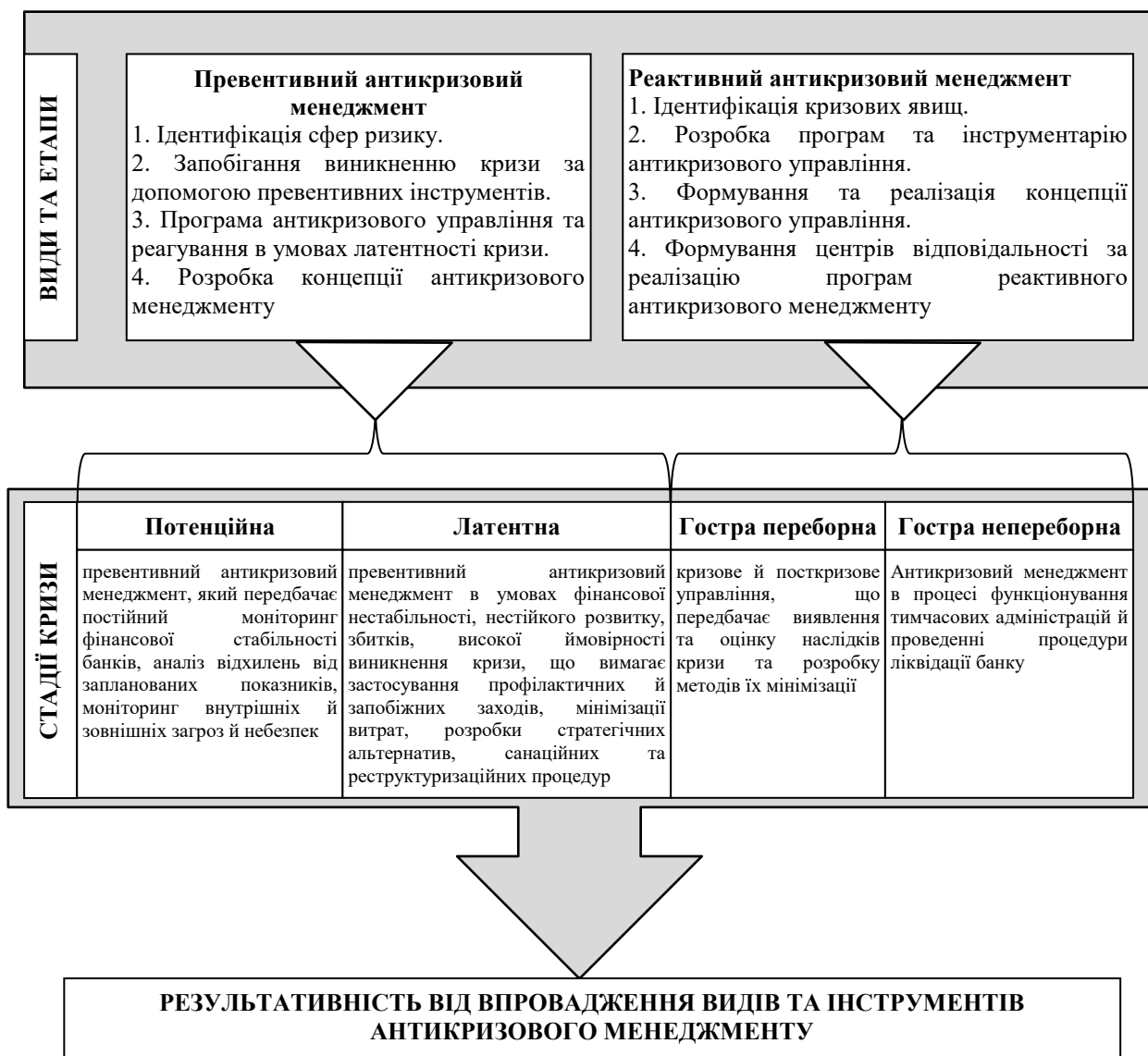


Рис. 3.16. Сфера реалізації заходів превентивного та реактивного антикризового менеджменту

Джерело: авторська розробка

Виявлення - це безперервний процес, що здійснюється на рівні окремих банківських операцій, на рівні банківських портфелів, на рівні структурних підрозділів банку [174, с. 40]. Усвідомлення ризику, його квантифікація дозволяє з'ясувати наявність, причини виникнення й сфери кризових та загроз й слугує передумовою використання превентивних інструментів антикризового менеджменту.

2. Запобігання виникненню кризи за допомогою превентивних інструментів антикризового управління, що передбачає моделювання розвитку

подій, сценарний підхід до прогнозування розвитку подій, індикаторний підхід та використання систем раннього попередження й реагування, аналіз критичних зв'язків, SWOT-аналіз

3. Програма антикризового управління та реагування в умовах латентності кризи повинна передбачати:

- аналіз зовнішнього середовища та тенденції його розвитку;
- оцінку конкурентних позицій банку на ринку банківських послуг в розрізі системності та значимості, активів, зобов'язань, капіталу, прибутковості;
- аналіз і оцінку фінансової діяльності банку з виокремленням кризових ознак проблемності, джерела кризи, ступеня загроз і небезпек, стадії розвитку й можливих наслідків;
- оцінювання стану банків органами банківського нагляду;
- формування рекомендацій та дій щодо впровадження превентивних антикризових методів управління, контроль за їх використанням та мінімізація впливу кризових явищ на фінансову діяльність банків.

4. Розробка концепції превентивного антикризового менеджменту, яка узагальнює методи та інструментарій його забезпечення на усіх ієрархічних рівнях управління з конкретизацією її цільових орієнтирів, таких як: підтримка ліквідності і платоспроможності, попередження ризиків у діяльності банків, недопущення (мінімізація) втрат, підвищення безпеки банківського бізнесу, профілактика потенційних кризових ситуацій.

Реактивний антикризовий менеджмент, який базується на оперативному реагуванні на існуючі кризові явища і загрози повинен включати такі основні етапи:

1. Ідентифікація кризових явищ з позицій причин та симптомів кризи, оцінки кризових явищ і ситуацій, визначення загроз і небезпек та глибини кризового стану;

2. Розробка програм та інструментарію реактивного антикризового управління з позицій оцінювання реального фінансового стану банків, рівня їх проблемності, загроз мега-, макро-, мезо- й мікросередовища, кількісної та

якісної оцінки ознак кризового стану, запровадження інструментарію реактивного антикризового управління, такого як умови рефінансування, санаційного кредитування, розробка планів реструктуризації й реорганізації, планування й прогнозування, SWOT-аналізу та інших.

3. Формування та реалізація концепції реактивного антикризового управління, яка базується на методах та інструментарії його здійснення і спрямована на досягнення чітко визначених цільових орієнтирів, таких як: вихід із кризи та її локалізація, відновлення ліквідності і платоспроможності, відновлення фінансової стабільності банку, відновлення докризових параметрів ведення банківського бізнесу, запобігання банкрутству

4. Формування центрів відповідальності за реалізацію програм реактивного антикризового менеджменту. В ході даного етапу визначається підхід до антикризового управління ключовими функціональними підрозділами здійснення банківського бізнесу з врахуванням ознак та глибини кризових явищ, відповідності визначеній корпоративній та діловій бізнес-стратегіям розвитку банків й контролю за реалізацією програм реактивного антикризового менеджменту.

Сформульовані види, етапи та стадії кризи дозволили сформувати модель обґрунтування доцільності реалізації заходів антикризового менеджменту, яка відображає послідовність дій й рішень для виявлення, оцінювання та розробки заходів виходу із кризового стану (рис. 3.17).

Наведена модель обґрунтування доцільності реалізації заходів антикризового менеджменту слугує основою прийняття управлінських рішень і базується на оцінюванні фінансової діяльності банків з позицій діагностики кризових явищ, ознак потенційного чи реального рівня проблемності й кризовий стан банків і дозволяє визначити стан банку та глибину кризи.

У разі ситуації потенційної чи латентної кризи управлінські рішення, на наш погляд, передбачають реалізацію представлених вище превентивних антикризових заходів. Якщо банк визнаний таким, що перебуває у стані гострої переборювальної або непереборювальної кризи доцільною є реалізація

реактивних антикризових заходів.

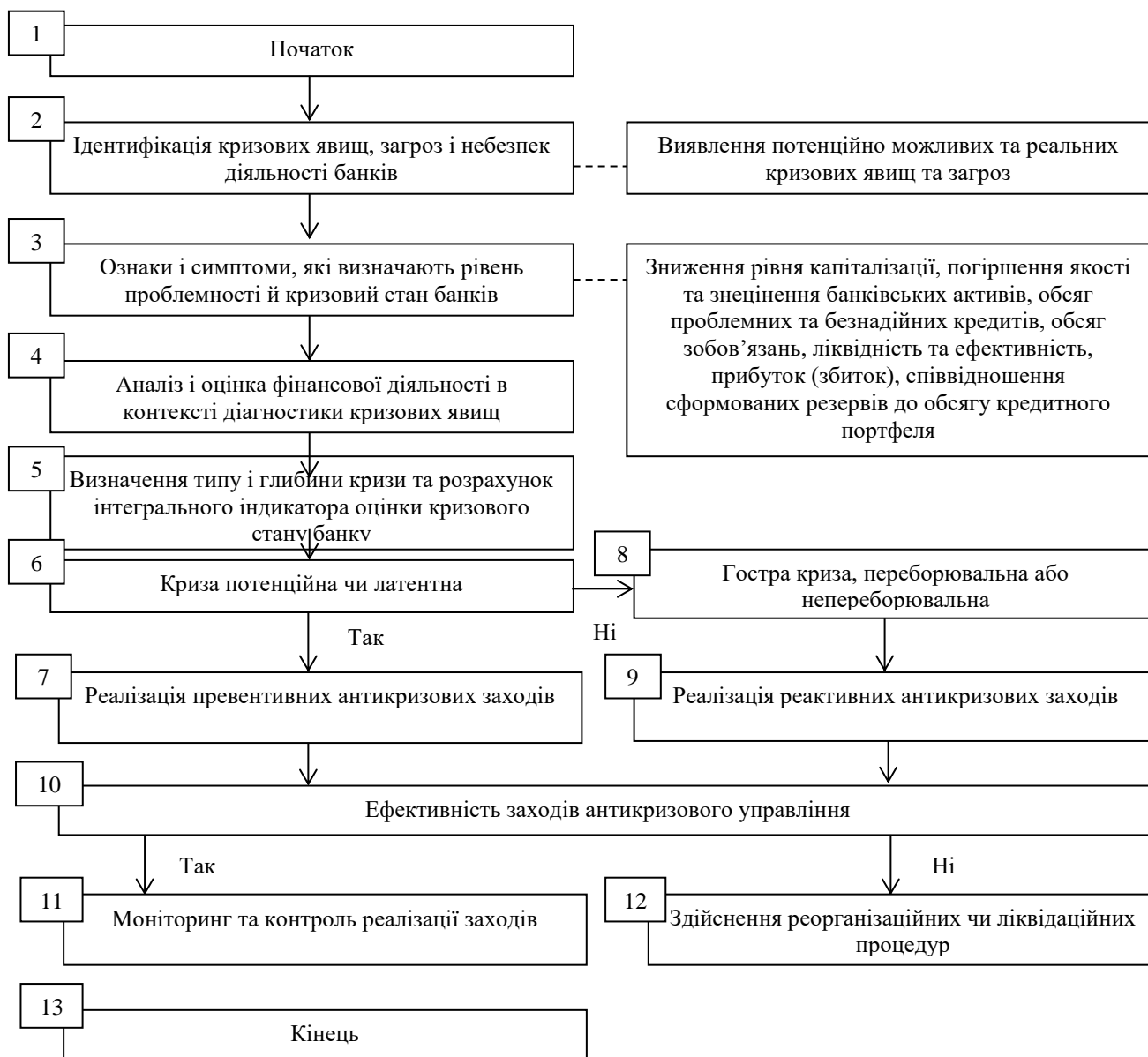


Рис. 3.17. Модель обґрунтування доцільності реалізації заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків

Джерело: авторська розробка

В процесі здійснення заходів антикризового менеджменту вагоме місце займає процедура оцінювання ефективності заходів антикризового управління, яка, на нашу думку, повинна базуватись на принципі мінімізації витрат на їх здійснення.

У разі визнання стану банку й глибини кризи такою, що є переборювальною необхідно розрахувати прогнольні фінансові показники на

основі економіко-математичних моделей з базуванням на оптимістичному, песимістичному та найбільш ймовірному сценаріях розвитку подій з обґрунтуванням термінів відновлення докризових тенденцій розвитку банківського бізнесу. В процесі виходу з кризи чільне місце займають моніторинг та контроль за ефективністю здійснення заходів антикризового менеджменту.

Якщо здійснення заходів антикризового управління є неефективним і криза у діяльності банку є непереборувальна, а його стан визнано проблемним й неплатоспроможним, керівництво банку, органи нагляду з боку ФГВФО чи НБУ ініціюють процедури ліквідації або реорганізації установ.

Отже, антикризове управління необхідно здійснювати в рамках реалізації превентивних та реактивних методів з конкретизацією методів, інструментів та цільових орієнтирів. В роботі обґрунтовано, що основними методами превентивного антикризового управління є антикризовий моніторинг, аналіз чутливості банків до кризи, формування антикризових стратегій, антикризове планування, стрес-тестування, які орієнтовані на попередження й запобігання кризовим явищам і загрозам та сприяють досягненню визначених цільових орієнтирів, таких як: підтримка ліквідності і платоспроможності, попередження ризиків у діяльності банків, недопущення (мінімізація) втрат, підвищення безпеки банківського бізнесу, профілактика потенційних кризових ситуацій тощо.

Реактивний антикризовий менеджмент, який запроваджується в умовах реалізованої кризи базується на застосуванні таких методів як антикризовий моніторинг, санація, антикризова реорганізація, антикризова реструктуризація, ліквідація тощо і передбачає досягнення таких цілей як вихід із кризи та її локалізація, відновлення ліквідності і платоспроможності, відновлення фінансової стабільності банку, відновлення докризових параметрів ведення банківського бізнесу, запобігання банкрутству та ін.

Доведено, що розробка заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків повинна ґрунтуватись на чітко визначеній послідовності дій

та відповідній моделі, яка дозволяє провести комплексну оцінку фінансової діяльності в контексті діагностики кризових явищ, обґрунтувати тип і глибину кризи, обрати відповідні методи та інструменти антикризового управління, оцінити ефективність антикризових заходів, здійснити їх моніторинг та контроль, відновити фінансову стабільність банку або визнати його стан проблемним та неплатоспроможним.

3.3. Концепція фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі

Наявність кризових явищ та непередбачуваність окремих аспектів розвитку зовнішнього й внутрішнього середовища, зростання ризиків та загроз спричиняє необхідність підвищення конкурентоспроможності банків на основі впровадження інноваційних стратегій управління, серед яких фінансова стратегія розвитку банків займає пріоритетне місце.

За твердженням О. І. Лаврушина стратегія банку – це концептуальна основа його діяльності, яка визначає пріоритетні цілі та завдання банку, шляхи їх досягнення та вирізняє банк серед клієнтів та конкурентів [15, с. 86].

На думку С. М. Козьменка, Ф. І. Шпиґа та І. В. Волошка стратегія – це узагальнена модель довгострокових дій організації, що мають бути використані для досягнення намічених стратегічних цілей за допомогою розподілу та координації ресурсів [82, с. 40].

З позицій І. М. Парасій-Вергуненко стратегія розглядається як комплексний план дій, що детермінується набором правил, принципів та основних способів досягнення цілей компанії на основі врахування впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища [123, с. 12]. Таке трактування ученої акцентує на процедурних аспектах формування стратегії з обов'язковим врахуванням макро- та мікроекономічних чинників впливу без врахування часового компонента.

Отже, стратегія розвитку банків – це довгостроковий план дій щодо визначення пріоритетів та цільових орієнтирів, які спрямовані на досягнення місії, цілей, завдань з базуванням на ресурсноорієнтованому підході й забезпеченні конкурентних переваг. Систематизація стратегій повинна базуватися на ключових характеристиках, розмежуванні їх видів, умов та сфери застосування. Стратегія банку, на нашу думку, повинна відповідати таким параметрам:

1. Формуватися за функціональною спрямованістю і відображати цілі, місію та завдання розвитку банківського бізнесу на основі ресурсноорієнтованого підходу у довгостроковій перспективі.

2. Орієнтуватися на майбутнє з чіткими часовими параметрами та базуватись на сценарному й альтернативному підходах.

3. Враховувати внутрішні й зовнішні зміни, їх динамічність, забезпечувати зростання вартості банківського бізнесу, його стабільність й конкурентоспроможності.

4. Відповідати принципам динамічності, взаємоузгодженості цілей, послідовного розвитку, комплексності, емерджентності, транспарентності, спрямованості на вихід з кризи, ефективності.

За функціональним критерієм виділяють низку окремих стратегій, таких як організаційна, маркетингова, фінансова, економічна, соціальна, безпеки банку та ін.

Фінансова стратегія у банківському секторі економіки є визначальною і базується на генеруванні позитивних фінансових потоків, які пов'язані з залученням та розміщенням ресурсного потенціалу.

Заслуговує на увагу підхід І. М. Парасій-Вергуненко згідно якого для банків фінансовий ринок є визначальний і певною мірою обмежений наявним обсягом ресурсів, а фінансова стратегія – це загальний план визначення фінансових результатів і фінансових потреб, а також альтернативного вибору джерел фінансування з метою мінімізації вартості капіталу та максимізації прибутку [123, с.17]. Така позиція є дискусійною, оскільки діяльність банків

повинна спрямовуватись на максимізацію вартості капіталу за умов стабільної прибутковості й мінімальних ризиків.

Фінансова стратегія – це та частина його фінансової діяльності, яка розрахована на строк більше 1 року і завдання якої в цілому зводиться до генерування позитивного фінансового гепу [82, с. 314]. На нашу думку, фінансова стратегія за своїм спрямуванням повинна забезпечувати не лише позитивне значення гепу, але й прибуткові та ефективні результати банківської діяльності в умовах неокризого періоду. Такий підхід важливий в умовах загострення реальних та потенційних кризових явищ, збільшенні величини збитків банківського сектору економіки і обумовлює необхідність розробки й реалізації концептуальних основ антикризової фінансової стратегії банків у межах загального стратегічного планування банківської діяльності.

За твердженням С. Б. Манжос антикризова стратегія банку – це стратегія, яка передбачає перспективну систему заходів у сфері операційної, фінансової, маркетингової діяльності банку, а також ризик-менеджменту та управління персоналом, яка дозволяє банківській установі безперебійно здійснювати ефективну діяльність в умовах несприятливого середовища, пом'якшувати загрози кризи та використовувати наслідки кризи для власного розвитку та досягнення конкурентних переваг [104, с. 266].

Реалії функціонування банків України, наявність ознак фінансової нестабільності й кризи зумовлюють необхідність розробки антикризової фінансової стратегії й моделі управління банками в умовах наростання кризових явищ.

Стратегія антикризового розвитку чи управління має включати два типи стратегій: стратегію подолання кризи й стратегію недопущення кризи. За такої умови стратегічне антикризове управління буде симбіозом оперативного менеджменту, що включає контроль поточної ситуації на основі постійного моніторингу внутрішнього й зовнішнього середовища, вибір і реалізацію стратегії подолання кризи й стратегічного управління, що включає прогнозування ситуації в майбутньому на основі постійного моніторингу

внутрішнього й зовнішнього середовища, вибір і реалізацію стратегії недопущення кризи [154, с. 91].

Антикризова стратегія буде ефективною, якщо буде:

- диференційована за видами криз;
- враховано глибину протікання кризи;
- враховано причини розвитку кризи;
- враховано стадію життєвого розвитку кризи [73 с. 39].

Стратегічне антикризове управління фінансовою діяльністю банку ґрунтується на поєднанні окремих елементів фінансового й стратегічного менеджменту й має ряд функціональних особливостей, таких як:

- відзначається багатоаспектністю й широким спектром завдань, які покладені в його основу;

- потребує взаємоузгодженості в управлінні фінансовим потенціалом на макро- й мікрорівнях;

- супроводжується моніторингом внутрішнього й зовнішнього середовища та вимагає жорстких методів банківського нагляду, регулювання й контролю;

- акцентує на необхідності впровадження методів, інструментів та цільових орієнтирів превентивного антикризового управління;

- базується на диференціації стратегічних цілей банку залежно від його місії з виокремленням антикризових стратегічних цілей управління фінансовою діяльністю першого й другого рівнів. До стратегічних цілей першого рівня в рамках реалізації місії як загальної мети можуть належати: підвищення конкурентоспроможності банку через відновлення його докризових позицій, зростання прибутковості й фінансової стійкості, розширення спектра банківських продуктів й послуг, підвищення їх якості в контексті розширення ринку й нарощуванні обсягів діяльності, нарощування обсягів капіталізації банку та підвищення вартості банківського бізнесу, запобігання неплатоспроможності банку та відновлення докризових параметрів діяльності, формування реорганізаційних та ліквідаційних стратегій у випадку настання ситуації критичного кризового стану. Стратегічними робочими цілями

антикризового управління другого рівня можуть виступати: підвищення якості кредитного портфеля, диверсифікація ресурсного потенціалу банку з позицій мінімізації витрат, балансування активно-пасивних операцій за строками і сумами, формування ефективного портфеля цінних паперів, зниження загальних адміністративних та господарських витрат й витрат на утримання філіальної мережі і персоналу;

- стосується усіх підсистем та ієрархічних рівнів прийняття та реалізації управлінських рішень;

- супроводжується невизначеністю ситуацій й зростанням ризику в управлінні фінансовою діяльністю банку.

На нашу думку, модель антикризового стратегічного управління банком повинна базуватись на відповідній концептуальній основі щодо визначення пріоритетної мети функціонування банку та завдань щодо попередження й нейтралізації кризи у взаємозв'язку ресурсів, можливостей, конкурентних переваг та стратегії з базуванням на моніторингу середовища ведення банківського бізнесу, його динамічності та непередбачуваності.

З позицій вдосконалення та підвищення ефективності антикризового управління фінансовою діяльністю нами розроблено концептуальну схему фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі (рис. 3.18), яка орієнтована на визначення антикризових стратегічних орієнтирів і конкретизує послідовність етапів щодо здійснення заходів антикризового управління в банках і включає: формування антикризової фінансової стратегії, її реалізацію та стратегічний контроль й коригування обраної стратегії.

1. Формування антикризової фінансової стратегії виступає початковим функціональним блоком в рамках сформованої концептуальної схеми та передбачає такий порядок дій:

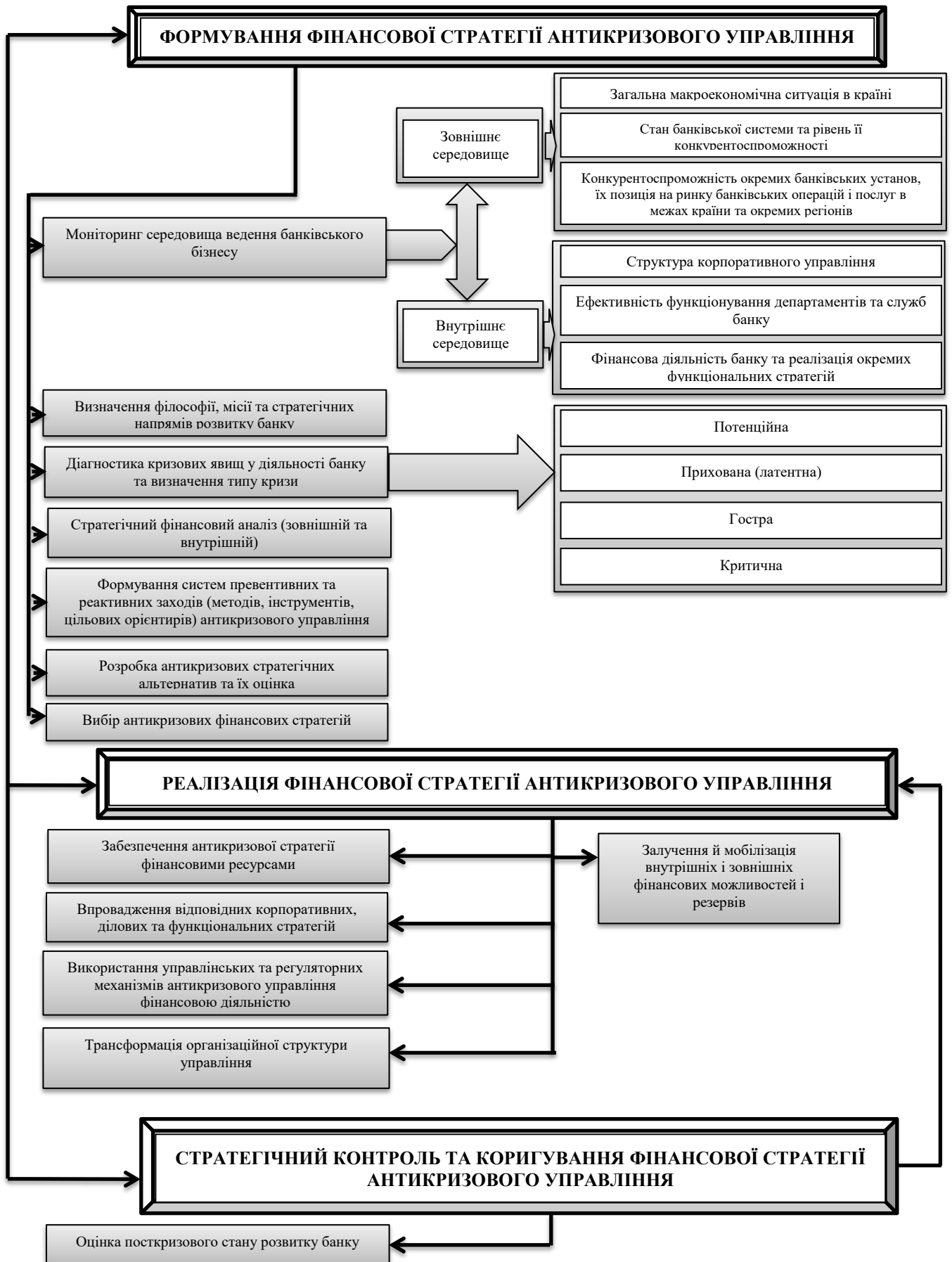


Рис. 3.18. Концептуальна схема формування фінансової стратегії антикризового управління в банках України

Джерело: авторська розробка

1.1. Моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища ведення банківського бізнесу спрямований на оцінювання наявності кризових явищ у здійсненні монетарної, фіскальної, макро- та мікропруденційної політики з позицій дотримання цінової стабільності, стійкості фінансової системи, окремих фінансових установ й активізації економічних процесів. В процесі проведення зовнішнього моніторингу відслідковується загальна макроекономічна ситуація, стан банківської системи, рівень її конкурентоспроможності й фінансова стійкість окремих банків в контексті ідентифікації наявних кризових явищ, загроз та ризиків функціонування.

Внутрішній моніторинг базується на відстеженні структури власності банків, рівня прозорості корпоративного управління з позицій частки корпоративного контролю, ділової репутації власників та керівників, усіх власників істотної участі в банку та характеру взаємозв'язків з пов'язаними особами. Даний етап передбачає здійснення моніторингу організаційної структури банку, рівня її децентралізації, наявності визначених та відповідним чином впорядкованих стратегічних бізнес-структур. На даному етапі чільне місце посідає оцінювання рівня менеджменту за функціональною ознакою в контексті можливостей прийняття антикризових управлінських рішень та здійснення заходів превентивного й реактивного антикризового менеджменту.

Моніторинг фінансової діяльності банку передбачає відстеження процесу управління фінансами банку й визначення методів управління окремими підрозділами та ступеня реалізації стратегій антикризового управління активами і пасивами, капіталом, кредитно-інвестиційною, депозитною діяльністю, ризиками.

Отже, моніторинг повинен ідентифікувати основні прояви та стадії розвитку кризового процесу й охоплювати антикризовий моніторинг зовнішніх умов діяльності, антикризовий моніторинг банківської системи, антикризовий моніторинг окремих банків в розрізі їх груп та корпоративних прав, антикризовий моніторинг фінансової, операційної та інвестиційної діяльності в контексті виявлення проблем та кризових явищ, що відзначено нами у п. 3.2.

1.2. Визначення філософії, місії та стратегічних напрямів розвитку банку, в ході якого визначаються загальні цілі його функціонування, стратегічні пріоритети, суспільне та соціальне призначення. Стратегічні цілі відображають пріоритети розвитку бізнесу у формуванні й використанні капіталу, ресурсів та оцінюванні кінцевих результатів й вартості банківського бізнесу. Антикризовий підхід до формування фінансової стратегії повинен спрямовуватись на вибір найбільш ефективних напрямів посткризового розвитку банківського бізнесу, на усунення наслідків кризи і відновлення докризових позицій, а також на вироблення оперативних заходів щодо забезпечення заданого рівня фінансового стану й показників, що його характеризують, насамперед платоспроможності, ліквідності, прибутковості, мінімізації ризиків.

1.3. В процесі формування стратегії антикризового управління фінансовою діяльністю банку тип і глибина кризи – це домінуючі критерії, на основі яких будуть розроблятися відповідні антикризові заходи. Діагностика кризових явищ у діяльності банку, визначення типу кризи є основою для розробки й визначення стратегічних цілей, пошуку альтернативних шляхів виходу із врахуванням кількісних значень показників-індикаторів, типу, глибини кризи, яка може бути потенційною, прихованою (латентною), гострою та критичною. Банки України за останні роки в контексті визначення їх кризового стану та типу й глибини кризи згруповані нами у п. 2.3.

1.4. Стратегічний фінансовий аналіз (зовнішній та внутрішній). Комплексний підхід до вирішення проблеми здійснення аналізу внутрішнього потенціалу банку здійснено І. М. Парасій-Вергуненко [123, с. 63], яка пропонує щонайменше 3 обов'язкові напрями досліджень в даному аспекті, а саме: оціночно-діагностичний, який передбачає порівняння відповідності наявного внутрішнього потенціалу банку умовам зовнішнього середовища та обґрунтування на цій основі ефективності існуючої стратегії організації, визначення ринкової та конкурентної позиції банку; прогностичний, який реалізується через прогнозування можливих змін й умов впливу зовнішнього середовища на основі перспективного аналізу; пошуковий, що реалізується

через аналітичне обґрунтування альтернативних підходів посилення конкурентної позиції банку та визначення напрямів вдосконалення його внутрішніх можливостей [123, с. 63].

Зовнішній аналіз, на нашу думку, передбачає визначення впливу факторів і охоплює такі напрями досліджень як аналіз: макросередовища, стану й перспектив розвитку банківського сектора економіки, конкурентного середовища й дослідження впливу іноземного капіталу на банки України, позицій банків в розрізі груп та форм власності.

Отже, даний етап передбачає ідентифікацію реальних ризиків і загроз та прогнозування перспектив розвитку банківського бізнесу з врахуванням здійсненого моніторингу внутрішнього і зовнішнього середовища. Базується на визначенні стратегічних показників діяльності банку у кризовий й посткризовий періоди, його конкурентоспроможності, фінансових результатів діяльності, SWOT-аналізі, ситуаційному та сценарному аналізі, ефективності поточної стратегії та її функціональних складових. В процесі формування стратегій антикризового управління особливу увагу слід зосередити на тих сегментах банківської діяльності, які віднесені до слабких сторін ведення банківського бізнесу й супроводжуються висом рівнем ризику й небезпек.

1.5. Формування систем превентивних та реактивних заходів (методів, інструментів, цільових орієнтирів) антикризового управління в стратегічному аспекті повинно здійснюватися з позицій сценарного варіанту розвитку подій та визначати як запобіжні, так і реально необхідні заходи антикризового управління в контексті конкретизації чітко визначених методів, інструментів та цільових орієнтирів, що детально висвітлено в п. 3.2.

1.6. Розробка антикризових стратегічних альтернатив та їх оцінка. На даному етапі здійснюється ранжування альтернативних антикризових стратегій управління фінансовою діяльністю банку з погляду їх прикладного використання та можливостей застосування, кінцеве формулювання цілей, методів та інструментів в контексті ідентифікованих кризових явищ і загроз.

На нашу думку, антикризове управління фінансовою діяльністю банків має

здійснюватися постійно як в умовах фінансової стабільності так і під впливом дестабілізаційних чинників. В поточному й перспективному періодах антикризове управління фінансовою діяльністю повинно забезпечувати збалансованість фінансових й грошових потоків банку, стимулювати позитивний геп та прибуткову діяльність в умовах мінімізації ризиків.

З позицій стратегічного підходу управління фінансовою діяльністю банків можливо систематизувати в розрізі 4 альтернативних варіантів.

По-перше, антикризова стратегія спрямована на оцінку ресурсного потенціалу й можливостей банку на довгострокову стратегічну перспективу, що дозволяє їх стабільно й оптимально використовувати з позицій мінімізації витрат на формування ресурсів й досягнення оптимальної структури пасивів банку та власних, залучених й запозичених ресурсів.

По-друге, антикризова стратегія управління розміщенням ресурсів в контексті оптимізації кредитних та інвестиційних операцій, їх прибутковості та існуючих ризиків, що формується через стратегію управління активами з позицій ризик-менеджменту.

По-третє, антикризова стратегія управління грошовими потоками банку з акцентуванням на управлінні як операційною, так і інвестиційною та фінансовою діяльністю з позицій генерування позитивних фінансових потоків й перевищенні стратегічних показників прибутковості діяльності над поточними.

По-четверте, антикризова стратегія, що формується на тріаді фінансового, стратегічного й антикризового менеджменту й комплексній реалізації відповідних методів, інструментів та цільових орієнтирів й прогнозуванні ризиків внутрішнього й зовнішнього середовища. Балансування інструментарію антикризового фінансового менеджменту з точки зору довгострокової майбутньої ефективної діяльності банків дозволяє сформувати одну із альтернативних антикризових стратегій управління фінансовою діяльністю банків.

На даному етапі слід сформувати стратегічний план антикризового управління фінансами банку з конкретизацією відповідних фінансових

стратегій і заходів з їх застосування відповідно до глибини кризових явищ, стадії розвитку банку, характеру його поведінки на ринку й рівня антикризового управління в рамках корпоративної, ділової та функціональної стратегій.

1.7. Вибір антикризових фінансових стратегій здійснюється в умовах часових, фінансових та ресурсних обмежень, загострення ризиків й небезпек, що вимагає оперативного обґрунтування вибору антикризової фінансової стратегії з конкретизацією, переваг, ресурсів і можливостей й швидкого відновлення стабільного фінансового стану банківської установи. Дана стратегія повинна носити концептуальний характер, відображати основні стратегічні цілі, напрями діяльності в розрізі залучення коштів, кредитування, вкладень в цінні папери та інвестиції, розвитку банківських послуг, валютообмінних та конверсійних операцій, фінансових результатів та капіталу з позицій зростання ринкової капіталізації, вартості банківського бізнесу, визначення витрат на антикризові заходи з їх розмежуванням на власні й залучені фінансові ресурси, ризики та небезпеки внутрішнього і зовнішнього середовища.

На нашу думку, в процесі формування фінансових стратегій антикризового управління банком необхідно враховувати такі критеріальні ознаки, як: 1) рівень ієрархічного управління, 2) методи ідентифікації та способи реагування на кризові явища та загрози; 3) життєвий цикл розвитку банку та глибина кризи, 4) джерела фінансування антикризових заходів, 5) за функціональною спрямованістю, 6) за природою прийняття й реалізації управлінських рішень, 7) за характером впливу на джерела виникнення кризових явищ. За представленими критеріями виокремлено низку видів стратегій антикризового управління фінансовою діяльністю банку, які представлено на рис. 3.19.

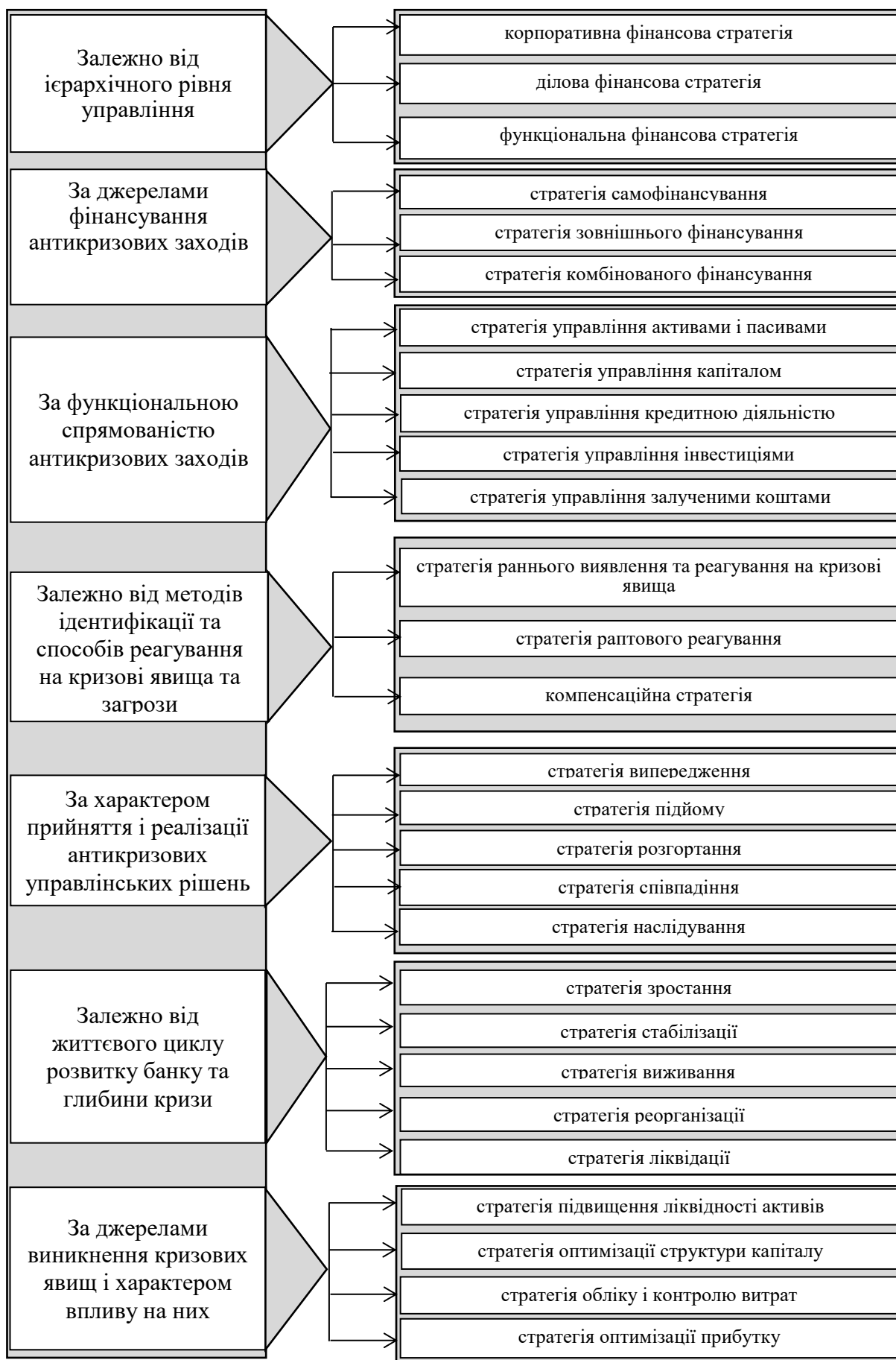


Рис. 3.19. Систематизація фінансових стратегій банку з позицій антикризового управління

Джерело: авторська розробка

За твердженням відомих учених банки мають три ієрархічних рівні процесу стратегічного управління: рівень банку в цілому, рівень підрозділів (реалізація основних стратегій), функціонально-операційний рівень, а тому відповідно ієрархічного рівня виділяють 3 типи стратегій – корпоративна, ділова, функціональна [82, с. 91]. З огляду на це, і антикризова стратегія управління фінансовою діяльністю банків повинна формуватись і реалізовуватись на визначених 3 ієрархічних рівнях управління.

Запропонований нами підхід до класифікації, на відміну від існуючих, систематизує види стратегій за виокремленими критеріальними ознаками. Вважаємо доцільним виділити стратегії, які систематизуються залежно від характеру прийняття та реалізації управлінських рішень.

За даним критерієм виокремлено такі стратегії антикризового управління фінансовою діяльністю:

- стратегія зростання в рамках якої антикризові управлінські рішення мають попереджувальний характер і реалізуються до початку прояву кризових явищ і загроз;

- стратегія підйому для якої характерні перші прояви і ознаки кризових явищ, які носять локальний характер і не мають суттєвого впливу на фінансову діяльність банку;

- стратегія розгортання - ідентифікує явні симптоми кризових явищ, які спричинять фінансові наслідки і матимуть вплив на фінансові результати банківської діяльності;

- стратегія співпадіння – характерна для банківських установ, в яких антикризові управлінські рішення приймаються і реалізуються в період протікання кризи і які відповідають загальним концептуальним засадам антикризового управління в банківському секторі економіки;

- стратегія наслідування – відзначається управлінськими процесами, які відображають перехідний період до посткризового стану в управлінні фінансовою діяльністю, який має квазістабільний характер.

За джерелами виникнення кризових явищ і характером впливу на них

виокремлено низку антикризових стратегій управління фінансовою діяльністю банків, зокрема:

- стратегія підвищення ліквідності активів, яка відображає загальний підхід до антикризового управління ліквідністю банку, наявний ризик незбалансованої ліквідності та стратегічні пріоритети у трансформації активів й запозиченні ліквідних коштів;

- антикризова стратегія оптимізації структури капіталу акцентує на рівні власного капіталу, внутрішніх й зовнішніх методах антикризового управління капіталом, структурі корпоративних прав, оцінці вартості банківського бізнесу в рамках дохідного, витратного й порівняльного підходів, оцінці кредитного, операційного, ринкового ризиків, що характерні для управління капіталом;

- антикризова стратегія обліку і контролю витрат відображає управлінські рішення у сфері оптимізації витрат та антикризові заходи щодо їх скорочення в розрізі процентних, комісійних, загальноадміністративних, інших операційних витрат та ін.;

- антикризова стратегія оптимізації прибутку базується на комерційних засадах ведення банківського бізнесу і може носити інерційний та характер "прориву" й максимізувати прибуток при значному рівні ризику або оптимізувати величину прибутку при допустимих значеннях ризиковості. Така стратегія може носити характер відновлення прибутковості і виходу із від'ємних значень прибутку і акцентувати на найбільш дохідних напрямках банківської діяльності при скороченні чи ліквідації неприбуткових одиниць банківського бізнесу.

2. Реалізація антикризової фінансової стратегії – це комплекс управлінських заходів щодо фінансового забезпечення стратегічних антикризових заходів фінансовими ресурсами, впровадження відповідних корпоративних, ділових та функціональних стратегій, використання управлінських та регуляторних механізмів антикризового управління фінансовою діяльністю та трансформація організаційної структури управління тощо.

2.1. Забезпечення антикризової стратегії фінансовими ресурсами передбачає їх мобілізацію за рахунок внутрішніх й зовнішніх джерел, в результаті чого залежно від глибини кризи й характеру антикризових заходів виокремлюють стратегію антикризового управління, яка базується на внутрішніх фінансових ресурсах та стратегію зовнішніх джерел фінансування. Внутрішніми фінансовими ресурсами традиційно виступають чистий прибуток і капіталізовані дивіденди, які спрямовуються на впровадження заходів антикризового управління. Зовнішніми фінансовими ресурсами вважаємо залучення субординованого боргу, додаткову емісію акцій, санацію, націоналізацію, залучення додаткових вітчизняних та іноземних інвесторів в процесі купівлі-продажу банківського бізнесу.

В банках України відбувається поєднання обох стратегій і частина фінансових ресурсів на антикризові заходи покривається за рахунок внутрішніх джерел, а інші частина пов'язана, насамперед, з питаннями зростання капіталізації банку за рахунок зовнішніх джерел фінансування.

Зарубіжний досвід й специфіка російської антикризової політики в умовах сьогодення проявляється існуванням трьох відповідних моделей ведення банківського бізнесу: 1) різке скорочення витрат на ведення банківського бізнесу; 2) санація за рахунок державної підтримки; 3) інтернаціоналізація, перенесення інвестиційного капіталу за кордон, де умови ведення бізнесу більш комфортні [23].

2.2. Впровадження відповідних корпоративних, ділових і функціональних антикризових стратегій.

Антикризова корпоративна стратегія – це загальний напрям антикризових заходів в рамках якого визначаються загальні цілі виходу з кризи й напрями розвитку банківського бізнесу в умовах кризи й посткризового періоду, його кон'юнктурна позиція, напрями формування й використання ресурсів, прибутковість, персонал, безпека, інновації тощо.

Антикризова ділова стратегія спрямована на формування конкурентних переваг найбільш пріоритетних напрямів банківського бізнесу й установи в

цілому.

Антикризова функціональна стратегія конкретизує корпоративну й ділову стратегії в рамках здійснення заходів антикризового управління в окремих функціональних підрозділах ведення банківського бізнесу і включає: кредитну, депозитну, інвестиційну антикризові фінансові стратегії.

2.3. Використання управлінських та регуляторних механізмів антикризового управління фінансовою діяльністю базується на відповідних формах, методах, важелях та інструментах, які носять адміністративний та ринковий характер і реалізуються на макро- й мікрорівнях та спрямовані на виявлення, попередження, нейтралізацію та мінімізацію кризових явищ, що відображено нами у п. 1.3, рис. 1.5.

2.4. Трансформація організаційної структури управління – це антикризові заходи в рамках централізованого управління процесом виходу з кризи та перетворення організаційної структури з метою ефективного управління та найбільш повної реалізації антикризової стратегії.

3. Стратегічний контроль та коригування фінансової стратегії – це важлива складова системи антикризового управління фінансовою діяльністю банку і полягає у зовнішньому й внутрішньому контролі за основними фінансовими показниками, обсягами обов'язкового резервування, станом розрахункової й платіжної дисципліни та контролюванні за загальним процесом реалізації корпоративної, ділової та функціональної фінансових стратегій в поточному й перспективному періодах.

За твердженням учених та аналітиків система стратегічного контролю банку повинна реалізовувати 4 рівня дій: 1) визначення стандартів оцінки стратегічного розвитку банку; 2) створення вимірювальної системи для визначення рівня досягнення цілей; 3) порівняння реального функціонування із встановленими цілями; 4) оцінка результатів порівняння та розробка за необхідності коригувальних заходів [82, с. 123].

Підтримуючи такий підхід, акцентуємо, що в результаті стратегічного контролю повинна розроблятися коригувальна антикризова фінансова

стратегія.

Антикризова фінансова стратегія має бути спрямованою на вихід з кризи, подолання проблем і відповідати меті, цілям та завданням, відображати найбільш важливі концептуальні напрями реалізації, якими можуть бути наступні:

1. Мінімізація впливу зовнішніх деструктивів на діяльність банків, що проявляється у:

- нестабільності зовнішнього середовища у політичній та економічній сферах, наростанні військового конфлікту на Сході України тощо;

- падінні основних макроекономічних показників, зростанні темпів інфляції, зниженні купівельної спроможності населення в результаті девальвації гривні та ін;

- зниженні довіри до банківської системи, її надмірне очищення та падіння обсягів депозитів у національній та іноземній валюті на рахунках в банках;

- нестачі "довгих" фінансових ресурсів, що обмежує можливості кредитувати й модернізувати економіку та розвивати малий і середній бізнес;

- відсутності прозорості у здійсненні політики рефінансування банків, формуванні обов'язкових резервів тощо;

- відсутності стратегічних напрямів реформування державних банків, їх подальшого розвитку в умовах монополізації ринку.

- наявних інституційний та структурних диспропорцій в економіці України;

- нестабільності грошово-кредитного ринку в умовах девальвації гривні і переходу з 2016р. на монетарний режим, який ґрунтується на інфляційному таргетуванні з недотриманням задекларованих цільових орієнтирів інфляції;

2. Реагування на виклики й загрози банківській безпеці та новітні інформаційні загрози, що проявляються у

- стійкій тенденції до зростання частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам;

- низькому співвідношенні банківських кредитів та депозитів в іноземній

валюти;

- нарощуванні частки іноземного капіталу у статутному капіталі банків до значення, що загрожує фінансовій безпеці на загальнодержавному рівні;

- вкрай низькому співвідношенні довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів;

- критичному зростанні частки активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи.

2. Реагування на внутрішні кризові явища та зростання ризиків діяльності банків у фінансовій сфері, що знаходить своє вираження через:

- недостатній рівень капіталізації банківських установ;

- диспропорції банківських балансів за валютами та строками;

- зростання фінансових ризиків діяльності;

- обмеженість інвестиційних операцій та операцій з цінними паперами;

- проблемність кредитного портфеля й скорочення обсягів роздрібного кредитування;

- обмеженість та недостатність депозитної бази установ для розвитку сучасних кредитних послуг;

- зниженні показників рентабельності активів, капіталу, ефективності діяльності;

- обмеженість іпотечних, форфейтингових, лізингових операцій тощо.

3. Забезпечення напрямів виходу з кризи залежно від її типу та глибини:

- відновлення фінансового стану банку, його конкурентоспроможності;

- реорганізація банку з позицій мінімізації витрат;

- ліквідація банку.

Отже, представлений концептуальний підхід до формування моделі фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі базується на 3 визначальних складових: формування антикризової фінансової стратегії, її реалізація, стратегічний контроль й коригування обраної стратегії. Це дозволить розробляти довгостроковий план дій й комплекс заходів щодо протидії негативному впливу реальних та потенційних загроз на процес

забезпечення фінансової стійкості та стабільного функціонування банківської системи й кожного окремого банку. У цьому контексті реалізація стратегічного антикризового управління фінансовою діяльністю дозволить приймати ефективні управлінські рішення щодо виходу з кризи, залежно від її типу й глибини та формувати стратегічні альтернативи з позицій відновлення докризових фінансових показників або ліквідації банківського бізнесу за умовами мінімізації витрат.

Висновки до розділу 3

За результатами проведених у даному розділі досліджень можна сформулювати низку висновків, узагальнень та пропозицій.

1. В роботі доведено, що антикризове управління фінансовою діяльністю банків повинно ґрунтуватись на стратегічному підході й використанні відповідних економетричних моделей трендів, таких як лінійна, поліноміальна та експоненціальна. На основі ретроспективи здійснено екстраполяцію і побудовано теоретичні й емпіричні лінії трендів для прогнозування активів, кредитного портфеля, прострочених кредитів, зобов'язань, депозитів та строкових депозитів юридичних і фізичних осіб, власного та статутного капіталу банків України, доходів, витрат й фінансових результатів у банківських установах. Зокрема, на основі лінійної моделі тренду обґрунтовано, що щорічне збільшення обсягу активів в середньому складатиме у 2017-2019 рр. 69,539 млрд. грн. Коефіцієнт детермінації такого прогнозу становив 0,918. На основі поліноміальної моделі тренду обґрунтовано поступове нарощення обсягів наданих банками кредитів у 2017 році до 1014,811 млрд. грн., у 2018 році – 1022,389 млрд. грн., у 2019 році – 1023,503 млрд. грн. із коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,8317$. Впровадження дієвих антикризових заходів управління вимагатиме управління простроченими кредитами банків, оскільки прогноз їх росту на основі поліноміальної моделі тренду становитиме у 2017 році - 282,273 млрд. грн., 2018 році - 336,225 млрд. грн., у 2019 році - 395,351 млрд. грн.

2. Прогнозні моделі статутного капіталу банків України демонструють стійку динаміку до зростання. Найбільш прийнятною для прогнозу цього показника є експоненціальна модель тренду, згідно з якою статутний капітал у 2017 році становитиме 380,555 млрд. грн., у 2018 році – 437,859 млрд. грн., у 2019 році – 500,026 млрд. грн. Запропоновані моделі підтвердили кризові явища в банках України та існуючі проблеми рівня капіталізації, які можливо у незначній мірі будуть знівелізовані і негативна динаміка у співвідношенні статутного й власного капіталів зберігатиметься.
3. Прогнозування доходів банків України здійснено за поліноміальною моделлю тренду, яка є найбільш вірогідною й дозволила передбачити незначне коливання доходів від банківської діяльності і досягнення ними величини 202,934 млрд. грн. у 2019 році, тобто суттєвого їх зростання не передбачається. Прогнозування витрат також здійснено за поліноміальною моделлю, яка визначена найбільш достовірною і згідно якої передбачається щорічне зростання витрат банків з 376,227 млрд. грн. у 2017р. до 490,144 млрд. грн. у 2019 році, тобто кризові прояви зростання витрат на тлі зменшення доходів і надалі слугуватимуть підставою для негативних фінансових результатів й відсутності оптимістичних сценаріїв відновлення прибутковості у діяльності банків України.
4. В роботі обґрунтована потреба використання системи превентивних та реактивних заходів антикризового управління в рамках поєднання тріади таких основних її елементів як: інструменти, методи та цільові орієнтири. Доведено, що основними методами превентивного антикризового управління є антикризовий моніторинг, аналіз чутливості банків до кризи, формування антикризових стратегій, антикризове планування, стрес-тестування, які орієнтовані на попередження й запобігання кризовим явищам і загрозам та сприяють досягненню визначених цільових орієнтирів, таких як: підтримка ліквідності і платоспроможності, попередження ризиків у діяльності банків, недопущення (мінімізація) втрат, підвищення безпеки банківського бізнесу, профілактика потенційних кризових ситуацій тощо. Система превентивного

антикризового менеджменту ґрунтується на використанні відповідного інструментарію, зокрема: моделювання розвитку подій, технологія сценарного розвитку, індикаторний підхід і системи раннього попередження, аналіз критичних зв'язків, SWOT-аналіз. Превентивна модель антикризового управління вважається доцільною в контексті дотримання позицій економічності, оскільки витрати на запобігання кризі значно менші, ніж витрати на її подолання й мінімізацію.

5. Реактивний антикризовий менеджмент, який запроваджується в умовах реалізованої кризи базується на застосуванні таких методів як антикризовий моніторинг, санація, антикризова реорганізація, антикризова реструктуризація, ліквідація тощо і передбачає досягнення таких цілей як вихід із кризи та її локалізація, відновлення ліквідності і платоспроможності, відновлення фінансової стабільності банку, відновлення докризових параметрів ведення банківського бізнесу, запобігання банкрутству та ін. Основними інструментами в рамках системи реактивних антикризових заходів визначено умови санаційного кредитування, план реструктуризації, план реорганізації, планування й прогнозування, SWOT-аналіз. Реактивне антикризове управління здійснюється з використанням санаційних, реструктуризаційних, реорганізаційних й ліквідаційних методів в умовах як фінансових, так і часових обмежень.
6. В роботі запропонована модель обґрунтування доцільності реалізації заходів антикризового менеджменту, яка відображає послідовність дій й рішень для виявлення, оцінювання та розробки заходів виходу із кризового стану і яка дозволяє здійснити комплексну оцінку фінансової діяльності в контексті діагностики кризових явищ, обґрунтувати тип і глибину кризи, обрати відповідні методи та інструменти антикризового управління, оцінити ефективність антикризових заходів, здійснити їх моніторинг та контроль та прийняти відповідні рішення щодо економічної та соціальної доцільності функціонування банку.
7. Обґрунтовано, що модель антикризового стратегічного управління банком

повинна базуватись на відповідній концептуальній основі щодо визначення пріоритетної мети функціонування банку та завдань щодо попередження й нейтралізації кризи у взаємозв'язку ресурсів, можливостей, конкурентних переваг та стратегії з базуванням на моніторингу середовища ведення банківського бізнесу, його динамічності та непередбачуваності.

8. Запропоновано концептуальну модель фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі, яка орієнтована на визначення антикризових стратегічних орієнтирів і конкретизує послідовність етапів щодо здійснення заходів антикризового управління в банку і включає: формування антикризової фінансової стратегії, її реалізацію та стратегічний контроль й коригування обраної стратегії.
9. Систематизовано підходи до класифікації антикризових стратегій управління фінансовою діяльністю банків. На відміну від існуючих, запропоновано нові критеріальні ознаки і виокремлено стратегії, які систематизуються залежно від життєвого циклу розвитку банку та глибини кризи й джерелами виникнення кризових явищ і характером впливу на них.

Основні положення розділу знайшли відображення в публікаціях дисертанта [61; 64; 65].

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено узагальнення існуючих теоретичних підходів та запропоновано вирішення важливого наукового й прикладного завдання щодо формування основних засад антикризового управління фінансовою діяльністю банків. За результатами проведеного дослідження сформульовано низку висновків та узагальнень.

1. На основі дослідження банківських криз, причин виникнення й прояву їх систематизовано з врахуванням масштабності, характеру (позитивний, негативний) та наслідків впливу на глобальному й національному рівнях, й виокремлено зовнішні (мега-, макро-, мезо-) й внутрішні (мікроекономічні) фактори. Мікроекономічні фактори конкретизовані в рамках їх поділу на фінансові, ринкові та організаційні. Зазначено, що криза - це нестабільна ситуація або процес, які характеризуються загрозами, небезпеками й вимагають надзвичайних заходів та реагування й впровадження заходів антикризового управління.

2. В роботі удосконалено існуючий понятійно-термінологічний апарат і доведено, що антикризове управління банками доцільно розглядати як систему заходів, при якій суб'єкт антикризового управління за допомогою форм, методів, важелів та інструментів здійснює виявлення, попередження, нейтралізацію й мінімізацію кризових явищ, забезпечуючи ефективне функціонування банківських установ на основі ризик-орієнтованого підходу з урахуванням впливу мега-, макро-, мезо- й мікроекономічних факторів. Антикризове управління фінансовою діяльністю банку розглядається як система заходів при якій суб'єкт антикризового управління за допомогою ефективних механізмів й специфічних фінансових прийомів здійснює виявлення, попередження, нейтралізацію й мінімізацію кризових явищ у фінансовій діяльності банків.

3. Дістали подальший розвиток методологічні підходи до розкриття цілей, завдань й функцій антикризового управління фінансовою діяльністю банків, що

дозволило конкретизувати їх змістові характеристики. Зокрема, визначено, що ціль антикризового управління фінансовою діяльністю банків передбачає ідентифікацію, попередження, раннє реагування, діагностику та нейтралізацію кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків на основі ризик-орієнтованого підходу й оцінки їх санаційної спроможності. Характерними ознаками антикризового управління фінансовою діяльністю банків вважаємо: використання поряд з традиційними специфічних методів, важелів та інструментів управління; часові обмеження; мінімізація фінансових витрат; загострення протиріч у корпоративному управлінні; зростання ризиків діяльності та управлінських рішень; інноваційність рішень в процесі антикризового управління; відновлення фінансової стабільності; розробка санаційних заходів й програм фінансового оздоровлення; визначення форм реорганізації банків; запобігання визнання банків нежиттєздатними та неплатоспроможними. Завданнями такого специфічного виду управління визначено: виявлення причин, симптомів та факторів кризових явищ, діагностику фінансової діяльності в контексті ідентифікації проблемних і кризових явищ, локалізацію та нейтралізацію кризових явищ, відновлення платоспроможності і фінансової стійкості, фінансову санацію банків, реорганізацію банків за рішенням власників чи ФГВФО, запобігання банкрутству та ліквідації.

4. Системний підхід до антикризового управління фінансовою діяльністю банків повинен охоплювати такі елементи: прогнозування, передбачення й діагностику кризи; профілактику кризи й розробку антикризових заходів; виведення з кризи, відновлення його докризового стану, розробка заходів фінансового оздоровлення або реорганізації з найменшими витратами. Обґрунтовано, що етапи антикризового управління фінансовою діяльністю повинні передбачати: 1) формування цілей антикризового управління; 2) діагностику кризових явищ; 3) розробку антикризових заходів і прийняття відповідних рішень; 4) впровадження і реалізацію програми антикризового управління; 5) контроль і коригування заходів антикризового управління.

5. Дістала подальший розвиток систематизація моделей діагностики банківських криз з виокремленням моделей раннього попередження кризових явищ (EWS), моделей банківських криз, які пов'язані із прогнозуванням неплатоспроможності, порушенням банківської ліквідності, економічним спадом та фінансовою лібералізацією, що дозволило згрупувати їх за характерними ознаками, такими як: рівень прогнозування, функціональне призначення, об'єктно-суб'єктний склад та кількість показників й індикаторів, можливість застосування.

6. Запропоновано авторський підхід до визначення механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків як сукупності форм, методів, важелів та інструментів реалізації заходів антикризового управління на макро- й мікрорівнях в рамках суб'єктно-об'єктних відносин за допомогою яких досягається позитивний ефект та мінімізація впливу існуючих кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків.

7. Виокремлено основні засади формування системного підходу до розробки антикризового управління фінансовою діяльністю банків з врахуванням послідовності етапів та заходів із забезпечення даного процесу, що охоплює: ознаки і симптоми, які визначають рівень проблемності й кризовий стан банків, аналіз і оцінку фінансової діяльності банків в контексті діагностики кризових явищ, результат обґрунтування управлінських рішень щодо доцільності функціонування банків, впровадження і реалізацію програми антикризового управління, реалізація, контроль і коригування заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків.

8. Представлено аналітичний інструментарій оцінювання фінансово-економічної діяльності банків у розрізі 6 груп показників, які систематизовані за предметною ознакою і дозволяють ідентифікувати реальні й потенційні кризові явища й загрози, зокрема: 1) рівень капіталізації; 2) якість активів; 3) кредитно-інвестиційна діяльність; 4) ліквідність; 5) депозитна база банків; 6) прибутковість та ефективність банківської діяльності і який доведено до прикладного використання.

9. Запропоновано підхід, який ґрунтується на комплексному аналізі індикаторів фінансової стабільності банків з виявленням реальних та потенційних кризових явищ і загроз та може використовуватися для інтегральної оцінки рівня кризового стану як банківської системи, так і окремих установ і передбачає розрахунок інтегрального індикатора оцінки кризового стану банків. Визначені розрахункові значення інтегрального індикатора кризового стану банків України, які дозволяють констатувати нестійкі тенденції розвитку вітчизняної банківської системи, зростання рівня проблемності й кризових явищ. Наші розрахунки засвідчують, що найбільш негативний вплив на функціонування банків України мали індикатори капіталізації, кредитно-інвестиційної діяльності, депозитної бази, прибутковості та ефективності.

10. В роботі обґрунтований підхід до комплексного оцінювання кризових явищ у банківській діяльності, який базується на основі показників-індикаторів: таких як: прибуток (збиток), співвідношення статутного й власного капіталів, обсягів проблемних кредитів до їх загальної величини, сформованих резервів до сукупного кредитного портфеля. За результатами аналізу впродовж 2012-2016рр. кількість банківських установ скоротилась з 175 до 93 установ, тобто на 82 одиниці. Кількість банків, що знаходились у стадії потенційної кризи становила 29,14% у 2012 році до 45% у 2013 році, 25,32% у 2014 році, 33,03% у 2015р. та 29,03% у 2016р. Кількість установ, які перебували у стані прихованої (латентної) кризи. характеризувалася нисхідною динамікою, а саме: 57,14% у 2012р., 41,67% у 2013р., 41,14% у 2014р., 25,69% у 2015р. та 29,03% у 2016р. Гострий кризовий стан спостерігався у ряді банківських установ, а саме: 22 од. або 12,57% у 2012р., 20 од. або 11,11% у 2013р., 35 од. або 22,15% у 2014р., 34 од. або 31,19% у 2015р. та 27 од. або 29,03% у 2016р. За нашими дослідженнями кількість банків у стадії критичного кризового стану характеризувалася так: 2 од. або 1,14% у 2012р., 4 од. або 2,22% у 2013р., 18 од. або 11,39% у 2014р., 11 од. або 10,09% у 2015р. та 12 од. або 12,90% у 2016р. Основними проблемними аспектами, які зумовлюють кризові явища у діяльності і характерні для низки банків України у роботі визначено: для

установ, які знаходяться у стані потенційної кризи – показник співвідношення статутного і власного капіталу; для банків у стані латентної кризи – показники співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля; для банків у стані гострої кризи – показники співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля та величини збитків; для установ у критичному кризовому стані - показники співвідношення статутного і власного капіталу та частки проблемних кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля та величини збитків та проблеми із обсягом сформованих резервів за кредитними операціями.

11. Антикризове управління фінансовою діяльністю банків повинно ґрунтуватись на стратегічному підході й використанні відповідних економетричних моделей трендів, таких як лінійна, поліноміальна та експоненціальна. На основі ретроспективи здійснено екстраполяцію і побудовано теоретичні й емпіричні лінії трендів для прогнозування активів, кредитного портфеля, прострочених кредитів, зобов'язань, депозитів та строкових депозитів юридичних і фізичних осіб, власного та статутного капіталу банків України, доходів, витрат й фінансових результатів у банківських установах. Зокрема, на основі лінійної моделі тренду обґрунтовано, що щорічне збільшення обсягу активів в середньому складатиме у 2017-2019 рр. 69,539 млрд. грн. На основі поліноміальної моделі тренду обґрунтовано поступове нарощення обсягів наданих банками кредитів у 2017 році до 1014,811 млрд. грн., у 2018 році – 1022,389 млрд. грн., у 2019 році – 1023,503 млрд. грн. Впровадження дієвих антикризових заходів управління вимагатиме управління простроченими кредитами банків, оскільки прогноз їх росту на основі поліноміальної моделі тренду становитиме у 2017 році - 282,273 млрд. грн., 2018 році - 336,225 млрд. грн., у 2019 році - 395,351 млрд. грн. Прогнозування доходів банків України здійснено за поліноміальною моделлю тренду, яка є найбільш вірогідною й дозволила передбачити незначне коливання доходів від банківської діяльності і досягнення ними величини

202,934 млрд. грн. у 2019 році, тобто суттєвого їх зростання не передбачається. Прогнозування витрат також здійснено за поліноміальною моделлю, яка визначена найбільш достовірною і згідно якої передбачається щорічне зростання витрат банків з 376,227 млрд. грн. у 2017р. до 490,144 млрд. грн. у 2019 році, тобто кризові прояви зростання витрат на тлі зменшення доходів і надалі слугуватимуть підставою для негативних фінансових результатів.

12. В роботі обґрунтовано потребу використання системи превентивних та реактивних заходів антикризового управління в рамках поєднання тріади таких основних її елементів як: інструменти, методи та цільові орієнтири. Доведено, що основними методами превентивного антикризового управління є антикризовий моніторинг, аналіз чутливості банків до кризи, формування антикризових стратегій, антикризове планування, стрес-тестування, які орієнтовані на попередження й запобігання кризовим явищам і загрозам та сприяють досягненню визначених цільових орієнтирів. Система превентивного антикризового менеджменту ґрунтується на використанні відповідного інструментарію, зокрема: моделювання розвитку подій, технологія сценарного розвитку, індикаторний підхід і системи раннього попередження, аналіз критичних зв'язків, SWOT-аналіз.

13. Відзначено, що реактивний антикризовий менеджмент, який запроваджується в умовах реалізованої кризи базується на застосуванні таких методів як антикризовий моніторинг, санація, антикризова реорганізація, антикризова реструктуризація, ліквідація тощо і передбачає досягнення таких цілей як вихід із кризи та її локалізація, відновлення ліквідності і платоспроможності, відновлення фінансової стабільності банку, відновлення докризових параметрів ведення банківського бізнесу, запобігання банкрутству та ін. Основними інструментами в рамках системи реактивних антикризових заходів визначено умови санаційного кредитування, план реструктуризації, план реорганізації, планування й прогнозування, SWOT-аналіз.

14. Прикладне значення має запропонована модель обґрунтування доцільності реалізації заходів антикризового менеджменту, яка відображає

послідовність дій й рішень для виявлення, оцінювання та розробки заходів виходу із кризового стану і яка дозволяє здійснити комплексну оцінку фінансової діяльності в контексті діагностики кризових явищ, обґрунтувати тип і глибину кризи, обрати відповідні методи та інструменти антикризового управління, оцінити ефективність антикризових заходів, здійснити їх моніторинг та контроль та прийняти відповідні управлінські рішення.

15. Обґрунтовано, що модель антикризового стратегічного управління банком повинна базуватись на відповідній концептуальній основі. Запропоновано концептуальну модель фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі, яка орієнтована на визначення антикризових стратегічних орієнтирів і конкретизує послідовність етапів щодо здійснення заходів антикризового управління в банку і включає: формування антикризової фінансової стратегії, її реалізацію та стратегічний контроль й коригування обраної стратегії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик Б. П., Скірка А. Р. Аналіз ресурсного потенціалу банківської системи у період кризи // Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2017. № 1. С. 63–76.
2. Акулова Н. Г., Ряховский Д. И. Современные особенности кризис-диагностики в системе антикризисного и арбитражного управления // Вестник профессиональных бухгалтеров. 2015. № 6. URL: <https://www.ipbr.org/vestnik/editions/2015/6/akulova-ryakhovsky>.
3. Аналітичний огляд банківської системи за 2014 рік // Національне рейтингове агентство "Рюрік": сайт. URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2014.pdf.
4. Анісімова Л. Інструментарій стрес-тестування кредитного ризику банків // Вісник КНТЕУ. 2014. № 5. С. 78-88.
5. Антикризисное управление: учебно-методическое пособие / под ред. Марчевой И. А. Нижний Новгород: Нижегородский госуниверситет, 2012. 134 с.
6. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: монографія/Суми. УАБС НБУ, 2007. 198 с.
7. Асаул А. Н., Князь И. П., Коротаева Ю. В. Теория и практика принятия решений по выходу организаций из кризиса. Спб: АНО "ИПЭВ", 2007. 224 с.
8. Банки и небанковские кредитные организации и их операции : учебник / под ред. Е. Ф. Жукова. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Вузовский учебник, 2009. 528 с.
9. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. К.: Центр наукових досліджень НБУ: Знання, 2011. 504 с.
10. Банківська система 2015: виклики та перспективи // Національний банк України: сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=14741673>.
11. Банківська система України : монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль. Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. 187 с.
12. Банківський менеджмент: питання теорії та практики: монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак, О. М. Пожар та ін. Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2011. 152 с.
13. Банківський потенціал економіки України: монографія / за ред. Б. Л. Луціва.

- Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 446 с.
14. Банковская система в современной экономике: учебное пособие/ ред. О. И. Лаврушина. 2-е изд., стереотип. М.: Кнорус, 2012. 354 с.
 15. Банковский менеджмент / под ред. Лаврушина О. И. 2-е изд., перераб. и доп. М.: 2009. 560 с.
 16. Банковский менеджмент : учебник / Ю. А. Ровенский, Ю. Ю. Русанов. Москва : Проспект, 2016. 384 с.
 17. Барановський О. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн // Вісник Національного банку України. 2009. № 4. С. 8–19.
 18. Барановський О. І. Проблемні банки: виявлення і лікування // Вісник НБУ. 2009. № 11. С. 18-31.
 19. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. / О. І. Барановський. К.: УБС НБУ, 2014. Т. 2: Безпека фінансових інститутів. 716 с.
 20. Белова І. Визначення індикатора фінансового стресу в Україні // Вісник НБУ. 2014. № 1. 41-43.
 21. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. К.: Эльга, Ника-Центр, 2007. 521 с.
 22. Болдирев О. О. Антикризове управління банком : автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.00.08. Київ: КНЕУ, 2012. 20 с.
 23. Бунин И. Государственный бизнес: антикризисные стратегии // Аналитика. 2015. № 2 (№3777). С. 21–25.
 24. Васильєва Т. А., Афанасьєва О. Б. Сутність економічної кризи у контексті антикризового менеджменту // Фінансово-банківські механізми державного управління економікою України: зб.наук.праць. Донецьк, 2011. Вип. 176. С. 24–32.
 25. Васильєва Т., Леонов С., Афанасьєва О. Діагностика банківських криз на основі розрахунку прогнозного індикатора кризи // Вісник Національного банку України. 2013. № 11. С. 62-68.
 26. Воробйова О. Стратегічні аспекти антикризового управління [Електронний ресурс]. URL: [http://donduet.edu.ua/docs/vestnik/2006/Vest_TIR_\(21\).../vorobeve.doc](http://donduet.edu.ua/docs/vestnik/2006/Vest_TIR_(21).../vorobeve.doc).

- 27.Геєць В. М. Посткризові перспективи та проблеми розвитку економік України й Росії (макроекономічний спектр) // Фінанси України. 2011. № 2 (183). С. 11-23.
- 28.Гладких Д. Ризики і загрози банківській безпеці України за підсумками 2014 року // Вісник НБУ. 2015. № 4. С. 14-23.
- 29.Голосенін І. О. Уніфікація підходів до тлумачення проблемних кредитів у контексті їх реструктуризації // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2016. № 1. С. 18-28.
- 30.Голуб К. В. Напрями подолання кризових явищ в банківській системі України / // Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 6. С. 690-694.
- 31.Грошово-кредитна та фінансова статистика // Національний банк України: сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415.
- 32.Дані фінансової звітності банків України за 2012 рік // Національний банк України: сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.
- 33.Дані фінансової звітності банків України за 2013 рік // Національний банк України: сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.
- 34.Дані фінансової звітності банків України за 2014 рік // Національний банк України: сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.
- 35.Дані фінансової звітності банків України за 2015 рік // Національний банк України: сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.
- 36.Дані фінансової звітності банків України за 2016 рік // Національний банк України: сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.
- 37.Дж. Ван Хорн Основы управления финансами. М. : Финансы и статистика, 2003. 800 с.
- 38.Джулай В. О. Антикризове управління в банківському секторі економіки України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2011. 21 с.

- 39.Дзюблюк О., Рудан В. Банківська криза в Україні та перспективи відновлення ефективного функціонування вітчизняної банківської системи // Матеріали науково-практичної конференції "Криза банківської системи: причини та шлях виходу" URL: http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=67&Itemid=258.
- 40.Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Тернопіль, 2009. 316 с.
- 41.Довгань Ж. Антикризове регулювання, банківський нагляд і монетарна політика в механізмі забезпечення фінансової стійкості банківської системи Бізнес Інформ. 2013. № 2. С. 222-227.
- 42.Еркес О. Антикризове управління як інструмент оздоровлення банку // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2011. № 3. С. 69–79.
- 43.Євенко Т. І. Методологічні аспекти прогнозування ймовірності банкрутства банківських установ // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2013. Вип. 9 (2). С. 117–121.
- 44.Євенко Т. І. Напрями антикризового управління банком / [Електронний ресурс]. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.1/87.pdf>.
- 45.Єлейко В. І. Економетрія: навч.посібник / В. І. Єлейко, І. М. Копич, Р. Д. Боднар, М. Я. Демчишин. Львів: Видавництво ЛКА, 2007. 327 с.
- 46.Єфименко Т. Як оздоровити банківський сектор України і забезпечити його фінансову стабільність // [Електронний ресурс]. URL: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1424069-yak-ozdoroviti-bankivskij-sektor-ukrayini>.
- 47.Жежерун Ю. В., Луцан В. О. Застосування кризових індикаторів в антикризовому управлінні в банку // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. № 2. С. 64–68.
- 48.Жовтанецька Я. В. Антикризове управління депозитним та кредитним портфелями банків // Формування ринкових відносин в Україні. 2015. Вип. 7. С. 89–94.
- 49.Жовтанецька Я. В. Механізм антикризового управління діяльністю банків //

Бізнес Інформ. 2015. № 6. С. 187–192.

50. Жовтанецька Я. В. Інструментарій комплексного оцінювання фінансової діяльності банків в контексті виявлення кризових явищ // Міжнародний науковий журнал. Економічні науки. 2016. № 10(20). Т. 2. С. 80–83. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15058930763215.pdf>.
51. Жовтанецька Я. В. Методичні засади формування системи антикризового управління фінансовою діяльністю банків // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. 2016. Вип. 51. С. 165–170.
52. Жовтанецька Я. В. Моделі антикризового управління фінансовою діяльністю банків та особливості їх використання // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 1(117). С. 64–69.
53. Жовтанецька Я. В. Систематизація факторів виникнення кризових явищ у банківській сфері // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2016. Вип. 1(1). С. 354–358. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2016_1\(1\)__59](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2016_1(1)__59).
54. Жовтанецька Я. В. Сучасні методологічні підходи до формування системи антикризового управління фінансовою діяльністю банків // Регіональна економіка. 2016. № 4 (82). С. 100–107.
55. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління у системі забезпечення фінансової безпеки банків // Глобальні та національні проблеми економіки: електрон. наук. фахове вид. 2017. Вип. 15. URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/104.pdf>.
56. Жовтанецька Я. В. Комплексний підхід до діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків України // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2017. Вип. 3(125). С. 36–41.
57. Жовтанецька Я. В. Превентивні та реактивні заходи в системі антикризового управління банками // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (Warszawa, Polska). 2017. № 4 (20). С. 89–95.
58. Жовтанецька Я. В. Суть та значення антикризового управління в банках України // Проблеми економіки: нові ринки та нові напрямки розвитку:

- матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 6-7 лютого 2015 р.). Дніпропетровськ, 2015. С. 53–55.
59. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління – як засіб запобігання проблемності у діяльності банків України // Соціально-економічні та правові основи сучасної держави в контексті глобалізації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20-21 лютого 2015 р.). Київ, 2015. С. 82–85.
60. Жовтанецька Я. В., Козоріз М. А. Види та етапи антикризового управління в банківській сфері // Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 22-25 жовтня 2015р.). С. 45–48.
61. Жовтанецька Я. В. Основні підходи до систематизації причин, симптомів та факторів банківських криз // Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України: матеріали I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Вінниця, 04 березня 2016 р.). Вінниця, 2016. С. 61-64.
62. Жовтанецька Я. В. Формування механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків в умовах глобальних викликів і загроз // Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Одеса, 15-16 квітня 2016 р.). Одеса: ОНЕУ, 2016. С. 54–57.
63. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління як інструмент забезпечення фінансової безпеки банків України // Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали III Всеукр. наук. практ. конф. (Львів, 18-20 травня 2016 р.). Львів: Укр. акад. друкарства, 2016. С. 36–38.
64. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління в системі забезпечення фінансової безпеки банків // Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. матеріали молодих учених (Львів, 23–24 грудня 2016 р.). С. 85–89.
65. Жовтанецька Я. В. Методичний інструментарій оцінювання ознак кризового стану у діяльності банків України // Стратегії глобальної

- конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. «Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри» (Черкаси, 17 березня 2017р.). Черкаси: Черкаський державний технологічний університет, 2017. С. 16–19.
66. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / за заг. ред. О. М. Колодізева. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2010. 311 с.
67. Зайцев О. Превентивная антикризисная программа // Банковская практика за рубежом. 2009. № 5. С. 18–25.
68. Зачосова Н. В. Формування системи економічної безпеки фінансових установ: монографія. Черкаси: ПП Чабаненко Ю. А., Черкаси, 2016. 375 с.
69. Зверяков О. М. Антикризове управління банком в умовах фінансової нестабільності // Вісник соціально-економічних досліджень. 2011. Вип. 3(43). С. 80–85.
70. Иванов В. В. Разработка планов антикризисного управления банком // Банковское дело. 2010. № 6. С. 31–33.
71. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: затв. постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368 (зі змінами і доповненнями) // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. 2001. № 10.
72. Інфографіка: динаміка депозитів в Україні/ URL: <http://bankografo.com/operatsiyi-bankiv/depozyty/infografika-dinamika-depozitiv-v-ukrayin>.
73. Іртищева І. Мінакова С. Обґрунтування концепції стратегічної програми в антикризовому управлінні // Економіст. 2014. № 11. С. 38-40.
74. Іщенко О. О. Вдосконалення інструментів оцінки фінансової стійкості банку в умовах економічної нестабільності // Молодий вчений. 2015. № 5 (20). Ч. 1. С. 153–158.
75. Кириченко О. Банківська система України: виміри системної кризи / URL: [soskin info/ea/2009/9-10/20093.html](http://soskin.info/ea/2009/9-10/20093.html).
76. Киселев В. Моделирование системы индикаторов банковских кризисов на

глобальному і локальному рівню / URL:

<https://www.hse.ru/data/2013/09/26/1278849257>

/Презентация_Киселев_25.09.2013%20НИС.pdf 1.pdf.

- 77.Коваленко В. В., Суганяка М. В., Фучеджи В. І. Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання: монографія. Одеса, 2013. 381 с.
- 78.Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія. Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. 228 с.
- 79.Коваленко Д. І. Організація антикризового управління в банківському секторі економіки // Економічний вісник університету. 2013. №20/2. С. 288–295.
- 80.Козоріз М. А., Сторонянська І. Концептуальні засади управління фінансовим потенціалом регіону // Економіст. 2011. № 5. С. 24-27.
- 81.Козоріз М. А., Музика І. С. Методичні засади оцінки кредитного потенціалу регіону // Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України: сайт. URL: http://ird.gov.ua/vid_7/vid7_2012_s04.pdf.
- 82.Козьменко С. М., Шпиг Ф. І., Волошко І. В. Стратегічний менеджмент банку. Суми: Університетська книга, 2010. 752 с.
- 83.Кондрат І. Ю., Топій І. І. Антикризове управління фінансами банків на прикладі ПАТ «Брокбізнесбанк» // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. № 797. С. 461–469.
- 84.Коренева О. Г. Формування системи антикризового управління в банківських установах // Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. 2012. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1150>.
- 85.Корнеев В. В. Особливості і нові можливості розвитку банківської системи України / URL: https://docs.google.com/document/d/16lajUvGlccw3_sx0aHhzteIZkRt-sYC0UpTCQDQtvCQ/edit.
- 86.Корнилюк Р. Аналітичний огляд банків України. Депозити. Березень 2015 // URL: : <http://>

https://drive.google.com/file/d/0B__4vqwcshYBMWZpVFY4YnNzeGs/view.

- 87.Коротков Э. М. Антикризисное управление. 2-е изд, доп. и перераб / под ред. Э. М. Короткова. М.: ИНФРА-М, 2010. 344 с.
- 88.Костогриз В. Аспекти антикризового управління банківською діяльністю в Україні // Економічний аналіз. 2010. Вип. 7. С. 156–158.
- 89.Краснова І. В., Майстер А. В. Антикризисное управління в банківських установах // Вісник ЖДТУ. 2013. № 2 (64). С. 247-250.
- 90.Крилова В., Ніконова М. Санаційний банк як механізм роботи з нежиттєздатними банками // Вісник НБУ. 2010. № 9. С. 26.
- 91.Крючко Л. С. Особливості антикризового управління вітчизняними банками / Л. С. Крючко // Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3971>.
92. Крупка М. І., Баран О. Б. Економічна сутність проблемного кредиту у банківській діяльності // Науковий вісник НЛТУ України. 2016. Вип. 26.2. С. 209-217.
- 93.Кузнецова А. Я., Джулай В. О. Антикризисное управление в банківському секторі економіки України: стан, проблеми і перспективи: монографія. К.: УБС НБУ, 2012. 202 с.
- 94.Кузнецова А. Я., Джулай В. О. Антикризисный аспект моніторингу стійкості банківського сектору України // Фінанси України. 2010. № 5 С. 86–97.
- 95.Курушина О. А. Инструментарий антикризисного управления коммерческим банком // Дайджест-финансы. 2006. № 10(142). С. 36-39.
- 96.Лавріненко О. В. Антикризисная політика в світовій валютній сфері // Економіка та держава. 2010. № 7. С. 47–50.
- 97.Леонов С. В., Афанасьєва О. Б. Концептуальні засади побудови багаторівневої системи антикризового управління банківською діяльністю // Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. 2011. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=567>.
- 98.Лигоненко Л. А. Авторская концепция управления предприятием. / Современные технологии управления: материалы междунар. научн. конф.

(Москва, 14-15 июля 2014 г). Киров, МЦ НИП, 2014. с. 2150.

99. Литовченко О. Вибір та обґрунтування стратегії антикризового управління підприємством // Бізнес Інформ. 2012. № 12. URL: http://business-inform.net/pdf/2012/12_0/308_312.pdf.
100. Литош А. А. Антикризисное управление: учеб. пособие. СПб.: ГАСУ, 2011. 190 с.
101. Любич А. А., Волошин И. В., Ткачук В. А. Антикризисное управление банком: моделирование привлечения денежных средств для поддержания его ликвидности // УСиМ. 2014. № 3. С. 81-86.
102. Любич О. О., Домрачев В. М. Фінансова стабільність та інструменти запобігання фінансовим кризам: міжнародний досвід і рекомендації для України // Фінанси України. 2011. № 5. С. 78–93.
103. Манжос С. Б. Антикризове управління банківською діяльністю: форми і технології // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 6. Ч. 5. С. 16-20.
104. Манжос С. Б. Особливості формування ефективної антикризової стратегії банку // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2013. Вип. 3. С. 263-269.
105. Мариев О. С., Трофимов А. А. Особенности классификации моделей банковских кризисов в условиях нестабильности // Устойчивое развитие российских регионов: экономическая политика в условиях внешних и внутренних шоков : материалы XII междуна. научно-практической конференции (Екатеринбург, 17-18 апреля 2015 г.). Екатеринбург: УрФУ, 2015. С. 600-606.
106. Матеріали семінару "Реформи у нагляді та запровадження макропруденційного регулювання у банківському секторі України"/ Національний банк України, м. Київ, 19-20 квітня 2017 р.
107. Механізм реорганізації банківських установ в Україні : монографія / Козоріз М. А., Копилюк Н. Ю.; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. Львів: Ліга-Прес, 2014. 180 с.
108. Мільчакова А. С., Назаренко Л. В. Дослідження сутності поняття та

- методологічного інструментарію антикризового управління банку // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 21. Ч.2. С. 164–168.
109. Моделювання економічної динаміки: навч. посіб. / Лавінський Г. В., Пшенишнюк О. С., Устенко С. В., Шарапов О. Д. К.: Атіка, 2006. 276 с.
110. Музичка О. М. Формування системи моніторингу ділової активності банку // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2013. Т. 21. Вип. 7(4). С. 71-76.
111. Набок Р., Набок О. Концептуальна схема рейтингування банків України // Вісник НБУ. 2016. № 8. С. 20 – 25.
112. Назарова Е. В. Антикризисное управление кредитными организациями : учеб.-метод. комплекс. М. : Изд. центр ЕАОИ, 2007. 237 с.
113. Недіючі кредити // Національний банк України: сайт. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123459.
114. Новые модели банковской деятельности в современной экономике: монография / под ред. О.И. Лаврушина. М. : КНОРУС, 2015. 168 с.
115. Орловська Ю. Антикризове управління комерційним банком і критерії його ефективності // Фінанси, грошовий обіг і кредит. 2012. С. 74–80.
116. Основні показники діяльності банків України // Національний банк України: сайт. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
117. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду / URL: <http://www.imf.org>.
118. Офіційний сайт Національного банку України / URL: <https://www.bank.gov.ua>.
119. Офіційний сайт Національного рейтингового агентства «Рюрік» / URL: <http://rurik.com.ua>.
120. Офіційний сайт ФГВФО / URL: <http://www.fg.gov.ua/payments>.
121. Оцінка вартості банку при виборі його конкурентної та корпоративної стратегій: монографія / Губарева І. О., Гонтар Д. Д. Харків: Вид. «ІНЖЕК», 2016. 204 с.

122. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: навч.-метод. посібник для самот. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2003. 347 с.
123. Парасій-Вергуненко І. М. Стратегічний аналіз у банках: теорія, методологія, практика: монографія. К.: КНЕУ, 2007. 360 с.
124. Пасічник І. В., Зорянський В. А. Система антикризового управління банками України // Вісник Університету банківської справи. 2015. № 2(23). С. 92–97.
125. Пацера М. Оптимальні шляхи посткризового розвитку // Вісник Національного банку України. 2011. № 7. С. 55–57.
126. Петик Л. О. Банківські кризи та методи їх подолання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. Львів: Львівська державна фінансова академія. 2011. 20 с.
127. Платоспроможні банки зменшили заборгованість перед НБУ до 15.2 млрд. грн. // URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=46243144.
128. Показатели финансовой устойчивости. Руководство по составлению. Международный валютный фонд, 2007. 326 с.
129. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства : затв. постановою Правління НБУ від 17.08.2012 р. № 346 (зі змінами і доповненнями) / Національний банк України // URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12/print1402575733494288>.
130. Положення про порядок визначення системно важливих банків : затв. Постановою Правління НБУ від 25.12.2014 р. № 863 / Національний банк України // URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0863500-14/print1402575733494288>.
131. Пшик Б. І. Антикризове управління у фінансовій діяльності банку: теоретико-методологічні аспекти // Вісник УБС. 2017. № 2(29). С. 50–54.
132. Польова О. Вибір стратегії антикризового управління підприємством // Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. 2015. № 11. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4597>.

133. Превентивний антикризовий менеджмент в банк / URL: banking.uabs.sumdu.edu.ua/images/department/banking/discip/akub/P6.ppsx.
134. ПриватБанк. Общая информация / URL: http://www.pbc.privatbank.ua/html/2_1r.html.
135. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». К. : КНЕУ, 2012. 338 с.
136. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III: /Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
137. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29 жовтня 2013 року / URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
138. Про затвердження положення про визнання банками розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Постанова НБУ № 351 від 30.06.2016р. / URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.
139. Про затвердження Положення про екстрену підтримку Національним банком України ліквідності банків. Постанова НБУ № 411 від 14.12.2016р. / URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15/para35#n35>.
140. Про затвердження положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи. Постанова НБУ № 615 від 17.09.2015р. / URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15/para35#n35>.
141. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI // Нормативні і законодавчі акти з питань банківської діяльності. 2012. № 3-4.
142. Рац О. М. Інтегральна оцінка ефективності антикризового управління банком // Проблеми економіки. 2013. № 4. С. 361–367.

143. Ребрик Ю. С. Рання діагностика кризи ліквідності як інструмент антикризового управління ліквідністю банку / URL: [http://khibs.edu.ua/2\(9\)2010/R1/11.PDF](http://khibs.edu.ua/2(9)2010/R1/11.PDF).
144. Ребрик Ю.С. Сучасна парадигма антикризового управління банками в умовах ескалації системної фінансової кризи // Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. № 2. С. 1138–1144.
145. Реверчук С. К., Ковалюк А. О. Банківські кризи у відтворювальних процесах глобалізованої економіки // Вісник Київ. Ун-ту імені Тараса Шевченка. Київ, 2009. Вип. 111. С. 13-15.
146. Регулювання діяльності банків в умовах глобальних викликів: монографія / Л. О. Примостка, М. І. Дибя, О. О. Чуб та ін.; за ред. Л. О. Примостки. К.: КНЕУ, 2012. 459 с.
147. Рейтинг життєздатності українських банків–2016 / URL: <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1409877-rejting-zhittezdarnosti-ukrayinskih-bankiv-2016>.
148. Річний звіт Національного банку України за 2014 рік / Національний банк України / URL: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17568764>.
149. Розвиток банківської системи в умовах трансформації економічного простору: монографія / за ред. Чепелюк Г. М., Пантелєєвої Н. М. Черкаси, 2016. 414 с.
150. Ряховская А. Н., Кован С. Е. Антикризисное управление: развитие научного направления и практики // Антикризисный менеджмент. 2014. № 3. С. 29–37.
151. Садыкова А. Э. Основы антикризисного управления в коммерческом банке // Экономика, управление, финансы: материалы IV междунар. науч. конф. г. Пермь: Зебра, 2015. С. 91-102.
152. Самсонов М. І. Моніторинг як інструмент банківського нагляду в Україні / М.І. Самсонов //URL: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc.
153. Сапа Н. В. Наукові і праксеологічні засади формування механізмів антикризового державного управління в Україні та напрями їх впровадження //

Гуманітарний вісник ЗДІА. 2012. № 49. С. 191-204.

154. Сас Х. І. Роль і значення антикризових стратегій для комерційного банку // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 10. Ч. 2. С. 88-91.
155. Семенова М. В. Набеги вкладчиков и издержки получения информации. Гос. ун-т. Высшая школа экономики. М.: Изд. дом Гос. ун-та Высшей школы экономики, 2010. 60 с.
156. Серикбаева А. М. Специфика систем раннего предупреждения дефолта в коммерческих банках // Экономика и юриспруденция: теория и практика: материалы IV междун. научно-практической конференции (Санкт-Петербург, 18 декабря 2015 г.). СП: Научный журнал "Globus", 2015. С. 34-45.
157. Симановський А. Ю. Базельские принципы эффективного банковського надзора и их реализация в России // Деньги и кредит. 2001. № 3. 19-24.
158. Скільки депозитів банки втратили на Донбасі та скільки "назбирали" проблемних кредитів / URL: <http://finbalance.com.ua/news/Skilki-depozitiv-banki-vtratali-na-Donbasi-ta-skilki-nazbirali-problemnikh-kreditiv>.
159. Смовженко Т. С., Тридід О. М., Вовк В. Я. Антикризове управління стратегічним розвитком банку : монографія. К.: УБС НБУ, 2008. 473 с.
160. Степаненко А. І. Управління банківською системою України у стратегії економічного зростання: монографія / А. І. Степаненко. – К. : УБС НБУ. – 2010. – 319 с.
161. Степаненко А. І. Незалежність центрального банку як головний чинник його діяльності // Економіка і прогнозування. 2010. № 4. С. 99-109.
162. Стечишин Т. Б. Соціальна відповідальність як інструмент антикризового управління банківською системою України // Наука молода. 2016. № 24. С. 111-120.
163. Стойка В. С. Антикризисное управление банковской системой Украины в современных условиях: монографія / под ред. Бритченко И. Г. 2017. - URL: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13812/1.pdf>.
164. Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020: синергія розвитку

- банків та індустріалізації економіки / URL: www.forum-strategy.com/.../%25D0%25A4%25D0%25BE%25D1%2580%25D1%25.
165. Стратегія розвитку банківської системи України: подолання кризи, стабільність національної валюти і банківської системи та економічне зростання / URL: <https://ru.scribd.com/doc-2016-2020>.
166. Суганяка М. В. Структурно-логічна модель розрахунку інтегрального показника антикризової стійкості системного банку // Ефективна економіка: електрон. наук. фахове видання. 2012. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1251>.
167. Суганяка М. В. Формування механізму антикризового управління системним банком: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. Одеса, ОНЕУ, 2013. 20 с.
168. Тавасиев А. М., Мурычев А. В. Антикризисное управление кредитными организациями: учебн. пособ. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. 480 с.
169. Тарасевич Н. В., Литвиненко А. М. Антикризове управління діяльністю банків в сучасних умовах // Економіка і організація управління. 2014. № 1(17)-2(18). С. 285-291.
170. Тарасевич Н. В., Литвиненко А. М. Стрес-тестування ризиків як інструмент антикризового управління діяльністю банків // Финансы, учет, банки. 2014. № 1(20). С. 255–263.
171. Турбанов А. В. Финансовое оздоровление банковской системы Российской Федерации: первые итоги и перспективы // Деньги и кредит. 2009. № 12. С. 3-7.
172. Угоди про капітал Базельського комітету з питань банківського нагляду /URL: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=45251>.
173. Українські банки визнали найменш надійними в світі /URL: aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=11791&Itemid=69.
174. Управління банківськими ризиками : навч. посіб. / Л. О. Примостка, П. М. Чуб, Г. Т. Карчева, В. О. Чемерис, М. І. Зубок; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана". К., 2007. 600 с.

175. Файншмидт Е. А. Антикризисное управление: учебный курс. М.: 2012. 318 с.
176. Фатхутдинов Р. А. Стратегичний маркетинг: учеб. СПб.: Питер, 2007. 352 с.
177. Финансовые и банковские кризисы / URL: http://mbka.ru/price/smironov_3/doc.
178. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку. Т 3. Фінанси підприємств: тенденції, стан і проблеми управління / за ред. А. І. Даниленка. К.: Фенікс, 2008. 306 с.
179. Храпкина В. В., Чучко О. П. Адаптація світового досвіду антикризового управління в Україні // Технологический аудит и резервы производства. 2015. 1/7(21). С. 43-49.
180. Челеховский А. Н. Стабильность банковской системы в условиях дефицита ликвидности. Нац. исслед. ун-т "Высшая школа экономики". М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2015. 29 с.
181. Череп А. В., Комісаренко О. А. Розробка моделі прогнозування банкрутства комерційних банків України на основі зарубіжного досвіду // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2013. Вип. 1. С. 18-23.
182. Чуб П. М. Антикризисное управління у банківській діяльності // Фінанси, облік і аудит. 2012. №20. С.203-211.
183. Шаманский Н. С., Степанова Т. А. Концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму антикризового управління банком // Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери: мат. наук.-практ. конф. студ. і молодих вчених. Донецьк, 2009. С. 146–148.
184. Шевцова О. Й., Суганяка М. В. Принципи формування механізму антикризового управління системним банком // Актуальні проблеми економіки. 2012. № 7 (133). С. 208-217.
185. Шишкіна Т. М. Сучасні проблеми антикризового управління у банківській діяльності // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2016. Вип. 29. С. 128-134.

186. Шульга Н. Рефінансування банків України // Вісник КНТЕУ. 2016. № 3. С. 78-88.
187. Яременко С. Україна змушена буде починати з нуля / [Електронний ресурс]. URL: Soskin.info/ea/2009/1-2/200903html.
188. Adamyk B. Problems and perspectives of banking regulation in Ukraine during the economic crisis of 2014-2016 // Czech Journal of Social Sciences, Business and Economics. Volume 5, Issue 3 (autumn), 2016. p. 18-27. URL: <http://www.cjssbe.cz>.
189. Adam Geršl and Jaroslav Heřmánek Financial stability indicators: advantages and disadvantages of their use in the assessment of financial system stability // URL: imf.org.
190. Babanskiy A. Determinants of bank failures. The case of Russia. // DiVA Portal. URL: umu.diva-portal.org/smash/.../FULLTEXT01.pdf.
191. Banking, debt, and currency crises early warning indicators for developed countries [Jan Babecký, Tomáš Havránek, Jakub Matějů, Marek Rusnák, Kateřina Šmídková and Bořek Vašíček]: macroprudential research // Working paper series. - No 1485 / october 2012. – 43 p. // URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1485.pdf>.
192. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems // URL: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>.
193. Boitan I. Development of an early warning system for evaluating the credit portfolio's quality. a case study on Romania // Prague economic papers. 2012. № 3. p. 347-362.
194. Cecchetti S. G., Kohler M., Upper Ch. Financial Crises and Economic Activity: BIS (Bank for International Settlements) working paper. August 2009 / URL: <http://www.bis.org/publ/othp05.htm>.
195. Commission communication on the return to viability and the assessment of restructuring measures in the financial sector in the current crisis under the State aid rules // Official Journal of the European Union. 2009. C. 195.
196. Crisis Management Hand book // URL: <http://globale.us/peacecorps/crisiscontent.htm>.

197. Crockett A. The theory and practice of financial instability / Andrew D. Crockett. – Princeton : Essays in international finance. 1997. No. 203. 52 p.
198. Dudin M., Sekerin V. State Anti-Crisis Management of Banking Sector: Looking for Optimization Ways and Contemporary Development Trends // Journal of Advanced Research in Law and Economics. 2014. Volume V. Issue 2(10). p. 74-81.
199. Duttagupta R., Cashin P. The anatomy of banking crises // IMF Working Paper. 2008. № 93. 39 p.
200. Dynamics in Bank Crisis Model [Tianshu Jiang, Mengzhe Zhou, Bi Shen, Wendi Xuan, Sijie Wen, Tianyi Shao, and Jianquan Lu]. 2015. January // URL: available online at: <https://www.hindawi.com/journals/mpe/2015/378463>.
201. Gierszewska G. Strategie kryzysowe w warunkach globalizacji, w: Praktyka zarządzania kryzysem w przedsiębiorstwie, pod red. B. Kozyry i A. Zelek, Wydawnictwo Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu, Szczecin 2002.
202. Grudzewski, W.M., Hejduk, I.K., Sankowska, A., Wańtuchowicz, M., Sustainability w biznesie czyli przedsiębiorstwo przyszłości. Zmiany paradygmatów i koncepcji zarządzania. Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2010.
203. Gryz, J., Kitler, W., System reagowania kryzysowego, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007.
204. Hisayuki Mitsuo Models of Banking Crises: Explaining Associations with Output Decline and Financial Liberalization. / Hisayuki Mitsuo // Institute of Developing Economies. URL: www.ide.go.jp/English/.../2006_04_18_01.pdf.
205. Hoelscher D., Quintyn M. Managing Systemic banking crises // IMF Occasional Paper. 2003. № 224. 80 p.
206. Kaprio J. Klingeliel D. Episodes of Systemic and Borderline Financial Crises // Washington, The World Bank, January, 2003.
207. Krzakiewicz K. Zarządzanie antykryzysowe w organizacji, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2008 - 223 s.
208. Krzakiewicz K., Strategia i taktyka w zarządzaniu antykryzysowym, w: Skalik J. (red.), Zachowania organizacji wobec zjawisk kryzysowych, Cornetis, Wrocław 2003, s. 35-41.

209. Laeven L., Valencia F. Systemic banking crises: a new Database // IMF Working Paper. 2008. № 224. 78 p.
210. Merriam Webster Online Dictionary: dictionary // URL: <https://www.merriam-webster.com>.
211. Miguel A. Segoviano and Charles Goodhart. Banking Stability Measures // IMF Working Paper WP/09/4. January, 2009.
212. Miller P. Frederic. Crisis Management / Frederic P. Miller, Agnes F. Vandome, ed. – Iphascript publishing, 2010. – 148 p.
213. Ranjana Sahajwala Paul Van den Bergh Supervisory risk assessment and early warning systems. / Basel Committee on banking supervision working papers. – December 2000. № 4. 53 p.
214. Rogozińska-Mitrut J. Podstawy zarządzania kryzysowego, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2010.
215. Schinasi G. J. Safeguarding financial stability: theory and practice. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2005. – 328 p.
216. Tallman E. Some Unanswered Questions About Bank Panics // Federal Reserve Bank of Atlanta Economic Review. 1988. No. 73(6). P. 2—22.
217. Zelek A. Zarządzanie kryzysem w przedsiębiorstwie - perspektywa strategiczna, Warszawa 2003 - 344 s.

ДОДАТКИ

**Вихідні дані для розрахунку показників рівня фінансової стабільності
банків за 2012-2016рр.**

(млн. грн.)

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6
Регулятивний капітал	178909	204976	188949	130974	109653
Активи зважені за ризиком	990637	1122541	1211212	1028053	864090
Сукупні активи банку (валюта балансу)	1127192	1278095	1316852	1254385	1256299
Статутний капітал	175204	185239	180150	206387	414668
Власний капітал	169320	192599	148023	103713	123784
Депозити	566553	668674	677743	706686	807065
Валові кредити (не скориговані на резерви)	815327	911402	1006358	965093	1005923
Зобов'язання	957983	1084909	1168829	1150672	1132515
Зобов'язання в іноземній валюті	500057	499385	636819	667246	644223
Депозити фізичних осіб	364003	433726	416371	389060	437152
Депозити юридичних осіб	202550	234948	261372	317626	369913
Депозити строкові	381915	455501	421648	377638	422019
Депозити до запитання	184638	213173	256095	329048	385046
Міжбанківські кредити отримані	213710	208854	266225	122592	73938
Міжбанківські кредити надані	26682	33406	21507	23498	23127
Дохідні активи	797572	957671	910584	913483	876940
Проблемні кредити	72564	70178	135858	213286	243433
Кредити в іноземній валюті	258004	276278	405027	589151	519857
Депозити в іноземній валюті	271527	271813	344293	341186	387697
Інвестиційні вкладення банків	16303	20252	21098	20391	21912
Вкладення в цінні папери	96340	138287	168928	198841	209412
Депозити строкові фізичних осіб	289129	350779	325476	294155	319551
Депозити строкові юридичних осіб	92786	104722	121548	96679	102469
Ліквідні активи	797572	957671	910584	913483	876940
Високоліквідні активи	163558	161718	155643	191257	198838
Поточні зобов'язання	576068	629408	747181	619635	622137

Продовження додатку А

1	2	3	4	5	6
Чистий прибуток (збиток)	4899	1436	-52966	-66600	-159388
Процентна маржа	49343	49051	54086	39066	44169
Непроцентні витрати	53544	56966	65082	55579	60547
Процентні доходи	117547	129932	151257	135145	135807
Процентні витрати	68204	80881	97171	96079	91638
Платні пасиви	780263	877528	943968	829278	881003
Витрати	145550	167452	263167	265793	350078
Доходи	150449	168888	210201	199193	190691
Витрати на формування резервів	23423	27975	103297	114541	198310
Адміністративні витрати	37265	40672	44614	36742	39356

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Додаток Б
Таблиця Б.1

**Динаміка показників, які сигналізують кризові явища у діяльності банків
у 2012 році**

№ з/п	Назва банку	співвідношення статутного і власного капіталу, %	частка проблемних кредитів у кредитному портфелі, %	обсяг прибутку (збитку), тис. грн.	частка резервів у кредитному портфелі, %
1	2	3	4	5	6
1.	ПРИВАТБАНК	81,40	21,34	1 532 760	22,19
2.	УКРЕКСІМБАНК	92,11	24,49	159 732	23,21
3.	ОЩАДБАНК	85,76	5,90	565 825	19,85
4.	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	47,31	19,81	33 847	38,04
5.	ПРОМІНВЕСТБАНК	100,48	9,49	224 766	6,15
6.	УКРСОЦБАНК	23,70	40,86	8 072	35,48
7.	ВТБ БАНК	133,69	21,29	951 404	23,44
8.	ДЕЛЬТА БАНК	77,30	12,89	97 858	18,00
9.	ПЕРШИЙ УКР.МІЖНАРОДНИЙ БАНК	78,16	15,44	271 199	22,16
10.	"НАДРА"	96,54	21,66	1 010	20,72
11.	СБЕРБАНК РОСІЇ	109,41	3,25	410 073	6,32
12.	УКРСИББАНК	67,50	20,09	65 187	12,43
13.	АЛЬФА-БАНК	113,15	40,6	36 251	15,76
14.	БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	111,50	37,86	3 166	9,50
15.	УКРГАЗБАНК	262,15	34,13	1 100 254	63,01
16.	ОТП БАНК	82,22	13,01	261 527	22,89
17.	БРОКБІЗНЕСБАНК	86,47	2,19	518	0,82
18.	ВІЕЙБІ БАНК	195,72	25,29	-232 404	18,44
19.	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	67,45	2,97	408 502	4,19
20.	КРЕДИТПРОМБАНК	127,59	32,34	-48 866	19,77
21.	ІНГ БАНК УКРАЇНА	34,95	0,94	552 362	1,99
22.	"ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	96,91	5,55	1 142	20,49
23.	"ПІВДЕННИЙ"	58,47	4,45	55 551	7,26
24.	ІМЕКСБАНК	92,52	48,77	3 294	15,33
25.	РОДОВІД БАНК	338,90	51,12	-10 593	1 355,32
26.	"ХРЕЩАТИК"	117,91	8,76	38 129	8,40
27.	БАНК ФОРУМ	402,15	32,54	4 284	43,97
28.	БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	52,87	12,04	1 647	9,09
29.	ЕРСТЕ БАНК	97,92	41,24	-466 363	27,72
30.	УНІВЕРСАЛ БАНК	193,44	45,75	-272 599	12,77
31.	УНІКРЕДИТ БАНК	68,26	17,39	54 041	21,42
32.	БТА БАНК	97,26	23,54	-103 573	10,85
33.	БАНК КИЇВСЬКА РУСЬ	83,14	15,43	197	3,46
34.	БАНК 3/4	63,27	11,95	4 364	8,08
35.	ПРАВЕКС-БАНК	74,60	38,96	-302 285	31,03
36.	ПІВДЕНКОМБАНК	79,69	11,95	7 743	4,05
37.	ЗЛАТОБАНК	98,23	15,76	1 243	7,53
38.	СІТІБАНК	7,71	5,94	484 023	2,58
39.	УКРІНБАНК	52,28	11,99	10 539	6,16
40.	ФІДОБАНК	59,19	18,08	91 323	32,91
41.	МЕГАБАНК	76,18	9,54	2 005	6,13
42.	ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ	85,64	1,19	29 760	0,97
43.	ТЕРРА БАНК	97,21	3,23	1 662	3,86
44.	УКРБІЗНЕСБАНК	62,42	2,86	24 627	5,50
45.	КРЕДОБАНК	321,27	14,53	-61 025	10,91
46.	АКТАБАНК	95,75	8,18	9 760	4,87
47.	ДІВІ БАНК	99,16	9,05	4 295	9,71

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6
48.	МАРФІН БАНК	69,69	31,17	1 151	28,84
49.	АВАНТ-БАНК	99,25	1,43	438	0,80
50.	ПЛАТИНУМ БАНК	99,40	17,16	6 119	13,84
51.	"СОЮЗ"	97,53	21,38	2 851	17,84
52.	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	83,43	4,12	48 093	3,96
53.	"КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	76,72	35,43	37 996	23,90
54.	ДІАМАНТБАНК	76,47	3,29	2 888	2,71
55.	СВЕДБАНК	2 209,88	55,32	-527 275	34,66
56.	ІНДУСТРІАЛБАНК	75,45	15,41	10 440	16,82
57.	МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	92,52	7,04	3 251	5,17
58.	ПРЕУС БАНК МКБ	265,76	33,21	60 920	30,01
59.	ЄВРОГАЗБАНК	95,93	6,32	2 642	4,60
60.	БАНК ТАВРИКА	-52,18	55,32	-1 093 202	38,97
61.	"КИЇВ"	457,02	88,75	4 422	169,24
62.	АКТИВ - БАНК	57,35	4,43	786	3,40
63.	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	87,15	5,15	2 603	3,31
64.	БАНК КІПРУ	95,15	4,36	40 690	6,80
65.	БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ	102,84	11,24	15 030	7,78
66.	БАНК НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	75,30	9,54	7 629	6,91
67.	ФІНБАНК	75,30	7,73	-6 773	1,56
68.	БМ БАНК	236,48	22,78	-206 244	13,61
69.	ЕКСПРЕС-БАНК	56,15	19,11	45 790	11,43
70.	ФОРТУНА-БАНК	51,48	21,34	4 236	9,31
71.	ПРОКРЕДИТ БАНК	107,29	8,99	48 093	5,51
72.	ТАСКОМБАНК	74,63	7,96	26 166	4,38
73.	ІДЕЯ БАНК	59,86	14,55	8 001	11,22
74.	ФОЛЬКСБАНК	87,69	15,75	66 444	12,00
75.	ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	117,34	9,54	35 949	8,31
76.	БАНК ПЕРШИЙ	89,16	4,43	792	3,94
77.	БАНК КАМБІО	76,21	7,81	659	4,71
78.	ЕКСПОБАНК	127,51	23,54	-40 362	17,43
79.	БАНК ДЕМАРК	81,82	19,22	700	12,32
80.	АСТРА БАНК	91,68	11,04	78 526	10,56
81.	ІНТЕГРАЛ - БАНК	84,32	9,96	2 425	11,98
82.	АКЦЕНТ-БАНК	66,98	6,86	3 023	23,87
83.	ЕНЕРГОБАНК	119,24	22,01	-29 401	2,33
84.	БАНК ВОСТОК	84,79	2,14	6 733	0,36
85.	"ТК КРЕДИТ"	90,21	5,95	1 112	3,58
86.	"ГЛОБУС"	73,68	21,65	18 006	18,27
87.	БАНК МЕРКУРІЙ	63,98	6,89	1 018	4,34
88.	"АРКАДА"	71,04	11,43	4 501	7,29
89.	МІСТО БАНК	96,68	22,43	12 701	18,67
90.	МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	89,70	5,96	10 854	3,34
91.	БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	121,81	10,11	12 607	7,55
92.	"КАПІТАЛ"	101,12	6,43	1 085	4,00
93.	БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА	114,66	11,02	1 627	10,05
94.	КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	102,02	33,87	45	31,74
95.	ЄВРОБАНК	97,12	1,54	347	2,00
96.	"УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	61,33	6,94	27 862	5,36
97.	"ДАНИЕЛЬ"	73,21	17,03	598	15,95
98.	ПОЛТАВА - БАНК	30,37	16,03	17 613	10,32

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6
99.	ФІНРОСТБАНК	91,17	9,91	2 015	6,64
100.	ЮНЕКС БАНК	85,29	3,35	300	3,71
101.	АВТОКРАЗБАНК	93,94	9,81	720	7,72
102.	СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК	94,48	0	13 748	0,00
103.	"ПОРТО-ФРАНКО"	81,42	3,34	809	4,86
104.	РЕАЛ БАНК	58,83	2,87	2 368	3,97
105.	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	219,83	19,87	23 104	16,65
106.	УКРГАЗПРОМБАНК	52,03	9,76	1 556	7,99
107.	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	91,28	10,06	845	8,74
108.	"ЛЬВІВ"	180,46	19,11	1 756	15,69
109.	ЗАХІДІНКОМБАНК	74,40	23,55	229	20,88
110.	КОМІНВЕСТБАНК	89,18	1,99	898	5,65
111.	"НОВИЙ"	157,04	3,54	4 606	2,92
112.	БАНК МОРСЬКИЙ	96,81	7,71	106	5,50
113.	МЕТАБАНК	29,02	3,24	9 171	4,58
114.	АПЕКС-БАНК	96,25	6,87	6 523	5,84
115.	РАДИКАЛ БАНК	100,13	1,74	525	0,89
116.	БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	85,96	9,59	7 950	7,18
117.	"ПРЕМІУМ"	98,97	44,87	3 438	46,35
118.	ЄКАТЕРИНОСЛАВСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	88,08	31,19	495	37,32
119.	АКОРДБАНК	97,01	1,54	383	0,37
120.	БАНК ГРАНТ	68,85	7,14	779	1,20
121.	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТР.	64,56	9,95	347	4,28
122.	КЛАСИКБАНК	94,39	15,43	3 936	33,92
123.	БАНК БОГУСЛАВ	92,65	14,97	3 959	18,28
124.	ПРОМЕКОНОМБАНК	82,82	8,19	726	6,68
125.	БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ	99,51	33,58	835	27,85
126.	УКРКОМУНБАНК	70,29	11,43	17	9,84
127.	ЄВРОПРОМБАНК	94,75	14,75	2 079	7,39
128.	БАНК КОНТРАКТ	71,26	14,64	318	10,89
129.	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	51,29	1,15	1 843	0,94
130.	АГРОКОМБАНК	78,93	3,54	-1 765	4,42
131.	ІНТЕРБАНК	51,84	3,32	249	2,90
132.	УНІКОМБАНК	93,78	27,65	1 234	29,74
133.	"АКСІОМА"	96,74	17,06	1 825	23,87
134.	"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	99,98	11,99	28	15,04
135.	ІНВЕСТБАНК	72,94	3,96	6 082	4,81
136.	ЛЕГБАНК	78,05	3,54	231	7,19
137.	БАНК СОФІЙСЬКИЙ	99,89	0	137	0,00
138.	АСВІО БАНК	82,66	13,54	1 718	11,12
139.	БАНК УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	69,38	22,33	-7 943	12,10
140.	ДІАПАЗОН-МАКСИМУМ БАНК	95,47	17,97	674	17,42
141.	БАНК ТРАСТ	84,38	3,35	111	2,42
142.	"ТРАСТ-КАПІТАЛ"	58,77	14,56	1 172	13,08
143.	ПОЛКОМБАНК	44,18	14,32	134	9,12
144.	МОТОР-БАНК	87,78	2,39	14 917	0,20
145.	"СТАНДАРТ"	97,77	0,98	875	1,32
146.	РЕГІОН-БАНК	66,22	7,94	1 350	6,22
147.	"СТОЛИЧНИЙ"	97,13	12,67	748	14,56
148.	КРЕДИТВЕСТ БАНК	81,85	1,07	11 240	1,90
149.	БАНК СІЧ	97,78	1,99	1 528	2,56
150.	МЕЛІОР БАНК	99,88	10,78	229	8,54

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6
151.	ОКСІ БАНК	91,97	1,84	1 617	1,72
152.	АРТЕМ-БАНК	90,66	11,19	1 903	13,83
153.	"УКООПСПЛКА"	52,59	8,87	4	4,24
154.	ІНТЕРКРЕДИТБАНК	99,98	4,14	26	5,92
155.	"КОНКОРД"	94,76	14,54	919	12,29
156.	РАДАБАНК	86,52	9,76	199	7,27
157.	КРЕДИТ ОПТИМА БАНК	92,02	10,22	246	6,38
158.	ФІНЕКСБАНК	102,31	11,76	3 389	6,98
159.	ПРАЙМ-БАНК	66,44	8,69	2 892	12,91
160.	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РАЦІОН.ФІНАНС.	79,87	19,14	810	15,47
161.	УКРБУДІНВЕСТБАНК	96,91	12,43	1 398	9,06
162.	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	88,27	1,13	79	0,27
163.	ТММ-БАНК	40,88	39,59	-1 363	27,25
164.	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	82,65	0	2 136	0,01
165.	ПРОМИСЛОВО- ФІНАНСОВИЙ БАНК	82,25	13,54	2 638	10,15
166.	ГРІН БАНК	86,32	19,75	147	24,26
167.	БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ	95,69	13,54	90	16,43
168.	ПРОФІН БАНК	91,70	13,32	-51 050	5,65
169.	БАНК ФАМІЛЬНИЙ	78,87	15,97	27	37,21
170.	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТР.ТА РОЗВ.	142,62	0	-6 744	0,00
171.	СХІДНО-ПРОМИСЛ. КОМЕРЦ. БАНК	90,27	14,43	2 778	11,85
172.	"ЦЕНТР"	94,27	1,03	6 777	0,10
173.	БАНК ВЕЛЕС	85,94	11,34	134	38,98
174.	БАНК АЛЪЯНС	89,71	7,27	27	12,58
175.	АЛЪПАРІ БАНК	99,89	0	135	0

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Зведена характеристика параметрів оцінки кризового стану банків у 2012 році

№ з/п	Назва банку	характеристика (позитивна (+) чи негативна (-)) за показниками			
		співвідношення статутного і власного капіталу "+" (15-50%)	частки проблемних кредитів у кредитному портфелі "+" ($\leq 7\%$)	обсягу прибутку (збитку) "+" (позитивний)	частки резервів у кредитному портфелі "+" (до 50%)
1	2	3	4	5	6
1.	ПРИВАТБАНК	-	-	+	+
2.	УКРЕКСІМБАНК	-	-	+	+
3.	ОЩАДБАНК	-	+	+	+
4.	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	+	-	+	+
5.	ПРОМІНВЕСТБАНК	-	-	+	+
6.	УКРСОЦБАНК	+	-	+	+
7.	ВТБ БАНК	-	-	+	+
8.	ДЕЛЬТА БАНК	-	-	+	+
9.	ПЕРШИЙ УКР.МІЖНАРОДНИЙ БАНК	-	-	+	+
10.	"НАДРА"	-	-	+	+
11.	СБЕРБАНК РОСІЇ	-	+	+	+
12.	УКРСИББАНК	-	-	+	+
13.	АЛЬФА-БАНК	-	-	+	+
14.	БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	-	-	+	+
15.	УКРГАЗБАНК	-	-	+	-
16.	ОТП БАНК	-	-	+	+
17.	БРОКБІЗНЕСБАНК	-	+	+	-
18.	ВІЕЙБІ БАНК	-	-	-	+
19.	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	-	+	+	+
20.	КРЕДИТПРОМБАНК	-	-	-	+
21.	ІНГ БАНК УКРАЇНА	+	+	+	+
22.	"ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	-	+	+	+
23.	"ПІВДЕННИЙ"	-	+	+	+
24.	ІМЕКСБАНК	-	-	+	+
25.	РОДОВІД БАНК	-	-	-	-
26.	"ХРЕЩАТИК"	-	-	+	+
27.	БАНК ФОРУМ	-	-	+	+
28.	БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	-	-	+	+
29.	ЕРСТЕ БАНК	-	-	-	+
30.	УНІВЕРСАЛ БАНК	-	-	-	+
31.	УНІКРЕДИТ БАНК	-	-	+	+
32.	БТА БАНК	-	-	-	+
33.	БАНК КИЇВСЬКА РУСЬ	-	-	+	+
34.	БАНК 3/4	-	-	+	+
35.	ПРАВЕКС-БАНК	-	-	-	+
36.	ПІВДЕНКОМБАНК	-	-	+	+
37.	ЗЛАТОБАНК	-	-	+	+
38.	СІТІБАНК	-	+	+	+
39.	УКРІНБАНК	-	-	+	+
40.	ФІДОБАНК	-	-	+	+
41.	МЕГАБАНК	-	-	+	+
42.	ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ	-	+	+	+
43.	ТЕРРА БАНК	-	+	+	+
44.	УКРБІЗНЕСБАНК	-	+	+	+
45.	КРЕДОБАНК	-	-	-	+
46.	АКТАБАНК	-	-	+	+

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6
47.	ДІВІ БАНК	-	-	+	+
48.	МАРФІН БАНК	-	-	+	+
49.	АВАНТ-БАНК	-	+	+	+
50.	ПЛАТИНУМ БАНК	-	-	+	+
51.	"СОЮЗ"	-	-	+	+
52.	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	-	+	+	+
53.	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	-	-	+	+
54.	ДІАМАНТБАНК	-	+	+	+
55.	СВЕДБАНК	-	-	-	+
56.	ІНДУСТРІАЛБАНК	-	-	+	+
57.	МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	-	-	+	+
58.	ПРЕУС БАНК МКБ	-	-	+	+
59.	ЄВРОГАЗБАНК	-	+	+	+
60.	БАНК ТАВРИКА	-	-	-	+
61.	"КИЇВ"	-	-	+	-
62.	АКТИВ - БАНК	-	+	+	+
63.	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	-	+	+	+
64.	БАНК КІПРУ	-	+	+	+
65.	БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ	-	-	+	+
66.	БАНК НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	-	-	+	+
67.	ФІНБАНК	-	-	-	+
68.	БМ БАНК	-	-	-	+
69.	ЕКСПРЕС-БАНК	-	-	+	+
70.	ФОРТУНА-БАНК	-	-	+	+
71.	ПРОКРЕДИТ БАНК	-	-	+	+
72.	ТАСКОМБАНК	-	-	+	+
73.	ІДЕЯ БАНК	-	-	+	+
74.	ФОЛЬКСБАНК	-	-	+	+
75.	ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	-	-	+	+
76.	БАНК ПЕРШИЙ	-	+	+	+
77.	БАНК КАМБІО	-	-	+	+
78.	ЕКСПОБАНК	-	-	-	+
79.	БАНК ДЕМАРК	-	-	+	+
80.	АСТРА БАНК	-	-	+	+
81.	ІНТЕГРАЛ - БАНК	-	-	+	+
82.	АКЦЕНТ-БАНК	-	+	+	+
83.	ЕНЕРГОБАНК	-	-	-	+
84.	БАНК ВОСТОК	-	+	+	+
85.	"ТК КРЕДИТ"	-	+	+	+
86.	"ГЛОБУС"	-	-	+	+
87.	БАНК МЕРКУРІЙ	-	+	+	+
88.	"АРКАДА"	-	-	+	+
89.	МІСТО БАНК	-	-	+	+
90.	МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	-	+	+	+
91.	БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	-	-	+	+
92.	"КАПІТАЛ"	-	+	+	+
93.	БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА	-	-	+	+
94.	КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	-	-	+	+
95.	ЄВРОБАНК	-	+	+	+
96.	"УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	-	+	+	+
97.	"ДАНИЕЛЬ"	-	-	+	+

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6
98.	ПОЛТАВА - БАНК	+	-	+	+
99.	ФІНРОСТБАНК	-	-	+	+
100.	ЮНЕКС БАНК	-	+	+	+
101.	АВТОКРАЗБАНК	-	-	+	+
102.	СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК	-	-	+	-
103.	"ПОРТО-ФРАНКО"	-	+	+	+
104.	РЕАЛ БАНК	-	+	+	+
105.	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	-	-	+	+
106.	УКРГАЗПРОМБАНК	-	-	+	+
107.	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	-	-	+	+
108.	"ЛЬВІВ"	-	-	+	+
109.	ЗАХІДІНКОМБАНК	-	-	+	+
110.	КОМІНВЕСТБАНК	-	+	+	+
111.	"НОВИЙ"	-	+	+	+
112.	БАНК МОРСЬКИЙ	-	-	+	+
113.	МЕТАБАНК	+	+	+	+
114.	АПЕКС-БАНК	-	+	+	+
115.	РАДИКАЛ БАНК	-	+	+	+
116.	БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	-	-	+	+
117.	"ПРЕМІУМ"	-	-	+	+
118.	ЄКАТЕРИНОСЛАВСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	-	-	+	+
119.	АКОРДБАНК	-	+	+	+
120.	БАНК ГРАНТ	-	-	+	+
121.	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТР.	-	-	+	+
122.	КЛАСИКБАНК	-	-	+	+
123.	БАНК БОГУСЛАВ	-	-	+	+
124.	ПРОМЕКОНОМБАНК	-	-	+	+
125.	БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ	-	-	+	+
126.	УКРКОМУНБАНК	-	-	+	+
127.	ЄВРОПРОМБАНК	-	-	+	+
128.	БАНК КОНТРАКТ	-	-	+	+
129.	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	-	+	+	+
130.	АГРОКОМБАНК	-	+	-	+
131.	ІНТЕРБАНК	-	+	+	+
132.	УНІКОМБАНК	-	-	+	+
133.	"АКСІОМА"	-	-	+	+
134.	"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	-	-	+	+
135.	ІНВЕСТБАНК	-	+	+	+
136.	ЛЕГБАНК	-	+	+	+
137.	БАНК СОФІЙСЬКИЙ	-	-	+	-
138.	АСВІО БАНК	-	-	+	+
139.	БАНК УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	-	-	-	+
140.	ДІАПАЗОН-МАКСИМУМ БАНК	-	-	+	+
141.	БАНК ТРАСТ	-	+	+	+
142.	"ТРАСТ-КАПІТАЛ"	-	-	+	+
143.	ПОЛІКОМБАНК	+	-	+	+
144.	МОТОР-БАНК	-	+	+	+
145.	"СТАНДАРТ"	-	+	+	+
146.	РЕГІОН-БАНК	-	-	+	+
147.	"СТОЛИЧНИЙ"	-	-	+	+
148.	КРЕДИТВЕСТ БАНК	-	+	+	+

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6
149.	БАНК СІЧ	-	+	+	+
150.	МЕЛІОР БАНК	-	-	+	+
151.	ОКСІ БАНК	-	+	+	+
152.	АРТЕМ-БАНК	-	-	+	+
153.	"УКООПСПІЛКА"	-	-	+	+
154.	ІНТЕРКРЕДИТБАНК	-	+	+	+
155.	"КОНКОРД"	-	-	+	+
156.	РАДАБАНК	-	-	+	+
157.	КРЕДИТ ОПТИМА БАНК	-	-	+	+
158.	ФІНЕКСБАНК	-	-	+	+
159.	ПРАЙМ-БАНК	-	-	+	+
160.	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РАЦІОН.ФІНАНС.	-	-	+	+
161.	УКРБУДІНВЕСТБАНК	-	-	+	+
162.	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	-	+	+	+
163.	ТММ-БАНК	+	-	-	+
164.	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	-	-	+	-
165.	ПРОМИСЛОВО- ФІНАНСОВИЙ БАНК	-	-	+	+
166.	ГРІН БАНК	-	-	+	+
167.	БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ	-	-	+	+
168.	ПРОФІН БАНК	-	-	-	+
169.	БАНК ФАМІЛЬНИЙ	-	-	+	+
170.	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТР.ТА РОЗВ.	-	-	-	-
171.	СХІДНО-ПРОМИСЛ. КОМЕРЦ. БАНК	-	-	+	+
172.	"ЦЕНТР"	-	+	+	+
173.	БАНК ВЕЛЕС	-	-	+	+
174.	БАНК АЛБЯНС	-	-	+	+
175.	АЛБПАРІ БАНК	-	-	+	-

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Групування банків залежно від стадії кризи у 2012 році

	стан потенційної кризи (+,+,+,+) (+,+,+,-)	стан прихованої (латентної) кризи (+,+,-,-)	гострий кризовий стан (+,-,-,-)	критичний кризовий стан (-,-,-,-)
1	2	3	4	5
1	ОЦАДБАНК	ПРИВАТБАНК	УКРГАЗБАНК	РОДОВІД БАНК
2	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	УКРЕКСІМБАНК	ВІЕЙБІ БАНК	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТР.ТА РОЗВ.
3	УКРСОЦБАНК	ПРОМІНВЕСТБАНК	КРЕДИТПРОМБАНК	
4	СБЕРБАНК РОСІЇ	ВТБ БАНК	ЕРСТЕ БАНК	
5	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	ДЕЛЬТА БАНК	УНІВЕРСАЛ БАНК	
6	ІНГ БАНК УКРАЇНА	ПЕРШИЙ УКР.МІЖНАРОДНИЙ БАНК	БТА БАНК	
7	"ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	"НАДРА"	ПРАВЕКС-БАНК	
8	"ПІВДЕННИЙ"	УКРСИББАНК	КРЕДОБАНК	
9	СІТІБАНК	АЛЬФА-БАНК	СВЕДБАНК	
10	ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ	БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	БАНК ТАВРИКА	
11	ТЕРРА БАНК	ОТП БАНК	"КІЇВ"	
12	УКРБІЗНЕСБАНК	БРОКБІЗНЕСБАНК	АКТИВ - БАНК	
13	АВАНТ-БАНК	ІМЕКСБАНК	ФІНБАНК	
14	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	"ХРЕЩАТИК"	БМ БАНК	
15	ДІАМАНТБАНК	БАНК ФОРУМ	ЕКСПОБАНК	
16	ЄВРОГАЗБАНК	БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	ЕНЕРГОБАНК	
17	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	УНКРЕДИТ БАНК	СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК	
18	БАНК КІПРУ	БАНК КІЇВСЬКА РУСЬ	БАНК СОФІЙСЬКИЙ	
19	БАНК ПЕРШИЙ	БАНК 3/4	БАНК УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	
20	АКЦЕНТ-БАНК	ПІВДЕНКОМБАНК	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	
21	БАНК ВОСТОК	ЗЛАТОБАНК	ПРОФІН БАНК	
22	"ТК КРЕДИТ"	УКРІНБАНК	АЛЬПАРІ БАНК	
23	БАНК МЕРКУРІЙ	ФІДОБАНК		
24	МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	МЕГАБАНК		
25	"КАПІТАЛ"	АКТАБАНК		
26	ЄВРОБАНК	ДІВІ БАНК		
27	"УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	МАРФІН БАНК		
28	ПОЛТАВА - БАНК	ПЛАТИНУМ БАНК		
29	ЮНЕКС БАНК	"СОЮЗ"		
30	"ПОРТО-ФРАНКО"	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"		
31	РЕАЛ БАНК	ІНДУСТРІАЛБАНК		

Продовження табл. Б.3

1	2	3	4	5
32	КОМІНВЕСТБАНК	МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК		
33	"НОВИЙ"	ПІРЕУС БАНК МКБ		
34	МЕТАБАНК	БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ		
35	АПЕКС-БАНК	БАНК НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ		
36	РАДИКАЛ БАНК	ЕКСПРЕС-БАНК		
37	АКОРДБАНК	ФОРТУНА-БАНК		
38	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	ПРОКРЕДИТ БАНК		
39	ІНТЕРБАНК	ТАСКОМБАНК		
40	ІНВЕСТБАНК	ІДЕЯ БАНК		
41	ЛЕГБАНК	ФОЛЬКСБАНК		
42	БАНК ТРАСТ	ДОЙЧЕ БАНК ДБУ		
43	ПОЛКОМБАНК	БАНК КАМБІО		
44	МОТОР-БАНК	БАНК ДЕМАРК		
45	"СТАНДАРТ"	АСТРА БАНК		
46	КРЕДИТВЕСТ БАНК	ІНТЕГРАЛ - БАНК		
47	БАНК СІЧ	"ГЛОБУС"		
48	ОКСІ БАНК	"АРКАДА"		
49	ІНТЕРКРЕДИТБАНК	МІСТО БАНК		
50	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ		
51	"ЦЕНТР"	БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА		
52		КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК		
53		"ДАНІЕЛЬ"		
54		ФІНРОСТБАНК		
55		АВТОКРАЗБАНК		
56		БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ- УКРАЇНА		
57		УКРГАЗПРОМБАНК		
58		ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК		
59		"ЛЬВІВ"		
60		ЗАХІДІНКОМБАНК		
61		БАНК МОРСЬКИЙ		
62		БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ		
63		"ПРЕМІУМ"		
64		СКАТЕРИНОСЛАВСЬ КИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК		
65		БАНК ГРАНТ		

Продовження табл. Б.3

1	2	3	4	5
66		ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТР.		
67		КЛАСИКБАНК		
68		БАНК БОГУСЛАВ		
69		ПРОМЕКОНОМБАНК		
70		БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ		
71		УКРКОМУНБАНК		
72		ЄВРОПРОМБАНК		
73		БАНК КОНТРАКТ		
74		АГРОКОМБАНК		
75		УНІКОМБАНК		
76		"АКСІОМА"		
77		"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"		
78		АСВІО БАНК		
79		ДІАПАЗОН- МАКСИМУМ БАНК		
80		"ТРАСТ-КАПІТАЛ"		
81		РЕГІОН-БАНК		
82		"СТОЛИЧНИЙ"		
83		МЕЛІОР БАНК		
84		АРТЕМ-БАНК		
85		"УКООПСПЛКА"		
86		"КОНКОРД"		
87		РАДАБАНК		
88		КРЕДИТ ОПТИМА БАНК		
89		ФІНЕКСБАНК		
90		ПРАЙМ-БАНК		
91		ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РАЦІОН.ФІНАНС.		
92		УКРБУДІНВЕСТБАНК		
93		ТММ-БАНК		
94		ПРОМИСЛОВО- ФІНАНСОВИЙ БАНК		
95		ГРІН БАНК		
96		БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ		
97		БАНК ФАМІЛЬНИЙ		
98		СХІДНО-ПРОМИСЛ. КОМЕРЦ. БАНК		
99		БАНК ВЕЛЕС		
100		БАНК АЛЬЯНС		
Всього	51	100	22	2

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Додаток В

Таблиця В.1

Динаміка показників, які сигналізують кризові явища у діяльності банків
у 2013 році

№ з/п	Назва банку	співвідношення статутного і власного капіталу, %	частка проблемних кредитів у кредитному портфелі, %	обсяг прибутку (збитку), тис. грн.	частка резервів у кредитному портфелі, %
1	2	3	4	5	6
1.	ПРИВАТБАНК	80,51	12,35	1 873 392	16,63
2.	ОЩАДБАНК	77,39	8,48	678 784	24,71
3.	УКРЕКСІМБАНК	91,32	29,53	198 616	21,37
4.	ДЕЛЬТА БАНК	69,98	10,59	302 701	7,75
5.	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	41,49	21,25	730 045	32,72
6.	УКРСОЦБАНК	20,93	34,18	10 988	28,85
7.	ПРОМІНВЕСТБАНК	152,28	14,01	-2 575 269	7,84
8.	СБЕРБАНК РОСІЇ	92,52	8,09	572 788	5,60
9.	ПЕРШИЙ УКР.МІЖНАРОДНИЙ БАНК	70,81	9,11	444 933	16,57
10.	"НАДРА"	96,48	14,28	2 374	16,49
11.	АЛЬФА-БАНК	110,49	37,01	13 080	8,82
12.	БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	109,08	39,34	6 256	8,73
13.	ВТБ БАНК	168,88	11,65	-194 042	22,66
14.	УКРСИББАНК	66,95	9,82	24 503	5,88
15.	УКРГАЗБАНК	213,66	26,23	1 001 973	43,44
16.	БРОКБІЗНЕСБАНК	17,43	8,15	-19 620	2,13
17.	ВІЕЙБІ БАНК	145,04	14,67	1 856	6,25
18.	ОТП БАНК	85,38	11,89	117 293	20,21
19.	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	73,42	1,61	368 745	3,28
20.	"ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	89,80	3,34	1 147	18,38
21.	ФІДОБАНК	91,84	22,39	26 224	21,77
22.	"ПІВДЕННИЙ"	56,60	6,78	57 089	7,61
23.	ІМЕКСБАНК	91,98	3,94	20 354	13,35
24.	БАНК ФОРУМ	451,86	21,23	-976 146	38,83
25.	ІНГ БАНК УКРАЇНА	44,47	3,31	76 122	4,26
26.	РОДОВІД БАНК	341,57	78,97	-70 298	1 640,09
27.	"ХРЕЩАТИК"	117,12	33,32	7 327	8,51
28.	БАНК КИЇВСЬКА РУСЬ	92,22	9,94	3 321	2,75
29.	ЗЛАТОБАНК	98,23	4,23	1 783	7,10
30.	ПІВДЕНКОМБАНК	48,58	2,14	8 322	4,02
31.	УНІВЕРСАЛ БАНК	212,72	3,43	4 395	5,92
32.	ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ	89,17	0,12	32 711	1,09
33.	БТА БАНК	95,38	19,23	12 254	29,68
34.	УКРІНБАНК	52,67	2,13	3 901	4,23
35.	БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	54,65	14,32	-23 013	12,94
36.	СІТБАНК	7,10	6,96	483 374	2,66
37.	ДІВІ БАНК	94,76	6,34	27 904	14,09
38.	ПЛАТИНУМ БАНК	90,81	14,98	34 395	17,14
39.	УКРБІЗНЕСБАНК	61,14	0,24	40 861	1,90
40.	МЕГАБАНК	74,01	5,43	20 095	5,93
41.	ТЕРРА БАНК	97,77	2,34	1 684	3,38
42.	АКТАБАНК	95,63	1,78	535	3,62

Продовження табл. В.1

1	2	3	4	5	6
43.	ДІАМАНТБАНК	75,15	0,89	4 828	1,95
44.	МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	91,35	2,08	26 256	3,93
45.	"СОЮЗ"	96,85	7,54	3 401	12,99
46.	ПРАВЕКС-БАНК	85,34	44,32	-66 115	46,06
47.	РЕАЛ БАНК	40,78	2,54	16 834	3,64
48.	КРЕДОБАНК	298,47	11,98	498	15,00
49.	БАНК 3/4	67,13	2,13	2 332	5,48
50.	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	72,67	23,45	31 875	18,02
51.	АКТИВ - БАНК	56,26	0,43	1 161	2,54
52.	АВАНТ-БАНК	99,00	1,12	458	0,85
53.	БАНК НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	71,91	3,43	10 169	5,41
54.	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	79,79	4,23	30 314	6,12
55.	ЕКСПОБАНК	105,80	8,88	65 059	11,35
56.	ЄВРОГАЗБАНК	95,86	1,15	1 904	3,32
57.	БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ	84,38	15,24	56 499	17,54
58.	ФІНБАНК	80,21	0,15	1 123	0,60
59.	БАНК ВОСТОК	82,39	0,56	13 000	0,43
60.	ФОРТУНА-БАНК	56,00	7,73	5 584	9,20
61.	БАНК ПЕРШИЙ	89,22	3,15	1 103	4,07
62.	ІДЕЯ БАНК	53,49	11,84	8 927	16,36
63.	ТАСКОМБАНК	64,73	2,14	39 658	3,70
64.	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	87,16	0,55	2 448	0,93
65.	БМ БАНК	289,79	18,97	-173 897	15,91
66.	ІНДУСТРІАЛБАНК	76,05	4,44	1 354	7,88
67.	БАНК КІПРУ	95,03	3,57	628	5,26
68.	МАРФІН БАНК	69,43	17,81	1 000	25,91
69.	ПІРЕУС БАНК МКБ	396,63	33,45	-173 007	28,15
70.	ПРОКРЕДИТ БАНК	88,95	2,76	58 745	4,41
71.	ЕКСПРЕС-БАНК	54,43	15,44	7 372	18,68
72.	БАНК КАМБІО	85,94	0,18	660	2,85
73.	БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	112,26	3,32	1 620	4,21
74.	БАНК ДЕМАРК	71,47	8,81	1 125	10,43
75.	ВІЕС БАНК	77,78	14,35	65 157	12,68
76.	АКЦЕНТ-БАНК	63,30	21,34	10 908	18,37
77.	ЕНЕРГОБАНК	117,88	1,99	2 400	2,45
78.	"КИЇВ"	452,85	88,97	4 131	212,33
79.	"КАПІТАЛ"	100,51	3,44	1 168	1,72
80.	"АРКАДА"	70,94	3,33	425	4,53
81.	ФІНРОСТБАНК	89,92	2,19	2 610	5,80
82.	БАНК МЕРКУРІЙ	60,44	1,87	1 967	3,31
83.	ЮНЕКС БАНК	84,92	2,88	1 412	3,23
84.	ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	104,51	1,76	22 441	4,39
85.	РАДИКАЛ БАНК	80,23	2,15	29 550	1,56
86.	МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	89,26	2,34	12 018	5,14
87.	БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА	87,62	1,54	2 432	2,71
88.	"ТК КРЕДИТ"	89,43	4,33	1 535	4,29
89.	МІСТО БАНК	93,70	23,54	9 853	16,73
90.	АВТОКРАЗБАНК	72,81	3,32	2 235	4,40
91.	КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	71,21	24,89	105 816	28,56
92.	"УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	64,02	8,87	-9 868	6,35

Продовження табл. В.1

1	2	3	4	5	6
93.	ПОЛТАВА - БАНК	26,88	22,45	30 149	8,78
94.	"ГЛОБУС"	70,37	15,43	9 209	19,44
95.	БАНК ЮНІСОН	36,81	0,99	272	0,44
96.	БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	73,25	10,97	40 674	13,29
97.	УКРГАЗПРОМБАНК	79,04	9,87	-1 942	5,51
98.	"ПОРТО-ФРАНКО"	92,69	7,07	273	2,50
99.	ЄВРОБАНК	98,12	2,22	379	1,58
100.	АПЕКС-БАНК	94,84	12,34	9 204	7,78
101.	БАНК МОРСЬКИЙ	96,25	1,44	653	2,00
102.	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	90,47	3,32	723	4,83
103.	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ- УКРАЇНА	208,39	14,65	7 251	11,78
104.	КЛАСИКБАНК	97,51	14,96	885	11,67
105.	КРЕДИТПРОМБАНК	2 037,59	77,54	-1 995 145	3,20
106.	"ДАНИЕЛЬ"	73,21	21,32	5	13,72
107.	"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	99,76	0,43	452	0,37
108.	"АКСІОМА"	81,53	14,53	1 552	12,58
109.	КОМІНВЕСТБАНК	88,74	3,32	1 008	4,57
110.	АСТРА БАНК	94,50	4,13	4 444	2,50
111.	ПРОМЕКОНОМБАНК	108,93	7,54	910	5,32
112.	ІНТЕГРАЛ - БАНК	83,84	11,96	1 154	9,03
113.	СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК	90,57	0	12 034	0,00
114.	УНІКОМБАНК	93,29	6,73	2 555	4,56
115.	"ЛЬВІВ"	172,11	11,45	4 100	9,88
116.	ЄВРОПРОМБАНК	92,81	10,73	2 651	7,45
117.	"ПРЕМІУМ"	98,30	8,02	2 580	6,49
118.	ЛЕГБАНК	77,07	34,53	111	6,14
119.	БАНК ГРАНТ	70,22	3,12	836	1,17
120.	ЗАХІДІНКОМБАНК	74,37	19,65	38	16,71
121.	БАНК КОНТРАКТ	71,13	15,43	210	10,17
122.	МЕТАБАНК	84,98	7,62	3 613	4,12
123.	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТР.	60,35	8,03	390	5,66
124.	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	50,80	0,43	970	0,73
125.	ОМЕГА БАНК	5 348,75	86,65	-381 548	222,13
126.	"СТАНДАРТ"	97,43	1,24	195	0,08
127.	"НОВИЙ"	171,89	11,43	-8 251	0,57
128.	АКОРДБАНК	92,90	3,44	3 977	0,53
129.	АГРОКОМБАНК	77,57	5,32	1 120	3,31
130.	ЮНІОН СТАНДАРД БАНК	87,87	17,43	666	55,53
131.	БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ	98,82	19,76	1 984	22,56
132.	ГРІН БАНК	85,51	11,34	838	27,53
133.	"СТОЛИЧНИЙ"	96,69	8,87	568	13,93
134.	ІНВЕСТБАНК	69,30	9,54	5 364	4,72
135.	ПОЛІКОМБАНК	44,06	12,87	150	8,21
136.	БАНК ТРАСТ	83,74	13,59	525	7,86
137.	УКРКОМУНБАНК	70,29	19,01	11	9,68
138.	БАНК БОГУСЛАВ	94,19	16,21	1 285	24,90
139.	ІНТЕРБАНК	50,65	19,01	1 668	15,94
140.	БАНК СОФІЙСЬКИЙ	99,59	0,33	390	0,31
141.	КРЕДИТВЕСТ БАНК	71,24	1,54	16 018	0,98

Продовження табл. В.1

1	2	3	4	5	6
142.	БАНК УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	69,95	15,01	-1 034	9,70
143.	ВЕРНУМ БАНК	94,77	16,23	2 019	8,80
144.	БАНК СІЧ	97,75	1,88	976	0,78
145.	БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ	101,16	8,57	-3 437	0,36
146.	"ТРАСТ-КАПІТАЛ"	57,31	19,43	2 293	11,37
147.	АСВІО БАНК	81,43	17,81	1 909	10,73
148.	ІНТЕРКРЕДИТБАНК	99,87	8,32	140	6,13
149.	"РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	86,91	0	996	0
150.	АРТЕМ-БАНК	90,09	9,91	950	5,26
151.	МЕЛПОР БАНК	99,06	17,68	1 568	10,05
152.	РЕГІОН-БАНК	65,04	6,82	1 547	6,70
153.	ОКСІ БАНК	91,86	3,35	714	1,66
154.	ПРОФІН БАНК	95,51	2,13	-5 191	0,05
155.	МОТОР-БАНК	96,09	3,34	2 341	1,56
156.	БАНК АВАНГАРД	99,89	0	201	0
157.	ПРАЙМ-БАНК	63,77	17,26	3 851	9,80
158.	УКРБУДІНВЕСТБАНК	95,30	7,81	1 815	4,68
159.	КСГ БАНК	77,85	22,43	4 043	16,21
160.	РАДАБАНК	85,21	7,03	1 630	3,39
161.	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	80,05	1,32	81	0,72
162.	"УКООПСІЛКА"	52,57	7,43	32	4,85
163.	КРЕДИТ ОПТИМА БАНК	91,74	9,12	207	10,92
164.	БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ	94,83	12,65	760	16,14
165.	ПРОМИСЛОВО- ФІНАНСОВИЙ БАНК	85,67	14,92	3 124	11,37
166.	ФІНАНС БАНК	87,65	23,54	552	43,17
167.	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	90,34	3,21	1 875	0,39
168.	ФІНЕКСБАНК	101,26	9,52	1 241	6,65
169.	ІНВЕСТИЦІЙНО- ТРАСТОВИЙ БАНК	101,27	8,24	-1 614	0,26
170.	БАНК АЛЬЯНС	71,68	14,32	17 002	9,89
171.	БАНК ФАМІЛЬНИЙ	78,84	20,08	30	23,62
172.	СХІДНО-ПРОМИСЛ. КОМЕРЦ. БАНК	89,07	4,32	1 426	3,71
173.	"КОНКОРД"	94,41	17,07	1 193	31,11
174.	БАНК ПОРТАЛ	100,91	10,75	-1 129	0,08
175.	БАНК ВЕЛЕС	85,95	33,91	392	45,02
176.	"ЦЕНТР"	92,21	3,08	5 844	2,17
177.	ДЕРЖЗЕМБАНК	102,49	0	-2 911	0
178.	АЛЬПАРІ БАНК	98,04	12,43	693	9,89
179.	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТР.ТА РОЗВ.	145,38	1,52	94	0,22
180.	"ГЕФЕСТ"	99,93	0	80	0

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Зведена характеристика параметрів оцінки кризового стану банків у 2013 році

№ з/п	Назва банку	характеристика (позитивна (+) чи негативна (-)) за показниками			
		співвідношення статутного і власного капіталу "+" (15-50%)	частки проблемних кредитів у кредитному портфелі "+" ($\leq 7\%$)	обсягу прибутку (збитку) "+" (позитивний)	частки резервів у кредитному портфелі "+" (до 50%)
1	2	3	4	5	6
1.	ПРИВАТБАНК	-	-	+	+
2.	ОЩАДБАНК	-	-	+	+
3.	УКРЕКСІМБАНК	-	-	+	+
4.	ДЕЛЬТА БАНК	-	-	+	+
5.	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	+	-	+	+
6.	УКРСОЦБАНК	+	-	+	+
7.	ПРОМІНВЕСТБАНК	-	-	-	+
8.	СБЕРБАНК РОСІЇ	-	-	+	+
9.	ПЕРШИЙ УКР.МІЖНАРОДНИЙ БАНК	-	-	+	+
10.	"НАДРА"	-	-	+	+
11.	АЛЬФА-БАНК	-	-	+	+
12.	БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	-	-	+	+
13.	ВТБ БАНК	-	-	-	+
14.	УКРСИББАНК	-	-	+	+
15.	УКРГАЗБАНК	-	-	+	+
16.	БРОКБІЗНЕСБАНК	+	-	-	+
17.	ВІЕЙБІ БАНК	-	-	+	+
18.	ОТП БАНК	-	-	+	+
19.	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	-	+	+	+
20.	"ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	-	+	+	+
21.	ФІДОБАНК	-	-	+	+
22.	"ПІВДЕННИЙ"	-	+	+	+
23.	ІМЕКСБАНК	-	+	+	+
24.	БАНК ФОРУМ	-	-	-	+
25.	ІНГ БАНК УКРАЇНА	+	+	+	+
26.	РОДОВІД БАНК	-	-	-	-
27.	"ХРЕЩАТИК"	-	-	+	+
28.	БАНК КИЇВСЬКА РУСЬ	-	-	+	+
29.	ЗЛАТОБАНК	-	+	+	+
30.	ПІВДЕНКОМБАНК	+	+	+	+
31.	УНІВЕРСАЛ БАНК	-	+	+	+
32.	ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ	-	+	+	+
33.	БТА БАНК	-	-	+	+
34.	УКРІНБАНК	-	+	+	+
35.	БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	-	-	-	+
36.	СІТІБАНК	-	+	+	+

Продовження табл. В.2

1	2	3	4	5	6
37.	ДІВІ БАНК	-	+	+	+
38.	ПЛАТИНУМ БАНК	-	-	+	+
39.	УКРБІЗНЕСБАНК	-	+	+	+
40.	МЕГАБАНК	-	+	+	+
41.	ТЕРРА БАНК	-	+	+	+
42.	АКТАБАНК	-	+	+	+
43.	ДІАМАНТБАНК	-	+	+	+
44.	МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	-	+	+	+
45.	"СОЮЗ"	-	-	+	+
46.	ПРАВЕКС-БАНК	-	-	-	+
47.	РЕАЛ БАНК	+	+	+	+
48.	КРЕДОБАНК	-	-	+	+
49.	БАНК 3/4	-	+	+	+
50.	"КЛПРИНГОВИЙ ДІМ"	-	-	+	+
51.	АКТИВ - БАНК	-	+	+	+
52.	АВАНТ-БАНК	-	+	+	+
53.	БАНК НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	-	+	+	+
54.	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	-	+	+	+
55.	ЕКСПОБАНК	-	-	+	+
56.	ЄВРОГАЗБАНК	-	+	+	+
57.	БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ	-	-	+	+
58.	ФІНБАНК	-	+	+	+
59.	БАНК ВОСТОК	-	+	+	+
60.	ФОРТУНА-БАНК	-	-	+	+
61.	БАНК ПЕРШИЙ	-	+	+	+
62.	ІДЕЯ БАНК	-	-	+	+
63.	ТАСКОМБАНК	-	+	+	+
64.	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	-	+	+	+
65.	БМ БАНК	-	-	-	+
66.	ІНДУСТРІАЛБАНК	-	+	+	+
67.	БАНК КІПРУ	-	+	+	+
68.	МАРФІН БАНК	-	-	+	+
69.	ПРЕУС БАНК МКБ	-	-	-	+
70.	ПРОКРЕДИТ БАНК	-	+	+	+
71.	ЕКСПРЕС-БАНК	-	-	+	+
72.	БАНК КАМБІО	-	+	+	+
73.	БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	-	+	+	+
74.	БАНК ДЕМАРК	-	-	+	+
75.	ВІЕС БАНК	-	-	+	+
76.	АКЦЕНТ-БАНК	-	-	+	+
77.	ЕНЕРГОБАНК	-	+	+	+
78.	"КИЇВ"	-	-	+	-
79.	"КАПІТАЛ"	-	+	+	+
80.	"АРКАДА"	-	+	+	+
81.	ФІНРОСТБАНК	-	+	+	+

Продовження табл. В.2

1	2	3	4	5	6
82.	БАНК МЕРКУРІЙ	-	+	+	+
83.	ЮНЕКС БАНК	-	+	+	+
84.	ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	-	+	+	+
85.	РАДИКАЛ БАНК	-	+	+	+
86.	МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	-	+	+	+
87.	БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА	-	+	+	+
88.	"ТК КРЕДИТ"	-	+	+	+
89.	МІСТО БАНК	-	-	+	+
90.	АВТОКРАЗБАНК	-	+	+	+
91.	КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	-	-	+	+
92.	"УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	-	-	-	+
93.	ПОЛТАВА - БАНК	+	-	+	+
94.	"ГЛОБУС"	-	-	+	+
95.	БАНК ЮНІСОН	+	+	+	+
96.	БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	-	-	+	+
97.	УКРГАЗПРОМБАНК	-	-	-	+
98.	"ПОРТО-ФРАНКО"	-	-	+	+
99.	ЄВРОБАНК	-	+	+	+
100.	АПЕКС-БАНК	-	-	+	+
101.	БАНК МОРСЬКИЙ	-	+	+	+
102.	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	-	+	+	+
103.	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ- УКРАЇНА	-	-	+	+
104.	КЛАСИКБАНК	-	-	+	+
105.	КРЕДИТПРОМБАНК	-	-	-	+
106.	"ДАНИЕЛЬ"	-	-	+	+
107.	"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	-	+	+	+
108.	"АКСІОМА"	-	-	+	+
109.	КОМІНВЕСТБАНК	-	+	+	+
110.	АСТРА БАНК	-	+	+	+
111.	ПРОМЕКОНОМБАНК	-	-	+	+
112.	ІНТЕГРАЛ - БАНК	-	-	+	+
113.	СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК	-	-	+	-
114.	УНІКОМБАНК	-	+	+	+
115.	"ЛЬВІВ"	-	-	+	+
116.	ЄВРОПРОМБАНК	-	-	+	+
117.	"ПРЕМІУМ"	-	-	+	+
118.	ЛЕГБАНК	-	-	+	+
119.	БАНК ГРАНТ	-	+	+	+
120.	ЗАХІДІНКОМБАНК	-	-	+	+
121.	БАНК КОНТРАКТ	-	-	+	+
122.	МЕТАБАНК	-	-	+	+
123.	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТР.	-	-	+	+
124.	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	-	+	+	+
125.	ОМЕГА БАНК	-	-	-	-

Продовження табл. В.2

1	2	3	4	5	6
126.	"СТАНДАРТ"	-	+	+	+
127.	"НОВИЙ"	-	-	-	+
128.	АКОРДБАНК	-	+	+	+
129.	АГРОКОМБАНК	-	+	+	+
130.	ЮНІОН СТАНДАРТ БАНК	-	-	+	-
131.	БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ	-	-	+	+
132.	ГРІН БАНК	-	-	+	+
133.	"СТОЛИЧНИЙ"	-	-	+	+
134.	ІНВЕСТБАНК	-	-	+	+
135.	ПОЛКОМБАНК	+	-	+	+
136.	БАНК ТРАСТ	-	-	+	+
137.	УКРКОМУНБАНК	-	-	+	+
138.	БАНК БОГУСЛАВ	-	-	+	+
139.	ІНТЕРБАНК	-	-	+	+
140.	БАНК СОФІЙСЬКИЙ	-	+	+	+
141.	КРЕДИТВЕСТ БАНК	-	+	+	+
142.	БАНК УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	-	-	-	+
143.	ВЕРНУМ БАНК	-	-	+	+
144.	БАНК СІЧ	-	+	+	+
145.	БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ	-	-	-	+
146.	"ТРАСТ-КАПІТАЛ"	-	-	+	+
147.	АСВІО БАНК	-	-	+	+
148.	ІНТЕРКРЕДИТБАНК	-	-	+	+
149.	"РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	-	-	+	-
150.	АРТЕМ-БАНК	-	-	+	+
151.	МЕЛІОР БАНК	-	-	+	+
152.	РЕГІОН-БАНК	-	+	+	+
153.	ОКСІ БАНК	-	+	+	+
154.	ПРОФІН БАНК	-	+	-	+
155.	МОТОР-БАНК	-	+	+	+
156.	БАНК АВАНГАРД	-	-	+	-
157.	ПРАЙМ-БАНК	-	-	+	+
158.	УКРБУДІНВЕСТБАНК	-	-	+	+
159.	КСГ БАНК	-	-	+	+
160.	РАДАБАНК	-	-	+	+
161.	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	-	+	+	+
162.	"УКООПСПІКА"	-	-	+	+
163.	КРЕДИТ ОПТИМА БАНК	-	-	+	+
164.	БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ	-	-	+	+
165.	ПРОМИСЛОВО- ФІНАНСОВИЙ БАНК	-	-	+	+
166.	ФІНАНС БАНК	-	-	+	+
167.	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	-	+	+	+
168.	ФІНЕКСБАНК	-	-	+	+
169.	ІНВЕСТИЦІЙНО- ТРАСТОВИЙ БАНК	-	-	-	+

Продовження табл. В.2

1	2	3	4	5	6
170.	БАНК АЛЪЯНС	-	-	+	+
171.	БАНК ФАМІЛЬНИЙ	-	-	+	+
172.	СХІДНО-ПРОМИСЛ. КОМЕРЦ. БАНК	-	+	+	+
173.	"КОНКОРД"	-	-	+	+
174.	БАНК ПОРТАЛ	-	-	-	+
175.	БАНК ВЕЛЕС	-	-	+	+
176.	"ЦЕНТР"	-	+	+	+
177.	ДЕРЖЗЕМБАНК	-	-	-	-
178.	АЛЬПАРИ БАНК	-	-	+	+
179.	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТР.ТА РОЗВ.	-	+	+	+
180.	"ГЕФЕСТ"	-	-	+	-

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Групування банків залежно від стадії кризи у 2013 році

	стан потенційної кризи (+,+,+,+) (+,+,+,-)	стан прихованої (латентної) кризи (+,+,-,-)	гострий кризовий стан (+,-,-,-)	критичний кризовий стан (-,-,-,-)
1	2	3	4	5
1	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	ПРИВАТБАНК	ПРОМІНВЕСТБАНК	РОДОВІД БАНК
2	УКРСОЦБАНК	ОЩАДБАНК	ВТБ БАНК	ОМЕГА БАНК
3	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	УКРЕКСІМБАНК	БАНК ФОРУМ	ДЕРЖЗЕМБАНК
4	"ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	ДЕЛЬТА БАНК	БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	"ГЕФЕСТ"
5	"ПІВДЕННИЙ"	СБЕРБАНК РОСІЇ	ПРАВЕКС-БАНК	
6	ІМЕКСБАНК	ПЕРШИЙ УКР.МІЖНАРОДНИЙ БАНК	БМ БАНК	
7	ІНГ БАНК УКРАЇНА	"НАДРА"	ПРЕУС БАНК МКБ	
8	ЗЛАТОБАНК	АЛЬФА-БАНК	"КИЇВ"	
9	ПІВДЕНКОМБАНК	БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	"УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	
10	УНІВЕРСАЛ БАНК	УКРСИББАНК	УКРГАЗПРОМБАНК	
11	ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ	УКРГАЗБАНК	КРЕДИТПРОМБАНК	
12	УКРІНБАНК	БРОКБІЗНЕСБАНК	СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК	
13	СІТІБАНК	ВІЕЙБІ БАНК	"НОВИЙ"	
14	ДІВІ БАНК	ОТП БАНК	ЮНІОН СТАНДАРД БАНК	
15	УКРБІЗНЕСБАНК	ФІДОБАНК	БАНК УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	
16	МЕГАБАНК	"ХРЕЩАТИК"	БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ	
17	ТЕРРА БАНК	БАНК КИЇВСЬКА РУСЬ	"РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	
18	АКТАБАНК	БТА БАНК	БАНК АВАНГАРД	
19	ДІАМАНТБАНК	ПЛАТИНУМ БАНК	ІНВЕСТИЦІЙНО- ТРАСТОВИЙ БАНК	
20	МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	"СОЮЗ"	БАНК ПОРТАЛ	
21	РЕАЛ БАНК	КРЕДОБАНК		
22	БАНК 3/4	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"		
23	АКТИВ - БАНК	ЕКСПОБАНК		
24	АВАНТ-БАНК	БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ		
25	БАНК НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	ФОРТУНА-БАНК		
26	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	ІДЕЯ БАНК		
27	ЄВРОГАЗБАНК	МАРФІН БАНК		
28	ФІНБАНК	ЕКСПРЕС-БАНК		
29	БАНК ВОСТОК	МІСТО БАНК		
30	БАНК ПЕРШИЙ	КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК		

Продовження табл. В.3

1	2	3	4	5
31	ТАСКОМБАНК	"ГЛОБУС"		
32	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ		
33	ІНДУСТРІАЛБАНК	"ПОРТО-ФРАНКО"		
34	БАНК КІПРУ	АПЕКС-БАНК		
35	ПРОКРЕДИТ БАНК	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ- УКРАЇНА		
36	БАНК КАМБІО	КЛАСИКБАНК		
37	БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	"ДАНІЕЛЬ"		
38	БАНК ДЕМАРК	"АКСІОМА"		
39	ВІЕС БАНК	ПРОМЕКОНОМБАНК		
40	АКЦЕНТ-БАНК	ІНТЕГРАЛ - БАНК		
41	ЕНЕРГОБАНК	"ЛЬВІВ"		
42	"КАПІТАЛ"	ЄВРОПРОМБАНК		
43	"АРКАДА"	"ПРЕМІУМ"		
44	ФІНРОСТБАНК	ЛЕГБАНК		
45	БАНК МЕРКУРІЙ	ЗАХІДІНКОМБАНК		
46	ЮНЕКС БАНК	БАНК КОНТРАКТ		
47	ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	МЕТАБАНК		
48	РАДИКАЛ БАНК	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТР.		
49	МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ		
50	БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА	ГРІН БАНК		
51	"ТК КРЕДИТ"	"СТОЛИЧНИЙ"		
52	АВТОКРАЗБАНК	ІНВЕСТБАНК		
53	ПОЛТАВА - БАНК	БАНК ТРАСТ		
54	БАНК ЮНІСОН	УКРКОМУНБАНК		
55	ЄВРОБАНК	БАНК БОГУСЛАВ		
56	БАНК МОРСЬКИЙ	ІНТЕРБАНК		
57	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	ВЕРНУМ БАНК		
58	"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	АРТЕМ-БАНК		
59	КОМІНВЕСТБАНК	МЕЛІОР БАНК		
60	АСТРА БАНК	ПРОФІН БАНК		
61	УНІКОМБАНК	ПРАЙМ-БАНК		
62	БАНК ГРАНТ	УКРБУДІНВЕСТБАНК		
63	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	КСГ БАНК		
64	"СТАНДАРТ"	РАДАБАНК		
65	АКОРДБАНК	"УКООПСІЛКА"		
66	АГРОКОМБАНК	КРЕДИТ ОПТИМА БАНК		
67	ПОЛІКОМБАНК	БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ		

Продовження табл. В.3

1	2	3	4	5
68	БАНК СОФІЙСЬКИЙ	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК		
69	КРЕДИТВЕСТ БАНК	ФІНАНС БАНК		
70	БАНК СІЧ	ФІНЕКСБАНК		
71	"ТРАСТ-КАПІТАЛ"	БАНК АЛЪЯНС		
72	АСВІО БАНК	БАНК ФАМІЛЬНИЙ		
73	ІНТЕРКРЕДИТБАНК	"КОНКОРД"		
74	РЕГІОН-БАНК	БАНК ВЕЛЕС		
75	ОКСІ БАНК	АЛЪПАРІ БАНК		
76	МОТОР-БАНК			
77	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"			
78	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК			
79	СХІДНО-ПРОМИСЛ. КОМЕРЦ. БАНК			
80	"ЦЕНТР"			
81	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТР. ТА РОЗВ.			
Вс ьог о	81	75	20	4

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

**Динаміка показників, які сигналізують кризові явища у діяльності банків
у 2014 році**

№ з/п	Назва банку	співвідношення статутного і власного капіталу, %	частка проблемних кредитів у кредитному портфелі, %	обсяг прибутку (збитку), тис. грн.	частка резервів у кредитному портфелі, %
1	2	3	4	5	6
1.	ПРИВАТБАНК	79,75	9,70	749 036	14,51
2.	ОЩАДБАНК	80,45	20,13	-8 564 446	37,29
3.	УКРЕКСІМБАНК	123,29	34,03	-9 805 548	47,05
4.	ДЕЛЬТА БАНК	78,47	24,92	46 278	8,57
5.	ПРОМІНВЕСТБАНК	135,16	17,96	-3 453 846	15,16
6.	УКРСОЦБАНК	39,56	42,05	-2 662 247	37,79
7.	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	48,84	29,51	-1 367 334	46,68
8.	СБЕРБАНК РОСІЇ	86,89	9,29	108 049	10,81
9.	АЛЬФА-БАНК	132,18	55,57	-744 050	15,23
10.	ВТБ БАНК	106,45	7,2	642 795	11,32
11.	"НАДРА"	114,91	16,23	-1 041 004	19,00
12.	ПЕРШИЙ УКР.МІЖНАРОДНИЙ БАНК	68,96	8,00	54 200	15,15
13.	БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	105,70	44,52	-215 674	6,81
14.	УКРСИББАНК	99,65	16,77	-870 138	14,32
15.	ОТП БАНК	208,62	18,88	-1 999 097	28,72
16.	УКРГАЗБАНК	603,73	33,21	-2 801 124	74,52
17.	КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК	86,51	7,86	90 416	11,52
18.	"ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	77,71	4,47	-86 394	8,82
19.	"ПІВДЕННИЙ"	51,55	7,09	44 440	7,09
20.	ІНГ БАНК УКРАЇНА	39,03	17,11	228 880	3,30
21.	ВІЕЙБІ БАНК	-42,74	44,53	-10 055 368	82,04
22.	ІМЕКСБАНК	105,42	10,98	-186 492	17,43
23.	ФІДОБАНК	91,31	21,72	524	28,68
24.	СІТІБАНК	3,69	3,76	1 379 831	3,73
25.	"ХРЕЩАТИК"	147,88	47,54	-141 144	8,66
26.	БАНК КИЇВСЬКА РУСЬ	103,22	8,97	2 923	2,53
27.	РОДОВІД БАНК	370,99	74,54	-266 802	13001,50
28.	ЗЛАТОБАНК	104,43	19,12	-30 420	7,13
29.	БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	79,33	23,43	-109 978	11,18
30.	ПЛАТИНУМ БАНК	148,71	37,56	-280 990	18,79
31.	УКРІНБАНК	51,61	9,84	8 189	4,08
32.	МЕГАБАНК	70,23	6,54	35 861	5,92
33.	УНІВЕРСАЛ БАНК	197,61	36,76	-467 937	18,69
34.	КРЕДОБАНК	388,80	15,87	4 591	11,23
35.	ДІАМАНТБАНК	73,04	11,24	8 065	5,79
36.	ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ	98,37	32,12	-72 758	11,19
37.	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	84,49	27,12	-90 190	41,19
38.	ПРАВЕКС-БАНК	118,49	33,32	-293 657	37,21
39.	БАНК НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	52,53	10,94	3 062	5,87
40.	ПРОКРЕДИТ БАНК	72,39	17,64	78 663	5,75
41.	БАНК ВОСТОК	75,78	12,18	40 585	1,20
42.	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	46,56	9,87	2 456	2,76

Продовження табл. Г.1

1	2	3	4	5	6
43.	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	79,20	6,71	1 321	6,26
44.	БМ БАНК	90,45	5,75	133 317	14,51
45.	ФОРТУНА-БАНК	55,42	4,65	4 957	9,59
46.	ПРЕУС БАНК МКБ	308,25	29,34	-323 827	10,01
47.	МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	87,34	11,23	15 695	7,16
48.	АВАНТ-БАНК	99,84	7,89	510	0,96
49.	ЕКСПОБАНК	-61,22	84,34	-1 095 592	61,97
50.	ТАСКОМБАНК	65,80	14,43	12 321	6,55
51.	ІДЕЯ БАНК	53,35	5,54	10 740	13,18
52.	БТА БАНК	95,53	17,01	2 125	33,71
53.	ІНДУСТРІАЛБАНК	74,00	13,12	11 394	10,83
54.	ВІЕС БАНК	65,81	8,73	40 598	12,66
55.	МАРФІН БАНК	81,90	33,08	-112 815	14,20
56.	"АРКАДА"	69,04	11,74	8 555	4,72
57.	БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	109,21	23,54	1 214	4,61
58.	УКРБІЗНЕСБАНК	134,92	77,04	-263 808	26,42
59.	БАНК ФОРВАРД	96,90	17,01	10 403	25,58
60.	КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	59,53	11,54	170 086	19,77
61.	АКЦЕНТ-БАНК	60,08	6,34	10 617	25,39
62.	ЕНЕРГОБАНК	116,66	13,25	2 501	5,31
63.	"СОЮЗ"	96,38	14,63	1 547	2,12
64.	ФІНБАНК	93,16	27,01	-32 708	1,60
65.	ДІВІ БАНК	103,05	25,44	-50 775	1,52
66.	БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	72,23	12,76	3 880	13,92
67.	"КИЇВ"	2167,62	64,54	-747 241	454,87
68.	МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	-11,38	91,12	-3 951 786	276664,65
69.	БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ	93,51	13,32	51 507	2,40
70.	ЕКСПРЕС-БАНК	54,41	14,54	697	16,53
71.	МІСТО БАНК	88,98	9,71	16 868	7,42
72.	"ТК КРЕДИТ"	88,41	15,75	1 958	1,27
73.	"КАПІТАЛ"	99,91	14,98	1 143	2,14
74.	ЮНЕКС БАНК	86,11	22,01	-5 045	3,77
75.	БАНК 3/4	63,37	4,41	12 123	2,95
76.	РАДИКАЛ БАНК	71,05	2,36	25 277	3,74
77.	"ПРЕМІУМ"	97,63	4,65	1 823	12,23
78.	СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК	81,48	0,19	30 770	0,01
79.	УНІКОМБАНК	95,14	8,84	1 655	1,54
80.	ЄВРОБАНК	93,91	7,34	935	5,43
81.	УКРГАЗПРОМБАНК	79,23	18,03	-591	3,77
82.	"ГЛОБУС"	68,20	6,76	7 666	24,31
83.	ПОЛТАВА - БАНК	23,69	3,74	34 300	9,41
84.	БГ БАНК	-83,27	77,23	-659 462	82,82
85.	КРЕДИТПРОМБАНК	1717,75	22,34	12 316	27,31
86.	"НОВИЙ"	186,26	14,75	-6 733	0,27
87.	"ЛЬВІВ"	176,25	17,83	-6 593	11,12
88.	"СТАНДАРТ"	99,03	12,35	1 050	2,31
89.	ІНТЕГРАЛ - БАНК	82,45	2,97	2 993	9,92
90.	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	98,01	44,32	-18 186	2,87
91.	КОМІНВЕСТБАНК	89,34	8,02	1 255	6,04
92.	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ- УКРАЇНА	176,45	10,97	27 350	3,82
93.	БАНК ГРАНТ	61,00	1,43	522	1,05

Продовження табл. Г.1

1	2	3	4	5	6
94.	КЛАСИКБАНК	97,47	4,43	568	18,85
95.	"РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	84,70	0	4 896	0
96.	ЮНІОН СТАНДАРД БАНК	78,33	14,32	34 482	29,38
97.	ЄВРОПРОМБАНК	92,62	7,43	467	10,84
98.	ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	92,60	2,76	27 931	0,20
99.	АПЕКС-БАНК	94,01	8,97	2 737	13,30
100.	БАНК СОФІЙСЬКИЙ	99,23	7,77	441	1,97
101.	БАНК СІЧ	93,94	0,54	4 509	1,01
102.	ОМЕГА БАНК	7668,11	0	-32 521	0
103.	КРИСТАЛБАНК	110,88	0	-149	0,00
104.	БАНК КОНТРАКТ	86,36	10,64	-30 697	10,71
105.	БАНК ЮНІСОН	97,90	5,97	4 616	8,39
106.	БАНК ТРАСТ	83,53	3,98	207	7,40
107.	БАНК КАМБІО	-29,46	82,45	-807 527	500,82
108.	АГРОКОМБАНК	77,39	1,24	299	4,89
109.	КРЕДИТВЕСТ БАНК	62,98	1,65	16 202	1,49
110.	ВЕРНУМ БАНК	94,82	3,34	1 252	1,32
111.	ОКСІ БАНК	90,88	4,56	1 410	2,45
112.	МЕТАБАНК	85,05	3,74	3 860	6,33
113.	БАНК АЛЪЯНС	22,71	2,87	50	6,11
114.	"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	90,67	1,67	4 584	7,73
115.	АКОРДБАНК	94,04	0,19	4 837	0,53
116.	"СТОЛИЧНИЙ"	96,94	7,97	626	15,52
117.	БАНК БОГУСЛАВ	92,91	4,25	1 442	8,83
118.	"УКООПСПІЛКА"	83,05	17,54	138	31,55
119.	ІНВЕСТБАНК	60,78	1,43	4 229	2,52
120.	ПРОФІН БАНК	93,17	0,19	3 192	1,24
121.	АРТЕМ-БАНК	88,91	1,64	1 935	2,37
122.	МОТОР-БАНК	92,90	2,56	4 703	7,08
123.	НЕОС БАНК	91,98	69,08	-598 160	124,63
124.	УКРБУДІНВЕСТБАНК	93,98	1,98	1 560	3,30
125.	ПОЛКОМБАНК	55,39	3,74	272	8,88
126.	БАНК УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	72,12	9,65	-5 157	13,82
127.	РАДАБАНК	85,48	2,18	110	5,49
128.	БАНК АВАНГАРД	88,58	0	14 359	0
129.	"ПОРТО-ФРАНКО"	-27,57	87,96	-565 024	201,11
130.	АСВІО БАНК	80,41	4,42	1 620	11,40
131.	БАНК ДЕМАРК	-24,61	84,54	-1 083 285	354,53
132.	РЕГІОН-БАНК	63,57	2,34	2 019	6,77
133.	ЛЕГБАНК	-113,12	43,47	-243 784	102,11
134.	КСГ БАНК	77,48	3,76	966	10,81
135.	"ТРАСТ-КАПІТАЛ"	68,52	5,54	-445	9,41
136.	СМАРТБАНК	98,83	7,76	90	16,94
137.	БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ	94,98	14,46	2 083	22,87
138.	ФІНЕКСБАНК	100,78	1,43	577	3,52
139.	ФІНАНС БАНК	86,89	1,09	445	10,11
140.	БАНК ВЕЛЕС	85,83	11,74	351	33,72
141.	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	93,96	0,15	-5 911	1,13
142.	"КОНКОРД"	93,80	17,43	819	25,88
143.	ПРОМИСЛОВО- ФІНАНСОВИЙ БАНК	82,90	14,54	4 414	13,69
144.	БАНК ФАМІЛЬНИЙ	78,82	8,09	18	14,18
145.	ГРІН БАНК	204,21	69,54	-52 103	166,99
146.	ІНВЕСТИЦІЙНО- ТРАСТОВИЙ БАНК	99,27	0,15	2 568	0,62
147.	ВЕКТОР БАНК	99,74	0	886	0,02

Продовження табл. Г.1

1	2	3	4	5	6
148.	"АКСІОМА"	-45777,97	79,06	-326 623	321,27
149.	КРЕДИТ ОПТИМА БАНК	91,73	9,98	9	19,97
150.	"ЦЕНТР"	92,09	7,74	449	11,99
151.	АСТРА БАНК	92,30	16,76	992	21,19
152.	БАНК ПОРТАЛ	99,97	1,87	1 171	3,81
153.	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	90,04	0	421	0,00
154.	АЛЬПАРИ БАНК	92,16	12,54	234	21,00
155.	ДЕРЖЗЕМБАНК	100,65	0	2 135	0
156.	"ГЕФЕСТ"	99,92	0	38	0
157.	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТР.ТА РОЗВ.	168,41	89,59	-11 076	151,97
158.	МЕЛІОР БАНК	-1776,07	91,23	-202 489	356,05

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Зведена характеристика параметрів оцінки кризового стану банків у 2014 році

№ з/п	Назва банку	характеристика (позитивна (+) чи негативна (-)) за показниками			
		співвідношення статутного і власного капіталу "+" (15-50%)	частки проблемних кредитів у кредитному портфелі "+" ($\leq 7\%$)	обсягу прибутку (збитку) "+" (позитивний)	частки резервів у кредитному портфелі "+" (до 50%)
1	2	3	4	5	6
1.	ПРИВАТБАНК	-	-	+	+
2.	ОЩАДБАНК	-	-	-	+
3.	УКРЕКСІМБАНК	-	-	-	+
4.	ДЕЛЬТА БАНК	-	-	+	+
5.	ПРОМІНВЕСТБАНК	-	+	-	+
6.	УКРСОЦБАНК	+	-	-	+
7.	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	+	-	-	+
8.	СБЕРБАНК РОСІЇ	-	-	+	+
9.	АЛЬФА-БАНК	-	-	-	+
10.	ВТБ БАНК	-	-	+	+
11.	"НАДРА"	-	-	-	+
12.	ПЕРШИЙ УКР.МІЖНАРОДНИЙ БАНК	-	-	+	+
13.	БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	-	-	-	+
14.	УКРСИББАНК	-	-	-	+
15.	ОТП БАНК	-	-	-	+
16.	УКРГАЗБАНК	-	-	-	-
17.	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	-	-	+	+
18.	"ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	-	-	-	+
19.	"ПІВДЕННИЙ"	-	-	+	+
20.	ІНГ БАНК УКРАЇНА	+	-	+	+
21.	ВІЕЙБІ БАНК	-	-	-	-
22.	ІМЕКСБАНК	-	-	-	+
23.	ФІДОБАНК	-	-	+	+
24.	СІТІБАНК	-	+	+	+
25.	"ХРЕЩАТИК"	-	-	-	+
26.	БАНК КИЇВСЬКА РУСЬ	-	-	+	+
27.	РОДОВІД БАНК	-	-	-	-
28.	ЗЛАТОБАНК	-	-	-	+
29.	БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	-	-	-	+
30.	ПЛАТИНУМ БАНК	-	-	-	+
31.	УКРІНБАНК	-	-	+	+
32.	МЕГАБАНК	-	+	+	+
33.	УНІВЕРСАЛ БАНК	-	-	-	+
34.	КРЕДОБАНК	-	-	+	+
35.	ДІАМАНТБАНК	-	-	+	+
36.	ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ	-	-	-	+
37.	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	-	-	-	+
38.	ПРАВЕКС-БАНК	-	-	-	+
39.	БАНК НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	-	-	+	+
40.	ПРОКРЕДИТ БАНК	-	-	+	+
41.	БАНК ВОСТОК	-	-	+	+

Продовження табл. Г.2

1	2	3	4	5	6
42.	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	+	-	+	+
43.	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	-	+	+	+
44.	БМ БАНК	-	+	+	+
45.	ФОРТУНА-БАНК	-	+	+	+
46.	ПРЕУС БАНК МКБ	-	-	-	+
47.	МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	-	-	+	+
48.	АВАНТ-БАНК	-	-	+	+
49.	ЕКСПОБАНК	-	-	-	-
50.	ТАСКОМБАНК	-	-	+	+
51.	ІДЕЯ БАНК	-	+	+	+
52.	БТА БАНК	-	-	+	+
53.	ІНДУСТРІАЛБАНК	-	-	+	+
54.	ВІЕС БАНК	-	-	+	+
55.	МАРФІН БАНК	-	-	-	+
56.	"АРКАДА"	-	-	+	+
57.	БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	-	-	+	+
58.	УКРБІЗНЕСБАНК	-	-	-	+
59.	БАНК ФОРВАРД	-	-	+	+
60.	КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	-	-	+	+
61.	АКЦЕНТ-БАНК	-	+	+	+
62.	ЕНЕРГОБАНК	-	-	+	+
63.	"СОЮЗ"	-	-	+	+
64.	ФІНБАНК	-	-	-	+
65.	ДІВІ БАНК	-	-	-	+
66.	БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	-	-	+	+
67.	"КИЇВ"	-	-	-	-
68.	МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	-	-	-	-
69.	БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ	-	-	+	+
70.	ЕКСПРЕС-БАНК	-	-	+	+
71.	МІСТО БАНК	-	-	+	+
72.	"ТК КРЕДИТ"	-	-	+	+
73.	"КАПІТАЛ"	-	-	+	+
74.	ЮНЕКС БАНК	-	-	-	+
75.	БАНК 3/4	-	+	+	+
76.	РАДИКАЛ БАНК	-	+	+	+
77.	"ПРЕМІУМ"	-	+	+	+
78.	СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК	-	+	+	+
79.	УНІКОМБАНК	-	-	+	+
80.	ЄВРОБАНК	-	-	+	+
81.	УКРГАЗПРОМБАНК	-	-	-	+
82.	"ГЛОБУС"	-	+	+	+
83.	ПОЛТАВА - БАНК	+	+	+	+
84.	БГ БАНК	-	-	-	-
85.	КРЕДИТПРОМБАНК	-	-	+	+
86.	"НОВИЙ"	-	-	-	+
87.	"ЛЬВІВ"	-	-	-	+
88.	"СТАНДАРТ"	-	-	+	+
89.	ІНТЕГРАЛ - БАНК	-	+	+	+
90.	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	-	-	-	+
91.	КОМІНВЕСТБАНК	-	-	+	+

Продовження табл. Г.2

1	2	3	4	5	6
92.	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	-	-	+	+
93.	БАНК ГРАНТ	-	+	+	+
94.	КЛАСИКБАНК	-	+	+	+
95.	"РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	-	-	+	-
96.	ЮНІОН СТАНДАРД БАНК	-	-	+	+
97.	ЄВРОПРОМБАНК	-	-	+	+
98.	ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	-	+	+	+
99.	АПЕКС-БАНК	-	-	+	+
100.	БАНК СОФІЙСЬКИЙ	-	-	+	+
101.	БАНК СІЧ	-	-	+	+
102.	ОМЕГА БАНК	-	-	-	-
103.	КРИСТАЛБАНК	-	-	-	-
104.	БАНК КОНТРАКТ	-	-	-	+
105.	БАНК ЮНІСОН	-	+	+	+
106.	БАНК ТРАСТ	-	+	+	+
107.	БАНК КАМБІО	-	-	-	-
108.	АГРОКОМБАНК	-	+	+	+
109.	КРЕДИТВЕСТ БАНК	-	+	+	+
110.	ВЕРНУМ БАНК	-	+	+	+
111.	ОКСІ БАНК	-	+	+	+
112.	МЕТАБАНК	-	+	+	+
113.	БАНК АЛЬЯНС	+	+	+	+
114.	"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	-	+	+	+
115.	АКОРДБАНК	-	+	+	+
116.	"СТОЛИЧНИЙ"	-	+	+	+
117.	БАНК БОГУСЛАВ	-	+	+	+
118.	"УКООПСПЛКА"	-	-	+	+
119.	ІНВЕСТБАНК	-	-	+	+
120.	ПРОФІН БАНК	-	-	+	+
121.	АРТЕМ-БАНК	-	-	+	+
122.	МОТОР-БАНК	-	-	+	+
123.	НЕОС БАНК	-	-	-	-
124.	УКРБУДІНВЕСТБАНК	-	+	+	+
125.	ПОЛКОМБАНК	-	+	+	+
126.	БАНК УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	-	-	-	+
127.	РАДАБАНК	-	-	+	+
128.	БАНК АВАНГАРД	-	-	+	-
129.	"ПОРТО-ФРАНКО"	-	-	-	-
130.	АСВІО БАНК	-	+	+	+
131.	БАНК ДЕМАРК	-	-	-	-
132.	РЕГІОН-БАНК	-	+	+	+
133.	ЛЕГБАНК	-	-	-	-
134.	КСГ БАНК	-	+	+	+
135.	"ТРАСТ-КАПІТАЛ"	-	+	-	+
136.	СМАРТБАНК	-	-	+	+
137.	БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ	-	-	+	+
138.	ФІНЕКСБАНК	-	+	+	+
139.	ФІНАНС БАНК	-	+	+	+
140.	БАНК ВЕЛЕС	-	-	+	+
141.	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	-	+	-	+
142.	"КОНКОРД"	-	-	+	+
143.	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	-	-	+	+
144.	БАНК ФАМІЛЬНИЙ	-	-	+	+

Продовження табл. Г.2

1	2	3	4	5	6
145.	ГРІН БАНК	-	-	-	-
146.	ІНВЕСТИЦІЙНО-ТРАСТОВИЙ БАНК	-	+	+	+
147.	ВЕКТОР БАНК	-	-	+	-
148.	"АКСІОМА"	-	-	-	-
149.	КРЕДИТ ОПТИМА БАНК	-	-	+	+
150.	"ЦЕНТР"	-	-	+	+
151.	АСТРА БАНК	-	-	+	+
152.	БАНК ПОРТАЛ	-	+	+	+
153.	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	-	-	+	-
154.	АЛЬПАРИ БАНК	-	-	+	+
155.	ДЕРЖЗЕМБАНК	-	-	+	-
156.	"ГЕФЕСТ"	-	-	+	-
157.	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТР.ТА РОЗВ.	-	-	-	-
158.	МЕЛІОР БАНК	-	-	-	-

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Таблиця Г.3

Групування банків залежно від стадії кризи у 2014 році

	стан потенційної кризи (+,+,+,+) (+,+,+,-)	стан прихованої (латентної) кризи (+,+,-,-)	гострий кризовий стан (+,-,-,-)	критичний кризовий стан (-,-,-,-)
1	2	3	4	5
1	ІНГ БАНК УКРАЇНА	ПРИВАТБАНК	ОЩАДБАНК	УКРГАЗБАНК
2	СІТІБАНК	ДЕЛЬТА БАНК	УКРЕКСІМБАНК	ВІЕЙБІ БАНК
3	МЕГАБАНК	ПРОМІНВЕСТБАНК	АЛЬФА-БАНК	РОДОВІД БАНК
4	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	УКРСОЦБАНК	"НАДРА"	ЕКСПОБАНК
5	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	"КИЇВ"
6	БМ БАНК	СБЕРБАНК РОСІЇ	УКРСИББАНК	МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК
7	ФОРТУНА-БАНК	ВТБ БАНК	ОТП БАНК	БГ БАНК
8	ІДЕЯ БАНК	ПЕРШИЙ УКР.МІЖНАРОДНИЙ БАНК	"ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	ОМЕГА БАНК
9	АКЦЕНТ-БАНК	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	ІМЕКСБАНК	КРИСТАЛБАНК
10	БАНК 3/4	"ПІВДЕННИЙ"	"ХРЕЩАТИК"	БАНК КАМБІО
11	РАДИКАЛ БАНК	ФІДОБАНК	ЗЛАТОБАНК	НЕОС БАНК
12	"ПРЕМІУМ"	БАНК КИЇВСЬКА РУСЬ	БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	"ПОРТО- ФРАНКО"
13	СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК	УКРІНБАНК	ПЛАТИНУМ БАНК	БАНК ДЕМАРК
14	"ГЛОБУС"	КРЕДОБАНК	УНІВЕРСАЛ БАНК	ЛЕГБАНК
15	ПОЛТАВА - БАНК	ДІАМАНТБАНК	ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ	ГРІН БАНК
16	ІНТЕГРАЛ - БАНК	БАНК НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	"КЛПРИНГОВИЙ ДІМ"	"АКСІОМА"
17	БАНК ГРАНТ	ПРОКРЕДИТ БАНК	ПРАВЕКС-БАНК	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТР.ТА РОЗВ.
18	КЛАСИКБАНК	БАНК ВОСТОК	ПРЕУС БАНК МКБ	МЕЛІОР БАНК
19	ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	МАРФІН БАНК	
20	БАНК ЮНІСОН	АВАНТ-БАНК	УКРБІЗНЕСБАНК	
21	БАНК ТРАСТ	ТАСКОМБАНК	ФІНБАНК	
22	АГРОКОМБАНК	БТА БАНК	ДІВІ БАНК	
23	КРЕДИТВЕСТ БАНК	ІНДУСТРІАЛБАНК	ЮНЕКС БАНК	
24	ВЕРНУМ БАНК	ВІЕС БАНК	УКРГАЗПРОМБАНК	
25	ОКСІ БАНК	"АРКАДА"	"НОВИЙ"	
26	МЕТАБАНК	БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	"ЛЬВІВ"	
27	БАНК АЛЬЯНС	БАНК ФОРВАРД	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	
28	"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	"РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	
29	АКОРДБАНК	ЕНЕРГОБАНК	БАНК КОНТРАКТ	
30	"СТОЛИЧНИЙ"	"СОЮЗ"	БАНК УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	

Продовження табл. Г.3

1	2	3	4	5
31	БАНК БОГУСЛАВ	БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	БАНК АВАНГАРД	
32	УКРБУДІНВЕСТБАНК	БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ	ВЕКТОР БАНК	
33	ПОЛКОМБАНК	ЕКСПРЕС-БАНК	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	
34	АСВІО БАНК	МІСТО БАНК	ДЕРЖЗЕМБАНК	
35	РЕГІОН-БАНК	"ТК КРЕДИТ"	"ГЕФЕСТ"	
36	КСГ БАНК	"КАПІТАЛ"		
37	ФІНЕКСБАНК	УНІКОМБАНК		
38	ФІНАНС БАНК	ЄВРОБАНК		
39	ІНВЕСТИЦІЙНО- ТРАСТОВИЙ БАНК	КРЕДИТПРОМБАНК		
40	БАНК ПОРТАЛ	"СТАНДАРТ"		
41		КОМІНВЕСТБАНК		
21		БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ- УКРАЇНА		
43		ЮНІОН СТАНДАРД БАНК		
44		ЄВРОПРОМБАНК		
45		АПЕКС-БАНК		
46		БАНК СОФІЙСЬКИЙ		
47		БАНК СІЧ		
48		"УКООПСІЛКА"		
49		ІНВЕСТБАНК		
50		ПРОФІН БАНК		
51		АРТЕМ-БАНК		
52		МОТОР-БАНК		
53		РАДАБАНК		
54		"ТРАСТ-КАПІТАЛ"		
55		СМАРТБАНК		
56		БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ		
57		БАНК ВЕЛЕС		
58		"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"		
59		"КОНКОРД"		
60		ПРОМИСЛОВО- ФІНАНСОВИЙ БАНК		
61		БАНК ФАМІЛЬНИЙ		
62		КРЕДИТ ОПТИМА БАНК		
63		"ЦЕНТР"		
64		АСТРА БАНК		
65		АЛЬПАРІ БАНК		
Всього	40	65	35	18

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

**Динаміка показників, які сигналізують кризові явища у діяльності банків
у 2015 році**

№ з/п	Назва банку	співвідношення статутного і власного капіталу, %	частка проблемних кредитів у кредитному портфелі, %	обсяг прибутку (збитку), тис. грн.	частка резервів у кредитному портфелі, %
1	2	3	4	5	6
1.	АТ "Укрексімбанк"	-693,59	27,07	-14 132 383	74,42
2.	АТ "ОЩАДБАНК"	407,35	31,91	-12 273 078	66,61
3.	АБ "УКРГАЗБАНК"	322,34	20,27	259 672	56,86
4.	Укр.банк реконстр.та розв.	185,08	8,00	570	1,13
5.	ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	101,66	100,00	-28 886	0
6.	ПАТ "Держзембанк"	94,59	0	7 643	0
7.	ПАТ "Промінвестбанк"	-154,95	33,52	-20 272 049	87,68
8.	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	57,26	36,46	-3 224 844	54,07
9.	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	47,91	34,85	-1 439 155	118,94
10.	ПАТ "ВТБ БАНК"	3001,34	38,18	-4 551 555	120,11
11.	ПАТ "НЕОС БАНК"	95,93	27,94	-19 491	385,72
12.	ПАТ "КРЕДОБАНК"	231,21	8,75	112 449	15,68
13.	ПАТ "ВіЕс Банк"	49,33	37,97	76 529	73,85
14.	ПАТ "МАРФІН БАНК"	118,84	18,10	-112 948	30,63
15.	АТ "УкрСиббанк"	98,40	14,61	22 708	18,08
16.	ПАТ "Ідея Банк"	171,82	8,76	-293 739	8,36
17.	ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК"	59,88	49,11	-798 516	107,93
18.	ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	58,73	9,62	441 361	20,46
19.	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	177,91	43,20	-2 009 719	44,13
20.	АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	497,55	40,22	-485 111	167,50
21.	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	176,82	17,34	-2 657 691	48,13
22.	ПАТ "ІНГ Банк Україна"	24,82	17,97	854 874	1,46
23.	АТ "ОТП БАНК"	222,82	28,52	-2 847 716	92,14
24.	ПАТ "СІТІБАНК"	2,70	7,21	1 630 450	0,83
25.	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	77,00	4,59	78 905	8,88
26.	ПАТ "СБЕРБАНК"	360,39	24,25	-6 328 545	32,14
27.	АТ "БМ БАНК"	197,77	17,70	-405 703	16,39
28.	ПАТ "БАНК ФОРВАРД"	83,14	16,33	-153 215	51,30
29.	ПАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	56,52	2,49	-76 723	29,54
30.	ПАТ "Дойче Банк ДБУ"	60,32	7,07	132 101	0,03
31.	ПАТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	66,72	8,01	67 892	0,00
32.	ПУАТ "ФІДОБАНК"	189,59	19,74	-1 397 660	26,74
33.	ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"	77,33	10,31	216 121	15,70
34.	Акціонерний банк "Південний"	47,41	6,11	52 545	10,48
35.	ПАТ "ПУМБ"	89,85	19,70	-1 752 470	40,17
36.	ПАТ "МЕГАБАНК", Харків	74,78	14,24	24 019	6,76
37.	ПАТ "ДІАМАНТБАНК"	56,26	9,13	-3 067	8,12
38.	ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	2626,17	30,94	282 627	38,83
39.	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	72,15	5,64	49 567	4,29
40.	ПАТ "ПтБ"	476,66	10,14	-523 886	15,49
41.	ПАТ "БАНК АЛЪЯНС"	89,05	68,74	-14 828	13,28
42.	АКБ "НОВИЙ"	200,68	4,72	8 300	7,03
43.	Полікомбанк	53,48	6,99	170	5,13
44.	АТ "ТАСКОМБАНК"	89,00	3,49	987	9,20
45.	ПУБЛІЧНЕ АТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	187,36	65,14	-48 913	193,07

Продовження табл. Д.1

1	2	3	4	5	6
46.	ПАТ АКБ "Львів"	232,27	10,23	-39 977	12,79
47.	ПАТ "ОКСІ БАНК"	93,21	4,70	93	3,57
48.	ПАТ "А - БАНК"	46,13	9,49	51 459	23,15
49.	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	71,84	6,07	23 119	8,03
50.	ПАТ "КБ "Інвестбанк"	71,06	2,40	2 832	4,98
51.	ПАТ "Полтава-банк"	25,48	6,63	38 490	12,13
52.	ПАТ "ФІНБАНК"	106,64	12,55	-23 519	24,31
53.	ПАТ "БАНК "ГРАНТ"	75,04	6,48	895	5,21
54.	АТ "РЕГІОН-БАНК"	60,57	6,21	3 933	12,41
55.	ПАТ "БТА Банк"	91,13	50,10	3 566	48,57
56.	ПАТ "АСВІО БАНК"	80,94	2,06	2 443	8,03
57.	ПАТ "КОМІНВЕСТБАНК"	79,30	7,17	3 416	10,42
58.	ПАТ "БАНК "УКРАЇН.КАПІТАЛ"	78,62	7,82	-6 463	8,79
59.	ПАТ "ФІНАНС БАНК"	86,34	14,99	-1 170	36,18
60.	АТ "НК БАНК"	90,99	15,57	-5 634	38,18
61.	ПАТ АКБ "АРКАДА"	32,20	0,22	51 879	10,57
62.	АТ "МетаБанк"	80,99	8,79	-6 933	12,88
63.	АТ "Місто Банк"	98,25	4,11	-20 750	3,89
64.	ПАТ "ЮНЕКС БАНК" м. Київ	145,60	16,91	-70 044	17,81
65.	ПАТ "КСГ БАНК"	74,26	4,28	1 759	8,51
66.	АТ "КІБ"	80,90	0,00	13 727	1,91
67.	ПАТ "АГРОКОМБАНК"	68,20	2,50	2 267	3,87
68.	ПАТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	103,65	7,99	-10 568	3,66
69.	АБ "ЕКСПРЕС-БАНК"	54,16	18,17	3 792	32,33
70.	ПАТ "КЛАСИКБАНК"	97,56	0,79	57	44,20
71.	ПАТ "АБ "РАДАБАНК"	76,22	6,31	6 355	9,18
72.	АБ "КЛПРИНГОВИЙ ДІМ"	88,55	20,06	-15 690	46,87
73.	"ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	97,84	4,00	142	1,73
74.	ПАТ "ПФБ" м.Кременчук	78,04	5,02	17 773	14,40
75.	АТ "АРТЕМ-БАНК"	122,20	8,25	-60 931	4,63
76.	АТ "ФОРТУНА-БАНК"	65,28	8,42	-69 770	12,22
77.	ПАТ "ФІНЕКСБАНК"	98,11	0,14	3 228	2,54
78.	ПАТ "АКБ "Траст-капітал"	72,72	12,15	-6 766	23,19
79.	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"	96,07	8,18	427	3,72
80.	БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	91,90	1,27	11 441	2,33
81.	ПАТ "АКБ "КОНКОРД"	94,02	1,50	1 356	29,07
82.	АТ "БАНК БОГУСЛАВ"	91,82	6,32	1 531	7,19
83.	ПАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	56,39	0,21	36 143	0,51
84.	ПАТ "КРЕДИТ ОПТИМА БАНК"	91,41	6,00	242	20,20
85.	АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	92,92	21,47	1 913	20,67
86.	ПАТ БАНК "ТРАСТ"	72,37	9,14	-38 258	16,89
87.	ПАТ "МОТОР-БАНК"	90,14	21,93	5 539	39,04
88.	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	68,10	8,92	305	13,24
89.	ПАТ "АП БАНК"	115,15	0,01	-70 462	1,04
90.	ПАТ "МІБ"	82,36	3,19	-26 231	11,46
91.	ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	95,34	7,20	-604	3,11
92.	ПАТ "БАНК 3/4"	78,09	0,39	-6 067	3,23
93.	ПАТ "ЄВРОПРОМБАНК"	59,55	0,14	-1 263	16,26
94.	ПАТ "ВЕРНУМ БАНК"	133,79	12,52	-50 760	1,45
95.	ПАТ "АПЕКС-БАНК"	156,49	11,11	-87 767	36,54
96.	ПАТ КБ "Центр"	93,18	11,21	-1 089	15,01
97.	ПУАТ "СМАРТБАНК"	84,35	0,00	2 135	5,42
98.	ПАТ "БАНК СІЧ"	91,80	0,74	2 182	1,08

Продовження табл. Д.1

1	2	3	4	5	6
99.	ПАТ "ДІВІ БАНК"	99,29	26,65	-310 847	6,30
100.	ПАТ "КБ"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	94,45	17,83	6 406	60,51
101.	ПАТ "АЛЬПАРІ БАНК"	98,34	0,00	1 461	0,00
102.	ПАТ "БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ"	117,63	1,23	-82 529	3,46
103.	ПАТ "БАНК АВАНГАРД"	82,95	0,00	27 284	100,00
104.	ПАТ"ІНВЕСТИЦІЙНО-ТРАСТ.БАНК	98,99	0,00	237	0,00
105.	ПАТ "БАНК "ПОРТАЛ"	92,47	1,94	10 142	7,99
106.	ПАТ "КБ "ГЕФЕСТ"	99,81	0,00	205	11,33
107.	ПАТ "ВЕКТОР БАНК"	98,53	0,00	1 482	1,72
108.	ПАТ "КРИСТАЛБАНК"	80,20	4,66	29 756	4,58
109.	ПАТ"ПЕРЕХІДН.БАНК"РВС БАНК"	39,26	24,07	188 016	12479,26

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Зведена характеристика параметрів оцінки кризового стану банків у 2015 році

№ з/п	Назва банку	характеристика (позитивна (+) чи негативна (-) за показниками			
		співвідношення статутного і власного капіталу "+" (15-50%)	частки проблемних кредитів у кредитному портфелі "+" ($\leq 7\%$)	обсягу прибутку (збитку) "+" (позитивний)	частки резервів у кредитному портфелі "+" (до 50%)
1	2	3	4	5	6
1.	АТ "Укресімбанк"	-	-	-	-
2.	АТ "ОЩАДБАНК"	-	-	-	-
3.	АБ "УКРГАЗБАНК"	-	-	+	-
4.	Укр.банк реконстр.та розв.	-	-	+	+
5.	ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	-	-	-	-
6.	ПАТ "Держзембанк"	-	-	+	-
7.	ПАТ "Промінвестбанк"	-	-	-	-
8.	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	-	-	-	-
9.	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	+	-	-	-
10.	ПАТ "ВТБ БАНК"	-	-	-	-
11.	ПАТ "НЕОС БАНК"	-	-	-	-
12.	ПАТ "КРЕДОБАНК"	-	-	+	+
13.	ПАТ "ВіЕс Банк"	+	-	+	-
14.	ПАТ "МАРФІН БАНК"	-	-	-	+
15.	АТ "УкрСиббанк"	-	-	+	+
16.	ПАТ "Ідея Банк"	-	-	-	+
17.	ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК"	-	-	-	-
18.	ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	-	-	+	+
19.	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	-	-	-	+
20.	АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	-	-	-	-
21.	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	-	-	-	+
22.	ПАТ "ІНГ Банк Україна"	+	-	+	+
23.	АТ "ОТП БАНК"	-	-	-	-
24.	ПАТ "СІТІБАНК"	-	-	+	+
25.	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	-	+	+	+
26.	ПАТ "СБЕРБАНК"	-	-	-	+
27.	АТ "БМ БАНК"	-	-	-	+
28.	ПАТ "БАНК ФОРВАРД"	-	-	-	+
29.	ПАТ "КРЕДИТ СВРОПА БАНК"	-	+	-	+
30.	ПАТ "Дойче Банк ДБУ"	-	-	+	+
31.	ПАТ"СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	-	-	+	+
32.	ПУАТ "ФІДОБАНК"	-	-	-	+
33.	ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"	-	-	+	+
34.	Акціонерний банк "Південний"	+	+	+	+
35.	ПАТ "ПУМБ"	-	-	-	+
36.	ПАТ "МЕГАБАНК", Харків	-	-	+	+
37.	ПАТ "ДІАМАНТБАНК"	-	-	-	+
38.	ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	-	-	+	+
39.	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	-	+	+	+
40.	ПАТ "ПтБ"	-	-	-	+
41.	ПАТ "БАНК АЛЪЯНС"	-	-	-	+
42.	АКБ "НОВИЙ"	-	+	+	+
43.	Полікомбанк	-	+	+	+
44.	АТ "ТАСКОМБАНК"	-	+	+	+

Продовження табл. Д.2

1	2	3	4	5	6
45.	ПУБЛІЧНЕ АТ"БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	-	-	-	-
46.	ПАТ АКБ "Львів"	-	-	-	+
47.	ПАТ "ОКСІ БАНК"	-	+	+	+
48.	ПАТ "А - БАНК"	+	-	+	+
49.	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	-	+	+	+
50.	ПАТ "КБ "Інвестбанк"	-	+	+	+
51.	ПАТ "Полтава-банк"	+	+	+	+
52.	ПАТ "ФІНБАНК"	-	-	-	+
53.	ПАТ "БАНК "ГРАНТ"	-	+	+	+
54.	АТ "РЕГІОН-БАНК"	-	+	+	+
55.	ПАТ "БТА Банк"	-	-	+	+
56.	ПАТ "АСВІО БАНК"	-	+	+	+
57.	ПАТ "КОМІНВЕСТБАНК"	-	-	+	+
58.	ПАТ"БАНК "УКРАЇН.КАПІТАЛ"	-	-	-	+
59.	ПАТ "ФІНАНС БАНК"	-	-	-	+
60.	АТ "НК БАНК"	-	-	-	+
61.	ПАТ АКБ "АРКАДА"	+	+	+	+
62.	АТ "МетаБанк"	-	-	-	+
63.	АТ "Місто Банк"	-	+	-	+
64.	ПАТ "ЮНЕКС БАНК" м. Київ	-	-	-	+
65.	ПАТ "КСГ БАНК"	-	+	+	+
66.	АТ "КІБ"	-	+	+	+
67.	ПАТ "АГРОКОМБАНК"	-	+	+	+
68.	ПАТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	-	-	-	+
69.	АБ "ЕКСПРЕС-БАНК"	-	-	+	+
70.	ПАТ "КЛАСИКБАНК"	-	+	+	+
71.	ПАТ "АБ "РАДАБАНК"	-	+	+	+
72.	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	-	-	-	+
73.	"ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	-	+	+	+
74.	ПАТ "ПФБ" м.Кременчук	-	+	+	+
75.	АТ "АРТЕМ-БАНК"	-	-	-	+
76.	АТ "ФОРТУНА-БАНК"	-	-	-	+
77.	ПАТ "ФІНЕКСБАНК"	-	+	+	+
78.	ПАТ "АКБ "Траст-капітал"	-	-	-	+
79.	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"	-	-	+	+
80.	БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	-	+	+	+
81.	ПАТ "АКБ "КОНКОРД"	-	+	+	+
82.	АТ "БАНК БОГУСЛАВ"	-	+	+	+
83.	ПАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	-	+	+	+
84.	ПАТ "КРЕДИТ ОПТИМА БАНК"	-	+	+	+
85.	АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	-	-	+	+
86.	ПАТ БАНК "ТРАСТ"	-	-	-	+
87.	ПАТ "МОТОР-БАНК"	-	-	+	+
88.	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	-	-	+	+
89.	ПАТ "АП БАНК"	-	+	-	+
90.	ПАТ "МІБ"	-	+	-	+
91.	ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	-	-	-	+
92.	ПАТ "БАНК 3/4"	-	+	-	+
93.	ПАТ "ЄВРОПРОМБАНК"	-	+	-	+
94.	ПАТ "ВЕРНУМ БАНК"	-	-	-	+
95.	ПАТ "АПЕКС-БАНК"	-	-	-	+
96.	ПАТ КБ "Центр"	-	-	-	+

Продовження табл. Д.2

1	2	3	4	5	6
97.	ПУАТ "СМАРТБАНК"	-	+	+	+
98.	ПАТ "БАНК СІЧ"	-	+	+	+
99.	ПАТ "ДІВІ БАНК"	-	-	-	+
100.	ПАТ "КБ"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	-	-	+	-
101.	ПАТ "АЛЬПАРІ БАНК"	-	+	+	+
102.	ПАТ "БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ"	-	+	-	+
103.	ПАТ "БАНК АВАНГАРД"	-	+	+	-
104.	ПАТ"ІНВЕСТИЦІЙНО-ТРАСТ.БАНК	-	+	+	-
105.	ПАТ "БАНК "ПОРТАЛ"	-	+	+	+
106.	ПАТ "КБ "ГЕФЕСТ"	-	+	+	+
107.	ПАТ "ВЕКТОР БАНК"	-	+	+	+
108.	ПАТ "КРИСТАЛБАНК"	-	+	+	+
109.	ПАТ"ПЕРЕХІДН.БАНК"РВС БАНК"	+	-	+	-

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Таблиця Д.3

Групування банків залежно від стадії кризи у 2015 році

	стан потенційної кризи (+,+,+,+) (+,+,+,-)	стан прихованої (латентної) кризи (+,+,-,-)	гострий кризовий стан (+,-,-,-)	критичний кризовий стан (-,-,-,-)
1	2	3	4	5
1	ПАТ "ІНГ Банк Україна"	Укр.банк реконстр.та розв.	АБ "УКРГАЗБАНК"	АТ "Укресімбанк"
2	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	ПАТ "КРЕДОБАНК"	ПАТ "Держзембанк"	АТ "ОЩАДБАНК"
3	Акціонерний банк "Південний"	ПАТ "ВіЕс Банк"	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"
4	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	АТ "УкрСиббанк"	ПАТ "МАРФІН БАНК"	ПАТ "Промінвестбанк"
5	АКБ "НОВИЙ"	ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	ПАТ "Ідея Банк"	ПАТ "УКРСОЦБАНК"
6	Полікомбанк	ПАТ "СІТІБАНК"	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	ПАТ "ВТБ БАНК"
7	АТ "ТАСКОМБАНК"	ПАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	ПАТ "НЕОС БАНК"
8	ПАТ "ОКСІ БАНК"	ПАТ "Дойче Банк ДБУ"	ПАТ "СБЕРБАНК"	ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК"
9	ПАТ "А - БАНК"	ПАТ"СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	АТ "БМ БАНК"	АТ "ПІРЕУС БАНК МКБ"
10	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"	ПАТ "БАНК ФОРВАРД"	АТ "ОТП БАНК"
11	ПАТ "КБ "Інвестбанк"	ПАТ "МЕГАБАНК", Харків	ПУАТ "ФІДОБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АТ"БАНК ФАМІЛЬНИЙ"
12	ПАТ "Полтава-банк"	ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	ПАТ "ПУМБ"	
13	ПАТ "БАНК ГРАНТ"	ПАТ "БТА Банк"	ПАТ "ДІАМАНТБАНК"	
14	АТ "РЕГІОН-БАНК"	ПАТ "КОМІНВЕСТБАНК"	ПАТ "ПтБ"	
15	ПАТ "АСВІО БАНК"	АТ "Місто Банк"	ПАТ "БАНК АЛЬЯНС"	
16	ПАТ АКБ "АРКАДА"	АБ "ЕКСПРЕС-БАНК"	ПАТ АКБ "Львів"	
17	ПАТ "КСГ БАНК"	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"	ПАТ "ФІНБАНК"	
18	АТ "КІБ"	АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	ПАТ"БАНК "УКРАЇН.КАПІТАЛ"	
19	ПАТ "АГРОКОМБАНК"	ПАТ "МОТОР-БАНК"	ПАТ "ФІНАНС БАНК"	
20	ПАТ "КЛАСИКБАНК"	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	АТ "НК БАНК"	
21	ПАТ "АБ "РАДАБАНК"	ПАТ "АП БАНК"	АТ "МетаБанк"	
22	"ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ "МІБ"	ПАТ "ЮНЕКС БАНК" м. Київ	
23	ПАТ "ПФБ" м.Кременчук	ПАТ "БАНК 3/4"	ПАТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	
24	ПАТ "ФІНЕКСБАНК"	ПАТ "ЄВРОПРОМБАНК"	АБ "КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	
25	БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	ПАТ "БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ"	АТ "АРТЕМ-БАНК"	
26	ПАТ "АКБ "КОНКОРД"	ПАТ "БАНК АВАНГАРД"	АТ "ФОРТУНА-БАНК"	

Продовження табл. Д.3

1	2	3	4	5
27	АТ "БАНК БОГУСЛАВ"	ПАТ"ІНВЕСТИЦІЙНО-ТРАСТ.БАНК	ПАТ "АКБ "Траст-капітал"	
28	ПАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	ПАТ"ПЕРЕХІДН.БАНК"РВС БАНК"	ПАТ БАНК "ТРАСТ"	
29	ПАТ "КРЕДИТ ОПТИМА БАНК"		ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	
30	ПУАТ "СМАРТБАНК"		ПАТ "ВЕРНУМ БАНК"	
31	ПАТ "БАНК СІЧ"		ПАТ "АПЕКС-БАНК"	
32	ПАТ "АЛЬПАРИ БАНК"		ПАТ КБ "Центр"	
33	ПАТ "БАНК "ПОРТАЛ"		ПАТ "ДІВІ БАНК"	
34	ПАТ "КБ "ГЕФЕСТ"		ПАТ "КБ"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	
35	ПАТ "ВЕКТОР БАНК"			
36	ПАТ "КРИСТАЛБАНК"			
	36	28	34	11

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Додаток Е

Таблиця Е.1

Динаміка показників, які сигналізують кризові явища у діяльності банків
у 2016 році

№ з/п	Назва банку	співвідношення статутного і власного капіталу, %	частка проблемних кредитів у кредитному портфелі, %	обсяг прибутку (збитку), тис. грн.	частка резервів у кредитному портфелі, %
1	2	3	4	5	6
1.	ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"	400,29	11,43	-135 309 076	294,39
2.	АТ "ОЩАДБАНК"	233,43	51,43	468 169	76,45
3.	АТ "Укрексімбанк"	589,54	44,70	-1 011 106	78,16
4.	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	61,10	35,74	3 820 644	91,54
5.	АБ "УКРГАЗБАНК"	277,33	17,95	293 681	37,53
6.	ПАТ "СБЕРБАНК"	334,88	43,05	-2 817 967	53,92
7.	АТ "УкрСиббанк"	123,52	17,26	-993 968	32,85
8.	ПАТ "ПУМБ"	81,38	25,99	367 011	42,45
9.	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	130,09	58,55	-10 366 699	114,17
10.	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	226,94	29,36	-4 094 773	36,77
11.	ПАТ "Промінвестбанк"	788,74	52,32	-4 227 141	84,77
12.	ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	49,40	11,71	807 786	22,80
13.	АТ "ОТП БАНК"	241,64	23,96	962 010	65,22
14.	Акціонерний банк "Південний"	45,85	7,49	68 949	10,60
15.	ПАТ "ВТБ БАНК"	1007,91	89,52	-6 320 416	202,84
16.	ПАТ "СІТІБАНК"	5,72	7,12	1 437 499	0,47
17.	ПАТ "ІНГ Банк Україна"	19,56	28,18	791 103	2,22
18.	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	66,27	3,75	300 648	6,90
19.	ПАТ "КРЕДОБАНК"	206,75	8,90	263 676	13,94
20.	ПАТ "МЕГАБАНК", Харків	71,84	7,76	25 727	6,52
21.	ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	254,16	40,44	-120 594	36,58
22.	АТ "ТАСКОМБАНК"	47,25	4,45	5 764	6,56
23.	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	58,76	6,57	95 383	4,01
24.	ПАТ "ДІАМАНТБАНК"	185,29	13,65	-573 016	16,00
25.	ПАТ "МІБ"	77,64	15,34	42 665	17,22
26.	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	396,89	60,14	77 141	55,54
27.	БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	92,42	1,93	7 782	3,44
28.	ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК"	92,05	49,95	-588 380	192,48
29.	ПАТ "ВіЕс Банк"	46,71	46,83	63 605	89,37
30.	ПАТ "МАРФІН БАНК"	112,06	40,10	23 436	35,85
31.	ПАТ "Ідея Банк"	105,08	7,55	53 340	13,06
32.	АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	490,44	42,90	4 047	112,55
33.	ПАТ "А - БАНК"	54,52	7,45	118 407	27,51
34.	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	75,75	14,32	-83 243	25,32
35.	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	71,92	5,97	94	7,62
36.	ПАТ "Дойче Банк ДБУ"	64,36	7,50	112 796	0,01
37.	ПАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	49,71	16,53	60 726	33,47
38.	ПАТ "БТА Банк"	90,86	74,73	564	70,81
39.	ПАТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	57,79	0,00	57 882	0,00
40.	ПАТ "БАНК ФОРВАРД"	81,64	9,32	6 247	26,76
41.	ПАТ АКБ "АРКАДА"	28,05	0,60	9 726	14,23
42.	ПАТ "Полтава-банк"	28,54	11,46	74 322	9,99
43.	АТ "Місто Банк"	249,61	39,23	-318 730	20,87

Продовження табл. Е.1

1	2	3	4	5	6
44.	АТ "БМ БАНК"	458,45	78,61	-1 759 159	234,44
45.	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	54,99	13,27	-84 003	18,91
46.	ПАТ АКБ "Львів"	153,32	16,18	-3 961	14,27
47.	АБ "ЕКСПРЕС-БАНК"	57,79	25,00	192	35,62
48.	ПАТ "БАНК АВАНГАРД"	76,22	0,00	48 561	19,08
49.	АКБ "НОВИЙ"	309,17	12,98	-26 230	18,96
50.	"ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	96,41	0,89	2 426	5,11
51.	ПАТ "БАНК "ГРАНТ"	81,71	4,86	33 484	6,45
52.	ПАТ "МОТОР-БАНК"	52,28	9,27	21 349	18,76
53.	ПАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	53,93	0,16	28 355	0,24
54.	ПАТ "БАНК СІЧ"	98,85	4,86	816	1,04
55.	ПАТ "КОМІНВЕСТБАНК"	78,14	9,51	5 512	13,18
56.	ПАТ "АСВІО БАНК"	88,79	6,03	9 795	10,57
57.	ПАТ "КРИСТАЛБАНК"	60,49	7,79	48 675	13,27
58.	ПАТ "АБ "РАДАБАНК"	55,16	5,96	10 891	14,70
59.	ПАТ "БАНК 3/4"	69,38	0,01	56 034	2,49
60.	АТ "БАНК БОГУСЛАВ"	93,05	7,05	-2 491	5,36
61.	ПАТ "ЄВРОПРОМБАНК"	77,14	54,78	-76 101	38,36
62.	ПАТ "ЮНЕКС БАНК" м. Київ	158,28	36,55	-16 268	42,56
63.	ПАТ "ФІНБАНК"	114,35	15,75	-86 206	44,49
64.	ПАТ "АЙБОКС БАНК"	71,98	1,57	145	3,81
65.	АТ "МетаБанк"	76,32	11,48	20 994	12,91
66.	ПАТ "ОКСІ БАНК"	68,68	8,53	628	5,51
67.	ПАТ "БАНК "УКРАЇН.КАПІТАЛ"	85,20	8,73	2 348	17,13
68.	Полікомбанк	64,80	8,49	290	7,74
69.	АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	92,52	21,17	562	7,29
70.	ПАТ "ДІВІ БАНК"	98,88	0,12	1 305	10,32
71.	ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	145,29	31,77	-39 720	15,50
72.	АТ "АЛЬТБАНК"	94,85	0,00	1 499	0
73.	ПАТ "ПФБ" м.Кременчук	66,86	4,72	25 842	10,45
74.	ПАТ "АКБ "КОНКОРД"	92,96	2,91	1 885	12,86
75.	ПАТ "ВЕРНУМ БАНК"	92,36	0,99	11 142	6,02
76.	ПАТ "АКБ "Траст-капітал"	66,93	15,50	-280	32,45
77.	АТ "РЕГІОН-БАНК"	80,38	37,49	940	29,01
78.	ПАТ "РВС БАНК"	125,19	8,11	-69 876	42,90
79.	ПАТ "АП БАНК"	119,62	0,00	-5 185	1,65
80.	ПАТ "БАНК АЛЪЯНС"	69,11	0,89	50 036	3,56
81.	АТ "КІБ"	90,93	2,34	2 497	4,37
82.	ПАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	146,65	74,55	-6 775	326,68
83.	ПАТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	101,65	3,77	1 790	1,85
84.	ПАТ КБ "Центр"	92,54	6,24	883	11,05
85.	ПАТ "АПЕКС-БАНК"	1411,95	75,04	-245 613	251,12
86.	ПАТ "ВЕКТОР БАНК"	100,26	0,00	-2 118	3,73
87.	ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	100,27	0,00	2 091	0
88.	ПАТ "КБ"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	97,69	14,26	1 912	40,28
89.	ПАТ "БАНК "ПОРТАЛ"	96,93	1,89	-6 224	7,46
90.	ПАТ "КРЕДИТ ОПТИМА БАНК"	95,11	13,99	253	21,20
91.	ПАТ "АЛЬПАРІ БАНК"	95,94	0,00	3 104	0,00
92.	Укр.банк реконстр.та розв.	193,13	0,00	-3 145	0
93.	ПАТ "КБ "ГЕФЕСТ"	149,15	35,10	-40 107	60,41

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Зведена характеристика параметрів оцінки кризового стану банків у 2016 році

№ з/п	Назва банку	характеристика (позитивна (+) чи негативна (-)) за показниками			
		співвідношення статутного і власного капіталу "+" (15-50%)	частки проблемних кредитів у кредитному портфелі "+" (≤7%)	обсягу прибутку (збитку) "+" (позитивний)	частки резервів у кредитному портфелі "+" (до 50%)
1	2	3	4	5	6
1.	ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"	-	-	-	-
2.	АТ "ОЩАДБАНК"	-	-	+	-
3.	АТ "Укрексімбанк"	-	-	-	-
4.	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	-	-	+	-
5.	АБ "УКРГАЗБАНК"	-	-	+	+
6.	ПАТ "СБЕРБАНК"	-	-	-	-
7.	АТ "УкрСиббанк"	-	-	-	+
8.	ПАТ "ПУМБ"	-	-	+	+
9.	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	-	-	-	-
10.	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	-	-	-	+
11.	ПАТ "Промінвестбанк"	-	-	-	-
12.	ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	+	-	+	+
13.	АТ "ОТП БАНК"	-	-	+	-
14.	Акціонерний банк "Південний"	+	-	+	+
15.	ПАТ "ВТБ БАНК"	-	-	-	-
16.	ПАТ "СІТІБАНК"	-	-	+	+
17.	ПАТ "ІНГ Банк Україна"	+	-	+	+
18.	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	-	+	+	+
19.	ПАТ "КРЕДОБАНК"	-	-	+	+
20.	ПАТ "МЕГАБАНК", Харків	-	-	+	+
21.	ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	-	-	-	+
22.	АТ "ТАСКОМБАНК"	+	+	+	+
23.	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	-	+	+	+
24.	ПАТ "ДІАМАНТБАНК"	-	-	-	+
25.	ПАТ "МІБ"	-	-	+	+
26.	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	-	-	+	+
27.	БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	-	+	+	+
28.	ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК"	-	-	-	-
29.	ПАТ "ВіЕс Банк"	+	-	+	-
30.	ПАТ "МАРФІН БАНК"	-	-	+	+
31.	ПАТ "Ідея Банк"	-	-	+	+
32.	АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	-	-	+	-
33.	ПАТ "А - БАНК"	-	-	+	+
34.	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	-	-	-	+
35.	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	-	+	+	+
36.	ПАТ "Дойче Банк ДБУ"	-	-	+	+
37.	ПАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	+	-	+	+
38.	ПАТ "БТА Банк"	-	-	+	-
39.	ПАТ"СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	-	-	+	-
40.	ПАТ "БАНК ФОРВАРД"	-	-	+	+
41.	ПАТ АКБ "АРКАДА"	+	+	+	+
42.	ПАТ "Полтава-банк"	+	-	+	+

Продовження табл. Е.2

1	2	3	4	5	6
43.	АТ "Місто Банк"	-	-	-	+
44.	АТ "БМ БАНК"	-	-	-	-
45.	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	-	-	-	+
46.	ПАТ АКБ "Львів"	-	-	-	+
47.	АБ "ЕКСПРЕС-БАНК"	-	-	+	+
48.	ПАТ "БАНК АВАНГАРД"	-	-	+	+
49.	АКБ "НОВИЙ"	-	-	-	+
50.	"ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	-	+	+	+
51.	ПАТ "БАНК "ГРАНТ"	-	+	+	+
52.	ПАТ "МОТОР-БАНК"	-	-	+	+
53.	ПАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	-	+	+	+
54.	ПАТ "БАНК СІЧ"	-	+	+	+
55.	ПАТ "КОМІНВЕСТБАНК"	-	-	+	+
56.	ПАТ "АСВІО БАНК"	-	+	+	+
57.	ПАТ "КРИСТАЛБАНК"	-	-	+	+
58.	ПАТ "АБ "РАДАБАНК"	-	+	+	+
59.	ПАТ "БАНК 3/4"	-	+	+	+
60.	АТ "БАНК БОГУСЛАВ"	-	-	-	+
61.	ПАТ "ЄВРОПРОМБАНК"	-	-	-	+
62.	ПАТ "ЮНЕКС БАНК" м. Київ	-	-	-	+
63.	ПАТ "ФІНБАНК"	-	-	-	+
64.	ПАТ "АЙБОКС БАНК"	-	+	+	+
65.	АТ "МетаБанк"	-	-	+	+
66.	ПАТ "ОКСІ БАНК"	-	-	+	+
67.	ПАТ "БАНК "УКРАЇН.КАПІТАЛ"	-	-	+	+
68.	Полікомбанк	-	-	+	+
69.	АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	-	-	+	+
70.	ПАТ "ДІВІ БАНК"	-	+	+	+
71.	ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	-	-	-	+
72.	АТ "АЛЬТБАНК"	-	-	+	-
73.	ПАТ "ПФБ" м.Кременчук	-	+	+	+
74.	ПАТ "АКБ "КОНКОРД"	-	+	+	+
75.	ПАТ "ВЕРНУМ БАНК"	-	+	+	+
76.	ПАТ "АКБ "Траст-капітал"	-	-	-	+
77.	АТ "РЕГІОН-БАНК"	-	-	+	+
78.	ПАТ "РВС БАНК"	-	-	-	+
79.	ПАТ "АП БАНК"	-	-	-	+
80.	ПАТ "БАНК АЛЪЯНС"	-	+	+	+
81.	АТ "КІБ"	-	+	+	+
82.	ПАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	-	-	-	-
83.	ПАТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	-	+	+	+
84.	ПАТ КБ "Центр"	-	+	+	+
85.	ПАТ "АПЕКС-БАНК"	-	-	-	-
86.	ПАТ "ВЕКТОР БАНК"	-	-	-	+
87.	ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	-	-	+	-
88.	ПАТ "КБ"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	-	-	+	+
89.	ПАТ "БАНК "ПОРТАЛ"	-	+	-	+
90.	ПАТ "КРЕДИТ ОПТИМА БАНК"	-	-	+	+
91.	ПАТ "АЛЬПАРІ БАНК"	-	-	+	-
92.	Укр.банк реконстр.та розв.	-	-	-	-
93.	ПАТ "КБ "ГЕФЕСТ"	-	-	-	-

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

Групування банків залежно від стадії кризи у 2016 році

	стан потенційної кризи (+,+,+,+) (+,+,+,-)	стан прихованої (латентної) кризи (+,+,-,-)	гострий кризовий стан (+,-,-,-)	критичний кризовий стан (-,-,-,-)
1	2	3	4	5
1	ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	АБ "УКРГАЗБАНК"	АТ "ОЩАДБАНК"	ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"
2	Акціонерний банк"Південний"	ПАТ "ПУМБ"	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	АТ "Укресімбанк"
3	ПАТ "ІНГ Банк Україна"	ПАТ "СІТІБАНК"	АТ "УкрСиббанк"	ПАТ "СБЕРБАНК"
4	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	ПАТ "КРЕДОБАНК"	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	ПАТ "УКРСОЦБАНК"
5	АТ "ТАСКОМБАНК"	ПАТ "МЕГАБАНК", Харків	АТ "ОТП БАНК"	ПАТ "Промінвестбанк"
6	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	ПАТ "МІБ"	ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	ПАТ "ВТБ БАНК"
7	БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	ПАТ "ДІАМАНТБАНК"	ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК"
8	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	ПАТ "ВіЕс Банк"	АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	АТ "БМ БАНК"
9	ПАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	ПАТ "МАРФІН БАНК"	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	ПАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"
10	ПАТ АКБ "АРКАДА"	ПАТ "Ідея Банк"	ПАТ "БТА Банк"	ПАТ "АПЕКС- БАНК"
11	ПАТ "Полтава-банк"	ПАТ "А - БАНК"	ПАТ"СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	Укр.банк реконстр.та розв.
12	"ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ "Дойче Банк ДБУ"	АТ "Місто Банк"	ПАТ "КБ "ГЕФЕСТ"
13	ПАТ "БАНК ТРАНТ"	ПАТ "БАНК ФОРВАРД"	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	
14	ПАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	АБ "ЕКСПРЕС-БАНК"	ПАТ АКБ "Львів"	
15	ПАТ "БАНК СІЧ"	ПАТ "БАНК АВАНГАРД"	АКБ "НОВИЙ"	
16	ПАТ "АСВІО БАНК"	ПАТ "МОТОР-БАНК"	АТ "БАНК БОГУСЛАВ"	
17	ПАТ "АБ "РАДАБАНК"	ПАТ "КОМІНВЕСТБАНК"	ПАТ "ЄВРОПРОМБАНК"	
18	ПАТ "БАНК 3/4"	ПАТ "КРИСТАЛБАНК"	ПАТ "ЮНЕКС БАНК" м. Київ	
19	ПАТ "АЙБОКС БАНК"	АТ "МетаБанк"	ПАТ "ФІНБАНК"	
20	ПАТ "ДІВІ БАНК"	ПАТ "ОКСІ БАНК"	ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	
21	ПАТ "ПФБ" м.Кременчук	ПАТ"БАНК "УКРАЇН.КАПІТАЛ"	АТ "АЛЬТБАНК"	
22	ПАТ "АКБ "КОНКОРД"	Полікомбанк	ПАТ "АКБ "Траст- капітал"	
23	ПАТ "ВЕРНУМ БАНК"	АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	ПАТ "РВС БАНК"	
24	ПАТ "БАНК АЛЪЯНС"	АТ "РЕГІОН-БАНК"	ПАТ "АП БАНК"	
25	АТ "КІБ"	ПАТ "КБ"ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	ПАТ "ВЕКТОР БАНК"	
26	ПАТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	ПАТ "БАНК "ПОРТАЛ"	ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	
27	ПАТ КБ "Центр"	ПАТ "КРЕДИТ ОПТИМА БАНК"	ПАТ "АЛЬПАРИ БАНК"	
	27	27	27	12

Джерело: складено на основі [31-36, 116]

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління депозитним та кредитним портфелями банків // Формування ринкових відносин в Україні. 2015. Вип. 7. С. 89–94. – 0,61 д.а.

2. Жовтанецька Я. В. Механізм антикризового управління діяльністю банків // Бізнес Інформ. 2015. № 6. С. 187–192. – 0,63 д.а.

3. Жовтанецька Я. В. Інструментарій комплексного оцінювання фінансової діяльності банків в контексті виявлення кризових явищ // Міжнародний науковий журнал. Економічні науки. 2016. № 10(20). Т. 2. С. 80–83. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15058930763215.pdf>. – 0,51 д.а.

4. Жовтанецька Я. В. Методичні засади формування системи антикризового управління фінансовою діяльністю банків // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. 2016. Вип. 51. С. 165–170. – 0,55 д.а.

5. Жовтанецька Я. В. Моделі антикризового управління фінансовою діяльністю банків та особливості їх використання // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 1(117). С. 64–69. – 0,52 д.а.

6. Жовтанецька Я. В. Систематизація факторів виникнення кризових явищ у банківській сфері // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2016. Вип. 1(1). С. 354-358. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2016_1\(1\)__59](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2016_1(1)__59). – 0,61 д.а.

7. Жовтанецька Я. В. Сучасні методологічні підходи до формування системи антикризового управління фінансовою діяльністю банків // Регіональна економіка. 2016. № 4 (82). С. 100–107. – 0,71 д.а.

8. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління у системі забезпечення фінансової безпеки банків // Глобальні та національні проблеми економіки: електрон. наук. фахове вид. 2017. Вип. 15. URL: <http://global->

national.in.ua/archive/15-2017/104.pdf. – 0,5 д.а.

9. Жовтанецька Я. В. Комплексний підхід до діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків України // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2017. Вип. 3(125). С. 36–41. – 0,49 д.а.

10. Жовтанецька Я. В. Превентивні та реактивні заходи в системі антикризового управління банками // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (Warszawa, Polska). 2017. № 4 (20). С. 89–95. – 0,53 д.а.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Жовтанецька Я. В. Суть та значення антикризового управління в банках України // Проблеми економіки: нові ринки та нові напрямки розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 6-7 лютого 2015 р.). Дніпропетровськ, 2015. С. 53–55. – 0,15 д.а.

12. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління – як засіб запобігання проблемності у діяльності банків України // Соціально-економічні та правові основи сучасної держави в контексті глобалізації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20-21 лютого 2015 р.). Київ, 2015. С. 82–85. – 0,12 д.а.

13. Жовтанецька Я. В., Козоріз М. А. Види та етапи антикризового управління в банківській сфері // Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 22-25 жовтня 2015р.). С. 45–48. – 0,2 д.а. (з яких 0,1 д.а. – належить особисто автору. Особистий внесок автора – систематизація етапів антикризового управління в банківській сфері).

14. Жовтанецька Я. В. Основні підходи до систематизації причин, симптомів та факторів банківських криз // Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України: матеріали I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Вінниця, 04 березня 2016 р.). Вінниця, 2016. С. 61-64. – 0,17 д.а.

15. Жовтанецька Я. В. Формування механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків в умовах глобальних викликів і загроз // Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Одеса, 15-16

квітня 2016 р.). Одеса: ОНЕУ, 2016. С. 54–57. – 0,2 д.а.

16. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління як інструмент забезпечення фінансової безпеки банків України // Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали III Всеукр. наук. практ. конф. (Львів, 18-20 травня 2016 р.). Львів: Укр. акад. друкарства, 2016. С. 36–38. – 0,15 д.а.

17. Жовтанецька Я. В. Антикризове управління в системі забезпечення фінансової безпеки банків // Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. матеріали молодих учених (Львів, 23–24 грудня 2016 р.). С. 85–89. – 0,17 д.а.

18. Жовтанецька Я. В. Методичний інструментарій оцінювання ознак кризового стану у діяльності банків України // Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. «Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри» (Черкаси, 17 березня 2017р.). Черкаси: Черкаський державний технологічний університет, 2017. С. 16–19. – 0,17 д.а.

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Міжнародна науково-практична конференція ”Проблеми економіки: нові ринки та нові напрямки розвитку” (Дніпропетровськ, 6-7 лютого 2015р., очна форма участі),

2. Міжнародна науково-практична конференція ”Соціально-економічні та правові основи сучасної держави в контексті глобалізації ” (Київ, 20-21 лютого 2015р., очна форма участі),

3. I Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України» (Вінниця, 04 березня 2016р., дистанційна форма участі),

4. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція ”Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку” (Харків, 22-25 жовтня 2015р., дистанційна форма участі),

5. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція "Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки" (Одеса, 15-16 квітня 2016 р., дистанційна форма участі),

6. III Всеукраїнська науково-практична конференція "Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення" (Львів, 18-20 травня 2016 р., очна форма участі),

7. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція молодих учених "Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти" (Львів, 23–24 грудня 2016 р., дистанційна форма участі),

8. IV міжнародна науково-практична конференція "Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри" (Черкаси, 17 березня 2017р., очна форма участі).

ЦЕНТРАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТвул. Туган-Барановського, 10,
Львів, Україна, 79005
тел.: +38 (032) 275 65 50; 295 81 02
факс: +38 (032) 295 81 02
e-mail: lute@lute.lviv.ua

THE ASSOCIATION OF CONSUMER SOCIETIES OF UKRAINE

LVIV UNIVERSITY
OF TRADE
AND ECONOMICS10, Tugan-Baranovskoho street,
Lviv, Ukraine, 79005
tel.: +38 (032) 275 65 50; 295 81 02
fax: +38 (032) 295 81 02
e-mail: lute@lute.lviv.ua6 червня 2017р. № 529/22
на № _____

Довідка

про використання результатів
дисертаційної роботи

Жовтанецької Ярини Всеволодівни

у навчальному процесі Львівського торговельно-економічного університету

Жовтанецька Я. В. приймала участь у навчальному процесі з підготовки фахівців спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування". Наукові розробки дисертаційної роботи використовувались при викладанні низки навчальних дисциплін, таких як: "Фінансовий менеджмент у банку", "Банківські операції", "Кредитний менеджмент", "Антикризове управління банком". Зокрема, були використані пропозиції автора щодо ідентифікації банківських криз, формування методів та моделей антикризового управління, розробки методичного інструментарію оцінювання кризових явищ і загроз у діяльності банківських установ.

Проректор з наукової роботи
Львівського торговельно-
економічного університету

проф. Б. Б. Семак

www.lute.lviv.ua



ПАТ «ВіЕс Банк»
вул. Грабовського, 11
м. Львів, 79000, Україна
тел.: +38 032 297 69 93
факс: +38 032 297 69 92
contact@vsbank.ua
www.vsbank.ua

№ 02-2/9318
"20" червня 2017 р.

ДОВІДКА

Видана Жовтанецькій Ярині Всеволодівні про те, що теоретичні та прикладні рекомендації дисертаційного дослідження «Антикризове управління фінансовою діяльністю банків» можуть бути використані у практичній діяльності ПАТ "ВіЕс Банк", при розробці й обґрунтуванні управлінських рішень щодо реалізації антикризових заходів в процесі діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банку. Методичний підхід автора щодо оцінювання фінансової діяльності банку може бути використано при моделюванні реальних і потенційних кризових явищ й загроз та обґрунтуванні стратегічних напрямів розвитку банківської установи.

Член Правління - Відповідальний
працівник за здійснення
фінансового моніторингу



Теодор Волков

020907

Державний ощадний банк України
Публічне акціонерне товариство

Філія - Львівське обласне управління

вул. Січових Стрільців 9
79000, м. Львів, Україна
тел.: (032) 240-39-03
факс.: (032) 297-15-07
LvivOB@oschadbank.ua

ОЩАДБАНК

МІЙ БАНК. МОЯ КРАЇНА

Вихідний номер 6617
від «12» вересня 2017 року

ДОВІДКА

Видана Жовтанецькій Ярині Всеволодівні про те, що теоретичні та практичні рекомендації дисертаційного дослідження використані Львівським обласним управлінням АТ "Ощадбанк" при визначенні прогнозних фінансово-економічних показників його діяльності на основі економіко-математичних залежностей та обґрунтуванні системи превентивних та реактивних заходів антикризового управління фінансовою діяльністю.

**Начальник
Львівського обласного управління
АТ "Ощадбанк"**




І. М. Романів

oschadbank.ua
0800 210 800

в межах України для всіх банкоматів

Ліцензія НБУ № 148 від 05.10.2011 р.

#ощадбанкдіє